

वीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

क्रम संख्या

४१८१

काल न०

५८१

हस्तिया

खण्ड

KĀVYAMĀLĀ. 8.

THE
DHARMAŚARMĀBHYUDAYA

HARICHANDRA मंदिर पुस्तकालय

EDITION

BY

PANDIT HIRGAPRASĀDA

AND

KĀSĪNĀTH PĀNDURANG PARAB,

Third Revised Edition.

PUBLISHED

BY

PĀNDURANG JĀWĀJĪ,

PROPRIETOR OF THE 'NIRNAYA SĀGAR' PRESS,
BOMBAY.

1933.

Price 1 Rupee

N.S. Book Prakashan

Revised Price Rs. 2-00

8949

[All rights reserved by the publisher.]

PUBLISHED:—Pandurang Jawaji, } **Nirnaya-sagar Press,**
PRINTED:—Ramchandra Yesu Shedge, } **26-28, Kolbhat Lane, Bombay.**

काव्यमाला- ८.
नं० ५१६१

महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचितं ॥

धर्मशर्माभ्युदयम् ।

जयपुरमहाराजाश्रितेन पण्डितप्रजलालसूनुना महामहोपाध्याय
पण्डितदुर्गाप्रसादेन, मुम्बापुरवासिना परबोपाह्व-
पाण्डुरङ्गात्मजकाशीनाथशर्मणा च
संशोधितम् ।

तृतीयावृत्तिः ।

तच्च

मुम्बय्यां

पाण्डुरङ्ग जावजी

इत्येतैः स्त्रीये निर्णयसागराख्ययन्त्रालये मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

साकः १८५४, सन १९३३.

मूल्यमैको रूप्यकाः ।

N. S. Book Prakashan

Revised Price Rs. 2.00

धर्मशर्माभ्युदयस्य विषयानुक्रमः ।

- १ सर्गः—मङ्गलाचरणानि । सज्जनदुर्जनादिवर्णनम् । जम्बुद्वीपवर्णनम् । कनकाद्रिवर्णनम् । भारतवर्षवर्णनम् । आर्यावर्तवर्णनम् । उत्तरकोशलाख्यदेशवर्णनम् । तत्र रत्नपुराख्यनगरवर्णनम् ।
- २ सर्गः—रत्नपुराधिपतेरिक्ष्वाकुवंशोद्भवस्य महासेननरपतेर्वर्णनम् । तन्महिष्याः सुवताया वर्णनम् । राज्ञः सुतप्राप्तिचिन्तावर्णनम् । तदैव प्रचेतसाख्यस्य दिव्यमुनेरुद्यानपालमुखादागमनध्रुवणम् ।
- ३ सर्गः—परिकरसमेतस्य राज्ञो मुनिदर्शनार्थं गमनवर्णनम् । वनालीवर्णनम् । उद्यानप्राप्तिवर्णनम् । तत्र मुनिवर्णनम् । मुनिमहीपालयोः समागमवर्णनम् । मुनिसमीपे राज्ञः पुत्रप्राप्तिचिन्तानिवेदनवर्णनम् । 'त्वद्गृहे पञ्चदशस्तीर्थकरो धर्मनाथः पुत्रत्वेनावतरिष्यति' इत्यादि-मुनिवाक्यवर्णनम् । धर्मनाथस्य पूर्वजन्मविषये मुनिं प्रति राज्ञः प्रश्नस्य वर्णनम् ।
- ४ सर्गः—धर्मनाथस्य प्राग्जन्मवृत्तान्तवर्णनोपक्रमः । धातकीखण्डाख्यद्वीपे वत्साख्यदेशवर्णनम् । तत्र सुसीमाख्यनगरीवर्णनम् । तत्र दशरथाख्यमहीपतिवर्णनम् । एकदा रात्रौ महीपतिना उपरक्तश्चन्द्रो दृष्टः, तं विलोक्य 'जगति कस्यापि श्रीः स्थिरा नास्ति' इति विचारयतो महीपतेर्वैराग्योदयस्य वर्णनम् । तुणवद्वाक्यं परिश्रज्ज्व तपसे विद्यासुं राजानं प्रति मुमन्त्राख्यस्य तन्मन्त्रिणश्चार्वाकमतानुकूल उपदेशः । राजकृतं तत्खण्डनं च । ततोऽतिरथाख्याय स्वपुत्राय

राज्यभारं दत्त्वा नरपतिस्तपसे वनं ययावित्यादि वर्णनम् । महीपते-
स्तीव्रतपोवर्णनम् । तपःप्रभावात्स दिव्यतां प्राप्त इति वर्णनम् ।
'षण्मासानन्तरं स एव तव महिष्या गर्भेऽवतरिष्यति' इति मुनिवा-
क्यवर्णनम् ।

५ सर्गः—महासेननृपतिसभायामम्बरात्काश्चन लक्ष्मीसमेता दिव्याङ्गना
अवतीर्णास्तासां वर्णनम् । 'किमर्थं युष्माकमागमनम्' इति ताः प्रति
नृपतेः प्रश्नः । "महासेननृपतिमहिष्यां धर्मनाथोऽवतरिष्यति, तत्से-
वार्थं यूयं यात' इति महेन्द्रेणादिष्टा वयमागताः, स्वयं महेन्द्रोऽपि
समागमिष्यति" इत्यादि तद्वाक्यवर्णनम् । तासां नृपमहिषीसमीपे
गमनवर्णनम् । तत्कृतं नृपमहिष्याः सेवनवर्णनम् । नृपमहिष्याः स्वप्न-
विलोकनवर्णनम् । प्रातरुत्थाय महिष्या नृपसमीपे स्वप्ने विलोकितं
सर्वं कथितम्, नृपेणाप्यतिसंतुष्टेन 'तीर्थकरस्तव पुत्रतामेष्यति'
इति तत्फलं कथितमित्यादिवर्णनम् । महिषीगर्भे धर्मनाथोऽवतीर्ण
इति वर्णनम् ।

६ सर्गः—सगर्भाया महिष्या वर्णनम् । माघशुक्लत्रयोदश्यां पुष्यनक्षत्रे
धर्मनाथस्य जन्माभूदिति वर्णनम् । इन्द्रादिकृतस्य महीपतिकृतस्य च
तज्जन्मोत्सवस्य वर्णनम् ।

७ सर्गः—जातवेश्मनि स्थिताया महिष्या अङ्गे मायानिर्मितमेकं शिशुं
निधाय धर्मनाथमपहृत्य शची शक्राय समर्पितवती, शक्रोऽपि
तमादाय सुरगजमारुह्य देवसेनासमेतो व्योमवर्त्मना सुमेरुपर्वतं
जगामेत्यादि वर्णनम् । सुमेरुपर्वतवर्णनम् । तत्र देवसेनासंनिवेशवर्णनं
गजाश्वादिवर्णनं च ।

८ सर्गः—सुमेरौ मणिसिंहासने शक्रो धर्मनाथमुपवेशितवानित्यादिवर्णनम् । धर्मनाथाभिषेकोपक्रमवर्णनम् । क्षीरसमुद्रवर्णनम् । धर्मनाथाभिषेकवर्णनम् । इन्द्रादिदेवकृता तस्तुतिः । अभिषेकानन्तरं पुनरपि धर्मनाथं तन्मातुर्नृपमहिष्या अङ्गे प्रापय्य देवाः स्वानि धामानि जग्मुरिति वर्णनम् ।

९ सर्गः—धर्मनाथस्य वास्यवर्णनं यौवनवर्णनं यौवराज्यप्राप्तिवर्णनं च । विदर्भाविनाथेन प्रतापराजेन स्वदुहितुः स्वयंवरे धर्मनाथानयनार्थं प्रेषितस्य दूतस्यागमनवर्णनम् । पित्राह्वया ससैन्यस्य धर्मनाथस्य विदर्भान्प्रति गमनवर्णनम् । मार्गे प्राप्ताया गङ्गाया वर्णनम् ।

१० सर्गः—विन्ध्याचलवर्णनम् ।

११ सर्गः—षड्भक्तवर्णनम् ।

१२ सर्गः—पुष्पावचयवर्णनम् ।

१३ सर्गः—नर्मदायां जलक्रीडावर्णनम् ।

१४ सर्गः—सायंकालवर्णनम् । अन्धकारवर्णनम् । चन्द्रोदयवर्णनम् । नायिकानां प्रसाधनवर्णनम् । दूतीप्रेषणादिवर्णनम् ।

१५ सर्गः—पानगोष्ठीवर्णनम् । रात्रिक्रीडावर्णनम् ।

१६ सर्गः—प्रभातवर्णनम् । पुनर्धर्मनाथस्य यात्रावर्णनम् । नर्मदामुत्तीर्य विदर्भदेशं प्राप्त इति वर्णनम् । विदर्भदेशवर्णनम् । तत्र कुण्डिनपुराधिपतिना प्रतापराजेन समागमवर्णनम् ।

१७ सर्गः—स्वयंवरवर्णनम् । तत्र राजकन्यया धर्मनाथो वृत इति वर्णनम् । धर्मनाथस्य कुण्डिनपुरप्रवेशवर्णनम् । नगरनारीचेष्टावर्णनम् । धर्मनाथस्य विवाहवर्णनम् । पितुः सकाशादाह्वानार्थं दूतः

समागत इति निखिलमपि कटकं सेनापतेः सुपेणस्याधीनं विधातुं
धर्मनाथः स्वयं कुबेरोपदौकितं विमानमारुह्य बध्वा समेतो नभसा
स्वपुरं जगामेति वर्णनम् ।

१८ सर्गः—रत्नपुरे धर्मनाथप्राप्तिवर्णनं महोत्सववर्णनम् च । धर्मना-
थपितुर्महासेनस्य वैराग्यवर्णनम् । धर्मनाथं प्रति तत्कृतस्य नीत्युपदे-
शस्य वर्णनम् । धर्मनाथस्य राज्याभिषेकवर्णनम् । महासेमनृपतेर्वै-
नगमनवर्णनम् । धर्मनाथस्य राज्यस्थितिवर्णनम् ।

१९ सर्गः—अनेकमहीपतिभिः सह सुपेणस्य चित्रयुद्धवर्णनम् ।

२० सर्गः—पञ्चलक्षवर्षपर्यन्तं सम्यक्प्रजापालनं विधाय, एकदा रात्रौ
स्फाटिके सौधशृङ्गे स्थितो धर्मनाथो गगनात्पतन्तीमुल्कामपश्यदिति
वर्णनम् । उल्कावर्णनम् । धर्मनाथस्य वैराग्यप्राप्तिवर्णनम् । राज्यं
परित्यज्य वने गतस्य धर्मनाथस्य तपश्चर्यावर्णनम् । ज्ञानप्राप्ति-
वर्णनम् । धर्मनाथार्यमिन्द्राङ्गया कुबेरेण निर्मिताया दिव्यसभाया
वर्णनम् । तत्र सिंहासने स्थितस्य धर्मनाथस्य दिव्यैश्वर्यवर्णनम् ।

२१ सर्गः—धर्मनाथकृतं संक्षेपेण जिनसिद्धान्तवर्णनम् ।

—ग्रन्थकर्तुः प्रशस्तिः ।

काव्यमाला ।

महाकविश्रीहरिचन्द्रकृतं
धर्मशर्माभ्युदयम् ।

प्रथमः सर्गः ।

श्रीनाभिसूनोश्चिरमङ्घ्रियुगमनस्वेन्दवः कौ मुदमेधयन्तु ।
यत्रानमन्नाकिनरेन्द्रचक्रचूडाश्मगर्भप्रतिबिम्बमेजैः ॥ १ ॥
चन्द्रप्रभं नौमि यदीयभासा नूनं जिता चान्द्रमसी प्रमा सा ।
नो चेत्कथं तर्हि तदङ्घ्रिलभं नखच्छलादिन्दुकुटुम्बमासीत् ॥ २ ॥
दुरक्षरक्षोदधियेव धान्यां मुहुर्मुहुर्वृष्टललाटपट्टाः ।
यं स्वार्गिणोऽनल्पगुणं प्रणेमुस्तनोतु नः शर्म स धर्मनाथः ॥ ३ ॥

१. अस्य कायस्थवंशमुष्णामणेर्दिगम्बरजैनमतानुयायिन आर्द्रदेवसूनोः श्रीहरि-
चन्द्रमहाकवेः समयः सम्यद् न ज्ञायते. हरिचन्द्रद्वयं तावत्प्रसिद्धम्—‘पद्मबन्धो-
ज्ज्वलो हारी कृतवर्णकमस्थितिः । भट्टारहरिचन्द्रस्य गद्यबन्धो नृपायते ॥’ इति
हर्षचरितारम्भे बाणभट्टेन वर्णितः प्रथमः, विश्वप्रकाशकोषकर्तुर्महेश्वरस्य पूर्वपुरुष-
श्वरकसंहिताटीकाकारः साहस्राङ्गनृपतेः प्रधानवैद्यो द्वितीयः. अनयोरेवायमप्ये-
कतरस्तृतीयो वेति संदेहः. किं त्वयमपि (धर्मशर्माभ्युदयकर्ता) स्वकवित्वप्रौढ्या
माधादिप्राचीनमहाकविकक्षामारोहति, तस्मात्प्राचीनः. कर्पूरमञ्जर्या प्रणये
जवनिकान्तर एकत्र विदूषकोफिव्याजेन राजशेखरोऽपि हरिचन्द्रकविं स्मरति.
एकविंशतिसर्गात्मके चास्मिन्महाकाव्ये नगरार्णवशैलर्तुपुष्पावचयजलविहार-
दिकाव्यवर्णनपुरःसरं चतुर्विंशतिजैनतीर्थकरेषु पञ्चदशतीर्थकरस्य धर्मनाथस्य
जन्मप्रसूति निर्वाणान्तं चरितं वर्णितमस्ति. २. कौ पृथिव्याम्, मुदं हर्षम्; (अथ
च) कौमुदं कुमुदसमूहम्. ३. वर्तत इति शेषः. ४. अष्टमं तीर्थकरम्.

संप्रत्यपापाः स्म इति प्रतीत्यै बह्वाविवाहाय मिथः प्रविष्टाः ।
 यत्कायकान्तौ कनकोज्ज्वलायां सुरा विरेजुस्तमुपैमि शान्तिम् ॥ ४ ॥
 भूयादगाधः स विबोधवार्धिर्वीरस्य रत्नत्रयलब्धये वः ।
 स्फुरत्पयोबुद्बुदबिन्दुमुद्रामिवं यदन्तस्त्रिजगत्तनोति ॥ ५ ॥
 निर्माजिते यत्पदपङ्कजानां रजोभिरन्तः प्रतिबिम्बितानि ।
 जनाः स्वचेतोमुकुरे जयन्ति पश्यन्ति तान्नौमि मुदे जिनेन्द्रान् ॥ ६ ॥
 रत्नत्रयं तज्जननार्तिमृत्युसर्पत्रयीदर्पहरं नमामि ।
 यद्वृषणं प्राप्य भवन्ति शिष्टा मुक्तेर्विरूपाकृतयोऽप्यभीष्टाः ॥ ७ ॥
 त्वद्भक्तिनम्रं जनमाश्रयावः साक्षादिति प्रष्टुमिवोपकर्णम् ।
 चन्द्राश्मताटङ्कपदात्पदार्यौ यस्याः स्थितौ ध्यायत भारतीं ताम् ॥ ८ ॥
 जयन्ति ते केऽपि महाकवीनां स्वर्गप्रदेशा इव वाग्विलसाः ।
 पीयूषनिप्यन्दिषु येषु हर्षं केषां न घत्ते सुरसार्थलीला ॥ ९ ॥
 लब्धात्मलभा बहुधान्यवृष्टौ निर्मूलयन्ती घननीरसत्वम् ।
 सा मेघसंचातमेपेतपङ्का शरत्सतां संसदपि क्षिणोतु ॥ १० ॥
 वियत्यथप्रान्तपरीक्षणाद्वा तदेतद्भोनिधिलङ्घनाद्वा ।
 मीत्राधिकं मन्दधिया मयापि यद्वर्ण्यते जैनचरित्रमत्र ॥ ११ ॥
 पुराणपारीणमुनीन्द्रवाग्भिर्यद्वा ममाप्यत्र गतिर्भवित्री ।
 तुक्तेऽपि सिध्यत्यधिरोहिणीभिर्यद्वा मनस्यापि मनोमिलाषः ॥ १२ ॥

१. बोधशं तीर्थकरम्. २. चतुर्विंशतितमं तीर्थकरम्. ३. सम्यग्दर्शनम्,
 सव्यगज्ञानम्, सम्यक्चार्ित्रं चेति जिनमते रत्नत्रयमुच्यते. रत्नलब्धये समुद्रसेवा
 समुचितैव. ४. चन्द्रकान्तमणिनिर्मितकर्णभूषणविशेषव्याज्जाद. ५. सुर-सार्थ-
 लीला देवसमूहलीला; (पक्षे) सुरसा अर्थलीला. ६. बहुधा अन्यवृष्टौ; (पक्षे)
 बहु-धान्यवृष्टौ. ७. घननीरसत्वमन्तरसङ्गम्यत्वम्; (पक्षे) घननीर-सत्त्वं मेघ-
 जलस्थित्वम्. ८. मे अघसंचातं पापसमूहम्; (पक्षे) मेघसंचातम्. ९. निष्पापा;
 विगतकर्दमा च. १०. किञ्चिदधिकम्. ११. 'नि.अणिस्त्वधिरोहिणी' इत्यमरः.

श्रीधर्मनाथस्य ततः स्वशक्त्या किञ्चिच्चरित्रं तरलोऽपि वक्ष्ये ।
 वक्तुं पुनः सम्यगिदं जिनस्य क्षमेत नो बागधिदेवतापि ॥ १३ ॥
 अर्थे हृदिस्थेऽपि कविर्न कश्चिन्निर्ग्रन्थिगीर्गुम्फविचक्षणः स्यात् ।
 जिह्वाञ्चलस्पर्शमपास्य पातुं श्वा नान्यथाम्भो घनमप्यवैति ॥ १४ ॥
 हृद्यार्थवन्ध्या पदबन्धुरापि वाणी बुधानां न मनो धिनोति ।
 न रोचते लोचनवल्लभापि स्नुहीक्षरक्षीरसरिन्नरेभ्यः ॥ १५ ॥
 वाणी भवेत्कस्यचिदेव पुण्यैः शब्दार्थसंदर्भविशेषगर्भा ।
 इन्दुं विनान्यस्य न दृश्यते द्युत्तमोधुनानां च सुधाधुनी च ॥ १६ ॥
 अन्येऽपि काव्ये रचिते विपश्चित्कश्चित्सचेताः परितोषमेति ।
 उत्कोरकः स्यात्तिलकश्चलाक्ष्याः कटाक्षभावैरपरे न वृक्षाः ॥ १७ ॥
 परस्य तुच्छेऽपि परोऽनुरागो महत्यपि स्वस्य गुणे न तोषः ।
 एवंविधो यस्य मनोविवेक किं प्रार्थ्यते सोऽत्र हिताय साधुः ॥ १८ ॥
 साधोर्विनिर्माणविधौ विधातुश्च्युताः कथंचित्परमाणवो ये ।
 मन्ये कृतास्तैरुपकारिणोऽन्ये पाथोदचन्द्रद्रुमचन्दनाद्याः ॥ १९ ॥
 पराङ्मुखोऽप्येष परोपकारव्यापारभारक्षम एव साधुः ।
 किं दत्तपृष्ठोऽपि गरिष्ठघात्रीप्रोद्धारकर्मप्रवणो न कूर्मः ॥ २० ॥
 निसर्गशुद्धस्य सतो न कश्चिच्चेतोविकाराय भवत्युपाधिः ।
 त्यक्तस्वभावोऽपि विवर्णयोगात्कथं तदस्य स्फटिकोऽस्तु तुल्यः ॥ २१ ॥
 खलं विधात्रा सृजता प्रयत्नात्किं सज्जनस्योपकृतं न तेन ।
 ऋते तमांसि द्युमणिर्मणिर्वा विना न काचैः स्वगुणं व्यनक्ति ॥ २२ ॥
 दोषानुरक्तस्य खलस्य कस्याप्युल्लङ्घ्योत्तस्य च को विशेषः ।
 अहीव सत्कान्तिमति प्रबन्धे मलीमसं केवलमीक्षते यः ॥ २३ ॥

न प्रेम नम्रेऽपि जने विधत्से मित्रेऽपि मैत्रीं खल नातनोषि ।
 तदेष किं नेष्यति न प्रदोषस्त्वामञ्जसा सायमिवावसानम् ॥ २४ ॥
 श्रव्यं भवेत्काव्यमदूषणं यत्र निर्गुणं कापि कदापि मन्ये ।
 गुणार्थिनो दूषणमाददानस्तत्सज्जनादुर्जन एव साधुः ॥ २५ ॥
 अहो खलस्यापि महोपयोगः स्नेहद्रुहो यत्परिशीलनेन ।
 आ कर्णमापूरितपात्रमेताः क्षीरं क्षरन्त्यक्षतमेव गावः ॥ २६ ॥
 आः कोमलालापपरेऽपि मा गाः प्रमादमन्तःकठिने खलेऽस्मिन् ।
 शेवालशालिन्युपले छलेन पातो भवेत्केवलदुःखहेतुः ॥ २७ ॥
 आदाय शब्दार्थमलीमसानि यदुर्जनोऽसौ वदने दधाति ।
 तेनैव तस्याननमेव कृष्णं सतां प्रबन्धः पुनरुज्ज्वलोऽभूत् ॥ २८ ॥
 गुणानघस्तान्नयतोऽप्यसाधुपद्मस्य यावद्दिनमस्तु लक्ष्मीः ।
 दिनावसाने तु भवेद्गतश्री रौजः सभासंनिधिमुद्रितास्यः ॥ २९ ॥
 उच्चासनस्थोऽपि सतां न किञ्चिन्नीचः स चित्तेषु चमत्करोति ।
 खण्डेन्द्रिशृङ्गाग्रमधिष्ठितोऽपि काको वराकः खलु काक एव ॥ ३० ॥
 वृत्तिर्महोद्वीपवतीव साधोः खलस्य वैवस्वतसोदरीव ।
 तयोः प्रयागे कृतमज्जनो नः प्रबन्धबन्धुर्लभतां विशुद्धिम् ॥ ३१ ॥
 अथास्ति जम्बूपपदः पृथिव्यां द्वीपप्रभान्यकृतनाकिलोकः ।
 यो वृद्धया मध्यगतोऽपि लक्ष्म्या द्वीपान्तराणामुपरीव तस्थौ ॥ ३२ ॥
 क्षेत्रच्छेदैः पूर्वविदेहमुख्यैरधःस्थितस्फारफणीन्द्रदण्डः ।
 चकास्ति रुक्माचलकर्णिको यः सद्यः श्रियः पद्म इवाब्धिमध्ये ॥ ३३ ॥
 द्वीपेषु यः कोऽपि करोति गर्वं मयि स्थितेऽप्यस्तु स मे पुरस्तात् ।
 इतीव येन ग्रहकङ्कणाङ्को हस्तो व्युदस्तस्त्रिदशाद्रिदम्भात् ॥ ३४ ॥

१. प्रकृष्टो दोष ; रजनीमुखं च. २. दुर्जनः; तैलरहितस्त्रिलसर्षपादिपिण्याकश्च.

३. राजनिशेषस्य; चन्द्रस्य च. ४. अरुतां देवानां द्वीपवती नदी (गङ्गा).

५. यमुना. ६. गङ्गायमुनासंगमरूपे तीर्थविशेषे.

पश्यन्तु संसारतमस्यपारे सन्तश्चतुर्वर्गफलानि सर्वे ।
 इतीव यो द्विदिदिवाकरेन्दुव्याजेन धत्ते चतुरः प्रदीपान् ॥ ३५ ॥
 अवाप्य सर्पाधिपमौलिमैत्रीं छन्नश्रुतिं तन्वति यत्र वृत्ते ।
 धत्ते समुत्तेजितशातकुम्भकुम्भप्रभां कांचन काञ्चनाद्रिः ॥ ३६ ॥
 सम्यक्त्वपाथेयमवाप्यते चेदजुस्तदस्मादपवर्गमार्गः ।
 इतीव लोके निगदत्युदस्तशैलेन्द्रहस्ताङ्गुलिसंज्ञया यः ॥ ३७ ॥
 पातुं बहिर्मारुतमङ्गसुप्तलक्ष्मीलसत्कुङ्कुमपङ्कपीतः ।
 यदन्तरुद्भिद्य महीमहीनामभ्युत्थितो नाथ इवास्ति मेरुः ॥ ३८ ॥
 चकास्ति पर्यन्तपतत्पतंगे यत्राम्बरं दीप इवोपरिष्ठात् ।
 कयापि शृङ्गाग्रघनाञ्जनानां जिघृक्षया पात्रमिव प्रदत्तम् ॥ ३९ ॥
 द्यावापृथिव्योः पृथुरन्तरे यः कृतस्थितिः स्थूलरथाङ्गकान्त्योः ।
 युगानुकारिध्रुवमण्डलश्रीरूढ्वो रथस्याक्ष इवावभाति ॥ ४० ॥
 तद्दक्षिणं भारतमस्ति तस्य क्षेत्रं जिनेन्द्रागमवारिसेकात् ।
 स्वर्गादिसप्तफलशालि यत्र निष्पद्यते पुण्यविशेषसस्यम् ॥ ४१ ॥
 यत्सिन्धुगङ्गान्तरवर्तिनोच्चैः शैलेन भिन्नं विजयार्धनाम्ना ।
 भारेण लक्ष्म्या इव दुर्वहेन बभूव षट्स्वण्डमस्वण्डशोभम् ॥ ४२ ॥
 तत्रार्यस्वण्डं त्रिदिवात्कथंचिद्भुतं निरालम्बतयेव स्वण्डम् ।
 ललामवन्मण्डयति स्वकान्त्या देशो महानुत्तरकोशलख्यः ॥ ४३ ॥
 अनेकपद्माप्सरसः समन्ताद्यस्मिन्संख्यातहिरण्यगर्भाः ।

१. जैनमते सूर्यचन्द्रौ नक्षत्राणि च द्विगुणानि सन्ति. 'द्वौ द्वौ रवीन्द्र मगणौ च तद्वदेकान्तरौ तावुदयं व्रजेताम् । यदशुवन्नेवमनम्बराद्या ब्रवीम्यतस्तान्प्रति युक्तियुक्तम् ।' इति सिद्धान्तशिरोमणौ गोलाध्याये श्रीमास्कराचार्यः. २. अनेकानि पद्मयुक्तानि जलतटागानि येषु. स्वर्गे च पद्मा लक्ष्मीः, अप्सरसो रम्भाद्याः. ३. असंख्यातं हिरण्यं सुवर्णं गर्भे येषाम्, हिरण्यगर्भश्च ब्रह्मा.

अनन्तपीतम्बरधामरम्या ग्रामा जयन्ति त्रिदिवप्रदेशान् ॥ ४४ ॥
 यन्मप्रणालीचषकैरजसमापीय पुण्ड्रेक्षुरसासवौघम् ।
 मन्दानिलान्दोलितशालिपूर्णा विघूर्णते यत्र मदादिवोर्वी ॥ ४५ ॥
 विस्तार्य तारा रभसाचिशि घौः पुनः पुनर्यद्विसे प्रमार्ष्टि ।
 उत्पुण्डरीकैः किल यत्सरोमिः स्वं लब्धसाम्यं तदमन्यमाना ॥ ४६ ॥
 उत्पालिकाभ्रूस्तिमितैस्तडागचक्षुःसहसैरिव विस्मयेन ।
 यद्वैभवं भूरपि वीक्ष्य धत्ते रोमाञ्चमुद्यत्कलमच्छलेन ॥ ४७ ॥
 जनैः प्रतिग्रामसमीपमुच्चैः कृता वृषाढ्यैर्वरधान्यकूटाः ।
 यत्रोदयास्ताचलमध्यगस्य विश्रामशैला इव भान्ति भानोः ॥ ४८ ॥
 नीरान्तरात्प्रतिमावतारास्तरङ्गिणीनां तरवस्तटेषु ।
 विभान्ति यत्रोर्ध्वगतार्कतापात्कृतप्रयत्ना इव मज्जनाय ॥ ४९ ॥
 सस्यस्थलीपालकबालिकानामुल्लोलीतश्रुतिनिश्चलाङ्गम् ।
 यत्रैणयूथं पथि पान्थसार्थाः सल्लेप्यलीलामयमामनन्ति ॥ ५० ॥
 आस्कन्धमृज्वी तदनल्पपत्रप्रसूनशाखावल्या द्रुमाली ।
 मयूरपत्रप्रथितातपत्रश्रीर्यस्य देशाधिपतित्वमाह ॥ ५१ ॥
 यत्रालिमाला स्थलपङ्कजानां सौरभ्यलोभादमितो अमन्ती ।
 विभाति लोलाध्वगलोचनानां बन्धाय सिद्धायसशृङ्खलेव ॥ ५२ ॥
 यं तादृशं देशमपास्य रम्यं यत्क्षारमण्डिं सरितः समीयुः ।
 बभूव तेनैव जडाशयानां तासां प्रसिद्धं किल निम्नगात्वम् ॥ ५३ ॥

१. पीतमम्बरं येस्तादृशैर्धामिनी रम्या.. असंख्यैरभ्रंक्षप्रासादैः शोभमाना
 इत्यर्थः.. स्वर्गे च पीताम्बरस्य विष्णोर्धाम. २. तडागस्य समन्ताजलबन्धनार्थं
 निर्मितो मृत्कूटः. ३. वृषो धर्मस्तद्युष्माः पुरुषा मार्गमध्ये पान्थविश्रमार्थं
 स्थलादि कुर्वन्ति.

मूकण्डलोठञ्जवपुण्डरीकसम्बन्धुरा गोघनघोरणी वा ।
 सा यस्य दिङ्मण्डलमण्डनाय विस्तारिणी कीर्तिरिवावभाति ॥ ५४ ॥
 कल्पद्रुमान्कल्पितदानशील्यञ्चेतुं किलोत्तालपतन्निनादैः ।
 आहूय दूराद्वितरन्ति वृक्षा फलान्यचिन्त्यानि जनाय यत्र ॥ ५५ ॥
 तत्रास्ति तद्रत्नपुरं पुरं यद्धारस्थलीतोरणवेदिमध्यम् ।
 अलङ्करोत्यर्कतुरंगपङ्क्तिः कदाचिदिन्दीवरमालिकेव ॥ ५६ ॥
 मुक्तामया एव जनाः समस्तास्तास्ताः स्त्रियो या नैवपुष्परागाः ।
 वैज्रं द्विषां मूर्ध्नि नृपोऽपि यस्य वितन्वते नाम विनिश्चितार्थम् ॥ ५७ ॥
 भोगीन्द्रवेश्मेदमिति प्रसिद्धा यद्वप्रवेशः किल पाति शेषः ।
 तथाहि दीर्घान्तिकदीर्घिकास्य निर्मुक्तनिर्मोकनिभा विभाति ॥ ५८ ॥
 समेत्य यस्मिन्मणिबद्धभूमौ पौराङ्गनानां प्रतिबिम्बदम्मात् ।
 मन्ये न रूपामृतलोलुपाक्ष्यः पातालकन्याः सविधं त्यजन्ति ॥ ५९ ॥
 प्रासादशृङ्गेषु निजप्रियार्त्या हेमाण्डकप्रान्तमुपेत्य रात्रौ ।
 कुर्वन्ति यत्रापरहेमकुम्भभ्रमं द्यगङ्गाजलचक्रवाकाः ॥ ६० ॥
 शुभ्रा यदग्रंलिहमन्दिराणां लम्बा ध्वजाग्रेषु न ताः पताकाः ।
 किं तु त्वचो घट्टनतः सितांशोर्नो चेत्किमन्तर्घणकालिकास्य ॥ ६१ ॥
 कृताप्यधो भूमिपुरी कुतोऽभूर्देहीनभूषेत्यतिकोपकम्प्रम् ।
 यज्जेतुमेतामिव स्वांतिकाभ्रश्लयाललात्कामति नागलोकम् ॥ ६२ ॥
 संक्रान्तबिम्बः सषदिन्दुकान्ते नृपालये प्राहरिकैः परीते ।
 हृताननश्रीः सुदृशां चकास्ति काराधृतो यत्र रुदन्निवेन्दुः ॥ ६३ ॥
 विभाति रात्रौ मणिकुट्टिमोर्वी संजातताराप्रतिमावतारा ।
 दिदृक्षया यत्र विचित्रभूतेरुत्तानिताक्षीव कुतूहलेन ॥ ६४ ॥

१. नारोगाः; भौतिकप्रचुराश्च. २. पुष्परागो मणिमेदः; (स्त्रीपक्षे तु) वपुनि
 शरीरेऽरागा रागरहिता न. ३. वज्रमणयिः; हीरकश्च. ४. बहुभूषणयुक्ताः
 (पक्षे) अहीनामिनः सर्पराजः. ५. परिखा.

दृङ्निर्निमेषा द्युसदां पतन्ती दोषाय मा भूदिति यस्य रात्र्या ।
 उत्तार्यते मूर्ध्नि जितामरस्य नीराजनापात्रमिवेन्दुबिम्बम् ॥ ६५ ॥
 वन्द्यमानागुरुधूमवर्तिप्रवर्तिते व्योम्नि घनान्धकारे ।
 सौघेषु यत्रोर्ध्वनिविष्टहेमकुम्भप्रभा भाति तडिलतेव ॥ ६६ ॥
 यत्रोच्चकैश्चैत्यनिकेतनानां कूटस्थलीकृत्रिमकेसरिभ्यः ।
 रात्रिर्दिवं भीत इवान्तरिक्षे आम्यत्युपातैकमृगो मृगाङ्गः ॥ ६७ ॥
 यत्रोच्चहर्म्येषु पतत्सपद्मव्योमापगापूरसहस्रशङ्काम् ।
 वितन्वते काञ्चनकुम्भशोभासंभाव्यमानाः सितवैजयन्त्यः ॥ ६८ ॥
 यत्राश्मगर्भोज्ज्वलवेश्मभित्तिप्रभाभिराक्रान्तनभस्तलाभिः ।
 दिवापि वापीपुलिने वराकी रात्रिभ्रमात्ताम्यति चक्रवाकी ॥ ६९ ॥
 मरुच्चलकेतुकराङ्गुलीभिः संतर्जितानीव सिषेविरे यत् ।
 अतुच्छशास्त्रानगरच्छलेन चतुर्दिगन्ताधिपपत्तनानि ॥ ७० ॥
 रत्नाण्डकैः शुभ्रसहस्रकूटान्याभान्ति यस्मिञ्जिनमन्दिराणि ।
 तद्दृष्टुर्मुर्वीतलनिर्गताहिभर्त्रा कृतानीव वपूंषि हर्षात् ॥ ७१ ॥
 उदेति पातालतलात्सुधायाः सिरासहस्रं सरसीषु यत्र ।
 मन्ये ततस्तासु रसाधिकत्वं मुञ्चत्युपान्तं न च भोगिवर्गः ॥ ७२ ॥
 मन्थाचलामूलविलोडितान्तर्लब्धैकसत्कौस्तुभदृष्टसारः ।
 रत्नाकरः स्याज्जलधिः कुतस्तत्सेवेत नैतत्परिस्वामिषाच्चेत् ॥ ७३ ॥
 इतीव भाःस्तम्भितकौस्तुमानां स्तूपान्निरूप्य ज्वलतां मणीनाम् ।
 आक्रीडशैलानिव यत्र लक्ष्म्याः प्रत्येति दूरापणिकोऽपि लोकः ७४ (युष्मम्)
 पदे पदे यत्र परार्थनिष्ठा रसस्थितिं कामपि नाटयन्त्यः ।
 वाचः कवीनामिव कस्य नोच्चैश्चेतोमुदं कन्दलयन्ति वेश्याः ॥ ७५ ॥

संगीतकारम्भरसन्मृदङ्गाः कैलासभासो बलभीनिवेशाः ।
 वृन्दानि यत्र ध्वनदम्बुदानामनम्बुशुभ्राणि विडम्बयन्ति ॥ ७६ ॥
 रणज्झणत्किङ्किणिकारवेण संभाष्य यत्राम्बरमार्गस्त्रिभ्रम् ।
 मरुच्चलत्केतनतालवृन्तैर्हर्म्यावली वीजयतीव मित्रम् ॥ ७७ ॥
 हारावलीनिर्झरहारि तुङ्गमवाप्य कान्तास्तनशैलदुर्गम् ।
 यत्र त्रिनेत्रादपि निर्विशङ्कः शङ्के स्मरो भूत्रयदुर्धरोऽमृतम् ॥ ७८ ॥
 केशेषु भङ्गस्तरलत्वमक्षणोः सरागता केवलमोष्ठयोश्च ।
 मुक्त्वा तदास्यं सुदृशां न यत्र दोषाकरच्छायमवैमि किञ्चित् ॥ ७९ ॥
 रात्रौ तमःपीतसितेतराश्मवेश्माग्रभाजामसितांशुकानाम् ।
 स्त्रीणां मुखैर्यत्र नवोदितेन्दुमालाकुलेव क्रियते नभःश्रीः ॥ ८० ॥
 मद्वाजिनो नोर्ध्वधुरा रथेन प्राकारमारोढुममुं क्षमन्ते ।
 इतीव यलङ्घयितुं दिनेशः श्रयत्यवाचीमथ चाप्युदीचीम् ॥ ८१ ॥
 नीलाश्मलीलावलभीषु जालव्यालम्बमानैर्निशि चन्द्रपादैः ।
 प्रतारिता यत्र न मुग्धवध्वो हारावचूलेष्वपि विश्वसन्ति ॥ ८२ ॥
 उपर्युपारूढवधूमुखेन्दूनुदीक्ष्य मन्दाक्षमुपैति नूनम् ।
 यत्रोच्चसौधोच्चयचूलिकाभ्यो नम्रीभवन्निन्दुरतः प्रयाति ॥ ८३ ॥
 प्रालेयशैलेन्द्रविशालशालश्रोणीसमालम्बितवारिवाहम् ।
 विराजते निर्जरराजधानीमुड्गीय यज्जेतुमिवात्तपक्षम् ॥ ८४ ॥

अगुरुरिति सुगन्धिद्रव्यभेदे प्रसिद्धिः

सततमविभवोऽपि प्रेक्ष्यते मेष एव ।

फलसमयविरुद्धा यत्र वृक्षानपास्य

कचिदपि न कदाचित्केनचित्केऽपि दृष्टाः ॥ ८५ ॥

१. लोकत्रयजित्वरः. २. श्रोणी मध्यभागः. ३. अविभवो विभवरहितः
 (पक्षे) अविर्मेघस्तदुत्पन्नः. ४. वृक्षपक्षे विभिः पक्षिणी रुद्धाः.

अन्तःस्थितप्रथितराजविराजमानो

यः प्रान्तभूवलयिता पृथुसालबन्धः ।

प्रत्यर्थिनाशपिशुनः परिपूर्णमूर्ते-

रिन्दोरुदारपरिवेष इवावभाति ॥ ८६ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये प्रथमः सर्गः ।

द्वितीयः सर्गः ।

अभूदथेक्ष्वाकुविशालवंशभूः स तत्र मुक्तामयविग्रहः पुरे ।

नृपो महासेन इति स्वमेव यः कुलं द्विषन्मूर्धमदोऽप्यमूषयत् ॥ १ ॥

गतेऽपि दृग्गोचरमत्र शत्रवः स्त्रियोऽपि कर्दपमपत्रपा दधुः ।

किमद्भुतं तद्भूतपञ्चसायके यदद्रवन्संगैरसंगताः क्षणात् ॥ २ ॥

न केवलं दिग्विजये चलच्चमूभरभ्रमद्भूवलयेऽस्य जङ्गमैः ।

श्रिताहितत्राणकलङ्कशङ्कितैरिव स्थिरैरप्युदकम्पि भूधरैः ॥ ३ ॥

तदङ्गरूपामृतमक्षिभाजनैर्यदृच्छयैः सेचनकं पपुः स्त्रियः ।

प्रमातुमन्तस्तदपारयन्मनाब्जुदश्रुदम्भान्निरगादिवाङ्मतः ॥ ४ ॥

कुलेऽपि किं तात तवेदृशी स्थितिर्यदात्मजा श्रीर्न सभास्वपि त्यजेत् ।

तदङ्गलीलामिति कीर्तिरीर्ष्यया ययावुपालब्धुमिवास्य वारिधिम् ॥ ५ ॥

तदा तदुत्तुङ्गतुरंगमकमप्रहारमज्जन्मणिशङ्कुसंहताम् ।

न भूरिबाधाविधुरोऽप्यपोहितुं प्रगल्भतेऽद्यापि महीमहीश्वरः ॥ ६ ॥

विभान्त्यमी शत्रुनिमज्जनोत्थितास्तदादि तस्यासिजलस्य बिन्दवः ।

न तारका व्योम्नि कुतोऽन्यथा भवेज्जलः कुलीरो मकरश्च तास्वपि ॥ ७ ॥

१. शत्रवः कं दर्पमभिमानम्. पत्रं बाहनं पान्तीति पत्रपाः, न पत्रपाः अप-
त्रपाः. बाह्वनरहिता इत्यर्थः; स्त्रियश्चापगतत्रपाः सत्यः कंदर्पं कामं दधुः. २. स-
श्वरसं यताः; संगर-संगताः. ३. 'तदाद्येचनकं तुतेर्बोस्त्वान्तो यस्य दर्शनात्'.

वितीर्णमसम्भ्यमनेन संयुगे पुनः कुतो लब्धमितीव कौतुकात् ।
 स कस्य पृष्ठं न नतारिमुसुजः कराग्रसंस्पर्शमिषाद्वयलोकयत् ॥ ८ ॥
 न मन्त्रिणस्तत्रजुषोऽपि रक्षितुं क्षमाः स्वमेतद्दुर्जगादसेः क्वचित् ।
 इतीव मीताः शिरसि द्विषो दधुस्तदङ्घ्रिचञ्चलखरलमण्डलम् ॥ ९ ॥
 अतुच्छमच्छाद्यमहो महस्विनां पयोदकाले तदसौ समुद्यते ।
 नवाम्बुधाराविनिपातजर्जरैर्न राजहंसैर्न पलायितुं जवात् ॥ १० ॥
 समुल्लसत्त्वङ्गलतापहस्तितक्लमं धरित्री समवाप्य तद्भुजम् ।
 विषाग्निगर्भैः श्वसितैरिवाकुला मुमोच मैत्राँ फणिचक्रवर्तिनः ॥ ११ ॥
 नियोज्य कर्णोत्पलवज्जयश्रिया कृपाणमस्योपगमे समिद्बुधे ।
 प्रतापदीपाः शमिता विरोधिनामहो सलज्जा नवसंगमे स्त्रियः ॥ १२ ॥
 असक्तमाकारनिरीक्षणादपि क्षणादभीष्टार्थकृतार्थितार्थिनः ।
 कुतश्चिदातिथ्यमियाय कर्णयोर्न तस्य देहीति दुरक्षरद्वयम् ॥ १३ ॥
 उपासनायास्य बलामियोगतः प्रकम्पमानाः कुलपर्वता इव ।
 समाययुर्द्वारि मदाम्बुनिर्झराः क्षितीश्वरोपायनमत्तदन्तिनः ॥ १४ ॥
 निपीतमातङ्गघटाग्रशोणिता हठावगूढा सूरतार्थिभिर्मैटैः ।
 किल प्रतापानलमासदत्समित्समृद्धमस्यासिलतात्मशुद्धये ॥ १५ ॥
 ततः श्रुताम्भोनिधिपारदश्वनो विशङ्कमानेव परामवं तदा ।
 विशेषपाठाय विधृत्य पुस्तकं करान्न मुञ्चत्यधुनापि भारती ॥ १६ ॥
 बभुस्तदस्त्राहतदन्तमण्डलात्समुच्छलन्तो हुतमुक्णाः क्षणम् ।
 सरक्तवान्ता क्ववैरिवारणव्रजस्य जीवा इव संगराजिरे ॥ १७ ॥

१. भुजं प्राप्तात् : (पक्षे) संपात्. २. मातङ्गघटा इति समूहः ; (पक्षे)
 मातङ्गघटश्चण्डालकुम्भः. ३. देवत्वार्थिभिः, (पक्षे) निषुषनार्थिभिः. ४. समिति
 शुद्ध समृद्धम् ; (पक्षे) समिद्धिः काष्ठैः.

श्रुतं च शीलं च बलं च यन्नयं स सर्वदौदार्यगुणेन संदधत् ।
 चतुष्कमापूरयति स दिग्जयप्रवृत्तकीर्तेः प्रथमं सुमङ्गलम् ॥ १८ ॥
 तदीयनिर्लिङ्गशूलसद्विधुंतुदे बलाद्रिलेत्युद्यतराजमण्डलम् ।
 निमज्ज्य धारासलिले स्वमुच्चकैर्ददुर्द्विजेभ्यः प्रविमज्ज्य विद्विषः ॥ १९ ॥
 उदर्कवक्रां वनितास्वभावतो विभाव्य विसम्भमधारयन्निव ।
 व्यशिश्रणद्वैरिकुलाङ्गलाहतां स्वसंमतेभ्यो बहिरेव स श्रियम् ॥ २० ॥
 विदारितारिद्विपगण्डमण्डलीसमुल्लङ्घोलशिलीमुखच्छलात् ।
 कचेषु खङ्गः क्रमकिंकरीमिव क्रुधा चकर्षास्य जयश्रियं रणे ॥ २१ ॥
 जगन्नयोत्तंसितभासि तद्यशःसमग्रपीयूषमयूखमण्डले ।
 विजृम्भमाणं रिपुराजदुर्यशो बभार तुच्छेतरलाञ्छनच्छविम् ॥ २२ ॥
 वमन्नमन्दं रिपुवर्मयोगतः स्फुलिङ्गजालं तदसिस्तदा बभौ ।
 वपन्निवासृजलसिक्तसंगरक्षितौ प्रतापद्रुमबीजसंततिम् ॥ २३ ॥
 अवासवाञ्छाभ्यधिकार्थसंपदोन्नतेषु संक्रान्त इवानुजीविषु ।
 मदस्य लेशोऽपि न तस्य कुत्रचिन्महाप्रभुत्वेऽपि जनैरदृश्यत ॥ २४ ॥
 द्विषत्सु कालो धैवलः क्षमाभरे गुणेषु रक्तो हारितः प्रतापवान् ।
 जनेक्षणैः पीतं इति द्विषां व्यधादनेकवर्णोऽपि विवर्णतामसौ ॥ २५ ॥
 प्रतापवह्नौ किल दीपिते ककुप्करीन्द्रभस्त्राकरफूत्कृतानिलैः ।
 स कांचनाभां कंटकं जगत्पुटे दधानमावर्तयति स विद्विषाम् ॥ २६ ॥
 अवापुरेके रिपवः पयोनिधेः परे तु वेलां बलिनोऽस्य भूभुजः ।
 ततोऽस्य मन्ये न कुतोऽप्यपूर्यत प्रचण्डदोर्विक्रमकेलिकौतुकम् ॥ २७ ॥

१. नृपसमूहम्; चन्द्रबिम्बं च. २. आत्मानम्; धनं च. ३. पक्षिभ्यः;
 ब्राह्मणेभ्यश्च. ४. कृष्णवर्णः; यमश्च. ५. शुक्लः; वृषभश्च. ६. हरिद्वर्णः; इन्द्राच्च.
 ७. पीतवर्णः; सादरमवलोकितश्च. ८. वर्णैरहितत्वम्; नीचत्वं च. ९. काचन
 अनिर्वचनीयां शोभाम्; सुवर्णकान्तिं च. १०. सैन्यम्; कङ्कणं च.

भयातुरत्राणमयीमनारतं महाप्रतिज्ञामधिरूढवानिव ।
 न भूरिशङ्काविधुरे रिपावपि क्वचित्तदीयासिरचेष्टताहितम् ॥ २८ ॥
 स कोऽपि चेदेकतमेन चेतसा क्षमेत संचिन्तयितुं फणीश्वरः ।
 तदा तदीयान्सनासहस्रमृद्गुणानिदानीमपि किं न वर्णयेत् ॥ २९ ॥
 निशासु नूनं मलिनाम्बरस्थितिः प्रगल्भकान्तासुरते द्विजक्षतिः ।
 यदि किंपिः सर्वविनाशसंस्तवः प्रमाणशास्त्रे परमोहसंभवः ॥ ३० ॥
 धनुर्धराणां करवालशून्यता हिरण्यरेतस्यविनीतता स्थिता ।
 अभूज्जगद्धिभ्रति तत्र केवलं गुणच्युतिमार्गेण एव निश्चलम् ॥ ३१ ॥ (युग्मम्)
 निरञ्जनज्ञानमरीचिमालिनं जिनेन्द्रचन्द्रं दधतः प्रमोदतः ।
 न तस्य चेतस्यखिलक्षमापतेस्तमोऽवकाश क्षणमप्यलक्ष्यत ॥ ३२ ॥
 महानदीनोऽप्यजडाशयो जगत्त्यनष्टसिद्धिः परमेश्वरोऽपि सन् ।
 बभूव राजापि निकारकारणं विभावरीणामयमद्भुतोदयः ॥ ३३ ॥
 तरङ्गिताम्भोधिदुकूलशालिनीमस्वर्वपूर्वापरपर्वतस्तनीम् ।
 बरोरुदेशे स निधाय कोमलं करं बुभोजैकवधूमिव क्षितिम् ॥ ३४ ॥
 अथास्त पत्नी निखिलावनीपतेर्बभूव नाम्ना चरितैश्च सुव्रता ।
 स्थितेऽवरोधे प्रचुरेऽपि या प्रभोरभूत्सुधांशोरिव रोहिणी प्रिया ॥ ३५ ॥
 सुधासुधारश्मिमृणालमालतीसरोजसाररिव वेधसा कृतम् ।
 शनैः शनैर्मौग्ध्यमतीत्य सा दधौ सुमध्यमा मध्यममध्यमं वयः ॥ ३६ ॥
 स्मरेण तस्याः किल चारुतारसं जनाः पिबन्तः शरजर्जरीकृताः ।
 स पीतमात्रोऽपि कुतोऽन्यथागलत्तदङ्गतं स्वेदजलच्छलाद्बहिः ॥ ३७ ॥

१. व्याकरणप्रसिद्धस्य प्रत्ययविशेषस्य. २. परम-ऊर्ध्वः परमोह. ३. हिरण्यरेता
 अग्निः स एव अविना तद्वाहनभूतेन मेघेण नीयते नान्यः कक्षनाभिनीतः
 शीलरहितः. ४. महान्-अदीनः; महा-नदी-इनः. ५. अष्टसिद्धिरहितः; (पक्षे)
 न नष्टा सिद्धिर्यस्य सः. ६. चन्द्रोऽपि. ७. रात्रीणाम्; (पक्षे) अरीणां शत्रूणां
 विभौ स्वामिनि.

इतः प्रभृत्यम्ब न ते मुखाम्बुजश्रियं हरिष्येऽहमितीव चन्द्रमाः ।
 प्रतीतयेऽस्याः सकुटुम्बको नखच्छलेन साध्व्याश्चरणाग्रमस्पृशत् ॥ ३८ ॥
 प्रयाणलीला जितराजहंसकं विशुद्धपार्ष्णि विजिगीषुवस्थितम् ।
 तदङ्गिमालोक्य न कोषदण्डभाग्भियेव पद्मं जलदुर्गमत्यजत् ॥ ३९ ॥
 सुवृत्तमप्याप्तजडोरुसंगमं तदीयजङ्गायुगलं विलोमताम् ।
 तथा दध्वाप्यनुयायिनं जनं चकार पद्मेषुकदर्थितं यथा ॥ ४० ॥
 उदञ्चदुच्चैःस्तनवप्रशालिनस्तदङ्गकंदर्पविलासवेश्मनः ।
 वोरुयुग्मं नवतप्तकाञ्चनप्रपञ्चितस्तम्भनिभं व्यराजत ॥ ४१ ॥
 जडं गुरुकृत्य नितम्बमण्डलं स्मरेण तस्याः किल शिक्षितं कियत् ।
 तथाप्यहो पश्यत सर्वतोऽमुना बुधाधिपानामपि खण्डितो मदः ॥ ४२ ॥
 गभीरनाभिहृदमज्जदुद्धुरस्सरप्रभिन्नद्विपगण्डमण्डलात् ।
 समुच्चलन्तीव मधुव्रताबलिर्बभौ तदीयोदररोममञ्जरी ॥ ४३ ॥
 सुहृत्तमावेकत उन्नतौ स्तनौ गुरुर्नितम्बोऽप्ययमन्यतः स्थितः ।
 कथं भजे कान्तिमितीव चिन्तया ततान तन्मध्यमतीव तानवम् ॥ ४४ ॥
 सती च सौन्दर्यवती च पुंवरप्रसूश्च साक्षादियमेव भूत्रये ।
 इतीव रेखात्रयमक्षतस्मयो विधिश्चकारात्र बलित्रयच्छलात् ॥ ४५ ॥
 गुरोर्नितम्बादिह कामिकं गतः स नाभितीर्थं प्रमथेशनिर्जितः ।
 समुल्लसल्लोमलतारुरुच्छविः स्मरस्त्रिदण्ड त्रिवलिच्छलाद्दधौ ॥ ४६ ॥
 कृतौ न चेत्तेन विरञ्चिना सुधानिधानकुम्भौ सुदृशः पयोधरौ ।
 तदङ्गलभोऽपि तदा निगद्यतां स्मरः परासुः कथमाशु जीवितः ॥ ४७ ॥
 सुरस्रवन्तीकनकारविन्दिनीमृणालदण्डाविव कोमलौ भुजौ ।
 करौ तदग्रे शुचिकङ्कणाङ्कितौ व्यराजतामब्जनिभौ च सुभ्रुवः ॥ ४८ ॥

सपाम्बजन्यः करस्वमकङ्कणप्रभोरुचणः स्नाद्यदि कैटभद्विषः ।
 स्फुरन्निरेखं किल कण्ठकन्दलं तदोपमीयेत न वा नतभ्रुवः ॥ ४९ ॥
 कपोलहेतोः खलु लोलचक्षुषो विधिव्यघात्पूर्णसुधाकरं द्विधा ।
 विलोक्यतामस्य तथाहि लाञ्छनच्छलेन पश्चात्कृतसीबनव्रणम् ॥ ५० ॥
 प्रवालबिम्बीफलविद्रुमादयः समा बभूवुः प्रभयैव केवलम् ।
 रसेन तस्यास्त्वधरस्य निश्चितं जगाम पीयूषरसोऽपि शिष्यताम् ॥ ५१ ॥
 अनादरेणापि सुधासहोदरीमुदीरयन्त्यामविकारिणीं गिरम् ।
 ह्रियेव काष्ठत्वमियाय बल्लकी पिकी च कृष्णत्वमधारयत्तराम् ॥ ५२ ॥
 ललाटेस्वाशकलेन्दुनिर्गलत्सुधोरुधारेव धनत्वमागता ।
 तदीयनासा द्विजरत्नसंहतेस्तुलेव कान्त्या जगदप्यतोलयत् ॥ ५३ ॥
 जितास्मदुत्तंसमहोत्पलैर्युवां क याथ इत्यध्वनिरोधिनीरिव ।
 उपात्तकोपे इव कर्णयोः सदा तदीक्षणे जग्मतुरन्तशोणताम् ॥ ५४ ॥
 इमामनालोचनगोचरां विधिविधाय सृष्टेः कलशार्पणोत्सुकः ।
 लिलेख वक्त्रे तिलकाङ्गमध्ययोर्भ्रुवोर्मिषादोमिति मङ्गलाक्षरम् ॥ ५५ ॥
 उदीरिते श्रीरतिकीर्तिकान्तिभिः श्रयाम एतामिति मौनवान्विधिः ।
 लिलेख तस्यां तिलकाङ्गमध्ययोर्भ्रुवोर्मिषादोमिति संगतोत्तरम् ॥ ५६ ॥
 कपोललावण्यमयाम्बुपल्वले पतत्सतृष्णाखिलनेत्रपत्रिणाम् ।
 ग्रहाय पाशाचिव वेधसा कृतौ तदीयकर्णौ पृथुलांसचुम्बिनौ ॥ ५७ ॥
 सरेण कालागुरुपत्रवल्लिवल्ललाटेस्वामिषतो नतभ्रुवः ।
 अशेषसंसारविशेषकैर्गुणैर्जगन्त्रये पञ्चमिवावलम्बितम् ॥ ५८ ॥
 अनिन्द्यदन्तद्युतिफेनिलाधरप्रवालशालिन्युरुलोचनोत्पले ।
 तदास्यलावण्यसुधोदधौ बभुस्तरङ्गमङ्गा इव भङ्गुरालकाः ॥ ५९ ॥
 तदाननेन्दोरधिरोहिता तुलां मृगाङ्ग चित्तेऽपि न लज्जितं त्वया ।
 यतोऽसि कस्तत्र पयोधरोन्नतौ स मूढ यत्राभ्यधिकं व्यराजत ॥ ६० ॥

समग्रसौन्दर्यविधिद्विषो विधेर्घुणाक्षरन्यायवशादसावभूत् ।
 तदास्य जाने निपुणत्वमीदृशीमनन्यरूपां कुरुते यदापराम् ॥ ६१ ॥
 सरस्वतीवार्थमनिन्द्यलक्षणा गुणान्विता चापलतेव धन्विनम् ।
 विभेव भास्वन्तमतीव निर्मला तमेकमूपालमलंचकार सा ॥ ६२ ॥
 अथैकदान्तःपुरसारसुन्दरीशिरःस्रजं तामवलोक्य तत्पतिः ।
 इति स्थिरोत्तानितनेत्रमर्थिनामचिन्त्यचिन्तामणिरप्यचिन्तयत् ॥ ६३ ॥
 चकार यो नेत्रचकोरचन्द्रिकामिमामनिद्यां विधिरन्य एव सः ।
 कुतोऽन्यथा वेदनयान्वितात्ततोऽप्यभूदमन्दद्युति रूपमीदृशम् ॥ ६४ ॥
 द्रुमोत्पलत्सौरभमिक्षुकाण्डतः फलं मनोज्ञं मृगनाभितः प्रभाम् ।
 विधातुमस्या इव सुन्दरं वपुः कुतो न सारं गुणमाददे विधि ॥ ६५ ॥
 वपुर्वयोवेषविवेकवाग्मिताविलासवंशव्रतवैभवादिकम् ।
 मस्तमप्यत्र चकास्ति तादृशं न यादृशं व्यस्तमपीक्ष्यते कचित् ॥ ६६ ॥
 नैव नाकनारी न च नागकन्यका न च प्रिया काचन चक्रवर्तिनः ।
 अमुद्विष्यत्यथवास्ति साध्विमां यदङ्गकान्त्योपमिमीमहे वयम् ॥ ६७ ॥
 असारं नमामरुस्थलीभ्रमङ्गमार्तहृत्त्रेपतत्रिणां मुदे ।
 मृगीदृशः स्फुट इवामृतप्रवैरहो प्रवृद्धो नवयौवनद्रुमः ॥ ६८ ॥
 फलं तथाप्यत्र यथर्तुगामिनः सुताह्वयं नोपलभामहे वयम् ।
 अनन्यसत्काव्यनिभारखिन्नवन्निरन्तरं तेन मनो दुनोति नः ॥ ६९ ॥
 सहस्रधा सत्यपि गोत्रजे जने सुतं विना कस्य मनः प्रसीदति ।
 अपीड्यताराग्रहभित्तं भवेदृते विधोर्ध्यामलमेव दिङ्मुखम् ॥ ७० ॥
 न चन्दनेन्दीवरह्यारयष्टयो न चन्द्रोर्चीषि न चामृतच्छटाः ।
 सुताङ्गसंस्पर्शसुखस्य निस्तुलां कलामयन्ते खलु षोडशीमपि ॥ ७१ ॥

असावनालोक्य कुलाङ्कुरं मम स्वमोगयोग्याश्रयभङ्गशङ्किनी ।
 विशोषयत्युच्छ्वसितैरसंशयं मदन्वयश्रीः करकेलिपङ्कजम् ॥ ७२ ॥
 नमो दिनेशेन नयेन विक्रमो वनं मृगेन्द्रेण निशीथमिन्दुना ।
 प्रतापलक्ष्मीबलकान्तिशालिना विना न पुत्रेण च भाति नः कुलम् ॥ ७३ ॥
 कं यामि तत्किं नु करोमि दुष्करं सुरेश्वरं वा कमुपैमि कामदम् ।
 इतीष्टचिन्ताचयचक्रचालितं कचिन्न चेतोऽस्य बभूव निश्चलम् ॥ ७४ ॥

इत्थं चिन्तयतोऽथ तस्य नृपतेः स्फारीभवच्चक्षुषो
 निर्वातस्तिमितारविन्दसरसीसौन्दर्यमुद्रामुषः ।
 कोऽप्युद्यत्पुलकाङ्कुरः प्रमदजैः सिक्तश्च नेत्राम्बुभि-
 र्बीजावाप इवाप वाञ्छिततरोरुद्धानपालः स तम् ॥ ७५ ॥
 अथ स दण्डधरेण निवेदितो विनयतः प्रणिपत्य सभापतिम् ।
 दुरितसंविदनध्ययनं सुधीरिति जगाद सुधास्रपिताक्षरम् ॥ ७६ ॥
 राकाकामुकवद्दिगम्बरपथालंकारभूतोऽधुना
 बाह्योद्धानमवातरद्रहपथात्कश्चिन्मुनिश्चारणः ।
 यत्पादप्रणयोत्सवात्किमपरं पुष्पाङ्कुरच्छन्नना
 वृक्षैरप्यनपेक्षितात्मसमयैः क्षमापाल रोमाञ्चितम् ॥ ७७ ॥
 क्रीडाशैलप्रस्थपद्मासनस्थस्तत्त्वाभ्यासैः स प्रचेता इतीदम् ।
 नामाख्यातं पार्श्ववर्तिव्रतीन्द्रैः कुर्वन्नास्ते तत्र संसूत्रितार्थम् ॥ ७८ ॥
 इत्याकस्मिकविस्मयां कलयतस्तस्मात्कृमच्छेदिनीं
 ज्योत्स्नावद्यतियामिनीशविषयां वार्तामवार्तोत्सवाम् ।
 दृग्भ्यामिन्दुमणीयितं करयुगेणाम्भोजलीलयितं
 पारावारजलयितं च परमानन्देन राजस्तदा ॥ ७९ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये द्वितीयः सर्गः ।

तृतीयः सर्गः ।

अथोत्थाय नृपः पीठाद्भानुः पूर्वाचलादिव ।
 साधोः प्रचेतसस्तस्य दिशं प्राप्य ननाम सः ॥ १ ॥
 स तस्मै वनपालाय ददौ तोषतरोः फलम् ।
 मनोरथलताबीजप्राभृतस्येव निष्कयम् ॥ २ ॥
 आज्ञामिव पुरि क्लेशनिष्कासनपटीयसीम् ।
 मुनीन्द्रवन्दनारम्भमेरीं प्रादापयन्नृपः ॥ ३ ॥
 व्यानशो ककुभस्तस्याः कादम्बिन्या इव ध्वनिः ।
 उत्कयन्निर्भरानन्दमेदुरान्पौरकेकिन. ॥ ४ ॥
 चन्दनस्थासकैर्हास्यं लास्यमप्युल्लसद्भुजैः ।
 पुष्पोत्करैश्च रोमाञ्चं पुरमप्याददे तदा ॥ ५ ॥
 अमान्त इव हर्म्येभ्यस्तदा गमनसंमदात् ।
 पौराः प्रथितनेपथ्याः स्वेभ्यः स्वेभ्यो विनिर्ययुः ॥ ६ ॥
 बहिस्तोरणमागत्य रथाश्वेर्भनिषादिनः ।
 दूता इवार्थसंसिद्धेस्तमुदैक्षन्त पार्थिवा. ॥ ७ ॥
 दिगम्बरपदप्रान्तं राजापि सह कान्तया ।
 प्रतस्थे रथमास्थाय प्रभया भानुमानिव ॥ ८ ॥
 नृपाः संचारिणः सर्वे तमाविष्कृतसात्त्विकम् ।
 मुनीन्द्रवहनारूढं रसं भावा इवान्वयुः ॥ ९ ॥
 संज्जालकानसौ तत्र मैत्तवारणराजितान् ।
 गृहानिव नृपान्प्रेक्ष्य पिप्रिये प्रान्तवर्तिनः ॥ १० ॥

१. प्रचेतोनामकस्य यतः.. (पक्षे) प्रचेतसो वरुणस्य दिशं पश्चिमाम्. २. सज्ज-
 अलकान् ; सत्-जालकान्. जालको गवाक्षः. ३. 'उक्तो मत्तवारणस्तु प्रभिन्नक-
 टकुञ्जरे । क्लीबं प्रसादवीचीनां कुन्दवृक्षइतावपि ॥' इति मेदिनी.

प्रागेव जग्मुरुद्यानं सेवाक्षणविचक्षणाः ।
 फलपुष्पाहरास्तस्य मूर्तिमन्त इवर्तवः ॥ ११ ॥
 परस्पराङ्गसंधट्टम्रष्टहारावचूलकैः ।
 पथि दुःसंचरो मार्गो मार्गः पाथैरिवाभवत् ॥ १२ ॥
 दृष्ट्या कुंवल्यस्यापि जेता दर्शितविग्रहः ।
 नेत्रोत्सवाय नारीणां नारीणां सोऽभवन्नृपः ॥ १३ ॥
 सोऽङ्गलावण्यसंक्रान्तपौरनारीनरेक्षणः ।
 गन्धर्वैरावृतः साक्षात्सहस्राक्ष इवावभौ ॥ १४ ॥
 बभुस्तस्य मुस्वाम्भोजपर्यन्तभ्रान्तषट्पदाः ।
 अन्तर्मुनीन्दुसंधानान्निर्यङ्मान्तलवा इव ॥ १५ ॥
 बिभ्रत्सविभ्रमश्चारुतिलकामलकावलिम् ।
 उल्लसत्पञ्चवल्लीको दीर्घनेत्रधृताञ्जनः ॥ १६ ॥
 युक्तोऽप्युत्तालपुर्नगैः सालसंगममादधत् ।
 कामाराम इवारामं पौरारामाजनो ययौ ॥ १७ ॥ (युग्मम्)
 पुरंभीणां स वृद्धानां प्रतीच्छन्नाशिषः शनैः ।
 इष्टसिद्धेरिव द्वारं पुंरः प्राप महीपतिः ॥ १८ ॥
 भावपरः कान्ति विभ्रदभ्यधिकां नृपः ।

१. मृगसमूहः. २. भूमण्डलस्य; उत्पलस्य च. ३. दर्शितशरीरः; कृतयुद्धश्च.
 ४. न क्षरिणाम्. ५. अश्वैः, देवयोनिविशेषैश्च. ६. पक्षिणां भ्रमणेन सहितः;
 हावविशेषसहितश्च. ७. चारुतिलकयुक्तां चूर्णकुन्तलपङ्क्तिम्; (पक्षे) तिलक
 आभलकश्च वृक्षविशेषो. ८. कस्तूर्यादिरसेन स्ननकपोलादिषु कृता रचना पञ्चवल्ली;
 (पक्षे) उल्लसन्त्यः किसलययुक्ता लता यस्मिन्स. ९. दीर्घलोचनवन्धुसकञ्जलः;
 (पक्षे) दीर्घेण मूलेन धृता अञ्जना वृक्षविशेषो यत्र. १०. वृक्षविशेषैः; पुरुषभ्रैष्ठ्यश्च.
 ११. सालसं-गमम्; साल-संगमम्. सालो वृक्षविशेषः. १२. नगरस्य. १३. यतिः
 संन्यासी; (पक्षे) पाठविच्छेदस्थलम्.

निश्चक्राम पुराच्छ्लोकः कवीन्द्रस्य मुखादिव ॥ १९ ॥

शाखानगरमालोक्य पुरः प्रान्ते स पिप्रिये ।

तनूजमिव कान्ताया बहुलक्षणमन्दिरम् ॥ २० ॥

प्रागेव विक्रमश्लाघ्यो भवानीतनयोऽप्यमूत् ।

व्यक्तं पुनर्महासेनो महासेनावृतस्तदा ॥ २१ ॥

उच्चैस्तनशिखोल्लासिपत्रशोभावदूरतः ।

वनालीं वीक्ष्य भूपालः प्रेयसीमित्यभाषत ॥ २२ ॥

कान्तारतरवो नैते कामोन्मादकृतः परम् ।

अभवन्नः प्रीतये सोऽप्युद्यन्मधुपराशयः ॥ २३ ॥

अनेकविटपस्पृष्टपयोधरतटा स्वयम् ।

वदत्युद्यानमालेयमकुलीनत्वमात्मनः ॥ २४ ॥

उल्लसत्केसरो रक्तपलाशः कुञ्जराजितः ।

कण्ठीरव इवारामः कं न व्याकुलयत्यसौ ॥ २५ ॥

सैन्यकोलाहलोत्थिष्ठद्विहंगावल्यो द्रुमाः ।

अस्मदागमनोत्क्षिप्तपताका इव भान्त्यमी ॥ २६ ॥

१. बहुलक्षण; बहु-लक्षण. क्षण उत्सवः. २. भवानी-तनयः (कार्तिकेयः). स च वेः पक्षिणः स्ववाहनमयूरस्य क्रमेण पादन्यासेन श्लाघ्यः; (पक्षे) भव-आनीतनयः. ३. महासेन इति कार्तिकेयस्य नामान्तरम्; (पक्षे) महती सेना यस्य. ४. उच्चैः-स्तनशिखा (कुचाग्रभागः); उच्चैस्तन-शिखा. ५. उद्यन्मधुपराशयः समुल्लसद्भ्रमरश्रेणयः कामोन्मादकृतो मदनोद्दीपकाः कान्तार-तरवो वनवृक्षाः परं न प्रीतयेऽभवन्. सोऽपि कान्तार-तरवः कान्तायाः सुरतकालीनं भणितं नः प्रीतयेऽभवत्. कीदृशः कान्तारतरवः. कामोन्मादेन कृतः; उद्यत्-मधु-पर-आशयश्च. ६. विहस्तपृष्ठकुचाः वृक्षस्पृष्टमेघा च. ७. नीचकुलोत्पन्नत्वम्; अभूमिलीनत्वं च उन्नतत्वमिति यावत्. ८. केसरो वृक्षविशेषः; (पक्षे) उल्लसत्कन्दोत्पन्नकेशः. ९. रक्तवर्णाः पलाशा यस्मिन्; (पक्षे) रक्तं धरं पलं मांसं चाश्नाति. १०. कुञ्जराजितः; कुञ्जर-अजितः.

संचरच्चञ्चरीकाणां घोरणिस्तोरणस्रजम् ।
 विडम्बयति कान्तारे हरिन्मणिमयीमियम् ॥ २७ ॥
 पल्लवव्यापृतास्यानां सूरस्यन्दनवाजिनाम् ।
 फेनलेशा इवाभान्ति दुमाग्रकुसुमोत्कराः ॥ २८ ॥
 त्वङ्गुत्तुरंगोर्मेस्तीरगं सैन्यवारिधेः ।
 पुञ्जितावालशेवालशोभामभ्येति काननम् ॥ २९ ॥
 उत्क्षिप्तसहकाराग्रमञ्जरीरुक्मदण्डिकः ।
 उत्सारयंल्लवङ्गैलालाञ्चिकर्पूरचम्पकान् ॥ ३० ॥
 कासारसीकरासारमुक्ताहारविराजितः ।
 प्रेर्यमाणो मुहुर्वेल्ललताहस्ताग्रसंज्ञया ॥ ३१ ॥
 अयमस्माकमेणाक्षि चन्दनामोदसुन्दरः ।
 मरुदभ्यर्णतामेति वेत्रीवोद्यानभूपतेः ॥ ३२ ॥ (विशेषकम्)
 तन्वाना चन्दनोद्दामतिलकं वदने किल ।
 करोत्यैक्षतदूर्वाभिर्मङ्गलं मे वनस्थली ॥ ३३ ॥
 एताः प्रवालहारिण्यो मुदा भ्रमरसंगताः ।
 मरुन्नर्तकतालेन नृत्यन्तीव वने लताः ॥ ३४ ॥
 निरूपयन्निति प्रीत्या प्रियायाः प्राप्य काननम् ।
 तत्क्षणादक्षमत्याक्षीदौद्धत्यमिव पार्थिवः ॥ ३५ ॥
 तत्कालोत्सारिताशेषराजचिह्नो व्यराजत ।
 गुरून्भित्रजन्नेष विनयो मूर्तिमानिव ॥ ३६ ॥

१. प्रतीहारः. २. चन्दनवृक्षेणोद्दामं तिलकं वृक्षविशेषम्; (पक्षे) चन्दनस्यो-
 द्दामं तिलकं विशेषकम्. ३. अक्षताभिर्दूर्वाभिः; अक्षतैरभ्रतण्डुलैर्दूर्वाभिर्दूर्वा-
 भिश्च. ४. प्रवालैः पल्लवैः; विद्रुमैश्च. ५. भ्रमरसंगताः; भ्रमरसंगताः. ६. अक्षं
 रथम्; आयव्ययादिव्यवहारचिन्तां वा.

नक्षत्रैरुन्नतैर्युक्तः सकान्तः केलिकाननम् ।
 करग्रं कुङ्कुलीकृत्य राजा धनमिवाविशत् ॥ ३७ ॥
 ददर्शाशोकमस्तोकस्तबकैस्तत्र पाटलम् ।
 रागैश्छन्नमिवासन्नमुनीनां मुक्तमानसैः ॥ ३८ ॥
 अधस्तात्तस्य विस्तीर्णे स्फाटिकोपलविष्टरे ।
 तपः प्रगुणितागण्यपुण्यपुञ्जमिव स्थितम् ॥ ३९ ॥
 पत्तनेत्रोत्सवारम्भमाश्रितं मुनिसत्तमैः ।
 ऋक्षैरिव धरोत्तीर्णं क्षणं नक्षत्रनायकम् ॥ ४० ॥
 अन्तरस्तावकाशेन ज्ञानसिन्धुमहोर्मिभिः ।
 मलेन लिप्तब्रह्माङ्गे दर्शयन्तमनादरम् ॥ ४१ ॥
 अत्यन्तनिःसहैरङ्गैर्मुक्ताहारपरिग्रहैः ।
 व्यक्तयन्तमिवासक्तिं मुक्तिकान्तानुबन्धिनीम् ॥ ४२ ॥
 नासावंशाग्रविन्यस्तस्तोकसंकोचितेक्षणम् ।
 भावयन्तमश्वात्मानमात्मन्येवात्मनात्मनः ॥ ४३ ॥
 दर्शनज्ञानचारित्रतपसामेकमाश्रयम् ।
 क्षमागारं गतागारं मुनिमैक्षिष्ट पार्थिवः ॥ ४४ ॥ (कुलकम्)
 अथास्पदं नैभोगानां स्वर्णशैलमिव स्थिरम् ।
 गुरुं प्रदक्षिणीकृत्य स राजा विशदांशुकः ॥ ४५ ॥
 इलामूलमिलन्मौलिर्नत्वा भूमौ न्यविक्षत ।
 न परं विनयश्रीणामाश्रयः श्रेयसामपि ॥ ४६ ॥ (युग्मम्)

१. नक्षत्रैः क्षत्रियैः; (पक्षे) उडुभिः. २. ब्रह्माङ्गलिः; संकुचितकिरणश्च.
 ३. राजा चन्द्रः. ४. मुक्त-आहारः; मुक्ता-हार. ५. न-भोगानाम्; (पक्षे) नभो-
 गानां देवानाम्. ६. गीष्पतिम्; यतिं च. ७. क्षणवक्षः; निर्मलकिरणश्च.

मङ्गलारम्भसंरम्भप्रध्वनहुन्दुभिध्वनिम् ।
 विडम्बयन्नथोवाच वाचमाचारवानिति ॥ ४७ ॥
 त्वत्पादपादपच्छायां चिन्तासंतापशान्तिदाम् ।
 संप्रति प्राप्य मुक्तोऽसि भवभ्रमपरिश्रमात् ॥ ४८ ॥
 यदभूदस्ति यद्यच्च भावि त्वं जन्म तन्मया ।
 निर्णीतं पुण्यवन्नाथ त्वदालोकनमात्रतः ॥ ४९ ॥
 तपोन्वितेन सूर्येण सदोषेणेन्दुनापि किम् ।
 यो भवानिव दृष्टोऽपि न भिनत्त्यान्तरं तमः ॥ ५० ॥
 चित्रमेतज्जगन्मित्रे नेत्रमैर्त्रीं गते त्वयि ।
 यन्मे जडाशयस्यापि पैङ्गजातं निमीलति ॥ ५१ ॥
 युष्मत्पदप्रयोगेण पुरुषः स्याद्यदुत्तमः ।
 अर्थोऽयं सर्वथा नाथ लक्षणस्याप्यगोचरः ॥ ५२ ॥
 तथा मे पोषिता कीर्तिस्त्वद्दर्शनरसायनैः ।
 यथास्तां त्रिदशवासे मार्त्यनन्तालयेऽपि न ॥ ५३ ॥
 निर्निमेषं गलद्दोषं निर्व्यपेक्षमपक्षमलम् ।
 ज्ञानचक्षुः सदोन्निद्रं न स्वलत्येव ते क्वचित् ॥ ५४ ॥
 सिद्धमिष्टं त्वदालोकाज्ज्ञातं च ज्ञानिना त्वया ।
 तत्पुनः प्रोच्यतेऽस्माभिः शंसितुं जाड्यमात्मनः ॥ ५५ ॥

१. सूर्यः सुहृदि च. २. मन्दबुद्धेः; जलाशयस्य तडागादेश्च. ३. पापसमूहः;
 कमलं च. ४. भववीच्यचरणारविन्दसंबन्धेन पुरुषो जन उत्तमो भवति. अयमर्थो
 लक्षणस्य व्याकरणशास्त्रस्याप्यगोचरः. व्याकरणे हि युष्मत्पदप्रयोगेन मध्यमः पुरुषो
 भवति, न उत्तमः. ५. स्वर्गे, त्रिदशमिते आवासे गृहे च. ६. पाताले; असं-
 स्कारपदे गृहे च. अतिपुष्टा कीर्तिः स्वर्गे पाताले च न मातीति भावः. यथासिपु-
 षोऽसंख्यातेष्वपि सद्नेषु न माति तस्य त्रिदशमिते आवासेषु मानं दूरापालमेव.

इयं प्राणप्रिया पत्नी समयेऽपि स्थिता सती ।
 निष्फलेव क्रियात्यर्थमनपत्या दुनोति माम् ॥ ५६ ॥
 अदृष्टसंततिः स्पष्टमिष्टार्थप्रसवामपि ।
 इमामहं महीं मन्ये केवलं भारमात्मनः ॥ ५७ ॥
 चतुर्थपुरुषार्थाय स्पृहयालोर्ममाधुना ।
 अदर्शनायते मोहान्नन्दनस्याप्यदर्शनम् ॥ ५८ ॥
 दशामन्त्यां गतस्यापि पुंसस्तावन्न शस्यते ।
 प्रदीपस्येव निर्वाणं यावन्नान्यं प्रकाशयेत् ॥ ५९ ॥
 तत्कलत्रे कदात्रैव रसलीलालवालके ।
 संपत्स्यते ममोद्विज्जमनोरथतरोः फलम् ॥ ६० ॥
 श्रुत्वेति प्रत्युवाचेद मुनिर्भूपालकर्णयोः ।
 लग्नदन्तद्युतिव्याजात्सुधाधारा इवोद्विरन् ॥ ६१ ॥
 नेद्विचिन्ताक्लमस्यासि वस्तुतत्त्वज्ञ भाजनम् ।
 नेत्राधृष्यं क्वचित्तेजस्तमसा नाभिभूयते ॥ ६२ ॥
 धन्यस्त्वं गुणपण्यानामापणस्त्वं महीपते ।
 त्वमेव संश्रयः श्रीणां सरितामिव सागरः ॥ ६३ ॥
 त्वत्कीर्तिजहुकन्याया इतो लोकत्रयातिथेः ।
 अन्तः प्रपत्स्यते राजत्राजहंसश्रियं शशी ॥ ६४ ॥
 न परं क्षत्रियाः सर्वे त्वामनु त्रिदिवेश्वराः ।
 नह्युदात्तस्य माहात्म्यं लङ्घयन्तीतरे स्वराः ॥ ६५ ॥
 क्षोदीयानहमस्मीति मात्मानमवजीगणः ।
 भवितासि त्वमचिराज्जगत्रयगुरोर्गुरुः ॥ ६६ ॥

गुणैर्धनोन्नते नूनं भवदावाग्निदीपितः ।
 त्वैज्जन्मना जनः शान्तिममृतेनायमेप्यति ॥ ६७ ॥
 या चैषा भवतः पत्नी सुव्रता सुव्रतास्त्वया ।
 ह्रेषयिष्यति सा वेलां रत्नकुक्षितयोदधेः ॥ ६८ ॥
 संसारसारसर्वस्वं भूत्रयस्यापि भूषणम् ।
 इदमेनोविषच्छेदि स्त्रीरत्नमिति बुध्यताम् ॥ ६९ ॥
 क्षुद्रतेजःसवित्रीभिः स्त्रीभिर्दिग्भिरिवात्र किम् ।
 धन्येयं या जगच्चक्षुर्द्योभिः प्राचीव धास्यति ॥ ७० ॥
 षण्मासादूर्ध्वमेतस्याः सरस्याः प्रतिमेन्दुवत् ।
 चतुर्दशाधिको गर्भे दिवस्तीर्थकृदेष्यति ॥ ७१ ॥
 कृतार्थाविति मन्येथामात्मानौ तद्गुवामिह ।
 न ह्यन्यो भविनां लाभः सुतादेवंविधात्परः ॥ ७२ ॥
 जन्म वा जीवितव्यं वा गृहमेधाथवा द्वयोः ।
 आ कल्पं युवयोरेव यास्यति श्लाघ्यतामितः ॥ ७३ ॥
 इत्थं ग्रन्थिमिव प्रमथ्य कृतिना तेनोरुचिन्ताभरं
 वागर्थविब तौ प्रसादमधिकं तं प्रापितौ दंपती ।
 अन्तर्गूढगभीरभावपिशुनं यं भावयन्तश्चिरा-
 ज्ञातास्ते प्रमदेन पीनपुलकप्रोल्लासिनः सज्जनाः ॥ ७४ ॥
 अथ तथाविधभाविमुतोदयश्रवणतः प्रणतः पुनरप्यसौ ।
 प्रमदगद्गदवागिति वाग्मिनां पतिरुवाच वचांसि मुनिं नृपः ॥ ७५ ॥
 स्वर्गं संप्रति कः पुनात्ययमथो कुत्रास्य जन्मन्यभू-
 ल्नामस्तीर्थकरत्वदानसुहृदः सम्यक्त्वचिन्तामणोः ।

१. तत्पुत्रेण. २. पञ्चदशस्तीर्थकरो धर्मनाथः. ३. गार्हपत्यम्. ४. रत्नत्रयस्यैव
 सम्यक्त्वमिति सन्नान्तरम्. रत्नत्रयं च सम्यग्दर्शनज्ञानधारित्रकृष्णम्.

इत्थं वाम्भववैभवव्यतिकरं त्वं ब्रूहि जन्मार्णवो-

त्तीर्णस्यास्य भविष्यतो जिनपतेः शुश्रूषुरेषोऽस्म्यहम् ॥ ७६ ॥

इति प्रीतिप्रायं बहलपुलकस्यास्य सकलं

कलङ्कातङ्कानामपशकुनमाकर्ण्य वचनम् ।

मुनिः स्पष्टं द्रष्टुं तदपरभवोदारचरितं

प्रकर्षेणाकार्षीदवभिनयनोन्मीलनविधिम् ॥ ७७ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये तृतीयः सर्गः ।

चतुर्थं सर्गः ।

अर्थापनिद्रावधिबोधचक्षुः स्वहस्तमुक्तावदवेक्ष्यमाणः ।

जिनस्य तस्यापरजन्मवृत्त वृत्तान्तसाक्षीव मुनिर्बभाषे ॥ १ ॥

यत्पृष्टमिष्टं भवतार्थसिद्धयै तत्पार्थिवाकर्णय वर्ण्यमानम् ।

कथा कथंचित्कथिता श्रुता वा जैनी यतश्चिन्तितकामधेनुः ॥ २ ॥

स घातकीखण्ड इति प्रसिद्धे द्वीपेऽस्ति विस्तारिणि पूर्वमेरुः ।

नमो निरालम्बमवेक्ष्य केनाप्युज्जृम्भितः स्तम्भ इवेक्ष्यते यः ॥ ३ ॥

विभूषयन्पूर्वविदेहमस्य सीतासरिदक्षिणकूलवर्ती ।

एकोऽप्यनेकेन्द्रियहर्षहेतुर्वत्साभिधानो विषयोऽस्ति रम्यः ॥ ४ ॥

राजन्ति यत्र स्फुटपुण्डरीकप्रकाशिनः शार्दूलशालिव्राः ।

च्युता निरालम्बतया कथचिदाकाशदेशा इव चारुताराः ॥ ५ ॥

उद्गायतीव भ्रमदिक्षुयन्नचीत्कारनादैः श्रुतिसुन्दरैर्यः ।

प्रनृत्यतीवानिललोलसस्यैः स्वसंपदुत्कर्षमदेन मत्तः ॥ ६ ॥

अग्रे भजन्तो विरसत्वमन्तः समन्थयो निष्फलमुन्नमन्तः ।

अचेतना इक्षव एव यत्र निष्पीड्यमाना रसमुत्सृजन्ति ॥ ७ ॥

द्रष्टुं विरेणात्मकुलप्रसूतां श्रियं विशिष्टाभ्युदयामुपेताः ।
 यस्मिन्नुदन्वन्त इवावभान्ति विस्फारिताम्भोजदृशस्तडागाः ॥ ८ ॥
 फलावनम्राप्रविलम्बिजम्बूजम्बीरनारङ्गलवङ्गपूगम् ।
 सर्वत्र यत्र प्रतिपद्य पान्थाः पाथेयभारं पथि नोद्वहन्ति ॥ ९ ॥
 यत्रानुकूलं ज्वलदर्ककान्तैर्विलीनकार्तस्वरपूरशङ्काम् ।
 मध्यदिनेऽम्भोजरजःपिशङ्गं क्षणं विधत्तेऽम्बु तरङ्गिणीनाम् ॥ १० ॥
 काले प्रजानां जनयन्ति तापं करा रवेरेव न यत्र राज्ञः ।
 स्याद्भोगभङ्गोऽपि भुजंगमानां स्वस्थे कदाचित्र पुनर्नराणाम् ॥ ११ ॥
 तटे तटिन्यास्तरवः समृद्धिं संप्राप्य यत्र प्रतिनिष्कयाय ।
 छायाछलात्तज्जलदेवताभ्यो दातुं फलानीव विशन्ति मध्ये ॥ १२ ॥
 निर्माय निर्माय पुरीं सुराणां यच्छिक्षितं शिल्पकलासु दाक्ष्यम् ।
 तस्यैव धात्रा विहितास्ति तत्र प्रकर्षसीमा नगरी मुंसीमा ॥ १३ ॥
 नितम्बभूचुम्बिवनान्तरीया यानावृतोच्चैर्गन्तव्यप्रभागम् ।
 वातोच्छलत्पुष्परजःपटेन ह्रीता वधूवत्स्वमुपावृणोति ॥ १४ ॥
 अधृष्यमन्यैरधिरुह्य सालं नीलाश्मकूटांशुमिषेण यस्याः ।
 रुणद्धि रुद्धो बहुधान्धकारः क्रुधेव तिग्मांशुकरप्रचारम् ॥ १५ ॥
 यत्रोच्चहर्म्याग्रजुषामुदग्रान्पश्यन्मुखेन्दून्निशि सुन्दरीणाम् ।
 ग्राह्ये तुषारविषि जातमोहः क्षणं भवेत्पर्वणि सैहिकेयः ॥ १६ ॥
 कैम प्रति प्रोज्झैतकृष्णवर्त्मा दृष्ट्यापि देहीति निमील्य शब्दम् ।
 लोके दधानोऽपि मंथेश्वरत्वं न दृश्यते यत्र जनो विषादी ॥ १७ ॥
 यत्रोच्चहर्म्याग्रहरिन्मणीनां प्रभासु दूर्वाङ्कुरकोमलाम् ।

१. मुसीमेति नगरीनाम्. २. कंदर्पम्; अभिलाषं च. ३. त्यक्तमलिनम गीः;
 मुक्तनेत्रानलश्च. ४ 'देहि' इति याचकशब्दम्; (पक्षे) देही शरीरी. ५. क्षिप्त-
 त्वम्; प्रभुत्वं च. ६. विषभक्षकः; क्षिप्रश्च.

क्षणं क्षिपन्तो वदनान्यनूरु रवेस्तुरंगाः परिखेदयन्ति ॥ १८ ॥
 व्यापार्य सज्जालकसनिवेशे करानभिप्रेक्षति यत्र राशिः ।
 द्रवत्यनीचैस्तनकूटस्थया कान्तेव चन्द्रोपलहर्म्यपङ्क्तिः ॥ १९ ॥
 प्रक्षिप्य पूर्वेण मही महीभृत्करेण यान्स्वीकुरुतेऽपरेण ।
 अन्तर्यामिं ग्रहकन्दुकांस्तान्हस्ता जितागारमिषादुदस्ताः ॥ २० ॥
 सारेषु रत्नेषु यथा गृहीतेष्वब्धिवृथा वीचिभुजैः प्रनृत्यन् ।
 रत्नाकरत्वेन न लज्जते यत्ततः स मे भाति जडस्वभावः ॥ २१ ॥
 मुहुर्मुहुः स्फाटिकहर्म्यभित्तौ निरीक्ष्य रागापनिनीषयास्ये ।
 स्वच्छामपि कान्तरदच्छदाभां दन्तच्छविं यत्र बधूः प्रमाष्टि ॥ २२ ॥
 स्वस्थो धृताच्छङ्गगुरूपदेशः श्रीदानवारातिविराजमानः ।
 यस्यां करोल्लासितवज्रमुद्रः पौरो जनो जिष्णुरिवावभाति ॥ २३ ॥
 तद्यत्र चित्रं यदणीयसापि स्नेहेन हीनाः स्मरदीपिकास्ताः ।
 नैतत्पुनर्यत्नकुलप्रसूता भुजंगमोह जनयन्ति वेश्याः ॥ २४ ॥
 यां सारसर्वस्वनिधानकुम्भी सवेष्टय शश्वत्परिस्वामिषेण ।
 उद्भिद्य पातालतलान्युदीर्णा विषप्रपूर्णा भुजंगी प्रयाति ॥ २५ ॥
 निःशेषनम्रावनिपालमौलिमालारजःपिञ्जरिताङ्घ्रिपीठः ।
 स भूपतिस्तत्र बभूव शास्ता रथं जना य दशपूर्वमाहुः ॥ २६ ॥
 अनेन कोपज्वलनेन दग्धाः सहासपुष्पाः खलु पत्रवल्लयः ।
 त्वक्पाण्डिमा वैरिवधूकपोले कुतोऽन्यथा भस्मवदुल्लास ॥ २७ ॥

१. अरुण सूर्यसारथिम्, २. सत्-जालक (गवाक्ष), सज्ज-अलक, ३. किर-
 णान्; हस्ताश्च, ४. चन्द्रे; नृपतौ, च, ५. अनीचैस्तन (उच्चतर)-कूट; अनीचै-
 स्तनकूट, ६. गुरुर्बृहस्पति, उपदेष्टा च, ७. श्रिया युक्तो यो दानवारातिर्विष्णुस्तेन;
 (पक्षे) श्रियो दाने वारा उत्सर्गजलेन, ८. पवि; हीरकश्च, ९. इन्द्रः, १०. तैलेन,
 प्रीत्या च ११. नकुल, नकुलः प्राणिविशेषश्च, १२. भुजंगमा. सर्पाः; पिङ्गाश्च,
 १३. विषं जलम्; गरलं च, १४. नदीविशेषः; सर्पिणी च, १५. दशरथम्.

अन्ये भियोपात्तपयोधिगोत्राः क्षोणीभुजो जम्भुरगम्यभावम् ।
 लक्ष्मीस्ततो वारिधिराजकन्या तमेकमेवात्मपतिं चकार ॥ २८ ॥
 वैधव्यदग्धारिवधूप्रहारहारावचूलच्युतमौक्तिकौघाः ।
 बभुः प्रकीर्णाः सकलासु दिक्षु यशस्तरोर्बीजकणा इवास्य ॥ २९ ॥
 युक्तं तदाच्छिद्य वशीकृतेऽस्मिन्नोर्मण्डले तेन वृषोन्नतेन ।
 रक्ताक्षतां बिभ्रदियाय रोषाद्वैरी वन यन्महिषीभिरेव ॥ ३० ॥
 यत्पुण्डरीकाक्षमपि व्यपास्य सराकृतेस्तस्य वशं गता श्रीः ।
 सेष्यं विरूपाक्ष इतो व्यधासीद्देहार्धनद्धां किल शैलपुत्रीम् ॥ ३१ ॥
 दोषोच्चयेभ्यश्चकितः स विद्वान्गता पुनस्ते प्रपलाय्य तस्मात् ।
 इत्यस्य विस्तारियशश्छलेन विरुद्धमद्यापि दिशो हसन्ति ॥ ३२ ॥
 सकज्जलाश्रुव्यपदेशनिर्यद्भृङ्गावली वैरिविलासिनीनाम् ।
 राज्ञा कृतं तेन रसाब्धिलोलहृत्पद्मसंकोचमवोचदुच्चैः ॥ ३३ ॥
 उत्त्वातखङ्गप्रतिबिम्बिताङ्गो रराज राजा समरप्रदोषे ।
 जयश्रियासावभिसारणाय नीलेन संवीत इवांशुकेन ॥ ३४ ॥
 अनारतं वीररसाभियोगैरायासितेव क्षणमस्य यूनः ।
 विलासिनी भ्रूलतिकाग्ररङ्गच्छायासु विश्राममियाय दृष्टिः ॥ ३५ ॥
 सरागमुर्व्या मृगनाभिदम्भादपारकर्पूरपदेन कीर्त्या ।
 रत्यापि दन्तच्छदरुक्छलेन स एकहेलं सुभगोऽवगूढः ॥ ३६ ॥
 असत्यस्थपितदण्डलब्धस्थामातिवृद्धो विहितस्थितिर्यः ।
 स एव रक्षार्थमशेषलक्ष्म्याः क्षात्रोऽस्य धर्मोऽजनि सौविदल्लः ॥ ३७ ॥
 प्रयच्छता तेन समीहितार्थान्नूनं निरस्तार्थिकुटुम्बकेभ्यः ।

१. भूवलयेः धेनुसमूहे च. २. वृषोऽनङ्गान्; धर्मश्च. ३. महिषत्वम्; अरु-
 णनेत्रत्वं च. ४. सैरिभीभिः; कृताभिषेकाभिः पत्नीभिश्च. ५. कमलतुल्यनेत्रम्.
 च. ६. विकृतनेत्रः; शिबश्च. ७. कण्ठकी.

व्यर्थमिवत्यागमनोरथस्य चिन्तामणेरेव बभूव चिन्ता ॥ ३८ ॥
 दूरात्समुत्तंसितशासनोरुसिन्दूरमुद्रारुणभालमूलाः ।
 यस्य प्रतापेन नृपाः कचाग्रकृष्टा इवाजम्बुरुपासनाय ॥ ३९ ॥
 विधाय कान्तारसमाश्रितांस्तान्हारावसक्तान्विदुषो द्विषश्च ।
 क्रीडन्स लीलारसलल्लासामिरासीच्चिरं चञ्चललोचनाभिः ॥ ४० ॥
 अथैकदा व्योम्नि निरभ्रगर्भक्षणक्षपायां क्षणदाधिनाथम् ।
 अनाथनारीव्यथनैनसेव स राहुणा प्रैक्ष्यत गृह्यमाणम् ॥ ४१ ॥
 किं सीधुना स्फाटिकपानपात्रमिदं रजन्याः परिपूर्यमाणम् ।
 चलद्विरेफोच्चयचुम्ब्यमानमाकाशगङ्गास्फुटकैरवं वा ॥ ४२ ॥
 ऐरावणस्याथ करात्कथंचिद्भ्युतः सपङ्को विसकन्द एषः ।
 किं व्योम्नि नीलोपलदर्पणाभे सश्मश्रु वक्रं प्रतिबिम्बितं मे ॥ ४३ ॥
 क्षणं वितर्क्येति स निश्चिकाय चन्द्रोपरागोऽयमिति क्षितीशः ।
 दम्भीलनाविष्कृतचित्तखेदमचिन्तयच्चैवमुदारचेताः ॥ ४४ ॥ (विशेषकम्)
 हा हा महाकष्टमचिन्त्यधाम्नि किमेतदत्रापतितं हिमांशौ ।
 यद्वा किमुल्लङ्घयितुं कथचित्केनापि शक्यो नियतेर्नियोगः ॥ ४५ ॥
 सुषाद्रवैर्मन्मथमात्मबन्धुमुज्जीव्य नेत्राग्निशिखावलीढम् ।
 क्रुधेव तद्वैरविनिष्कयार्थं स्थाणोरसौ मूर्ध्नि पदं विधत्ते ॥ ४६ ॥
 कुतश्चिरं जीवति वाडवाग्नौ वर्तेत वार्धिः सह जीवनेन ।
 अनेन चेच्चारुवसुप्रपञ्चैर्नीयेत न प्रत्यहमेव वृद्धिम् ॥ ४७ ॥
 सुधाकरेणाप्यजरामरत्व नीता सुरा एव मयात्र नान्ये ।
 इतीव पूर्णोऽप्यतिलज्जमानः पुनः पुनः काश्चिर्मसौ व्यनक्ति ॥ ४८ ॥

१. कान्ता; रस-आश्रितान्; कान्तार-समाश्रितान्. २. हार-अवसक्तान्; हाराव सक्तान्. ३. पूर्णमारान्त्रौ. ४. चन्द्रम्.

सुदुर्ध्वान्तमलिम्लुचानामुत्सार्य सेनामनिवार्यतेजाः ।
 रतेर्गल्लग्नमिवाबलानां मानं भिनत्येष चिरात्कराग्रैः ॥ ४९ ॥
 इत्येष निःशेषजगल्ललामलीलायमानप्रसरद्रुणोऽपि ।
 राजा दशां प्रापदिहेदृशीं चेत्को नाम तत्स्यात्सुखपात्रमन्यः ॥ ५० ॥
 उपागमे तद्विपदामवश्यं पश्यामि किञ्चिच्छरणं न जन्तोः ।
 अपारपाथोनिधिमध्यपातिपोताच्छ्रुतस्येव विहंगमस्य ॥ ५१ ॥
 नीरोषिताया अपि सर्वदास्याः पश्यामि नाद्रं हृदयं कदाचित् ।
 युक्तं ततः पुंसि कलामयेऽपि स्थिरो न लक्ष्म्याः प्रणयानुबन्धः ॥ ५२ ॥
 अरूपीयसि स्वस्य फले यदेषा विस्तारिता श्रीः परिवारहेतोः ।
 गुडेन संवेष्ट्य ततो मयात्मा मत्कोटकेभ्यः किमु नार्पितोऽयम् ॥ ५३ ॥
 अहेरिवापातमनोरमेषु भोगेषु नो विश्वसिमः कथञ्चित् ।
 मृगः सतृष्णो मृगतृष्णिकासु प्रतार्यते तोयधिया न धीमान् ॥ ५४ ॥
 अन्याङ्गनासंगमलालसानां जरा कृतेर्ष्येव कुतोऽप्युपेत्य ।
 आकृष्य केशेषु करिष्यते नः पादप्रहारैरिव दन्तमङ्गम् ॥ ५५ ॥
 क्रान्ते तवाङ्गे बलिभिः समन्तान्नश्यत्यनङ्गं किमसावितीव ।
 वृद्धस्य कर्णान्तगता जरेयं हसत्युदञ्चत्पलितच्छलेन ॥ ५६ ॥
 रसाढ्यमप्याशु विकासिकाशसंकाशकेशप्रसरं तरुण्यः ।
 उदस्थिमातङ्गजनोदपानपानीयवन्नाम नरं त्यजन्ति ॥ ५७ ॥
 आकर्णपूर्णं कुटिलालकोर्मिं रराज लावण्यसरो यदङ्गे ।
 बलिच्छलात्सारणिघोरणीभिः प्रवाह्यते तज्जरसा नरस्य ॥ ५८ ॥

१. 'चन्द्रः'. २. मत्कोटकः पिपीलिकसदृशो गुडादमधुरपदार्थमङ्गको 'मकोडा'
 इति प्रसिद्धः कीटविशेषः. ३. 'वर्णं सितं शिरसि वीक्ष्य शिरोरुहाणां स्थानं जरा-
 परिभवस्य तदेव पुंसाम् । आरोपितास्थिसकलं परिहृत्य यान्ति त्राण्डालकूपमिव
 दूरतरं तरुण्यः ॥' इति अर्तुहरिश्चोकसमानार्थोऽयं श्लोकः.

अंसंभृतं मण्डनमङ्गयष्टेर्नष्टं क मे यौवनरत्नमेतत् ।
 इतीव वृद्धो नतपूर्वकायः पश्यन्नधोधो भुवि बम्भ्रमीति ॥ ५९ ॥
 इत्थं पुरः प्रेप्य जरामधृष्यां दूतीमिवाप प्रसरोग्रदष्टः ।
 यावन्न कालो ग्रसते बलान्मां तावद्यतिप्ये परमार्थसिद्धयै ॥ ६० ॥
 इत्येष संचिन्त्य विनिश्चितार्थो वैराग्यवान्प्रातरमात्यबन्धून् ।
 पप्रच्छ राजा तपसे यियासुः किं वा विमोहाय विवेकिनां स्यात् ॥ ६१ ॥
 तं प्रेक्ष्य भूपं परलोकसिद्ध्यै साम्राज्यलक्ष्मीं तृणवत्त्यजन्तम् ।
 मन्त्री मुमन्त्रोऽथ विचित्रतत्त्वचित्रीयमाणामिति वाचमूचे ॥ ६२ ॥
 देव त्वदारब्धमिदं विभाति नभःप्रसूनाभरणोपमानम् ।
 जीवौमन्यया तत्त्वमपीह नास्ति कुतस्तनी तत्परलोकवार्ता ॥ ६३ ॥
 न जन्मनः प्राङ् न च पश्चतायाः परो विभिन्नेऽवयवे न चान्तः ।
 विशन्न निर्यन्न च दृश्यतेऽस्माद्भिन्नो न देहादिह कश्चिद्देहात्मा ॥ ६४ ॥
 किं त्वत्र भूवह्निजलानिलानां सयोगतः कश्चन यन्त्रवाहः ।
 गुडान्नपिष्टोदकधातकीनामुन्मादिनी शक्तिरिवाभ्युदेति ॥ ६५ ॥
 विहाय तद्दृष्टमदृष्टहेतोर्वृथा कृथाः पार्थिव मा प्रयत्नम् ।
 को वा स्तनाग्राण्यवधूय धेनोर्दुग्धं विदग्धो ननु दोषि शृङ्गम् ॥ ६६ ॥
 श्रुत्वेत्यवादीनृपतिर्विधुन्वन्भानुस्तमांसीव स तद्वचांसि ।
 अपार्थमर्थं वदतः सुमन्त्र नामापि ते नूनमभूदपार्थम् ॥ ६७ ॥
 जीवः स्वसंवेद्य इहात्मदेहे सुखादिवह्नाधकविप्रयोगात् ।

१ अस्य प्रथमः पादः कुमारसम्भव (१।३१) श्लोकस्य प्रथमः पादश्च समान
 एव. २. स्वपुण्यशेखरतुल्यम्. ३. चार्वाकमतमेतत्. 'तत्र पृथिव्यादीनि भूतानि
 चत्वारि तत्त्वानि । तेभ्य एव देहाकारपरिणतेभ्यः किष्वादिभ्यो मदशक्तिवच्चैत-
 न्यमुपजायते । तेषु विनष्टेषु सत्सु स्वयं विनश्यति । तच्चैतन्यविशिष्टदेह एवात्मा ।
 देहातिरिक्ते आत्मनि प्रमाणाभावात् ।' इत्यादि सर्वदर्शनसंग्रहे द्रष्टव्यम्. ४. जीवः.
 ५. बाधकप्रमाणाभावात्.

काये परस्यापि स बुद्धिपूर्वव्यापारदृष्टेः स्व इवानुमेयः ॥ ६८ ॥
 तत्कालजातस्य शिशोरपास्य प्राग्जन्मसंस्कारभुरोजपाने ।
 नान्योऽस्ति शास्ता तदपूर्वजन्मा जीवोऽयमित्यात्मविदा न वाच्यम् ६९
 ज्ञानैकसंवेद्यममूर्तमेनं भूर्ता परिच्छेत्तुमलं न दृष्टिः ।
 व्यापार्यमाणापि कृताभियोगैर्मिनन्ति न व्योम शितासियष्टिः ॥ ७० ॥
 संयोगतो भूतचतुष्टयस्य यज्जायते चेतन इत्यवादि ।
 मरुज्ज्वलत्पावकतापिताम्भःस्थाल्यमर्नेकान्त इहास्तु तस्य ॥ ७१ ॥
 उन्मादिका शक्तिरचेतना या गुडादिसंबन्धमवा न्यदर्शि ।
 सा चेतने ब्रूहि कथं विशिष्टदृष्टान्तकक्षामधिरोहतीह ॥ ७२ ॥
 तस्मादमूर्तश्च निरत्ययश्च कर्ता च मोक्ता च सचेतनश्च ।
 एकः कथंचिद्विपरीतरूपादवैहि देहात्पृथगेव जीवः ॥ ७३ ॥
 निसर्गतोऽप्यूर्ध्वगति प्रसङ्ग प्राक्कर्मणा हन्त गतीर्विचित्राः ।
 स नीयते दुर्धरमारुतेन हुताशनस्येव शिखाकलापः ॥ ७४ ॥
 तदात्मनः कर्मकलङ्कमूलमुन्मूलयिष्ये सहसा तपोभिः ।
 मणेरनर्घस्य कुतोऽपि लभं को वा न पङ्क परिमार्ष्टि तोयैः ॥ ७५ ॥
 दत्त्वा स तस्योत्तरमित्यबाधं ददौ सुतायातिरथाय राज्यम् ।
 यन्निर्व्यपेक्षा परमार्थलिप्सोर्धार्त्री तृणायापि न मन्यते धीः ॥ ७६ ॥
 अथैनमापृच्छ्य सबाष्पनेत्रं पुत्रं प्रपित्सुर्वनसंनिवेशम् ।
 प्रजाः स भास्वानिव चक्रवाकीराक्रन्दिनीस्तत्प्रथमं चकार ॥ ७७ ॥
 त्यक्तावैरोधोऽपि सहावरोधैर्नक्षत्रमुक्तानुपदोऽपि राजा ।
 प्रापद्वनं पौरहृदि स्थितोऽपि को वा स्थितिं सम्यगवैति राज्ञाम् ॥ ७८ ॥

१. स्तन्यपाने. २. व्यभिचारः. ३. 'प्राक्कर्मणा' इति पाठः. ४. बन्धनम् ;
 राज्ञामन्तःपुरं च. ५. नक्षत्रैर्मुक्तानुपदो राजा चन्द्र इति विरोधः (पक्षे)
 न-क्षत्रमुक्तानुपदः.

तद्वाहनं श्रीविमलादिमादौ नत्वा गुरुं भूपशतैरुपेतः ।
 तत्रोपकर्मक्षयमूलशिक्षां दीक्षां स जैनीमभजज्जितात्मा ॥ ७९ ॥
 तथा समुद्रामधिबिभ्रदुर्वी धुन्वन्नरातीनपि विम्रहस्थान् ।
 मुक्तोत्तमालंकरणः प्रजापो वनेऽपि साम्राज्यपदं बभार ॥ ८० ॥
 ध्यानानुबन्धस्तिमितोरुदेहो मित्रेऽपि शत्रावपि तुल्यवृत्तिः ।
 व्यालोपगूढः स वनैकदेशे स्थितश्चिरं चन्दनवच्चकासे ॥ ८१ ॥
 पूषा तपत्यल्परुचिः सटोषः शशी शिखीवानपि कृष्णवर्मा ।
 गुणोदघेस्तस्य ततो न कश्चित्तमः समुन्मूल्यतः समोऽभूत् ॥ ८२ ॥
 निरामयश्रीसैदनाग्रनीत्रं तीव्रं तपो द्वादशधा विधाय ।
 धन्योऽथ संन्यासविसृष्टदेहः सर्वार्थसिद्धिं स मुनिर्जगाम ॥ ८३ ॥
 तत्र त्रयस्त्रिंशदुदन्वदायुर्देवोऽयमिन्द्रः स बभूव पुण्यैः ।
 निर्वृणोतोऽर्वागधिकावधीनां मूर्तः सुखानामिव यः समूह ॥ ८४ ॥
 सा तत्र मुक्ताभरणाभिरामा यन्मुक्तिरामा निकटीबभूव ।
 मन्ये मन्त्रस्तस्य ततोऽन्यनारीविलासलीलारसनिर्यपेक्षम् ॥ ८५ ॥
 तस्य प्रभाभासुररत्नगर्भा विभ्राजते रुक्मकिरीटलक्ष्मीः ।
 अव्यजतेजोनिबहस्य देहे द्राघीयसी प्रज्वलतः शिखेव ॥ ८६ ॥
 रेखात्रयाधिष्ठितकण्ठहारिहारावली तस्य विभोर्विभाति ।
 सुन्दर्शनस्यात्यनुरक्तमुक्तिमुक्ता कटाक्षप्रसरच्छटेव ॥ ८७ ॥
 नूनं सहस्रांशुसहस्रतोऽपि तेजोऽतिरिक्तं न च तापकारि ।
 शृङ्गारसाम्राज्यमनन्यतुल्यं न चाभवत्तस्य मनोविकारि ॥ ८८ ॥
 नवं वयो लोचनहारि रूपं प्रभूतमायुः पदमद्वितीयम् ।

१. आ समुद्रा पृथ्वी बिभ्रत् ; (पक्षे) स उर्वी मुद्रा बिभ्रत्, मुद्रा योगशा-
 खादिप्रसिद्धाः. २. शरीरस्थान्कामकोषादीन् ; (पक्षे) बुद्धस्थान्. ३. मुक्तानि
 त्यक्तानि उत्तमभूषणानि येन ; (पक्षे) मौक्तिकमयोत्तमाभरणः. ४. अग्निः.
 ५. प्रधानगृहम्. ६. त्रयस्त्रिंशज्जलविमितायुः.

सम्यक्त्वशुद्धाश्च गुणा जगत्सु किं किं न लोकोत्तरमस्ति तस्य ॥ ८९ ॥

तस्य त्रियामाभरणाभिरामान्वक्तुं गुणान्वाञ्छति यः समग्रान् ।

आप्लावयन्तं जगतीं युगान्ते मुग्धस्तितीर्षत्युदधिं स दोर्म्याम् ॥ ९० ॥

शरद्गलादूर्ध्वमितश्च्युतः सन्नस्याः स गर्भे भवतः प्रियायाः ।

शुक्तेरिव स्वातिभवोदबिन्दुर्मुक्तात्मकोऽग्रेऽवतरिष्यतीह ॥ ९१ ॥

इति निशम्य स सम्यगुदीरितां यमवतान्यभवस्थितिमर्हतः ।

समुहदुत्पलकस्त्रिलको भुवः स्फुटकदम्बकदम्बकवद्भूमौ ॥ ९२ ॥

अथोचितसपर्यया मुनिमनिन्द्यविद्यास्पदं

प्रपूज्य सपरिग्रहो विधिवदेनमानम्य च ।

यथासमयमेप्यतां सुमनसाभिवातिथ्यवि-

द्विधातुमयमर्हणां द्रुतमगादगारं नृपः ॥ ९३ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये चतुर्थः सर्गः ।

पञ्चमः सर्गः ।

तत्र कारयितुमुत्सवं मुदा यावदेष सदसि न्यविक्षत ।

तावदम्बरतटावतारिणीः प्रैक्षतामरविलासिनीर्नृपः ॥ १ ॥

तारकाः क्व नु दिवोदितद्युतो विद्युतोऽपि न वियत्यनम्बुदे ।

क्वाप्यनेघसि न वह्नयो महस्तत्किमेतदिति दत्तविस्मयाः ॥ २ ॥

कंधरावधि तिरोहिता घनैः क्वाप्यभिन्नमुखमण्डलश्रिया ।

यामिनीरिपुजिगीषयोद्यतं सोमसैन्यमनुकुर्वतीः क्षणम् ॥ ३ ॥

रत्नभूषणरुचा प्रपञ्चिते वासवस्य परितः शरासने ।

अन्तरुद्धुरतडित्विषो जनैः स्वर्णसायकततीरिवेक्षिताः ॥ ४ ॥

कान्तिकाण्डपटगुण्ठिता पुरा व्योमभित्तिमनु वर्णकश्रुतिम् ।

तन्वतीस्तदनुभाविताकृतीस्तूलिकोल्लिखितचित्रविभ्रमम् ॥ ५ ॥
 शीतदीधितिषियाभिधावितैः सैहिकेयनिकुरम्बकैरिव ।
 सौरभादभिमुखालिमण्डलैर्भाजितानि वदनानि विभ्रतीः ॥ ६ ॥
 स्वानुभावधृतभूरिमूर्तिना पद्मरागमणिनूपुरच्छल्यत् ।
 भानुना क्षणमिह प्रतीक्ष्यतामित्युपात्तचरणाः समन्मथम् ॥ ७ ॥
 निष्कलङ्कगलकन्दलीलुठत्तारहारलतिकापदेशतः ।
 सगता इव चिरेण गौरवादन्तरिक्षसरितावगूहिताः ॥ ८ ॥
 पारिजातकुसुमावतंसकस्पर्शमन्थरमरुत्पुरःसराः ।
 पश्यतोऽथ नृपतेः समान्तिकं ताः समीरणपथादवातरन् ॥ ९ ॥ (कुलकम्)
 पीवरोच्चकुचमण्डलस्थितिप्रत्ययानुमितमध्यभागया ।
 दुर्वहोरुजघना जगल्लघूकुर्वतीरतुलरूपसपदा ॥ १० ॥
 तत्र कोकनदकोमलोपलस्तम्भमिन्दुमणिमण्डपं पुरः ।
 ताः प्रतापधृतमद्भुतोदयं भूपतेर्यश इव व्यलोकयन् ॥ ११ ॥
 तत्प्रतीक्षणसमुल्लसद्यशोराजहसनिकुरम्बकैरिव ।
 कामिनीकरविवर्तनोच्छलच्छुभ्रचामरचयैर्विराजितः ॥ १२ ॥
 दाक्षिणात्यकविचक्रवर्तिनां हृच्चमत्कृतिगुणाभिरुक्तिभिः ।
 पूरितश्रुतिशिरो विघूर्णयन्नेतुमन्तरिव तद्रसान्तरम् ॥ १३ ॥
 सुस्वरश्रुतिमुदाररूपकां रागिणीं पृथगुपात्तमूर्च्छनाम् ।
 गीतिमिन्दुवदनमिवोज्ज्वलां भावयन्मुकुलितार्धलोचनः ॥ १४ ॥
 एणनाभिमभिवीक्ष्य कक्षयोः क्षिप्तभीततिमिरानुकारिणम् ।
 रत्नकुण्डलमिषेण भानुना सेन्दुना किमपि संश्रितश्रुतिः ॥ १५ ॥
 अङ्गवज्रमगघान्ध्रनैषधैः कीरकेरलकलिङ्गकुन्तलैः ।
 विभ्रमादपि समुत्क्षिपन्भ्रुवं भीतभीतमवनीश्वरैः श्रितः ॥ १६ ॥
 तत्र हेममयसिंहविष्टरे काञ्चनाचल इवोच्चकैः स्थितः ।

सप्रमोदमुदितेन्दुस्रनिभस्तामिरैक्षि सदसि क्षितीश्वरः ॥ १७ ॥ (कुलकम्)

कर्मकौशलदिदृक्षयात्र नः प्राप्त एष पुरतोऽपि किं प्रभुः ।

सत्त्वपोहितुमितः प्रभृत्यशो दौस्थ्यमर्थपतिरभ्युपस्थितः ॥ १८ ॥

एकका इह निशम्य तच्छलाद्वाधितुं मनसिजोऽथवा गतः ।

अन्यथास्य वसुधामिमामतिक्रामति क्षुतिरमानुषी कुतः ॥ १९ ॥

तर्कयन्त्य इति ताः परस्परं सप्रमोदमुपसृत्य भूपतिम् ।

जीव नन्द जय सर्वदा रिपूनीत्यमन्दमुदचीचरन्वचः २० (त्रिभिर्विशेषकम्)

ताः स यत्नपरकिंकरार्पितेष्वासनेषु नृपतिर्न्यवीविशत् ।

वारिदात्ययदिनोपभृंहितेष्वम्बुजेष्विव विरोचनो रुचः ॥ २१ ॥

ताः क्षितीश्वरनिरीक्षणक्षणे रेजुरङ्कुरितरोमराजयः ।

अङ्गमग्नविषमेषुमार्गणव्यक्तपुङ्खलवलाञ्छिता इव ॥ २२ ॥

निर्मलाम्बरविशेषितत्विषस्तं स्फुरच्छैवणहस्ताभूषणाः ।

कान्तिमन्तममराङ्गना नृपं तारका इव विधु व्यभूषयन् ॥ २३ ॥

सोऽथ दन्तकरकुन्दकुब्जालसग्विमूषितसभं सभापतिः ।

आतिथेयवितथीकृतक्लृप्ता इत्युवाच सुरसुन्दरीर्वचः ॥ २४ ॥

यद्गुणेन गुरुणा गरीयसीं स्वर्निभतिं गणनां जगत्स्वपि ।

मन्दिराणि किमपेक्ष्य ताः स्वयं भूभुजामपि नृणामुपासते ॥ २५ ॥

किं तु सा स्थितिरथातिघृष्टता व्याजमेतदथवातिभाषणे ।

त्वादृशोऽपि यदुपागते जने किं प्रयोजनमिहेति जल्प्यते ॥ २६ ॥

भारतीमिति निशम्य भूपतेः श्रीरूपाच सुरयोषिदीरिता ।

दन्तदीधितिमृणालनालकैः कर्णयोर्निदधती सुधामिव ॥ २७ ॥

मा वदस्त्वमिति भूपते अबहास्यमेव भुवि नः प्रयोजनम् ।

वाससैस्तु कतिभिः पुरंदरोऽप्यत्र कर्मकरवद्यतिष्यते ॥ २८ ॥

निर्जरासुरनरोरगेषु ते कोऽधुनापि गुणसाम्यमृच्छति ।
 अग्रतस्तु सुतरां यतो गुरुस्त्वं जगत्रयगुरोर्भविष्यसि ॥ २९ ॥
 उक्तमागमनिमित्तमात्मनः सूत्रवत्किमपि यत्समासतः ।
 तस्य भाष्यमिव विस्तरान्मया वर्ण्यमानमवनीपते शृणु ॥ ३० ॥
 यच्चतुष्टयमनन्ततीर्थतोऽनर्धहायनमुदन्वतामगात् ।
 तस्य पत्न्य (?) दलमन्तिमं तथा भारतेऽभवदधर्मदूषितम् ॥ ३१ ॥
 तेन धर्मपरिवर्तदस्युना शुद्धदर्शनमणौ हते छलात् ।
 वीक्षमाण इव केवेलीश्वरं वासवोऽनिमिषलोचनोऽभवत् ॥ ३२ ॥
 अद्य भूप भवतोऽस्ति या प्रिया सुव्रता तदुदरे जिनोऽन्तरम् ।
 अर्धवत्सरमतीत्य धर्म इत्येप्यतीत्यवधितो विवेद स ॥ ३३ ॥
 तत्प्रयाथ जननीं जिनस्य तां भाविनी चिरमुपाध्वमादरात् ।
 इत्थमादिशदशेषनाकिनां नायकः समुपहूय नः क्षणात् ॥ ३४ ॥
 आगतोऽयमिह तत्तवाज्ञया प्रेयसी नृप निशान्तवर्तिनीम् ।
 ध्यातुमिच्छति मुराङ्गनाजनः कौमुदीमिव कुमुद्वतीगणः ॥ ३५ ॥
 संवदन्तमिति भारतीं मुनेर्वाक्प्रपञ्चमवधार्य स श्रियः ।
 उत्सवं द्विगुणितादरो द्वयेऽप्याशु धाम्नि पुरि च व्यदीधपत् ॥ ३६ ॥
 ताश्च कञ्चुकिपुरःसरास्ततस्तेन तूर्णमवरोधमन्दिरम् ।
 भास्वताग्रचरसंमदा रुचश्चन्द्रमण्डलमिव प्रवेशिता ॥ ३७ ॥
 तत्र भूरिविबुधावतसकप्रीतिपूरिगुणपूरपूरिताम् ।
 अङ्गसौरभविसर्पिषट्पदां पारिजाततरुमञ्जरीमिव ॥ ३८ ॥
 संभ्रमभ्रमितलोललोचनप्रान्तवान्तशुचिरोचिषां चयैः ।
 अद्भुतं धवलितालयामपि ध्यामलीकृतविपक्षयोषितम् ॥ ३९ ॥
 कामसिद्धिमिव रूपसंपदो जीवितव्यमिव यौवनश्रियः ।
 चक्रवर्तिपदवीमिव शुतेश्चेतनामिव विलासवेषयोः ॥ ४० ॥

तामनेकनरनाथसुन्दरीवृन्दवन्दितपदां द्युयोषितः ।

ह्रीरिहेमहरिविष्टरे स्थितां मानुषेशमहिषीं व्यलोकयन् ॥ ४१ ॥ (कुलकम्)

तामुदीक्ष्य जितनाकनायिकाकायकान्तिमबलामिलापते ।

ताभिरप्रतिमकालसंचितोऽप्युज्झितः सपदि चारुतामदः ॥ ४२ ॥

श्रीरशेषमुखदा प्रियंवदा भारती रतिरभेद्यकिकरी ।

सौम्यदृष्टिरपि कैर्ममोटिका कालिका च रचितालकावलिः ॥ ४३ ॥

शीलवृत्तिरपराजिता जने सा वृषप्रणयिनी मनःस्थितिः ।

ह्रीप्रसत्तिधृतिकीर्तिकान्तयः स्पर्धयेव कुलमण्डनोद्यताः ॥ ४४ ॥

देव्य इत्यलमिमासुपासते प्रागपि प्रगुणिता गुणैः स्वयम् ।

तन्निदेशरसपेशलं हरेर्ब्रूहि कर्म किमु कुर्महेऽधुना ॥ ४५ ॥ (कुलकम्)

इत्युदीर्य च मिथः प्रणम्य च स्वं निवेद्य च तदिन्द्रशासनम् ।

स्वःस्त्रियस्त्रिभुवनेशमातरं तां निषेवितुमिहोपचकिरे ॥ ४६ ॥

अश्मगर्भमयमूर्ध्वमुद्धृत छत्रमिन्दुमणिदण्डमेकया ।

आजते स सुदृशोऽन्तरुत्तरज्जाह्वौघमिव मण्डलं दिवः ॥ ४७ ॥

कापि भूत्रयजयाय वल्गतो वल्गु तूणमिव पुष्पधन्वनः ।

पुष्पचारु कवरीप्रसाधनं मूर्ध्नि पार्थिवमृगीदृशो व्यधात् ॥ ४८ ॥

अङ्गरागमपि कापि सुभ्रुवः सांध्यसपदिव निर्ममे दिवः ।

यामिनीव शुचिरोचिष परा चारुचामरमचालयच्चिरम् ॥ ४९ ॥

मूर्ध्नि रत्नपुरनाथयोषितः सा कयापि रचितालकावलिः ।

या मुमोष मुखपद्मसंनिधौ गन्धलुब्धमधुपावलिश्रियम् ॥ ५० ॥

एणनाभिरसनिर्मितैकया पत्रभङ्गिमकरी कपोलयोः ।

अभ्यधत् सुतनोरगाधतामुल्लसल्लवणिमाम्बुधेरिव ॥ ५१ ॥

१. मनोहरे सुवर्णसिंहासने. २. भूपतेः. ३. चासुण्डा. ४. हरिन्मणिमयम्.
५. लावण्यसिन्धोः.

निष्कलङ्कमणिभूषणोच्चयैः सा कयापि सुमुखी विभूषिता ।
 तारतारकवतीन्दुसुन्दरी शारदीव रजनी व्यराजत ॥ ५२ ॥
 तावदेव किल कापि बल्लकीवेणुहारि हरिणेक्षणा जगौ ।
 यावदर्धपतिकान्तयोदितां नाशृणोदमृतवाहिनी गिरम् ॥ ५३ ॥
 एकया गुरुकलत्रमण्डले धृष्टकामुक इवाधिरोपितः ।
 रागचञ्चलकराग्रलालितः कूजति स हतमानमोनकः ॥ ५४ ॥
 बल्लितभ्रु नवविभ्रमेक्षणं वेपितस्तनमुदस्तहस्तकम् ।
 चारु चित्रपदचारमेकया नर्तितस्सरमनर्ति तत्पुर ॥ ५५ ॥
 यद्यदिष्टतममुत्तमं च यज्ज्ञातपूर्वमिह यच्च किञ्चन ।
 तत्तदाभिरभिकर्मकौशलं स्पर्धयेव विधिवद्व्यधीयत ॥ ५६ ॥
 सर्वतोऽपि सुमनोरमार्पितालंकृतिगुणविशेषशालिनी ।
 भारतीव सुकवेरभूत्तदा शुद्धविभ्रहवती नृपप्रिया ॥ ५७ ॥
 रात्रिशेषसमये किलैकदा सा सुखेन शयिता व्यलोकयत् ।
 स्वप्नसंततिमिमां दिवोऽर्हतस्तीर्थपद्धतिमिवोत्तरिष्यतः ॥ ५८ ॥
 संचरत्पदभरेण निर्भरं भज्यमानदृढकूर्मकर्परम् ।
 कल्पगन्धवहलोलमुद्गरं राजताद्रिमिव गन्धसिन्धुरम् ॥ ५९ ॥
 शृङ्गसंततिकदर्थितग्रहं शारदाभ्रमिव शुभ्रविभ्रहम् ।
 भूत्रयोत्सवन्निधायिनं वृषं मूर्तिमन्तमिव बिभ्रत वृषम् ॥ ६० ॥
 गर्जितगल्पितदिग्भाजावलीगण्डमण्डलमदाम्बुनिर्झरम् ।
 एणकेतनकुरङ्गलिप्सयेवान्तरिक्षरचितक्रम हरिम् ॥ ६१ ॥
 रावरोषदलिताम्बुदावलीलमलोलरुचिसंचयामिव ।
 कंधरामुरुकडारकेसरोल्लासिनीं दधतमुद्धतं हरिम् ॥ ६२ ॥

(इति पाठान्तस्म)

स्फारकान्तिलहरीपरम्पराप्रावितप्रकृतिकोमलाकृतिम् ।

तत्क्षणभ्रमदमन्दमन्दरकुब्धवारिधिगतामिव श्रियम् ॥ ६३ ॥
 स्मृतभ्रमरसङ्गिविभ्रमं सद्भयं शुचि विकासिकौसुमम् ।
 व्योम्नि दिग्गजमदाविलं द्विधा जाह्नवौघमिव वायुना कृतम् ॥ ६४ ॥
 उग्रदग्धमधिरोप्य लाञ्छनच्छन्ननात्मभुवमङ्गमात्मनः ।
 ओषधीरसनिषेवणैरिवोज्जीवयन्समुदितौषधीश्वरम् ॥ ६५ ॥
 कौमुदीरसविलासलालसं मीनकेतुनृपतेः पुरोघसम् ।
 कामिनीषु नवरागसंभ्रमाद्वैतवादिनमतिम्भतेजसम् ॥ ६६ ॥
 (इति पाठान्तरम्)

सर्वथाहमपदोष एव किं ध्यामलो जन इति प्रतिज्ञया ।
 लब्धशुद्धिमुद्बुदिव्यतण्डुलैश्चर्चितैरिव कृतोत्सवं रविम् ॥ ६७ ॥
 स्तम्भितभ्रमितकुञ्चिताञ्चितस्फारितोद्वलितवेलितादिभिः ।
 प्रक्रमैर्विहरदम्बुधौ युगं मीनयोर्नयनयोरिव श्रियः ॥ ६८ ॥
 प्राग्रसातलगातस्य तत्क्षणान्निर्यतः सुकृतमत्तदन्तिनः ।
 कुम्भयोरिव युगं समौक्तिकं शातकुम्भमयपूर्णकुम्भयोः ॥ ६९ ॥
 अभ्युपात्तकमलैः केवीश्वरैः संश्रुतं कुवलयप्रसाधनम् ।
 द्रावितेन्दुरसराशिसोदरं सच्चरित्रमिव निर्मलं सरः ॥ ७० ॥
 पीवरोच्चलहरित्रजोद्धुरं सज्जनकमकरं समन्ततः ।
 अब्धिमुग्रतरवारिमज्जितर्क्षमाभृतं पतिमिवावनीभुजाम् ॥ ७१ ॥
 स्वस्वदीधितिपरिग्रहग्रहग्रामवेष्टितमिवाद्रिशेखरम् ।
 चित्ररत्नपरिवेषमुच्चकैश्चारुहेमहरिणारिविष्टरम् ॥ ७२ ॥
 अश्मगर्भमणिकिङ्किणीचयैः सानुभावमकृताश्रयैरिव ।
 दिव्यगन्धहृतलोलषट्पदैः सखनैः सुरविमानमन्वितम् ॥ ७३ ॥

१. महादबभस्मीकृतम्. २. जलपक्षिश्रेष्ठैः. ३. पीवरोच्चल-हरित्रजोद्धुरम्;
 (पक्षे) पीवरोच्चल-हरि-त्रजोद्धुरम्. ४. सज्जन-कमकरम्; (पक्षे) सज्जन-कम-
 करम्. ५. उग्रतर-वारि; (पक्षे) उग्र-तरवारि. ६. क्षमासुतो राजानः पर्वताश्च.

मत्तवारणविराजितं स्फुरद्वज्रहेतिभरतोरणोल्बणम् ।
 लोलकेतुपृतनाकदम्बकं नाकिनामिव विमानमम्बरे ७४ (इति पाठान्तरम्)
 अन्तरुर्ध्वफणिविस्फुरत्फणास्थालकोल्बणमणिप्रदीपकैः ।
 निष्फलीकृतरिरंसुभोगिनीफूत्कृतोद्यममहीन्द्रमन्दिरम् ॥ ७५ ॥
 क प्रयासि परिभूय मेदिनीं दौस्थ्य मत्पुर इतीव रोषतः ।
 चित्ररत्नचयमुल्लसत्करैः स्फारितोरुहरिचापमण्डलम् ॥ ७६ ॥
 तीर्थकर्तुरहमिन्द्रमन्दिरादेप्यतः पथि समृद्धिभावतः ।
 अभिमग्निकणसंततिच्छलादुत्क्षिपन्तमिव लाजसंचयम् ॥ ७७ ॥
 प्रेक्ष्य तत्क्षणविनिद्रलोचना सा विहाय तैलिन सुभूषणा ।
 पत्युरन्तिकमुपेत्य सुव्रता स्वप्नसङ्गमखिलं तमब्रवीत् ॥ ७८ ॥
 बन्धुरं तमवधार्य तस्य सद्बन्धुरन्तकरमेनसा फलम् ।
 व्याजहार स रदामदीधितिव्याजहारमुरसि प्रकल्पयन् ॥ ७९ ॥
 तं निशम्य हृदि माँक्तिकावली दन्तजैर्द्विगुणयन्मरीचिभिः ।
 प्रीतिकन्दलितरोमकन्दलीसुन्दराकृतिरवीवदन्नृप ८० (इति पाठान्तरम्)
 देवि धन्यचरिता त्वमेव या स्वप्नसंततिमपश्य ईदृशीम् ।
 श्रूयतां सुकृतकन्दलि क्रमाद्वर्ण्यमानमनपायि तत्फलम् ॥ ८१ ॥
 वारणेन्द्रमिव दानबन्धुरं सौरभेयमिव धर्मधूर्धरम् ।
 केसरीशमिव विक्रमोदितं श्रीस्वरूपमिव सर्वसेवितम् ॥ ८२ ॥
 माल्यवत्प्रथितकीर्तिसौरभं चन्द्रवन्नयनवल्लभप्रभम् ।
 भानुबद्बुवनबोधकोविद मीनयुग्मवदमन्दसंमदम् ॥ ८३ ॥
 कुम्भयुग्ममिव मङ्गलास्पद निर्मल सर इव क्लमच्छिदम् ।
 तोयराशिमिव पालितस्थिति सिंहपीठमिव दर्शितोन्नतिम् ॥ ८४ ॥
 देवतागमकरं विमानवद्गीततीर्थमुरगस्य हर्म्यवत् ।

१. मत्तवारणो वरण्डक., (पक्षे) मत्तगजः. २. हीरकप्रभाभरनिर्मितद्वोरणेन;
 (पक्षे) पविरूपायुधातिशयतः सङ्क्रामोल्बणम्. ३. शय्याम्.

सद्गुणाढ्यमिह रत्नराशिवत्पुष्टकर्मगहनं च वहिवत् ॥ ८५ ॥
 लप्स्यसे सपदि भूत्रयाधिपं तीर्थनाथममुना त्वमात्मजम् ।
 जायते व्रतविशेषशालिनां स्वप्नवृन्दमफलं हि न कचित् ॥ ८६ ॥
 इत्थं तदर्थकथया हृदि कुल्ययेव श्रोत्रान्तरप्रहितया हृदयेश्वरेण ।
 देवी प्रमोदसलिलैरभिषिच्यमाना वंप्रावनीव विलसत्पुलकाङ्कुराभूत् ८७

स श्रीमानहमिन्द्र इत्यभिधया देवस्त्रयस्त्रिंशतो-
 दन्वद्भिः प्रमितायुषो व्यपगमे सर्वार्थसिद्धेश्च्युतः ।
 चन्द्रे बिभ्रति रेवतीप्रणयता वैशाखकृष्णत्रयो-
 दश्यां गर्भमवातरत्करितनुः श्रीसुव्रतायास्तदा ॥ ८८ ॥
 आगत्यासनकम्पकल्पितचमत्काराः सुराः सर्वतो
 जम्भारातिपुरःसराः सपदि ता गर्भं जिनं बिभ्रतीम् ।
 स्तोत्रैस्तुष्टुवुरिष्टमूषणचयैरानर्चुरुच्चैर्जगु-
 र्भक्त्या नेमुरनर्तिषुर्नवरसैस्तत्किं न यते व्यधुः ॥ ८९ ॥

अहमिह महिमीहे यावदुच्चैर्विधातु
 कथमिव पुरुहूतोत्पादितं तावदीक्षे ।

इति मनसि विलक्ष्य तं क्षितीश सरल-

त्रिदशकुसुमवृष्टिच्छन्नना द्यौरहासीत् ॥ ९० ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये पञ्चमः सर्गः ।

षष्ठः सर्गः ।

सा भारतीव चतुरातिगभीरमर्थं

वेलेव गूढमणिमण्डलमम्बुराशेः ।

पौरंदरी दिगिव मेरुतिरोहितेन्दुं

गर्भं तदा नृपवधूर्दधती रराज ॥ १ ॥

तामादरादुदरिणीं रहसि प्रहृष्टा
 दृष्टिः प्रतिक्षणमुदैक्षत भूमिभर्तुः ।
 देवादवाप्य तपनीयनिधानकुम्भी
 सांशङ्करङ्गकुलमूलकुटुम्बिनीव ॥ २ ॥
 अन्तर्वपुः प्रणयिनः परमेश्वरस्य
 निर्यद्यशोभिरिव सा परिरभ्यमाणा ।
 स्वरूपैरहोभिरभितो घनसारसार-
 कृत्तोपदेहमिव देहमुवाह देवी ॥ ३ ॥
 तृष्णाम्बुधेरपरपारमुपागतं च
 निर्बन्धनं च तनयं जनयिष्यतीयम् ।
 तेनावरुद्धकलकेलिशकुन्तमुक्ति
 मुक्त्वान्यवस्तुषु बबन्ध न दोहदानी ॥ ४ ॥
 वृद्धिं परामुदरमाप यथायथास्याः
 श्यामाननं स्तनभरोऽपि तथातथाभूत् ।
 यद्वा नितान्तकठिनां प्रकृति भजन्तो
 मध्यस्थमप्युदयिनं न जडा सहन्ते ॥ ५ ॥
 तस्याः कपोलफलके स्फटिकाश्मकान्तौ
 कंदर्पदर्पण इव प्रतिबिम्बिताङ्गः ।
 रात्राबलक्षयत जनैर्यदि लाञ्छनेन
 श्रीकण्ठकण्ठजरठच्छविना मृगाङ्गः ॥ ६ ॥
 एकेन तेन बलिना खबलेन तस्या
 भङ्क्त्वा वलित्रयमवर्धत मध्यदेशः ।

१. भूमितलाद्देवानुकूल्येन लब्धमुधर्णकलशा मा कथिद्वार्षादिति भयाकुला
 ददिद्रुहिणीव. २. तेन गर्भस्थेन.

तेनैव संमदरसेन सुहृत्तदाभू-

दत्यन्तपीवरतरः कुचकुम्भभारः ॥ ७ ॥

उत्स्वातपङ्क्तिविसाविव राजहंसौ

शुभ्रौ समृङ्गवदनाविव पद्मकोषौ ।

तस्याः स्तनौ हृदि रसैः सरसीव पूर्णे

सरैजतुर्गवैलमेचकचूचुकाग्रौ ॥ ८ ॥

गर्भे वसन्नपि मलैरकलङ्किताङ्गो

ज्ञानत्रयं त्रिभुवनैकगुरुर्बभार ।

तुङ्गोदयाद्रिगहनान्तरितोऽपि धाम

किं नाम मुञ्चति कदाचन तिम्मरश्मिः ॥ ९ ॥

काले कुलस्थितिरिति प्रतिपद्य विद्वा-

न्कर्तुं यदैच्छदिह पुंसवनादिकर्म ।

स्वःस्पर्धयेव तदुपेत्य पुरंदरेण

प्रागेव निर्मितमुदैक्षत स क्षितीशः ॥ १० ॥

सा गर्भनिर्भरतया सकलाङ्गसाद-

मासाद्य निष्क्रियतनुस्तरुणेन्दुगौरी ।

आलोकिता स्फटिककृत्रिमपुत्रिकेव

मर्तुस्तदा मदयति स्म मनो मृगाक्षी ॥ ११ ॥

वज्रानलादि न ससर्ज न चोज्ज्वर्ज

साश्चर्यमैलविल इत्यपरोऽम्बुवाहः ।

अष्टौ च सप्त च जिनेश्वरजन्मपूर्वा-

न्मासान्व्यधत्त नृपधामनि रत्नवृष्टिम् ॥ १२ ॥

पुष्पं गते हिमरुचौ तपसो वलक्ष-

पक्षाश्रितां तिथिमथ त्रिजयामवाप्य ।

प्राचीव भानुमभिनन्दितसर्वलोकं
 सासूत सूत्रितनयं तनयं मृगाक्षी ॥ १३ ॥
 शातोदरी शयनसंनिहितेन तेन
 प्रोत्तसकाञ्चनसकाशरुचा चकाशे ।
 कंदर्पदर्पजयिना नयनानलेन
 कामद्विषः शिरसि चान्द्रमसी कलेव ॥ १४ ॥
 अष्टोत्तरां दशशती शुभलक्षणानां
 बिभ्रत्स पुण्यविपणिः सहसापि दृष्टः ।
 स्वर्गादृतेऽपि परमोत्सवनिर्निमेषाः
 काश्चित्रमत्र न चकार चकोरनेत्राः ॥ १५ ॥
 गच्छन्नधश्चिरतरं जिनजन्मदत्त-
 हस्तावलम्ब्य इव निर्मलपुण्यराशिः ।
 अप्रेरितोऽपि भवनामरमन्दिरेषु
 निःसंख्यशङ्खनिवहः सहसोज्ज्वलः ॥ १६ ॥
 रे रे भवभ्रमणजन्मजरान्तकाद्याः
 सद्यः प्रयात शममेष जिनोऽवतीर्णः ।
 इत्थं प्रशासदिव डिण्डिमचण्डिमोच्चैः
 खं व्यन्तरानकशतध्वनिराततान ॥ १७ ॥
 एको न केवलमनेकपमण्डलस्य
 गण्डाच्छिखण्डिगलकज्जलकान्तिचौरः ।
 ज्योतिर्गृहग्रहिलसिहसहस्रनादै-
 रुत्कषरः स जगतोऽपि मदो निरस्तः ॥ १८ ॥
 तत्काललास्यरसलालममोक्षलक्ष्मी-
 विक्षिप्तपाणिमणिकङ्कणरावरम्यैः ।

जन्मन्यनल्पतरकल्पनिवासिवेश्म
 घण्टास्वनैः स्वयमपूरि जगज्जिनस्य ॥ १९ ॥
 बालस्य तस्य महसा सहसोद्यतेन
 प्रध्वंसितान्धतमसे सदने तदानीम् ।
 सेवागताम्बरमुनीनिव सप्त काचि-
 द्वीपान्व्यबोधयत केवलमङ्गलार्थम् ॥ २० ॥
 जन्मोत्सवप्रथमवार्तिकमात्मजस्य
 तस्य प्रमोदभरदुर्ललितो नरेन्द्रः ।
 नोर्वीशमौलिमणिमालिकयाज्ञयैव
 लक्ष्म्या पुनर्नियतमात्मसमीचकार ॥ २१ ॥
 ते गन्धवारिविरजीकृतराजवर्त्म-
 न्यभ्राददभ्रघृणयो मणयो निपेतुः ।
 यैस्तत्क्षणोत्सुकृतद्रुमबीजपुञ्ज-
 निर्यत्परोहनिकराकृतिरन्वकारि ॥ २२ ॥
 उत्क्षिप्तकेतुपटपल्लवितान्तरिक्षे
 चिक्षेप तीक्ष्णरुचिरत्र पुरे न पादान् ।
 मन्ये पतत्रिदशपुष्परसप्रवाह-
 संदोहपिच्छिलपथच्छलपातभीतः ॥ २३ ॥
 संवाहयन्निव मनाविचरबन्धमुक्ता-
 स्त्वङ्गद्विसंस्थुलपदाः प्रतिपक्षवन्दीः ।
 मन्दारदाममधुसीकरभारवाही
 मन्दोऽतिमन्दगतिरत्र बभूव वायुः ॥ २४ ॥
 तौर्यो ध्वनिः प्रतिगृहं लयशालि नृचं
 गीतं च चारु मधुरा नवतोरणश्रीः ।

इत्याद्यनेकपरमोत्सवकेलिपात्रं

द्रागेकगोत्रमिव भूत्रितयं बभूव ॥ २५ ॥

शुभ्रं नभोऽभवदमूदपकण्टका मू-

र्भवत्येव भानुरभिगम्यरुचिर्बभूव ।

आरोग्यवानजनि जानपदोऽपि लोक-

स्तर्त्किं न यत्सुखनिमित्तमभूत्तदानीम् ॥ २६ ॥

स्नाता इवातिशयशालिनि पुण्यतीर्थे

तस्मिन्जोव्यपगमात्सहसा प्रसन्नाः ।

एष्यन्निजप्रणयिनां त्रिदिवात्तदानीं

संयोगयोग्यसमयाः ककुभो बभूवु ॥ २७ ॥

रङ्गावलिध्वजपटोच्छ्रयतोरणादि-

व्यग्रे निधीश्वरपरिग्रहचक्रवाले ।

उद्वेल्लनोल्लसितरत्नरुचा हसद्भि-

र्निर्यामिकैरिव चिराच्चलितं निधानैः ॥ २८ ॥

जाते जगन्नयगुरौ गरिमाम्बुराशि-

नीरान्तरान्तरितविश्वमहिम्नि तत्र ।

कोऽन्यस्य राज्यमहिमेति किल प्रभाव-

शक्त्या हतं हरिहयासनमाप कम्पम् ॥ २९ ॥

तत्कम्पकारणमवेक्षितुमक्षमाणि

ज्ञात्वा शतान्यपि दशोज्ज्वललोचनानाम् ।

अत्यन्तविस्मयरसोत्सुकचित्तवृत्ति-

रिन्द्रोऽवधिं समुदमीलयदेकनेत्राम् ॥ ३० ॥

तेनाकलय्य जिनजन्म जवेन पीठा-

दुत्थाय तद्दिशि पदान्यपि सप्त गत्वा ।

देवो दिवस्तमभिवन्द्य मुदाभिषेक्तुं
 प्रस्थानदुन्दुभिमदापयत क्षणेन ॥ ३१ ॥
 उन्निद्रयन्निव चिराय शयालुधर्मं
 तस्य ध्वनिर्भरितभूरिविमानरन्ध्रः ।
 हर्म्याणि मेदुरतरोऽपि सुरासुराणां
 द्राक्पारितोषकमिवार्थयितुं जगाम ॥ ३२ ॥
 ते षोडशाभरणभूषितदिव्यदेहाः
 स्वस्वोरुत्वाहनजुषः सपरिग्रहाश्च ।
 हृल्लभजैर्नगुणसंततिकृप्यमाणा-
 श्रेलुर्बलादिव दशापि दिशामधीशाः ॥ ३३ ॥
 स्वर्दन्तिनं तदनु दन्तसरःसरोज-
 राजीनटल्लङ्घनाकवधूनीकायम् ।
 उत्फुल्ललोचनरुचां निचयैर्विचित्रैः
 संचित्रयन्निव दिवस्पतिरारूरोह ॥ ३४ ॥
 ऐरावणश्चटुलकर्णश्शलञ्जल्यभि-
 रुद्धीनगण्डमधुपावलिराबभासे ।
 यात्रोद्यतः पथि जिनस्य पदे पदेऽसौ
 निर्मुच्यमान इव पापलवैस्तुटद्भिः ॥ ३५ ॥
 गच्छन्ननल्पतरकल्पतरुप्रसून-
 पात्रीपवित्रकरकिंकरचक्रवालैः ।
 सोढुं तदीयविरहार्तिमशकुवद्भिः
 क्रीडावनैरिव रराज स पृष्ठलभैः ॥ ३६ ॥

१. लङ्घः सुन्दरः. २. 'गजकर्णगतिशलञ्जलेत्युच्यते' इति कामन्दकीयनीति-
 सारटीका (१।४५)

अन्योन्यघट्टनरन्माणभूषणाभ्रा

वाचालितोच्चकुचकुम्भभराः सुराणाम् ।

उल्लासिलास्यरसपेशलकांस्यताल-

लीलाश्रिता इव रसाललनाः प्रचेलुः ॥ ३७ ॥

गायन्नटन्नमदनुव्रजदप्यमन्द

वृन्दं तदा दिविषदां मिलदासमन्तात् ।

देवः पृथक्पृथग्गुणात्तविशेषभावै-

स्तुल्यं सहसनयनो नयनैर्ददर्श ॥ ३८ ॥

उद्दामरागरससागरमग्नहृद्-

हाहादिर्किनरतरङ्गितगीतसक्तः ।

संत्रासहेतुषु नदत्स्वपि तूर्यलक्षे-

ष्वन्तर्न शीतकिरणं हरिणो बबाधे ॥ ३९ ॥

क्रूरः कृतान्तमहिषस्तरणेस्तुरंगा-

घोतिः कुरङ्गरिपवः (?) पवनस्य चैणः ।

सर्वे समं ययुरमी जिनमार्गलम्भाः

के वा त्यजन्ति न परस्परवैरभावम् ॥ ४० ॥

पुष्पैः फलैः किसलयैर्मणिभूषणैश्च

तैस्तैर्विचित्रवरचीवरसंचयैश्च ।

कर्तुं जिनेन्द्रचरणार्चनमुत्तरन्तः

कल्पदुमा इव वियत्यमरा विरेजुः ॥ ४१ ॥

अन्योन्यसंचलनघट्टितकर्कशोरः-

क्षुण्णोरुहारमणयो नटतां सुसणात् ।

तारापथात्करिषटाचरणप्रचार-

संचूर्णितोडुनिचया इव ते निपेतुः ॥ ४२ ॥

सूर्यापगामिभिरिभैर्मरुतां कराग्र-
 व्यापारिताभिरभितापिनि गण्डमूले ।
 गण्डूषवारिविसरप्रसरच्छटाभि-
 र्दध्रे क्षणं श्रवणचामरचारुलक्ष्मीः ॥ ४३ ॥
 रक्तोत्पलं हरितपत्रविलम्बि तीरे
 त्रिस्रोतसः स्फुटमिति त्रिदशद्विपेन्द्रः ।
 बिम्बं विकृप्य सहसा तपनस्य मुञ्च-
 न्धुन्वन्करं दिवि चकार न कस्य हास्यम् ॥ ४४ ॥
 तारापथे विचरतां सुरसिधुराणां
 सूत्कारनिर्गतकराम्बुकणा इवारात् ।
 ताराः सुरैर्ददृशिरेऽथ मिथोऽङ्गसङ्ग-
 वृट्छद्विमूषणमणिप्रकरानुकाराः ॥ ४५ ॥
 त्रैविक्रमक्रमभुजगमभोगमुक्ता
 निर्मोकरज्जुरिव दृष्टिविषातिरेका ।
 व्योमापगा द्युपुरगोपुरदेहलीव
 देवैर्व्यलोकि घटिता स्फटिकोपलेन ॥ ४६ ॥
 रेजे जिनं स्तपयितुं पततां सुराणां
 शुभ्रा विमानशिखरध्वजपङ्क्तिरग्रे ।
 आनन्दकन्दलितरूपशतं पतन्ती
 ज्ञात्वा निजावसरमम्बरनिम्नगेव ॥ ४७ ॥
 जाते जिने भुवनशास्तरि संचरन्तः
 स्वर्दन्तिनो नमसि नीलपयोदखण्डम् ।
 नाथादृते प्रथममिन्दुपुरप्रतोल्यां
 दत्तं कपाटमिव लोहमयं बभञ्चुः ॥ ४८ ॥

अव्याहतप्रसरवातविवर्तमान-

नीलान्तरीयविवरस्फुरितोरुदण्डा ।

वाह्यच्छविष्यपनयार्पितगर्भशोभा

रम्भेव कस्य न मनो हरति स्म रम्भा ॥ ४९ ॥

यावज्जिनेश्वरपुरं हरिराजधान्या

स्वर्गौकसां नभसि धोरणिपतन्ती ।

लोकस्य शास्तरि जिने दिवमारुरुक्षो-

निःश्रेणिकेव सुकृतेन कृता रराज ॥ ५० ॥

वल्गद्धनारुलहरानवहान्तराल-

हेलोल्लसन्मकरमीनकुलीरपोतान् ।

ये यानपात्रपटलप्रतिमैर्विमानै-

रुत्तेरुम्बरमहाम्बुनिधेरमर्त्याः ॥ ५१ ॥

द्वारि द्वारि नभमलान्निपतितैस्तूषैर्मणीनां मुनि-

क्रीडापीतपयोधिभूतलमिव व्यालोकयद्यद्यपि ।

एकस्यैव जगद्विभूषणमणेस्तस्यार्हतो जन्मना

मेने रत्नपुरं तथापि मरुता नाथस्तदा सार्थकम् ॥ ५२ ॥

पुरमिव पुरुहूतः प्राञ्जलिस्त्रिः परीत्य

त्रिभुवनमहनीयं हर्म्यमस्यातिरम्यम् ।

समुपनयनबुद्ध्या विश्वविश्वाधिपत्यं

श्रियमिव सहसान्तः प्रेषयामास कान्ताम् ॥ ५३ ॥

इति महाकविश्रीहरिवन्द्यविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये षष्ठः सर्गः ।

१. अन्तरीयमधोवस्त्रम्. २. कदलीव. ३. समूहैः. ४. निखिलजगत्प्रभुत्वम्.
५. शचीम्.

सप्तमः सर्गः ।

प्रविश्य सन्नन्यथ सुव्रतायाः समर्प्य मायाप्रतिरूपमङ्के ।
 शची जिनं पूर्वपयोधिबीचेः समुज्जहारेन्दुमिवोदित द्यौः ॥ १ ॥
 अवाप्य तस्याणिपुटाग्रमेत्री प्रकाशमाने जिनयामिनीशे ।
 करारविन्दद्वितय तदानीं बिडौजसः कुण्डलतां जगाम ॥ २ ॥
 प्रमोदबाष्पाम्बुकरम्बितेन दृशां सहस्रेण सहस्रनेत्रः ।
 अपश्यदस्याकृतिलक्षणानां सकष्टमष्टाभ्यधिकं सहस्रम् ॥ ३ ॥
 अपारयन्नप्रतिरूपमङ्ग जिनस्य तस्येक्षितुमीक्षणाभ्याम् ।
 सहस्रनेत्राय तदा समूहः सुरामुराणां स्पृहयावभूव ॥ ४ ॥
 तमादरादर्भकमप्यदग्रैर्गुणैर्गरीयासमशेषलोकात् ।
 कृतप्रणामाय पुरंदराय समर्पयामास पुंलोमपुत्री ॥ ५ ॥
 ससन्नभ्रमेणांभ्रमुवल्लभस्य न्यधायि मूर्ध्नि त्रिदिवेश्वरेण ।
 जयेति वाचं मुहुरुच्चरद्भिः कराञ्जलि स्वस्य मुररशेषैः ॥ ६ ॥
 स तत्र चामीकरचारुमूर्ति स्फुरत्प्रभामण्डलमध्यवर्ती ।
 अनम्बुधारावरतुङ्गशृङ्गे नवोदितश्चन्द्र इवावभासे ॥ ७ ॥
 तदङ्घ्रियुग्मस्य नखेन्दुकान्तिर्द्युदन्तिनो मूर्धनि विम्फुरन्ती ।
 बभौ तदाक्रान्तिविभिन्नकुम्भस्थलोच्छलन्मौक्तिकमण्डलीव ॥ ८ ॥
 अथाभिषेक्तुं सुरशैलमूर्ध्नि तमुद्वहंस्तीर्थकर कराभ्याम् ।
 पथा ग्रहाणां स गजाधिरूढश्चाल सौधैर्मपति ससैन्यः ॥ ९ ॥
 ध्वनस्तु तूर्येषु हरिप्रणीता स्तुतिस्तदाश्रावि सुरैर्न जैनी ।
 मुहुस्तदारम्भचलाधरौष्ठप्रवाललीलाभिरवेदि किं तु ॥ १० ॥
 अखण्डहेमाण्डकपुण्डरीकव्रजस्य दम्भात्रिदशोद्धृतस्य ।
 सुवर्णकुम्भान्स्वशिरोभिरुद्वहन्नियाय तस्य स्नपनाय शेषः ॥ ११ ॥

१. शची. २. ऐरावतस्य. ३. इन्द्रः. ४. अयं वशस्थवृत्तपादोऽत्र प्रमादाप-
 तित इति भाति.

विधूयमानामरमण्डलीभिः प्रमोरुपान्ते सितचामराली ।
 रराज रागोत्सुकमुक्तिमुक्तकटाक्षविक्षेपपरम्परेव ॥ १२ ॥
 प्रदह्यमानागुरुधूमलेखाकरम्बित व्योम बभौ तदानीम् ।
 जिनस्य जन्माभिषवोत्सवार्थमिवागताशेषभुजंगलोकम् ॥ १३ ॥
 तमिन्दुशुभ्रध्वजनिर्मलोर्मिः सितातपत्रम्फुटफेनपुञ्जः ।
 सुरासुराणां निवहोऽभिषेकुं रराज दुग्धाब्धिरिवानुगच्छन् ॥ १४ ॥
 बभौ पिशङ्गः कनकोज्ज्वलाम्भिः प्रभाभिरस्याभ्रमुजीवितेशः ।
 प्रभुं तमायान्तमवेत्य भक्त्या स संमुख्यायत इवाद्रिराजः ॥ १५ ॥
 सुधाप्रवाहैरिव हारिगीतैस्तरङ्गिते व्योममहाम्बुराशौ ।
 भुजभ्रमोल्लासितलास्यलीलाछलाल्लवन्ते स्म मरुतरुण्यः ॥ १६ ॥
 दिवोऽपि संदार्शितविभ्रमायाः सितैकवेणीमिव वृद्धमूर्तेः ।
 स निर्जराणामधिपः पतन्ती मुमोच दूरेण भुरम्बवन्तीम् ॥ १७ ॥
 स चित्रमन्तार्हितभानुकान्त्या प्रभोरमुष्योपरि मेघखण्डम् ।
 सहेमकुम्भस्य बभार शोभा मयूरपद्मातपवारणस्य ॥ १८ ॥
 प्रयाणवेगानिलकूप्यमाणा घना विमानानि तदानुजम्भुः ।
 तदभ्रवेदीमणिमण्डलांशुस्फुरन्मरुच्चापजिघृक्षयेव ॥ १९ ॥
 स वारिधेरन्तरनन्तनालस्फुरद्भरित्रीबलयारविन्दे ।
 उपर्यटत्पट्टपदार्णिकाभ ददर्श मेरु सपयोदमिन्द्रः ॥ २० ॥
 अधः कृतस्तावदनन्तलोकः ब्रिया किमुच्चैस्त्रिदशालयो मे ।
 ईत्यस्य रोषादरुणाब्जनेत्र भुवाभ्युदस्तास्यमिवेक्षणाय ॥ २१ ॥
 परिस्फुरत्काञ्चनकायमाराद्विभावरीवासरयोर्भ्रमेण ।
 विडम्ब्यन्तं नवदंप्तीभ्यां परीयमाणानलपुञ्जलीलाम् ॥ २२ ॥
 रवीन्दुरम्योभयपार्श्वमन्तर्धृतेन्द्रनीलगुति हेमकायम् ।
 सचक्रशङ्खस्य पिशङ्गवक्षां त्रिविक्रमस्याकृतिमुद्रहन्तम् ॥ २३ ॥

॥ २३ ॥ तथैः स्थलपङ्कजानां परागपूरैरुपबृंहिताग्रम् ।
 मुहुर्जिनस्यापततोऽतिदूरादुदञ्चितग्रीवमिवेक्षणाय ॥ २४ ॥
 दिगन्तरेभ्यो द्रुतमापतद्भिर्धनैर्धनास्वण्डलचापचित्रैः ।
 उपान्तरत्नप्रकरोपहारैर्धरैरिवाद्रोन्द्रमुपास्यमानम् ॥ २५ ॥
 सिताब्दरुद्धार्धहिरण्यदेहं शिरःस्फुरत्पाण्डुशिलार्धचन्द्रम् ।
 कपालमालाललितोडुपङ्क्या धृतार्धनारीश्वरमूर्तिशोभम् ॥ २६ ॥
 अमी अमन्तो विततस्थलान्मे ग्रहा ग्रहीष्यन्ति सुवर्णकोटीः ।
 इतीव तेषां प्रसरं निरोद्धु घनानुपान्ते दधतं सचापान् ॥ २७ ॥
 नितम्बिनीः संततमेव भास्वत्कराभिमृष्टोच्चपयोधराग्राः ।
 समासजन्तं सरितां प्रवाहैस्तटीः क्षरत्स्वेदजलैरिवार्द्राः ॥ २८ ॥
 असङ्गहेतिप्रसरैः परेषां प्रभञ्जनात्प्राप्तहिरण्यलेशैः ।
 महस्त्रिसैत्यैः कटकेष्वटद्भिर्निषेवितं साधु महीधरेन्द्रम् ॥ २९ ॥
 मैरुद्ध्वनद्वंशमनेकतालं रसालसंभावितमन्मथैलम् ।
 धृतस्मरातङ्कमिवाश्रयन्तं वनं च गानं च सुराङ्गनानाम् ॥ ३० ॥
 तटैरुदञ्चन्मणिमण्डलांशुच्छटैरुदूढोच्छिखरार्हिशङ्काम् ।
 सचेतसोऽपि प्रथयद्भिरुच्चैः प्रेतारितानेकबिडालपोतम् ॥ ३१ ॥
 विशालदन्तं धनदानवारिं प्रसारितोद्दामकराग्रदण्डम् ।
 उपेयुषो दिग्गजपुंगवस्य पुरो दधानं प्रतिमल्ललीलाम् ॥ ३२ ॥
 अंश्विप्रियं नीरदमाश्रयन्तीं नवान्नुदन्तीमतिनिष्कलभान् ।

१. पर्वतैः. २. भास्वन्तो देवीप्यमाना ये करा हस्ताः; (पक्षे) भास्वतः
 सूर्यस्य कराः किरणाः. ३. मरुतो देवाः, मरुद्वायुश्च. वंशो वंशीनामकं वाद्यम्;
 वेणुश्च. ४. तालः कालक्रियामानम्; वृक्षमेदश्च. ५. रसेन अलसं मन्थयन्.
 भाविता मन्मथस्य कामस्य एला गीतबन्धविशेषो येन; (पक्षे) रसालैराग्नैः संभा-
 विता मन्मथा मदनसंज्ञका वृक्षविशेषा एलालताश्च यस्मिन्. ६. मणिकिरणेषु
 मयूरप्रान्त्युत्पादनेन वक्षितानेकमार्जारशिशुम्. ७. दन्तोऽद्रिकटकः; रदश्च. ८.
 धन-दान-वारिम्; (पक्षे) धन-दानव-वारिम्. ९. शुण्डादण्डम्; किरणामण्डलं च.

स्वनैर्मुजंगाञ्छिखिनां दधानं प्रगल्भवेद्यामिव चन्दनालीम् ॥ ३३ ॥

गजभ्रमान्मुग्धमृगाधिनाथैर्विदार्यमाणान्नखरप्रहारैः ।

तडिच्छलत्रिगलदसधारान्दधानमा मेखलमम्बुवाहान् ॥ ३४ ॥

जिनागमे प्राज्यमणिप्रभाभिः प्रभिन्नरोमाञ्चमिव प्रमोदात् ।

समीरणान्दोलदबालतालैर्भूजैरिवोल्लासितलास्यलीलम् ॥ ३५ ॥

अकृत्रिमैश्चैत्यगृहैर्जिनानां कृतः पवित्रोऽयमिति प्रयत्नात् ।

सुरेश्वरेणानमता प्रदत्तप्रतिष्ठयेवोच्छिरस महत्या ॥ ३६ ॥

विलङ्घ्य पन्थानमथामराणां पतिः स निष्कम्पचमूध्वजाग्र ।

नितान्तवेगेन तमुत्सुकत्वाक्किलागतं संमुखमाससाद ॥ ३७ ॥ (कुलकम्)

उपेयुषोऽनन्तपथाध्वर्नानानेनसस्ताञ्जिरसा प्रतीच्छन् ।

निरन्तराया विबुधानुवृत्तेः फल व्यनक्ति स्म तदामराद्रि ॥ ३८ ॥

हैरेद्विपो हारिहिरण्यकक्ष क्षरन्मदक्षालितशैलशृङ्ग ।

बभौ तडिद्वण्डविहारसारः शरत्तडित्वानिव तत्र वर्षन् ॥ ३९ ॥

सलीलमैरावणवामनाद्यैर्धृतानि यैरेव गजैर्जगन्ति ।

स्थिरं दधत्तानपि मूर्ध्नि मेरुर्धराधरास्यामधरीचकार ॥ ४० ॥

सविक्रमं कामति हास्तिके यन्ननाम नो नाम मनागिरीन्द्रः ।

असंशयं सा जिनभक्तिरेव स्थिरा चकारास्य महाचलत्वम् ॥ ४१ ॥

मदेन मूर्धन्यमणिप्रभाभिर्विनिर्गतान्तस्तमसेव गण्डात् ।

निरुद्धदृष्टिप्रसरा सुराणां शनैः शनैर्गन्धगजा प्रसस्रुः ॥ ४२ ॥

हिरण्यभूभृद्विरदैस्तदानीं मदाम्बुधारास्त्रपितोत्तमाङ्गः ।

स दृष्टपूर्वोऽपि सुरासुराणामजीजनत्कज्जलशैलशङ्काम् ॥ ४३ ॥

१. लक्ष्मीयुक्तं नीरदं दन्तरहितमप्याश्रयन्ती निष्कलाभमतिक्रान्तान्दरिद्रानिति यावत्. एतादृशाञ्जनां स्तरुणानपि भुजंगाञ्छिखिनां चूलाधारिदासविशेषाणां स्वनैः कटुभाषणैः. करणभूतैर्नुदन्तीं निष्कासयन्तीम्, इति वेश्यापक्षे; चन्दनालीपक्षे तु नीरदं मेघम्, शिखिना मयूराणां स्वनैरतिमलिनकान्तीन्भुजगाश्नुदन्तीम्.
२. निष्पापान्.

मदाञ्जनेनालिखितां गजेन्द्रैः सहेषमुत्क्षिप्तखुराग्रटङ्काः ।
 हयाः किंलाहार्यशिलासु जैनीमिहोत्किरन्ति स यशःप्रशस्तिम् ॥ ४४ ॥
 केशाञ्जनैः किञ्चिदवाञ्चितास्याः पुरःप्रविष्टापरकायमन्धाः ।
 इह छुतोल्ङ्घनवल्गानाद्यैर्मुदेव लास्यं पुरतोऽस्य चक्रुः ॥ ४५ ॥
 कृतश्रमा ये नववीथिकासु तुरंगमाः साधितपञ्चधारा ।
 इहोच्चनीचं चरणैस्त एव विलङ्घ्य चान्ये नभसीव जग्मुः ॥ ४६ ॥
 दृढैस्तुरंगाम्रखुरप्रहारैरिहोच्छलन्तो ज्वलनस्फुलिङ्गाः ।
 बभ्रुर्विभिद्येव महीं विभिन्नफणीन्द्रमौलेरिव रत्नसंघाः ॥ ४७ ॥
 समन्ततः काञ्चनभूमिभागास्तथा रथैर्भुशुदिरे सुराणाम् ।
 यथा विवस्वद्रथनेमिधारापथेऽरुणस्यापि मतिभ्रमोऽभूत् ॥ ४८ ॥
 नितम्बमाघ्राय मदादुदञ्चच्छिरः समाकुञ्चितफुलघोणम् ।
 अनुव्रजन्तं चमरीं महोक्षमिहारुणत्कष्टमहो महेम ॥ ४९ ॥
 द्युयोषितां कर्षितकुन्तलाग्राः सनोरुजङ्घाजघन स्पृशन्तः ।
 शनैरंभीका इव सविचेरुस्तरङ्गिणीतीरसरोजवाता ॥ ५० ॥
 वियोगनामापि न सोढुमीशं दिवः स्वमुद्यानमिवावतीर्णम् ।
 हरिः प्रपेदे सुमनोभिरामं वनं स तत्र पृथु पाण्डुकाख्यम् ॥ ५१ ॥
 अथो जिनेन्द्रानुचरा सुराणामपास्तविस्तीर्णकुथच्छलेन ।
 विचित्रकर्माचरणैरशेषैश्चिरादमुच्यन्त मतङ्गजेन्द्राः ॥ ५२ ॥
 स वारितो मत्तमरुद्विपौध प्रसह्य कामश्रमशान्तिमिच्छन् ।
 रजस्वला अप्यभजत्सवन्तीरहो मदान्धस्य कुतो विवेक ॥ ५३ ॥
 गजो न वन्यद्विपदानदिग्धं पयौ पिपासाकुलितोऽपि तोयम् ।
 स्वजीवितेभ्योऽपि महोन्नतानामहो गरीयानभिमान एव ॥ ५४ ॥
 करी करोत्क्षिप्तसरोरुहास्योच्छलन्निनीनालिकुलच्छलेन ।

१. अहार्यः पर्वतः. २. वल्गाकर्षणैः. ३. अश्वस्य पञ्चविधा गतिर्घोरैरुच्यते.
 ४. क्षुण्णाः. ५. कामुकाः. ६. वारितो जलात्; (पक्षे) वारितो निषिद्धः.

कचेज्जिवाकृष्य हटेन यान्तीं बुभोज वामामपि तां सवन्तीम् ॥ ५५ ॥
 अवालशेवालदलान्तरीयं व्युदस्य मध्यं स्पृशति द्विपेन्द्रे ।
 तटाग्रभूमिर्जघनस्थलीव जलैरुदप्लावि वनापगयाः ॥ ५६ ॥
 पयस्युदस्तोरुकरं मिमङ्क्षोर्द्विपाधिपस्योत्पतितं कपोलत् ।
 उपर्यलीनां बलयं चकासे सदण्डनीलतपवारणामम् ॥ ५७ ॥
 विलासवत्याः सरितः प्रसङ्गमवाप्य विस्फारिपयोधराया ।
 गजो ममज्जात्र कुतोऽथवा स्यान्महोदयः स्त्रीव्यसनालसानाम् ॥ ५८ ॥
 दलानि संभोगभरापितानि नखक्षतानीव सरोरुहिण्याः ।
 दधन्नदाम्भस्तैलिनान्कथंचिदवातरलब्धरसो महेभ ॥ ५९ ॥
 वनेऽत्र सप्तच्छदगन्धदत्तप्रतिद्विपभ्रान्तिविधूतवीतीन् ।
 प्रयुज्य सामैव शनैर्गजेन्द्रान्विन्युरालानपदं नयज्ञाः ॥ ६० ॥
 निषादिने साधुनयप्रयुक्ता. स्वयं स्वकायाकलनाय वैरीम् ।
 ददुर्महेभाः क्रियते कथं वा जडात्मकैरात्महितप्रवृत्तिः ॥ ६१ ॥
 खलीनपर्याणमपास्य कृच्छ्रात्सुरैर्मुखारोपितवध्नद्धाः ।
 हँयाननाहेषितदत्तकर्णा विनिन्यिरेऽश्वा भुवि वेष्टनाय ॥ ६२ ॥
 इतस्ततो लोलनभाजि वाजिन्यभिच्युताः फेनलवा विरेजुः ।
 तदङ्गसङ्गत्रुटितोरुहारप्रकीर्णमुक्ताप्रकरा इवोर्व्याः ॥ ६३ ॥
 नदान्मिलच्छैवलजालनीला निरीयुराक्रम्य पयस्तुरंगाः ।
 दिनोदये व्योम समुत्पतन्त. पयोधिमध्यादिव हौरिदश्वाः ॥ ६४ ॥
 इह क्षरन्निर्झरवारिहारिण्यनल्पकल्पद्रुणि कैल्पनाथः ।
 निवेशयामास यथायथं स स्थलाम्बुशाखाचरवाहनानि ॥ ६५ ॥
 तदादि भूमौ शिशुवक्रमाभ्यां सकौतुकं क्रामति नाकिचके ।
 बभार दृग्दोषनिषेधयित्रीं यमश्छविं कैज्जललाञ्छनस्व ॥ ६६ ॥

१. शब्दातः. २. 'वीतिरङ्गशकर्मणि'. ३. निजबन्धनरज्जुम्. ४. हँयाननाः
 किंनरः. ५. सूर्यरथाश्वाः. ६. इन्द्रः. ७. बालकस्यापि मुख्यादिषु दृष्टिदोषनिवारणार्थं
 कज्जलबिन्दुं कुर्वन्ति.

भूदेव्याः शिरसीव कुन्तलतुलालम्बिद्रुमश्यामले
लीलोत्तंसितकेतकीकिसलयस्योन्मुदयन्तीं ध्रुतिम् ।

शृङ्गे स्वर्णगिरेः स धूर्जटिजटाजूटाग्रपिङ्गत्विषि
प्रेङ्खत्पाण्डुशिलां कलामिव विधोः कल्पाधिपः प्रैक्षत ॥ ६७ ॥

संसारातीमिव व्यतीत्य पदवीं शुक्लेन दिन्दन्तिना
ध्यानेनेव महीभृतस्त्रिभुवनस्येवास्य मूर्ध्नि स्थितम् ।

तां कैवल्यशिलामिवार्धरजनीप्राणाधिनाथाकृतिं
प्राप्यार्हन्निरतो व्रतीव समभूदाखण्डलो निर्वृतः ॥ ६८ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये सप्तमः सर्गः ।

अष्टमः सर्गः ।

अथ सरमसमस्यां न्यस्तविस्तीर्णभास्व-
न्मणिमयहरिपीठे निर्भरोत्साहयोगः ।

शरममिव हिमाद्रेरश्रमातङ्गकुम्भा-
ज्जिनपतिमवतार्य स्थापयामास जिष्णुः ॥ १ ॥

मदनभिदमघास्यन्नूनमेनं न मूर्ध्ना
यदि कथमपि शेषस्तच्छिलापद्मवेषः ।

अपि मृदुलमृणालीकोमलस्तद्वरापां
स कथमितरथाप्यत्स्माभरोद्धारकीर्तिम् ॥ २ ॥

किमतनुतरपुण्यैः स्विद्यशोभिः स्वयं वा
निजसमयसमेतैरूर्मिभिः क्षीरसिन्धोः ।

इति सुरपरिपाख्या शङ्कमानैः शिलायाः
शिरसि सितमयूखैः श्लिष्यमाणः स रेजे ॥ ३ ॥

अनुगुणमनुभावस्थानुरूपं विभूतेः
 समुचितमनुवृत्तेर्देशकालानुकूलम् ।
 अविकल्मकलङ्कं निम्तुल तस्य भर्तुः
 स्नपनविधिममर्त्या प्रारभन्ते स्म तस्मिन् ॥ ४ ॥
 अवकरनिकुरम्बे मारुतेनापनीते
 कुरुत धनकुमारा साधु गन्धोदवृष्टिम् ।
 तदनु च मणिमुक्ताभङ्गरङ्गावलीभि-
 र्विरचयत चतुष्कं सत्वरं दिक्कुमार्य ॥ ५ ॥
 स्वयमयमिह धत्ते छत्रमीशाननाथ-
 स्तदनुगतमृगाक्ष्यो मङ्गलान्युत्क्षिपन्तु ।
 जिनसविधममर्त्या नान्तिना बालवाल-
 व्यजनविधिमनाथा मन्तु सानत्कुमारा ॥ ६ ॥
 बलिफलकुसुमस्रग्गन्धधूपक्षताद्यैः
 प्रगुणयत विचित्राण्यन्नपात्राणि देव्यः ।
 सलिलमिह पयोधरेष्यति व्यन्तराद्याः
 पटुपटहमृदङ्गादीनि तत्सज्जयन्तु ॥ ७ ॥
 प्रवणय वरवीणां वाणि गीणामि कस्मा-
 त्किमपरमिह ताले तुम्बरो त्व वरोऽसि ।
 इह हि भरत रङ्गाचार्य त्रिस्तार्य रङ्ग
 त्वरयसि नटनार्थं किं न रम्भामदम्भाम् ॥ ८ ॥
 समुचितमिति कृत्यं जैनजन्माभिषेके
 त्रिदशपतिनियोगाद्वाहयन्नाग्रहेण ।
 कलितकनकदण्डोद्दण्डोद्दण्डचण्ड
 सुरनिबहमवादीद्वारपाल कुबेर ॥ ९ ॥ (कुलकम्)

बहलमलयजन्मोन्मिश्रकूर्पूपांसु-

प्रसरपरिमलान्वाः श्रेणयः षट्पदानाम् ।

जिनपतिमभिषेक्तुं वाञ्छतां नुत्यदेनो-

निगलवलयतुल्या निर्दुष्टन्ति स्म तस्मिन् ॥ १० ॥

अयमतिशयवृद्धो निम्नगानामधीशः

कथमिममधिरोहत्वम्बुनाथो नगेन्द्रम् ।

इति तमुपरि मेरोर्नेतुमुत्क्षिप्य देवाः

कलितकनककुम्भामारभन्ते स्म पङ्क्तिम् ॥ ११ ॥

अभिनवमणिमुक्ताशङ्खशुक्तिप्रवाल-

प्रभृतिकमतिलोलैर्दर्शयन्महिहस्तैः ।

जडजठरतयैश्च व्याकुलो मुक्तकच्छः

स्थविरवणिगिवाग्रे स्वर्गभिः क्षीरसिन्धुः ॥ १२ ॥

उपचितमतिमात्रं वाहिनीनां सहस्रैः

पृथुलहरिसमूहैः क्रान्तदिक्चक्रवालम् ।

अकलुषतरवारिक्रीडमज्जन्महीध्र

नृपमिव विजिगीषुं मेनिरे ते पयोधिम् ॥ १३ ॥

अनुगतभुजगेन्द्रान्मन्दराद्रीनिवोच्चै-

र्दधतममलमुक्तामालिनः स्वर्णकुम्भान् ।

सुरनिकरमुपेतं वारिधिर्वाक्ष्य भूयो-

ऽप्यतिमथनभियेव व्याकुलोर्मिश्चकम्पे ॥ १४ ॥

उदधिनिहितनेत्रान्वीक्ष्य वाग्विभ्रमाणां

निधिरमृतभुजस्तान्पालकः केलिपात्रम् ।

१. पूर्णागाधमध्यभावेन स्थूलोदरत्वेन च दृष्टः. २. नदीनाम्; सेनानां च.
३. पृथुलहरिसमूहैः; (पक्षे) पृथुल-हरिसमूहैः. हरयोऽश्वाः. ४. अकलुषतरं वारि-
कलम्; (पक्षे) तरवारिः खड्गः.

विहितमुदमबोचद्वाचमेतामनुक्तो-

ऽप्यवसरमुखरत्वं प्रीतये कस्य न स्यात् ॥ १५ ॥

नियतमयमुदञ्चद्वीचिमालाछलेनो-

च्छलति जलदमार्गे ज्ञातजैनाभिषेकः ।

तदनु जडतयोच्चैर्नाधिरोढु समर्थः

पतति पुनरधस्तात्सागरं किं करोतु ॥ १६ ॥

प्रशमयितुमिवार्तिं दुर्वहामौर्ववहे-

र्यदधिरजनि चान्द्रीः शीलयामास भासः ।

तदयमिति मतिर्मे क्षीरसिन्धुर्जनाना-

मजनि हृदयहारी हारनीहारगौरः ॥ १७ ॥

द्विरदतरुतुरंगश्रीमुधाकौस्तुभाद्याः

कति कति न ममार्था हन्त धूर्तैर्गृहीताः ।

इति मुद्गरयमुर्वी ताडयन्नृमिहस्तै-

र्ग्रहिलं इव विरावैः सागरो रोरवीति ॥ १८ ॥

पवनजववशेनोत्पत्य दूरं पतन्तो

जलधिजलतरङ्गा कम्बुकिर्मीरभासः ।

उपरि विततमुक्तासग्रहोत्तालबुद्ध्या

झटिति कलिततारामण्डला वा विभान्ति ॥ १९ ॥

घनतरतरुणाढ्येनात्र देशे न केना-

प्यतिगुरुगिरिणा वा दुर्निवारप्रचाराः ।

स्वयमिममभिससुर्यत्समस्ताः सवन्त्यो

निरुपममिदमस्मादस्य सौभान्यमब्धेः ॥ २० ॥

अयमुपरि सविद्युत्तोयमादातुमब्धे-

र्ध्यतिषजति तमालश्यामलो वारिवाहः ।

तुहिनकिरणकान्तं कान्तया श्लिष्यमाणः

शिशयिषुरिव शौरिः शेषपर्यङ्कपृष्ठम् ॥ २१ ॥

स्फुटकुमुदपरागः सागरो मातरं नः

क्षितिमहह कदाचित्प्रावयिष्यत्यशेषाम् ।

इति किल जलवेगं रोद्धुमाबद्धमालाः

कथमपि तटमस्य क्षमारुहो न त्यजन्ति ॥ २२ ॥

रतिविरतिषु वेलाकानने किंनरीभिः

पुलकितकुचकुम्भोत्तम्भमासेव्यतेऽस्मिन् ।

चपलकलभलीलाभिन्नकङ्कोलकैला-

परिमलमिलितालिध्वानधीरः समीरः ॥ २३ ॥

अयमिह जटिलोर्मिर्भाति कङ्कलिवल्ली-

किसलयललिताभिर्विद्रुमाणां लताभिः ।

ज्वलिततनुरिवान्तर्वाडवाग्ने शिखानां

विततिभिरतिगार्ध्वोत्साहबन्हीयसीभिः ॥ २४ ॥

इह हि मिलितरङ्गत्पौढसिन्धुप्रियायाः

पुलिनजघनरङ्गोत्सङ्गसङ्गात्ययोधिः ।

सरमसमुपकूजत्कुङ्कुहकाणदम्भा-

न्मसृणर्मणितलीलोत्थासमभ्यस्यतीव ॥ २५ ॥

सकलजगदघृष्यस्यैकगाभीर्यभाजो

बहुलहरियुतस्य प्रोल्लसत्कङ्कणस्य ।

१. विकसितकुमुदवच्छेदः; (पक्षे) कुमुद भूमेर्हर्षस्तेजापरागो बद्धमत्सरः.

२. अतितृष्णासंबोगवीर्यतमामिः ३. कुङ्कुहो जलपक्षिविशेषः. ४ 'मणितं रतिकृ-
.षितम्'. ५. बहुल-हरिः; (पक्षे) बहुल-हरिः. ६. कङ्कणं करभूषणम्; जलकणश्च.

इति निगदति तस्मिन्नाकिलोकस्य तस्या-
 प्यजनि सलिलराशेरन्तरं नैव किञ्चित् ॥ २६ ॥
 मुरसमिति रसस्यै. क्षीरपाथोधिनीरं
 यदुरुकनककुम्भैरुच्छुलुभ्यांचकार ।
 चुलुककलितबाधेः स्मारयामास नश्य-
 द्द्वरुणनगरनारीस्तेन कुम्भोद्भवस्य ॥ २७ ॥
 रूपनविधिनिमित्तोपात्तपानीयपूर्णाः
 सपदि दिवमुदीयुः शातकुम्भीयकुम्भाः ।
 दृषद् इव तदन्ये यच्च रिक्ता निपेतुः
 प्रकटमिह फलं तज्जैनमार्गानुवृत्ते ॥ २८ ॥
 अनुगतभुजमालालील्यारभ्यमाणै-
 र्मणिघटपरिवर्तावर्तनैः क्षीरसिन्धोः ।
 उदकमुपनयद्विर्देववृन्दस्तदानी-
 मभिनवमभिनीतं वार्धटीयन्नचक्रम् ॥ २९ ॥
 धनमुषिरततानामुद्धुरानद्धनादे
 तिरयति स्वमुच्चैर्भिन्नभूमीधरन्ध्रे ।
 प्रसरति नवनाट्यप्रकण्टकिङ्किणीना-
 ममरसहचरीणां मङ्गलोद्गारावे ॥ ३० ॥
 कलुषमिह विपक्षं दर्शनादेव जित्वा
 स्वगुणगरिमहेलाक्रान्तसिंहासनस्य ।
 प्रथमममरनाथा भूत्रयस्येव राज्ये
 कनककलशतोयैश्च कुरस्यामिषेकम् ॥ ३१ ॥ (युग्मम्)

१. देवसमूहः. २. वार्धटीयन्त्रमरघट इति प्रसिद्धम्. ३. 'ततं वीणादिकं वा-
 यमानन्दं मुरजादिकम् । वंशादिकं तु मुषिरं कांस्यतालादिकं धनम् ॥' इत्यमरः.

जरठविशदकन्दप्रोज्ज्वलायां शिलायां
 प्रचरदरुणमुग्धस्निग्धपाणिप्रबालः ।
 अमृतमधुरनीरैः सिच्यमानः स देवै-
 रभिनव इव रेजे पुण्यवल्लीप्ररोहः ॥ ३२ ॥
 हिमगिरिमिव मेरुं नीरपूरैः सृजद्भिः
 स्नपयितुमपि पृथ्वीमाशु पृथ्वीं समर्थैः ।
 शिशुरपि जिननाथश्चक्षुभे नो मनाग-
 प्यहह सहजधैर्यं दुर्निवार्यं जिनानाम् ॥ ३३ ॥
 यदघरितसुधौघैरर्हतः स्नानतोयैः
 सममसमसमृद्धार्चनेनिजुः श्रद्धयाङ्गम् ।
 जगति खलु जरायां सर्वसाधारणायां
 तदसुलभममर्त्या मेजिरे निर्जरत्वम् ॥ ३४ ॥
 नटदमरवधूनां दृक्कटाक्षच्छटाभाः
 कनकरुचिकपोले तीर्थकर्तुः स्फुरन्तीः ।
 स्नपनसलिलशेषाशङ्कया मार्जयन्ती
 व्यधित हरिपुरंध्री कस्य न स्मेरमास्यम् ॥ ३५ ॥
 विशदमणिमयाभ्यां वज्रसूचीविभिन्न-
 श्रवणयुगमिताभ्यां कुण्डलाभ्यां स रेजे ।
 किमपि समधिगन्तुं तत्तत्तद्विद्यारहस्यं
 सुरगुरुभृगुपुत्राभ्यामिव ज्ञानसिन्धुः ॥ ३६ ॥
 त्रिगुणबलितमुक्तातारहारापदेशा-
 दुरसि वरणमालाः प्रक्षिपन्त्यस्तदानीम् ।
 अहमहमिकयोर्वी श्रीश्च मुक्तिश्च तिलः
 स्वयमपि वृणते स्म प्रेमवत्यस्तमेकम् ॥ ३७ ॥

निरुपममणिमाला तन्मुखेन्दोरुपान्ते
 विगलदमृतधाराकारमुन्मुद्रयन्ती ।
 शशिनममलकान्त्याक्रम्य बन्दीकृतानां
 विततिरिव विरेजे तद्वियाणामुद्धनाम् ॥ ३८ ॥
 मणिमयकटकाग्रप्रोतरत्नग्रहश्रीः
 स धनकनककाञ्चीमण्डलाभोगरम्यः ।
 त्रिदशरचितभूषाविभ्रमो हेमगौरः
 कनकगिरिरिवान्यो मेरुशृङ्गे रराज ॥ ३९ ॥
 ध्रुवमिह भवितायं धर्मतीर्थस्य नेता
 स्फुटमिति स मघोना घर्मनाम्नाभ्यधायि ।
 न खलु मतिविकासादर्गदृष्टाखिलार्थाः
 कथमपि विततार्था वाचमाचक्षते ते ॥ ४० ॥
 किमपि मृदमृदङ्गध्वानविच्छेदमूर्च्छ-
 ष्णुतिसुखसुषिरास्यप्रस्वनोल्लासिलास्ये ।
 परिणमति सुधात्मावीनगन्धर्वगीते
 व्यतिकरपरिरम्भे तत्र तौर्यत्रिकस्य ॥ ४१ ॥
 दलितकमठपृष्ठं चारुचारीप्रयोगै-
 र्भ्रमितभुजनिरस्तस्रस्तविस्तारितारम् ।
 प्रकटघटितलिङ्गाकारमावर्तवृत्त्या
 प्रमदविवशमिन्द्रैस्तत्पुरस्तादनर्ति ॥ ४२ ॥ (युग्मम्)
 इति निरुपमभक्तिं शक्तिमप्यात्मनीनां
 स्वनविनययुक्त्या व्यक्तयन्तः सुरेन्द्राः ।
 स्तुतिभिरवितथाभिः स्तुत्यमेनं समस्ताः
 शिरसि निहितहस्ताः स्तोत्रुमारिभिरे ते ॥ ४३ ॥

अखिलमलिनपक्षं पूर्वपक्षे निषाद्य

प्रथममुदितमात्रस्यापि संपूर्णमूर्तेः ।

जिनवर तव कान्त्या यत्कलामात्रशेषः

प्रतिपदमृतमानुः स्पर्धते तन्मुखैव ॥ ४४ ॥

मुनिभिरमलबोधैरप्यशक्यासु कर्तुं

स्तुतिषु तव गुणानामप्रगल्भप्रमेव ।

वरद मुहुरमन्दानन्दसंदोहदम्भा-

त्स्वलति गलगुहान्तर्निर्मरं भारती नः ॥ ४५ ॥

स्पृशति किमपि चेतश्चुम्बकप्रावगत्या

त्वयि जिन जनतायाः स्वत्वकार्योद्यतायाः ।

किमु कुतुकमपूर्वं नाथ यत्पूर्वजन्म-

त्रजवृजिनघनायः शृङ्खल्य निर्गलन्ति ॥ ४६ ॥

अमितगुणगणानां त्वद्गतानां प्रमाणं

भवति समधिगन्तुं यस्य कस्यापि वाञ्छा ।

प्रथममपि स तावद्भ्योम कस्यङ्गलानी-

त्यनघ सुगमसंख्याभ्यासमङ्गीकरोतु ॥ ४७ ॥

मनुज इति मुनीनां नायकं नाकिनाम-

प्यवगणयति यस्त्वां निर्विवेकः स एकः ।

सकलविद्वक्कलङ्कः क्षीणसंसारशङ्क-

श्चकितजनशरण्यः कश्चिलोक्त्यां त्वदन्यः ॥ ४८ ॥

न सत्तु तदपि चित्रं यस्त्वयोदेप्यतापि

प्रथममवमकारि प्राप्तपुण्यो जनोऽत्र ।

प्रतिशिखरि वनानि ग्रीष्ममध्येऽपि कुर्या-

त्किमु न जलदकालः प्रोल्लसत्पल्लवानि ॥ ४९ ॥

तव वृषमधिरूढो योऽपि तस्य घुलोकः
 स खलु कियति दूरे यो जनेनापि लभ्यः ।
 यदि चतुरगमाप्तः प्राप्तवांस्तद्विरापं
 तदपि जिन जनोऽयं जन्मकान्तरतीरम् ॥ ५० ॥
 सर इव मरुमार्गे स्वच्छतोयं तृषार्तै-
 स्तरुरिव रविरश्मिव्याकुलैरत्र सान्द्रः ।
 निधिरिव विरदुःस्यैः शर्मणेऽस्माभिरेकः
 कथमपि भवभीतैर्नाथ दृष्टोऽसि दिष्ट्या ॥ ५१ ॥
 स्वगुणगरिमदौःस्थं रोदसी रन्ध्ररोषा-
 द्व्यतिषजति जिनेश त्वद्यशश्चन्द्रगौरम् ।
 कथय कथममन्दां मन्दिरोद्घोतशक्तिं
 प्रकटयति घटान्तर्वर्तिरूपः प्रदीपः ॥ ५२ ॥
 गुणपरिकरमुच्चैः कुर्वतैव त्वयैते
 क्षपितकलुषदोषा रोषितास्तद्विपक्षाः ।
 अथ न कथममीषां नेक्ष्यते त्वद्भयेन
 त्वदनुगतजनेऽपि प्रायशः प्रीतिलेशः ॥ ५३ ॥
 इह पिहितपदार्थे सर्वथैकान्तवल्गु-
 जिबिडतमतमोभिर्विश्ववेष्मन्यकस्मात् ।
 त्वमसि स खलु दीपः केवलालोकहेतुः
 शलभसुलभलीलां लप्स्यते यत्र कामः ॥ ५४ ॥
 अलमलममृतेनास्वादितं त्वद्वचश्चे-
 त्किममरतरुलक्ष्म्या त्वय्यपि प्रार्थ्यमाने ।

१. वृषं धर्मम्; (पक्षे) वृषभम्. २. यः जनेन; (पक्षे) योजनेन क्रोशचतुष्ट-
 यात्मकेन. ३. चतुरंगं चारित्र्यभारम्; (पक्षे) दुरंगम्.

जिन जगदतमस्कं कुर्वति त्वत्प्रबोधे
 किमहिमरुचिना वा कार्यमत्रेन्दुना वा ॥ ५५ ॥
 दुरितमुदितं पाकोद्रेकात्पुराकृतकर्मणां
 श्रुतिरिति घटयत्यर्हद्वक्त्रेः स्वशक्तिविपर्ययम् ।
 उपजलतरुच्छायाच्छन्ने जने जरठीभव-
 द्युमणिकिरणैर्मोष्मो ग्रीष्मो न किं शिशिरायते ॥ ५६ ॥
 इत्याराध्य त्रिभुवनगुरुं तत्र जन्माभिषेके
 भक्त्या मातुः पुनरपि तमुत्सङ्गभाजं विधाय ।
 भूयो भूयस्तदमलगुणग्रामवार्ताभिरुद्य-
 क्षोमानसो त्रिदशपतयः स्वानि धामानि जम्मुः ॥ ५७ ॥
 इति महाकविभ्रीहरीचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्येऽष्टमः सर्गः ।

नवमः सर्गः ।

सिक्तः सुरैरित्थमुपेत्य विस्फुरज्जटालबालोऽथ स नन्दनद्रुमः ।
 छायां दधत्काञ्चनसुन्दरीं नवां सुखाय वैक्तुः सुतरामजायत ॥ १ ॥
 चित्रं किमेतज्जिनयामिनीपतिर्यथा यथा वृद्धिमनश्चरीमगात् ।
 सीमानमुल्लङ्घ्य तथा तथाखिलं प्रमोदवार्धिर्जगदप्यपूरयत् ॥ २ ॥
 लप्स्यामहे तीर्णमवार्णवं पुनर्विवेकिनं कैममितीव तं प्रभुम् ।
 बाह्याङ्गसंस्कारविशेषसत्क्रियाः किमप्यहंपूर्विकया सिषेविरि ॥ ३ ॥
 लोकखिलोक्त्यां सकलोऽपि सप्रभः प्रभावसंभावितमेकमर्मकम् ।
 ज्योतिर्ग्रहाणामिव मण्डलो ध्रुवं ध्रुवं समन्तादनुवर्तते स्म तम् ॥ ४ ॥
 तैस्तैस्त्रिसंध्यं मणिमूषणैः प्रभुं तमेकमेवोपचचार वासवः ।

१. जटाला जटायुक्ता बालाः केशा यस्य, (पक्षे) जटा मूलम्, बालबालमा-
 बालः. २. कांचन अनिर्वचनीयम्; (पक्षे) काञ्चनवस्तुसुन्दरीम्. ३. पितुः;
 माताकारादेव.

को वा दुरापां समवाप्य संपदं विचक्षणः क्षेमविधौ विमुञ्चति ॥ ५ ॥
 यौत्सुक्यनुन्ना शिशुमप्यसंशयं चुचुम्ब मुक्तिर्निभृतं कपोलयोः ।
 माणिक्यताटङ्ककरापदेशतस्तथाहि ताम्बूलरसोऽत्र संगतः ॥ ६ ॥
 प्राच्या इवोत्क्षाय स मातुरङ्कतः कृतावलम्बो गुरुणा महीभृता ।
 भून्यस्तपादः सवितेव बालकश्चाल वाचालितकिङ्किणीद्विजः ॥ ७ ॥
 रिङ्गन्मदाक्रान्तमहीतले बभौ स्फुरन्नखांशुप्रकरेण स प्रभुः ।
 शेषस्य बाधाविधुरेऽस्य धावता कुटुम्बकेनेव निषेवितक्रमः ॥ ८ ॥
 नभ्राम पूर्वं सुविलम्बमन्धरप्रवेपमानाग्रपदं स बालकः ।
 विश्रम्भरायां पदभारधारणप्रगल्भतामाकलयन्निव प्रभुः ॥ ९ ॥
 पुत्रस्य तस्याङ्गसमागमक्षणे निमीलयन्नेत्रयुगं नृपो बभौ ।
 अन्तः कियद्गाढनिपीडनाद्वपुः प्रविष्टमस्येति निरूपयन्निव ॥ १० ॥
 उत्सङ्गमारोप्य तमङ्गजं नृपः परिष्वजन्मीलितलोचनो बभौ ।
 अन्तर्विनिक्षिप्य सुखं वपुर्गृहे कपाटयोः संधटयन्निव द्वयम् ॥ ११ ॥
 चित्रं प्रचिक्रीड यथा यथा करप्रकीर्णपांसुप्रकरैः कुमारकैः ।
 आदर्शवन्निर्मल एव सोऽभवत्तथा तथान्तःफलितावनीत्रयः ॥ १२ ॥
 कः पण्डितो नाम शिखण्डमण्डने मराललीलागतिदीक्षकोऽथवा ।
 नैसर्गिकज्ञाननिधेर्जगद्गुरोर्गुरुश्च शिक्षासु बभूव तस्य कः ॥ १३ ॥
 शस्त्रेषु शास्त्रेषु कलासु चाभवन्मनीषिणां यश्चिरसंचितो मदः ।
 ज्ञानापणे तत्र पुरःस्थितेऽगलच्छरीरतः खेदजलच्छलेन सः ॥ १४ ॥
 बाल्यं व्यतिक्रम्य समुन्नतिं क्रमाद्भवत्समस्तावयवानुवर्तिनीम् ।
 लक्ष्मीं स निःशेषकलाजुषस्तदा पुपोष पीयूषमयूखमालिनः ॥ १५ ॥
 मध्यंदिनेनेव सहसदीधितेर्महाध्वराम्नेर्हविषेव भूयसा ।
 बाण्यव्यपायेन किमप्यपूर्ववज्जिनस्य नैसर्गिकमप्यभूमहः ॥ १६ ॥
 तस्मोद्धृताद्रिदशकंघरो मुदे बहन्न येनैक्ष महीमहीश्वरः ।

नाश्वर्यकृतस्य बभूव तद्वयं स येन दृष्टस्त्रिजगद्गुरंघरः ॥ १७ ॥
 चक्राब्जशङ्खादिविलोकनोत्थया स्वकान्तसंकेतनिवासशङ्कया ।
 मन्ये न लक्ष्मीर्नवपल्लवारुणं तदङ्घ्रिपङ्केरुहयुग्ममत्यजत् ॥ १८ ॥
 उद्यत्पदाङ्कुष्ठनखांशुदण्डिकाप्रकाण्डगर्भं युगमस्य जङ्घयोः ।
 कार्तस्त्रस्तम्भविशेषशालिनीं जहास दोलं नवधर्मसंपदः ॥ १९ ॥
 अत्यन्तमव्याहतध्वेगवीर्ययोजगन्त्रयीनेत्रमनोगजेन्द्रयोः ।
 स्तम्भाविवोरु इदमन्वहेतवे व्यधायिषातां ध्रुवमस्य वेधसा ॥ २० ॥
 कण्ठीरवेणेव नितान्तमुन्नतं नितम्बबिम्बं परिणाहि निभ्रता ।
 एनोमयी तेन जनस्य दर्शनात्प्रमत्तमातङ्गघटाविघट्टिता ॥ २१ ॥
 तप्तो ध्रुवं प्राग्जिननाभिपल्लवे विवेश दानोद्गुरधर्मसिन्धुरः ।
 समुल्लसल्लोमलतापदेशतो मदाम्बुधारा कथमन्यथा तटे ॥ २२ ॥
 लक्ष्मीरिहान्तःपुरसुन्दरी चिरं गुणैः सह स्थास्यति सौविदल्लकैः ।
 जानन्नितीवास्य मनोहितं विधिर्यघाद्विशालं हृदयं दयावतः ॥ २३ ॥
 तस्यैकमुच्चैर्भुजशीर्षमुद्रहन्सहेलमालम्बितमूत्रयो भुजः ।
 मूभारनिर्युक्तशिरःसहस्रकं फणीश्वरं दूरमधश्चकार सः ॥ २४ ॥
 रेखात्रयेणेव जगन्त्रयाधिकां निरूपयन्तं निजरूपसंपदम् ।
 तत्कण्ठमालोक्य ममज्ज लज्जया विशीर्यमाणः किल कम्बुरम्बुधौ ॥ २५ ॥
 यन्निस्तुलेनापि तदाननेन्दुना व्यधात्तुलारोहणमुग्रपातकम् ।
 अद्यापि हेमद्युतिरुद्यतस्ततो भवत्यसौ श्वित्रविषाण्डुरः शशी ॥ २६ ॥
 सिग्धा बभूवूर्धनि तस्य कुन्तलाः कलिन्दकन्याम्बुतरङ्गभङ्गुराः ।
 फुल्लाननाम्भोरुहि सारसौरभे निलीननिःशब्दमधुव्रता इव ॥ २७ ॥
 बज्राब्जसारैरिव वेधसा कृतं तमास्पदं विक्रमसौकुमार्ययोः ।
 उर्व्याः करं ग्राहयितुं न केवलं बभूव बध्वा अपि वंसुराग्रहः ॥ २८ ॥
 तं यौवराज्ये नयशीलशालिनं व्यधात्तनूजं नवयौवनं नृपः ।

प्रागेव लोकत्रयराज्यसंपदां निधानमेनं न विवेद भूपतिः ॥ २९ ॥
 तस्मिन्गुणैरेव नियम्य कुर्वति प्रकाममाज्ञावशवर्तिनः परान् ।
 आसीन्नृपोऽन्तःपुरसारसुन्दरीविलासलीलारसिकः स केवलम् ॥ ३० ॥
 शृङ्गारकृत्या दुहितुः स्वयंवरे प्रतापराजेन विदर्भभूभुजा ।
 दूतः कुमारानयनार्थमीरितः समाययौ रत्नपुरप्रमोर्गृहम् ॥ ३१ ॥
 भर्तुः प्रतीहारनिवेदितस्ततः प्रविश्य संसद्रृहमाहितानतिः ।
 भ्रूमेददत्तावसरः स कर्णयोः क्षरत्सुधासारमुवाच वाचिकम् ॥ ३२ ॥
 किं चाग्रतस्तेन निरीक्ष्य भूपतेः कुमारमाकारविनिर्जितस्मरम् ।
 तद्रूपशोभासुभगोऽस्य दर्शितो जगन्मनोलुण्ठनलम्पटः पटः ॥ ३३ ॥
 षीयूषधारगृहमत्र नेत्रयोर्निरीक्ष्य कन्याप्रतिबिम्बमद्भुतम् ।
 किं तथ्यमित्थं भवितेति चिन्तयन्पुरो नृपः श्लोकमिमं व्यलोकयत् ॥ ३४ ॥
 अस्याः स्वरूपं कथमेणचक्षुषो यथावदन्यो लिखितुं प्रगल्भताम् ।
 आतापि यस्याः प्रतिरूपनिर्मितौ धुणाक्षरन्यायकृताकृतेर्जडः ॥ ३५ ॥
 ततोऽधिकं विस्मितमानसो नृपः सुतस्य तस्याश्च विलोक्य विग्रहम् ।
 तच्चारुरूपासवपानधूर्णितोत्तमाङ्गसंयुचितमित्यचिन्तयत् ॥ ३६ ॥
 यः स्वप्नविज्ञानगतेरगोचरश्चरन्ति नो यत्र गिरः कवेरपि ।
 यं नानुबध्नन्ति मनःप्रवृत्तयः स हेल्यार्थो विधिनैव साध्यते ॥ ३७ ॥
 कायं जगल्लोचनवल्लभो युवा क कन्यकारत्नमतर्क्यमीदृशम् ।
 तत्सर्वथा दुर्घटकर्मनिर्मितिप्रगल्भ्यमानाय नमोऽस्तु वेधसे ॥ ३८ ॥
 नूनं विहायैनमिमं स्वयंवरे वराभिनी नापरमर्थयिष्यति ।
 इन्दुं सदानन्दविधायिनं विना किमन्यमन्वेति कदापि कौमुदी ॥ ३९ ॥
 अत्कन्यकायामुपवर्ण्यते बुधैः कुलं च शीलं च वयश्च किञ्चन ।
 सर्वत्र संचन्धविधानकारणं प्रियस्व तत्प्रेम गुणैर्विशिष्यते ॥ ४० ॥
 कृतस्पृहोऽस्यां युवराजकुञ्जरः ।

दृष्ट्यापि रागोस्वर्णया विभाव्यते करो यथान्तर्मददर्पदुःसहः ॥ ४१ ॥
 इत्थं विविन्त्यैव कृतार्थनिर्णयो नृपः सुतं दारपरिग्रहक्षमम् ।
 प्रस्थापयामास ससैन्यमादराद्विदर्भमूवल्लभपालितां पुरीम् ॥ ४२ ॥
 राजा च दूतेन च तेन चोदितस्ततो ध्वजिन्या च मुदा च संयुतः ।
 रूपेण चास्यास्त्वरितसरेण च प्रभुः प्रतस्थे स विदर्भमण्डलम् ॥ ४३ ॥
 शोभां स बिभ्रत्करवालशालिनीं सुवर्णसारं कैटकं प्रकाशयन् ।
 भव्यं च भीमं च तदा प्रसाधनं वमार नारीरहितपूरणक्षमम् ॥ ४४ ॥
 दन्तीन्द्रमारुह्य स दानभोगवान्पथि प्रवृत्तश्च गुरोरनुज्ञया ।
 शोभामसंप्राप्तसहस्रचक्षुषः पुरंदरस्यानुचकार सुन्दरीम् ॥ ४५ ॥
 धुन्वन्निबोर्वीं दलयन्निवाम्बरं गिलन्निवाशाश्चलयन्निवाचलान् ।
 प्रस्थानशंसी पटहध्वनिस्तदा समुज्जजृम्भे जगदाक्षिपनिव ॥ ४६ ॥
 ओंकारवत्स्तुतमङ्गलश्रुतेः समुत्थिते व्योमनि शङ्कनिःखने ।
 कण्ठेऽपतद्गुप्रसवच्छलात्मभोः स्वयंवरसङ्निहितैव कान्तया ॥ ४७ ॥
 राज्ञा प्रयुक्ताः स्वयमाहितौजसः समर्पितालङ्कृतयः क्षितीश्वराः ।
 तं साधुशब्दा इव साध्यसिद्धये मनश्चमत्कारिणमर्थमन्वयुः ॥ ४८ ॥
 मद्राश्च मन्दाश्च मृगाश्च केऽपि ये नदीगिरीन्द्रोभयवर्त्मचारिणः ।
 ते तस्य संकीर्णसमन्विताः पुरो बभूवुरैरावतवंशजा गजाः ॥ ४९ ॥
 काम्बोजवानायुजबाह्विका हयाः सपारसीकाः पथि चित्रचारिणः ।
 शैलषसभ्या इव दृष्टिर्नर्तकीमनर्तयन्नृत्यविचक्षणाः प्रभोः ॥ ५० ॥
 तां नेत्रपेक्षां विनिश्चय्य सुन्दरीं सुधामलङ्कामयमान उत्सुकः ।
 कामर्त्तपाचीं हंरिसेनया वृतो बभौ स काकुत्स्थ इवास्तदूषणः ॥ ५१ ॥

१. अङ्गः; (पक्षे) कराश्च बालाश्च (?). २. शासनवर्णा ब्राह्मणादयः; कनकं
 च. ३. सेना; भूषणविशेषश्च. ४. न अरीणामिति च्छेदः; (पक्षे) नारीणाम्.
 ५. सुधा-अलं-कामयमानः; (पक्षे) सुधाम-लङ्का-अयमानः. ६. वक्षिणां दिक्षम्.
 ७. अक्षयैवया; वानरसेनया च. ८. इरीकृतदोषः; नाशितकृत्यास्मराराक्षश्च.

कल्पद्रुचिन्तामणिकामवेनवस्तटेऽपि मग्नाः खलु दानवारिधेः ।
 स्तोत्रैरजसं कथमन्यथार्थिनो घनार्थमस्यैव यशांसि तुष्टुवुः ॥ ५२ ॥
 रत्नावनीबिम्बितचारुमूर्तयो विरेजिरे तस्य चमूचराः प्रभोः ।
 विज्ञाय सेवावसरं रसातलाद्विनिःसरन्तो भवनामरा इव ॥ ५३ ॥
 लावण्यकासारतरङ्गसीकरव्रजैरिवोद्धृतभुजाप्रपातिभिः ।
 लाजैस्तमानर्चुरुदग्रमन्मथद्रुमप्रसूनैरिव पौरयोषितः ॥ ५४ ॥
 जीवेति नन्देति जयेति चोच्चकैरुदीरिताशीर्जरतीभिरात्मनः ।
 सिद्धेरिव द्वारमवाप तत्क्षणं पुरस्तादानीं युवराजकुञ्जरः ॥ ५५ ॥
 अग्रे प्रसर्पच्चतुरङ्गविस्तृतां कृशां च मध्ये विशिखावरोधतः ।
 पश्चादतुच्छामपि तां पंताकिनीं प्रियामिव प्रेक्ष्य स पिप्रिये प्रभुः ५६
 हर्म्यैरिवोत्तम्बितकुम्भशोभितैरुपात्तनानावलभीमतैर्गजैः ।
 निर्यान्तमुत्केव वियोगविकृवा तमन्वगात्सालसमुन्नतैः पुरी ॥ ५७ ॥
 रम्याननेन्दोर्धृतकौननश्रियः श्रितस्य सङ्घिः सैदनाश्रयस्य च ।
 वेगेन भर्तुः पथि गच्छतोऽन्तरं महत्तदा तस्य पुरस्य चाभवत् ॥ ५८ ॥
 श्रेणीव रेणूद्रमनिष्ठितावनिस्फुटीभवच्छेषफणामणित्विषाम् ।
 सर्पत्सु सैन्येषु रराज दन्तिनां मदसुतिस्तत्क्षणपातलोहिनी ॥ ५९ ॥
 कम्पाद्भव क्षुब्धदशेषवारिधिस्तदा भविष्यज्जगतोऽप्युपप्लवः ।
 अस्या व्यघास्यन्भरभङ्गुराकृतेर्गजा न चेद्दानजलाभिषेचनम् ॥ ६० ॥
 प्रायोऽपदस्पृष्टमहीतलाः खुरैर्वियद्गमाभ्यासरसं हया व्यधुः ।
 उन्मत्तमातङ्गचमूभराद्भवो विभावयामासुरमी विपर्ययम् ॥ ६१ ॥
 लीलाप्रचारेषु यथा यथा व्यधुर्नस्वाग्रभागोल्लिखन् तुरंगमाः ।

१. रथ्या. २. सेनाम्. ३. उपात्ता नाना बलस्य बलेन वा भीमता मयंकरत्वं
 हैः; (पक्षे) बलमी चन्द्रशाला तथा मतैः. ४. सालवत्समुन्नतैः (पक्षे) सालस-
 मिति क्रियाविशेषणम्; ५. वनम्; (पक्षे) कुत्सितं मुखम्. ६. मतामनाश्रयस्य;
 (पक्षे) खदनानां गृहाणामाश्रयस्य.

तत्सर्पिषां सुप्रकरच्छलदभूत्तथा तथोर्व्याः पुलकाङ्कुरोद्गमः ॥ ६२ ॥
 अन्तःस्वलंछोहखलीननिर्गलद्विलोललालजलफेनिलननाः ।
 चेलुः पिबन्तः पवनातिरंहसो द्विषद्यशांसीव तुरंगपुंगवाः ॥ ६३ ॥
 तस्योत्क्रमालक्ष्यत पार्श्वयोर्द्वयोः समुल्लसल्लोलपृथुप्रकीर्णका ।
 ध्यानाज्जभोवर्त्मगतेरसंशयादुदीर्णपक्षेव तुरंगमावलिः ॥ ६४ ॥
 तस्य ब्रजद्वीरतुरंगसंनिधौ मयूरपत्रातपवारणव्रजः ।
 वीचीचयोऽसितशैवलावलीविलासमासादयति स्म तोयधेः ॥ ६५ ॥
 दुष्प्रेक्ष्यतामस्य बलाभियोगतो रजोभिरुत्सर्पिभिरम्बरे गते ।
 रक्तोऽपि दोषैकभयादिबोच्चकैर्न दिक्षु चिक्षेप दिवाकरः करान् ॥ ६६ ॥
 आसिन्धुगङ्गाविजयार्धसिंहलादभिद्रवदुर्वहवाहिनीमृतः ।
 त्रस्यद्भिरित्रीधरवज्रपञ्जरो बलोदधिस्तस्य बभूव दुर्धरः ॥ ६७ ॥
 तापापनोदाय सदैव भूत्रयीविहारखेदादिव पाण्डुरद्युतिम् ।
 कीर्तेर्वयस्यामिव भर्तुरग्रतो विलोक्य गङ्गां बहु मेनिरे नराः ॥ ६८ ॥
 शंभोर्जटाजूटदरीविवर्तनप्रवृत्तसंस्कार इव क्षितावपि ।
 यस्याः प्रवाहः पयसां प्रवर्तते सुदुस्तरावर्ततरङ्गभङ्गुरः ॥ ६९ ॥
 पर्यन्तकान्तारसमीरविस्फुरत्तरङ्गविस्फारितफेनलाञ्छिता ।
 भ्रालेयशैलोरगराजरेचितप्रलम्बनिर्मोकनिभा विभाति या ॥ ७० ॥
 विष्णोरिवाङ्गेर्नखरश्मिरञ्जिता करैरिवेन्दोर्भवमूर्ध्नि लालिता ।
 भिजा हिमाद्रेस्तुहिनैरिवोच्चकैश्चकास्ति या क्षीरसहोदरद्युतिः ॥ ७१ ॥
 काञ्चीव रत्नोच्चयगुम्फिता क्षितेर्दिवश्च्युतेवामलमौक्तिकावलिः ।
 कृष्टा सशब्दं पुरुहूतदन्तिनो विराजते राजतशृङ्खलेव या ॥ ७२ ॥
 सूर्यस्य तापेन दिवानिशं ज्वलन्महौषधीनामकृशः कृशानुभिः ।
 तप्तस्य नीहारगिरेरिव द्रवश्चकास्ति यस्याः शुचिरम्भसां प्लवः ॥ ७३ ॥
 तीरेऽपि यस्यास्त्रिजगज्जुषश्चरन्स सार्वभौमोऽपि निमज्जति ध्रुवम् ।

बुद्धयेव भावा घटितोरुकाष्टया ततार तृष्णामिव तां स जाह्वीम् ॥७४॥

हेलोत्तरतुङ्गमतङ्गजावलीकपोलपालीगलितैर्मदाम्बुभिः ।

गङ्गाजलं कज्जलमङ्गुलीकृतं कलिन्दकन्योदकविभ्रमं दधौ ॥ ७५ ॥

एके भुजैर्वारणसेतुभिः परे चमूचराः कैचन नौभिरायताम् ।

अहाय जहोस्तनयां यदृच्छया पुरः प्रतिज्ञामिव तामतारिषुः ॥ ७६ ॥

उत्साहशीलामिरलं जडात्मिका त्रिमार्गगासंस्थपथप्रवृत्तिभिः ।

तद्वाहिनीभिः प्रसभं दिवौकसां कथं न पश्चात्क्रियते स्म वाहिनी ॥ ७७ ॥

नागैः समुत्सर्पिभिराक्षिपन्नगान्पुरीरशेषाः पटवेदमभिर्जयन् ।

उत्केतनैर्भूरिवनानि तर्जयन्नदीश्चमूभिः स विडम्बयन्नगात् ॥ ७८ ॥

प्रमितिविधुरा ये मिथ्यात्वं पथः प्रतिपेदिरे

पिदधुरपि ये कूटारम्भैर्दिग्गम्बरदर्शनम् ।

प्रगुणबलवांस्तांस्तानुच्चैः प्रमथ्य गिरीश्वरा-

न्वमिह सुगमं कुर्वन्मार्गं जगाम जिनेश्वरः ॥ ७९ ॥

इत्युच्चैस्तनवप्रभूषणवतीनारी पुरीर्वा श्रय-

न्कान्तारङ्गमितानरीनिव नगेष्वा लोकयन्किनरान् ।

देशानप्यतिलङ्घयन्संमकरान्सिन्धुप्रवाहानिव

प्राप प्रेमवतीमिवात्तर्मदनां देवः स विन्ध्यस्थलीम् ॥ ८० ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये नवमः सर्गः ।

१. अतिशयेनाप्रमाणाः, (पक्षे) प्रमाणपक्षकापलक्षिततर्कशास्त्रविह्वलाः
 २. मार्गस्थः, जिनदर्शनस्य च. ३. शिखरारम्भैः; अनुचितप्रारम्भैश्च. ४. दिशाक्क-
 शावलोकनम्; जिनदर्शनं च. ५. सुसंनद्धसैन्यवान्; चतुर्दशगुणस्थानशक्तिमांश्च.
 ६. पर्वतेन्द्रान्; समर्थाभैयायिकप्रभृतिवादिनश्च. इत्यादर्शपुस्तकत्वं टिप्पणम्.
 ७. उच्चैः-स्तनवप्रः (पक्षे) उच्चैस्तनवप्र-इति च्छेदः. ८. इवार्थे. ९. कान्ता-
 रङ्गभूतान्; (पक्षे) कान्तारङ्गमितान्; १०. सम-करान् (पक्षे) स-मकरान्.
 ११. काव्यः; (पक्षे) वृत्तविशेषः.

दशमः सर्गः ।

अन्धाधिपेनार्थयितुं दिनानां रथस्य पन्थानमिवोपरिष्ठात् ।
 पादाग्रनग्रेण निषेव्यमाणं घराघरं विन्ध्यमसौ ददर्श ॥ १ ॥
 समुज्जमत्कूटपरम्पराभिराक्रान्तमन्तः पृथुकंदराभिः ।
 मुवोऽर्धमर्धं नभसो गृहीत्वा मन्ये यमुच्चैर्विदधे विधाता ॥ २ ॥
 स्रष्टा दधात्येव महानदीनां महानदीनां शिखरोन्नतिं यः ।
 स्वर्गादिहागत्य सदानभोगैः सदा नभोगैरनुगम्यमानः ॥ ३ ॥
 मुनैर्महिम्नामभितो निरोद्धुरध्वानमन्वेष्टुमिवोत्सुको यः ।
 शृङ्गाप्रलम्बोडुचयच्छलेन नक्तं समुन्निद्रसहसनेत्रः ॥ ४ ॥
 प्रस्रैरदुस्रैः कलितोऽप्यमानः पादैरमन्दैः प्रसृतोऽप्यगेन्द्रः ।
 युक्तो बनैरप्यवनः श्रितानां यः प्राणिनां सत्यमगम्यरूपः ॥ ५ ॥
 विहाय मानं सरवासभूमाविर्हायमानं सहसा सुरस्त्री ।
 रसालसारं विपिनं निरीक्ष्य रसालस्ता रन्तुमियेष कान्तम् ॥ ६ ॥
 पञ्चाननोत्क्षिप्तकरीन्द्रकृत्तिर्गुहान्वितो दत्तशिवाप्रमोदः ।
 अहिप्रहारोत्खणनीलकण्ठो यो रौद्रभावं कचिदातनोति ॥ ७ ॥
 पुंनग्नारङ्गलवङ्गजम्बूजम्बीरलीलावनशालि यस्य ।
 शृङ्गं सदापारनभोविहारश्रान्ताः श्रयन्ते सविस्तुरंगाः ॥ ८ ॥
 प्रियायुतं सानुनि कुञ्जरं गां निकुञ्जरङ्गां गतमीक्षमाणः ।
 मुनीश्वरोऽपि सरति प्रियाया रतिप्रियायासवशेन यत्र ॥ ९ ॥
 वप्रक्रीडाप्रहतिषु दृढैर्यत्र मत्तद्विपानां
 दन्ताघातैर्क्षैटिति जलदाभोगभाजो नितम्बात् ।
 पक्षच्छेदव्रणगणगतोद्दामदम्भोलिधारा-
 शल्यानीव स्फुरदुस्तडिद्विण्डस्वण्डानि पेतुः ॥ १० ॥

१. महा-अदीनाम्; महान्-अदीनाम्. २. दानभोगाभ्यां सहितैः. ३. अन्ध-
 स्सस्य. ४. इह-अवमानं आगच्छन्तम्.

मम यदि लवणोदानन्दिसोमोद्भवायाः

समप्रमरमपत्यं स्यादहं तत्कृत्तार्या ।

इति किल निशि सूते यस्य सोमोद्भवानां

सितकरमणिभिचिर्वाहिनीनां शतानि ॥ ११ ॥

यत्रान्बुजेषु अमरावलीनामेणावली संचमरावलीना ।

पपौ सरस्याशुतरं गतान्तं न वारि विस्फारितरङ्गतान्तम् ॥ १२ ॥

निर्मुक्तगर्मभरनिर्भरदुर्बलासु

कादम्बिनीषु कटकाप्रविलम्बिनीषु ।

अग्रामनेकमणिभासुररश्मिजालै-

र्यः पूरयत्यनुदिनं हरिचापलक्ष्मीम् ॥ १३ ॥

स दृष्टमात्रोऽपि गिरिर्गरीयांस्तस्य प्रमोदाय विभोर्बभूव ।

गुणान्तरापेक्ष्यममीष्टसिद्धयै नहि स्वरूपं रमणीयतायाः ॥ १४ ॥

सुहृत्तमः सोऽथ सभासु हृत्तमःप्रभाकरश्छेत्तुमिति प्रेभाकरः ।

वैरे क्षणं व्यापृतकंधरेक्षणं तमीश्वरं प्राह जैगतमीश्वरम् ॥ १५ ॥

पूर्वापराम्बोधितटीतरङ्गमालाग्ररङ्गत्कटकोऽयमद्रिः ।

त्वत्सैनिकाक्रान्ततनुश्चकास्ति नम्रीभवन्नन्य इव क्षितीशः ॥ १६ ॥

अशेषसुरसुन्दरीनयनवल्लभोऽयं दध-

न्मदान्धधनसुन्दरप्रमरुचिः सहस्राक्षताम् ।

महावहनभक्तितो मुकुलिताग्रभास्वत्करः

पुरस्तव पुरंदरद्युतिमुपैति पृथ्वीधरः ॥ १७ ॥

अनेकधातुच्छविभासुरा बलाजिबर्तिताः कुम्भमुवार्कमण्डलात् ।

अनेकधातुच्छविभासुरावला न का श्रयत्यस्य बनावुल्लास्यटीः ॥ १८ ॥

१. नर्मदायाः. २. समीचीनचन्द्रधवणे आसक्ता. ३. प्रातःसमीपम्. ४. हृदया-
न्धकारदूरीकरणे सूर्यः. ५. एतन्नामकः. ६. पर्वते. ७. जगन्नाम्. ८. पृथ्वीछ-
न्दोऽपि. ९. अनेक-धातु-च्छवि-भासुराः. १०. अगस्त्येव. ११. अनेकधा-
तुच्छविभा. १२. देवाङ्गना.

कोचात्मतिद्विष इतीह ददौ प्रहारम् ।

तद्भ्रमदीर्घदशनः पुनरेव तोषा-

ल्लीलालसं स्पृशति पश्य गजः प्रियेति ॥ १९ ॥

पलाय्य निर्यन्मदवारिधारा गिरेरुपान्ते करिणः प्रयान्तः ।

त्वचूर्यनादैस्तुतितोरूमूल विभान्ति कूटा इव निर्दुल्लन्तः ॥ २० ॥

न वपे नवप्रेमबद्धा भ्रमन्ती स्मरन्ती स्मरं तीव्रमासाद्य भर्तुः ।

क्षणादीक्षणादीश बाष्पं वमन्ती दशां कादंशाङ्गमिहान्वेति न स्त्रीः २१

प्रकटितोरुपयोधरबन्धुराः सरसचन्दनसौरभशालिनीः ।

मन्दनबाणगणाङ्कितविग्रहो गिरिरयं भजते सुमगास्तटीः ॥ २२ ॥

इयं गिरिगैरिकरागरञ्जिता विराजते गह्वरवारिवाहिनी ।

पविप्रहारवृत्तितोरुपक्षतिक्षताद्गलन्तीव नवासधोरणिः ॥ २३ ॥

निर्जयता निजरत्नरुचा भां मन्दरसानुगतारमणीनाम् ।

सा न कदाप्यमुना ध्रियते या मन्दरसानुगता रमणीनाम् ॥ २४ ॥

स्थैरुपद्रुतनिकुञ्जलताप्रवालः ।

शृङ्गादुदग्रजलदैरयमुक्तामङ्गिः

प्रोलङ्घयन्निव मुनेः समयं विधाति ॥ २५ ॥

दिवाकरोत्तापिततापनोपलम्भसारिभालादिषु निर्गतो मिरः ।

समूलमारार्तुसुमेषु सुन्दरं क्षणादवाहीन्मदनं हुत्तशयः ॥ २६ ॥

द्रुपङ्क्तिभिः प्रांशुमनोरमाभिर्गिरौ हरत्याशु मनोज्ञमभिः ।

षिकञ्चनीनां केमितारमन्ते सुरस्त्रियः सौर्त्कमिता स्मन्ते ॥ २७ ॥

१ दशमी कामदशाम्. मरणमित्यर्थः. २. मदनबाणः पुष्पविशेषः;
कामसरश्च. ३. मन्दर-सानुग तार-रमणीनाम्. ४. मन्द-रस-अनुगता. ५. सूर्य-
संवन्निभसिः. ६. कुसुमेषु इति सप्तमी; (पङ्क्ते) कुसुममयैरिषुभिर्बाणैः सुन्दरम्.
७. वृक्षविशेषम्. कामं च. ८. अरं श्रीघ्नम्. ९. काशुकम्. १०. सौर्त्कण्डं प्राप्ताः.

विस्तारं पथि पुरतोऽधिकं दधना वक्रत्वं विषमविषा प्रदर्शयन्ती ।
 एतस्मात्प्रसरति शैलं वामलरात्कन्येयं सरिदुरगीव मेकलस्य ॥ २८ ॥
 उन्मीलनवनलिनीवनप्रसूनं भायेतद्रतमलमम्बु नर्मदायाः ।
 निर्भिन्नं शिखरशतैरमुष्य पुष्यनक्षत्रं पतितमिवान्तरिक्षखण्डम् ॥ २९ ॥
 मुदा पुलिन्दीभिरिहेष्यते भवान्कान्तारसानुग्रहभूरिभान्वितः ।
 अयं महीध्रोऽप्यधिरुह्यते भिया कान्तारसानुग्रहभूरिभान्वितः ॥ ३० ॥

सत्सूत्रमत्र तरुतीरनिकुञ्जवेदी-

विद्यामठे कलरवक्रमपाठकेषु ।

अश्रान्तमेव निगदत्सु बधूद्वितीयः

को नाम कामनिगमाध्ययनं न धत्ते ॥ ३१ ॥

भियेव धात्र्या स्थलपङ्कजाक्ष्या निरीक्ष्यमाणं वनसैरिभाणान् ।

ऋडत्युदञ्चद्वनपङ्कशृङ्गं गिरेः शिशूनामिव वृन्दमग्रे ॥ ३२ ॥

त्वत्सैनिकास्तुल्यमदुर्महाभयं निर्विशेषचक्रेषु वराहवा नराः ।

नश्यत्सु सिंहादिषु तेन निर्भया निर्विशेषचक्रेषु वैराहवानराः ॥ ३३ ॥

यो नारङ्गः सरल इति यो यश्च पुंनागनामा

ज्ञात्वा वृक्ष सरसपयसा पोषितः पालितश्च ।

गूढं सोऽपि प्रथयति निर्धि यत्प्ररोहाग्रहस्तै-

स्तत्किं युक्तं गिरिरयमिति व्याकुलो रोरवीति ॥ ३४ ॥

जराधवलमौलिभिः प्रचुरसौविदलैरिव

प्रफुल्लतरुभिर्वृता प्रणयिनासुनोत्सङ्गिता ।

परिष्वजति चन्दनावलिरियं मुञ्जगान्यत-

स्ततोऽतिगहनं स्त्रियश्चरितमत्र बन्दामहे ॥ ३५ ॥

-
१. पर्वतस्य बस्मीकात्. २. नर्मदा. ३. कान्तार-रस-अनुग्रहभू-इभान्विताः.
 ४. कान्तार-सानु-ग्रहभूरि-भ-अन्वितः. ५. निर्विशेष-चक्र-क्षु-वर-आहवाः.
 निर्विशेषः सङ्गः. ६. सैलसमूहेषु. ७. वराहवाचराः.

मंन्दाक्षमन्दा क्षणमत्र तावन्नैव्यापि न व्यापि मनोभवेन ।

रामा वरा मौवनिरन्त्यपुष्टवध्वा नैवध्वानवशा न यावत् ॥ ३६ ॥

कुपितकेसरिचक्रचपेटया करटिकुम्भतटादभिपातिताः ।

इह विभान्ति तरुस्सलनच्युतस्फुरदुडुप्रकरा इव मौक्तिकाः ॥ ३७ ॥

प्रणयिनि नवनीवीग्रन्थिमुद्भिद्य लज्जा-

विधुरसुरवधूनां मोचयत्यन्तरीयम् ।

अधिरजनि गुहायामत्र रत्नप्रदीपे

करकुवलयघाताः सार्धवपार्थीभवन्ति ॥ ३८ ॥

नैवो घनी यो मदनायको भवेन्न बोधनीयो मदनाय को भवे ।

स सुभ्रुवामत्र तु नेत्रविभ्रमैर्विवोध्यते सत्तिलंकोऽपि कानने ॥ ३९ ॥

उद्भिद्य भीमभवसंततितन्तुजालं

मार्गेऽपवर्गनगरस्य नितान्तदुर्गे ।

लब्ध्वा भवन्तमभयं जिन सार्धबाहं

प्रस्थातुमुत्थितवतामयमग्रभूमिः ॥ ४० ॥

वनेऽत्र पाकोल्बणदाडिमीफलप्रकाशमीकाशमणिं नवोदितम् ।

जिघृक्षवोऽमी निपतन्ति वानरा अनूरुदण्डाग्रनिवारिता अपि ॥ ४१ ॥

कैटके सरोजवनसंकटके हरिणानपास्य सविधे हरिणा ।

करटकैर्दलयता कैरटं करिणः क्षताः स्फुटमिहोकरिणः ॥ ४२ ॥

केदं नभः क्व च दिशः क्व च

कैताः प्रकामतरलद्युतयश्च ताराः ।

१. लज्जाव्याकुला. २. नवीनापि. ३. व्याप्ता. ४. लक्ष्मीस्थानम्. ५. कोकिलया.
६. नवीनकूजितापीना. ७. निष्फला भवन्ति. ८. तरुणः. ९. संसारे. १०. वृक्ष-
विशेषः. क्व च नारीकटाक्षपातेन विकसितो भवतीति प्रसिद्धिः. ११. सूर्यम्.
१२. अद्रिनिगम्ये. १३. सिंहेन. १४. कुम्भम्. १५. आकरः समिरेकामस्ति
योजित्वेन ते. आकरजा इत्यर्थः. १६. चन्द्रसूर्यौ.

मन्येऽमुना नैगनिशागतिना गिलित्वा

सर्वे स्वमेव विहितं ननु पीनपीनम् ॥ ४३ ॥

दूरेण दावानलशङ्कया मृगास्त्यजन्ति शोणोपलसचयद्युतीः ।

इहोच्छलच्छोणितनिर्झराशया लिहन्ति च प्रीतिजुषः क्षणं शिवाः ॥ ४४ ॥

स्मरति स्म रतिप्रियाद्यतः क्षणमीक्षणमीलितं रतम् ।

परमाप रमात्र तेत्तमन्तरसास्तरसा वियोगिनी ॥ ४५ ॥

अत्रोच्चरुक्मशिखरी गिरिरत्र रौप्यः

साक्षादिह स्फटिकसारशिलोच्चयोऽपि ।

अस्मिन्वनैर्हिममवोऽत्र च चित्रकूटो

रत्नैरनेकगिरिभिर्घटितोऽयमेक ॥ ४६ ॥

अनेन पूर्वापरदिग्विभागयोः प्रमाणदण्डायितमत्र भारते ।

अयं कुबेरान्तकगुप्तयोर्दिशोरलङ्घ्यसीमेव पृथु स्थितोऽन्तरे ॥ ४७ ॥

दक्का नदन्तीह भवत्यरीणां नवाशु भङ्गाय तिरोहितानाम् ।

यशस्तवोच्चैः शुचि किनरेन्द्रे न वा शुभं गायति रोहितानाम् ॥ ४८ ॥

प्रेङ्गन्मरुच्छलितचम्पकचारुपुष्पै-

र्यं च निर्झरजलैश्च वितीर्य पाद्यम् ।

त्वय्यागते मणिशिलाकृतविष्टरार्थः

शैलः करोति सकलामयमातिथेयीम् ॥ ४९ ॥

उद्दामसामोद्भवचीकृतानां प्रत्यारवैर्भूरिदरीमुखोत्थैः ।

त्वत्सैन्यसंमर्दभवोरुदुःखान्मुहुर्मुहुः पुंत्कुरुतेऽयमद्रिः ॥ ५० ॥

कृतार्थीकृतार्थीहित त्वा हितत्वात्सदानं सदा नन्दिनं वादिनं वा ।

१. पर्वतरात्रिचरेण. २. मूर्च्छालक्षणमन्धकारम्. ३. मृगविशेषाणाम्. ४. सा-
मोद्भवा हस्तिनः. ५. पुत्करणमार्तव्याहरणमिति नलचम्पूटीका. ६. अर्थाकृताश्च
तेऽर्थिनोऽर्थाकृतार्थिनः. कृतमर्थाकृतार्थिनामीहितं येन तत्संबोधनम्. त्वा त्वाम्.
विभालम्भी सप्रभो भालो यस्य. सुधर्मा देवधमा. शोभनधर्मेणापिता प्रापिता सती
ख्यापिता प्रकटीकृता ख्यातिः कीर्तिर्यत्र भवबर्कमणि तत्तथाभूतम्. नौति स्त्रीति.

विमालम्बिभालं सुधर्मा सुधर्मापितस्त्यापितस्त्याति सा नौति सानौ ॥५१॥

प्राभाकरीरिति गिरो विनिशम्य सम्य-

ग्देवेऽपि तां परिषदं प्रति दत्तनेत्रे ।

एकोऽवतीर्थ शिखरादथ किनराणा-

मिन्द्रः प्रणम्य विनयाज्जिनमित्यवादीत् ॥ ५२ ॥

दिक्सैव पुण्यजननी विषयः स धन्यः

सेव्यानि तानि नगपत्तनकाननानि ।

यान्यर्हता भगवता भवता कथचि-

दध्यासितान्यपरमस्ति किमत्र तीर्थम् ॥ ५३ ॥

भव्यस्तवस्याद्यमलंकृतीनामनर्घरत्नत्रयमाश्रितोऽपि ।

भव्य स्तवस्याद्यमलं कृतीनां प्राप्याङ्घ्रिपङ्केरुहयोः क्षणेन ॥ ५४ ॥

अत्र प्रचारो न विप्लवानां विप्लवानां यदि वा तरुणाम् ।

आवासमस्मद्दृढसनिधाने हसन्निधानेशपुरी ददातु ॥ ५५ ॥

कुशोपरुद्धां द्रुतमालपल्लवां वराप्सरोभिर्महितामकल्मषाम् ।

नृपेषु रामस्त्वमिहोररीकुरु प्रसीद सीतामिव काननस्थलीम् ॥ ५६ ॥

इत्याकर्ण्य स तस्य किनरपतेर्भक्तिप्रगल्भां गिरं

श्रान्तं सैन्यमवेत्य वीक्ष्य करिणां संभोगयोग्यां भुवम् ।

देवो यावदचिन्तयन्निधिभृता तावत्क्षणाभिर्मित

शालमन्दिरमन्दुराट्टवलभीप्राकारसारं पुरम् ॥ ५७ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये दशमः सर्गः ।

१. विपदशानाम्. २. विगतकिसलयानाम्. ३. कुशैस्तृणविशेषैः; (पक्षे) तक्षाम्ना पुत्रेण. ४. द्रुतमालपल्लवाम्; (पक्षे) द्रुतं-आलपत्-ल्लवाम्. लवोऽपि सीतायाः पुत्रः. ५. अप्सरसो देवाङ्गनाः; (पक्षे) अङ्घ्रिर्युक्तानि सरांसि. ६. स्मणीयः; (पक्षे) दास्यरयिः.

एकादशः सर्गः ।

अथ स तत्र निधीश्वरनिर्मिते प्रविशति स पुरे परमेश्वरः ।
 समुदितोऽपि चतुर्विंशसेनया विहितमोहतमोहतिरद्भुतम् ॥ १ ॥
 सुहृदमात्यगणाननुजीविनो नयनिधिर्विनिवेश्य यथायथम् ।
 स्वयमिहोज्ज्वलरत्ननिकेतने स पदमाप दमान्वितमानसः ॥ २ ॥
 बलभरोच्छलितैः पिहितप्रभोऽभजत मृष्मयतामिव यैर्जनः ।
 मुकुरवत्स तु तैरपि पांसुभिर्नरैर्मणी रमणीयतरोऽभवत् ॥ ३ ॥
 न धनधर्मपयःपृषतोदयो न च तनुत्वमजायत यत्प्रभोः ।
 तदभिनेत्यटुतां न जगज्जनोत्सवपुषो वपुषोऽध्वपरिश्रमः ॥ ४ ॥
 तदपि रूढिवशात्कृतमज्जनो विहितयात्रिकवेषविपर्ययः ।
 अयमुवाह रुचिं नयनप्रियां न च न काचन काञ्चनदीधितिः ॥ ५ ॥ (युग्मम्)
 नभसि दिक्षु वनेषु च संचरन्नृतुगणोऽथ गुणाढ्यमियाय तम् ।
 समुपभोक्तुमिवैतदुपासनारसमयं समयं स्वमवन्निव ॥ ६ ॥
 हिममहामहिमानमपोहितुं सरसतामनुशासितुमज्जिनाम् ।
 दधदनिन्ध्यगुणोपनतामृतुकमधुरं मधुरञ्चैति काननम् ॥ ७ ॥
 कतिपयैर्दशनैरिव कोरकैः कुरबकप्रभवैर्विहसन्मुखः ।
 शिशुरिव स्खलितस्खलित मधु पदमदादमदालिनि कानने ॥ ८ ॥
 मलयशैलतटीमटतो रवेर्ध्रुवमभूत्प्रणयी मलयानिलः ।
 पुनरमुष्य यतो दिशमुत्तरामपरथाप रथाग्रवरः कथम् ॥ ९ ॥
 कैलविराजिविराजितकानने नवरसाल्रसाल्रसषट्पदः ।
 सुरभिकेसरकेसरशोभितः प्रविससार स सारबलो मधुः ॥ १० ॥
 अहह निर्दहति स वियोगिनां सुभगमङ्गमनङ्गहुताशनः ।
 मुहुर्लदीरितरोचिरयं चलत्कमलया मलयानिललीलया ॥ ११ ॥

१. विहिता मोहरूपतमसो हतिर्वेन. २. नरश्रेष्ठः. ३. अलकरात्. ४. अप-
 रथा-आप. ५. कोकिलः. ६. वृक्षविशेषः. ७. प्रकटितज्वात्.

तदभिधानपदैरिव षट्पदैः शबलिताम्रतरोरिह मञ्जरी ।
 कनकमल्लिरिव सरधन्विनो जनमदारमदारयदञ्जसा ॥ १२ ॥
 समधिरुह शिरः कुसुमच्छलादयमशोकतरोर्मदनानलः ।
 पथि दिधक्षुरिवैक्षत सर्वतः सैमवधूतवधूतरसोऽध्वगान् ॥ १३ ॥
 युवतिदीर्घकटाक्षनिरीक्षितः पुलकितस्तिलकः कुसुमच्छलात् ।
 अकृत लास्यमिवास्य जगत्पतेरुपवने पवनेरितपल्लवः ॥ १४ ॥
 शशिसुखीवदनासवलालसे बकुलभूरुहि पुष्पसमाकुले ।
 धृतिमधत्त परां मधुपावलिः किमसमा न समानगुणे रतिः ॥ १५ ॥
 उचितमाप पलाश इति ध्वनिं द्रुमपिशाचपतिः कथमन्यथा ।
 अजनि पुष्पपदाद्वलिताध्वगो नृगलजङ्गलजम्भरसोन्मुखः (?) ॥ १६ ॥
 गहनकुञ्जलतान्तरितक्रमा सहचरीं निभृतः प्रतिपालयन् ।
 विधुरितोऽपि पपौ स पिपासया कुसुमलीनमली न मधु क्षणम् ॥ १७ ॥
 रसविलासविशेषविदो नराः कथममी विलयं न ययुः क्षणात् ।
 विकसितास्तरवोऽपि विचेतना मृगदृशोऽङ्गं दृशोर्व्यतिषक्तः ॥ १८ ॥
 मलयमारुतचूतपिकध्वनिप्रभृतिसायकसंचयमर्पयन् ।
 मधुरसौ विदधे सरधन्विन कमपि नाकिपिनाकिजयोजितम् ॥ १९ ॥
 श्वसिति रोदिति मुह्यति कम्पते स्खलति ताम्ब्यति यत्सहसाध्वगः ।
 तदयमक्षतपक्षशिलीमुखैः किमधुना मधुना हृदि नाहतः ॥ २० ॥
 विनिहतोऽयमनाथवधूजनो विधुरिता धुरि ता मुनिपङ्क्तयः ।
 मुरभिणा सममेदि नतभ्रुवामिह स मानसमानमतङ्गजः ॥ २१ ॥
 इति विशङ्क्य मधोर्वनवासिनः प्रहरतः परितोऽपि परामवम् ।
 प्रणयिनीकुचकञ्चुकमुच्चकैररसि को रसिको न दधे जनः ॥ २२ ॥ (कुलकम्)

प्रचलवेणिलताञ्चलताडितोन्नतनितम्बतटस्तरुणीजनः ।
 स्मरनिषादकशाभिरिवाहतश्चिरमतोऽरमतोद्धुरदोलया ॥ २३ ॥
 स्मरवशीकरणौषधचूर्णबन्निदधतोपरि सौमनसं रजः ।
 किमपरं मधुना वशिनोऽपि ते मुनिजना निजनामवशीकृताः ॥ २४ ॥
 खवमगाद्वसति कलिमत्यजदृशमदत्त मुखे प्रियकामिनाम् ।
 इति बहूनि चकार वधूजनः स किल कोकिलकोविदशिक्षया ॥ २५ ॥
 मधुनिवृत्तिजुषां शुचिसगमाद्धृतमुदामिव काननसंपदाम् ।
 विचकिलप्रसवावलिरन्वगादिह सिता हसितानुकृतिं मुखे ॥ २६ ॥
 सकलदिग्विजये वरमल्लिकाकुसुमसगतमृङ्गरवच्छलात् ।
 इह निनाय जनं स्मरभूपतेर्न न वश नवशङ्खभवो ध्वनिः ॥ २७ ॥
 युवतिदृष्टिरिवासवपाटला स्मरनृपस्य वभौ नवपाटला ।
 प्रणदिता मधुपैरिव काहला प्रियतमायतमानपराजये ॥ २८ ॥
 वपुषि चन्दनमुज्ज्वलमल्लिका शिरसि हारलता गलकन्दले ।
 मृगदृशमिति वेषविधिर्नृणामनवमो नवमोहमजीजनत् ॥ २९ ॥
 इह तृषातुरमर्थिनमागतं विगलिताशमवेक्ष्य मुहुर्मुहुः ।
 हृदयभूखपयेव भिदां गता गतरसा तरसा सरसी शुचौ ॥ ३० ॥
 इह शुनां रसना वदनाद्बहिर्निर्गमन्नवपल्लवचञ्चलाः ।
 हृदि स्वरांशुकरप्रकरार्पिता किमकृशा नु कृशानुशिखाः शुचौ ॥ ३१ ॥
 खल इव द्विजराजमपि क्षिपन्दलितमित्रैर्गुणो नवकन्दलः ।
 अजनि कामकुतूहलिनां पुना रममयः समयः स घनागमः ॥ ३२ ॥
 इह घनैर्मलिनैरपहन्निता कुटजपुष्पमिषादुडुसंततिः ।
 गिरिवने भ्रमरारवपूत्कृतैरवततार तैतारतिरम्बरान् ॥ ३३ ॥

१. बाष्पवशः. २. चन्द्रम्. (पक्षे) ब्राह्मणश्रेष्ठम्. ३. सूयं. (पक्षे) दुहत्.
 ४. अङ्गुरः. (पक्षे) कलहः. ५. तिरस्कृता. ६. प्रसृतखेदा.

भृशमधार्यत नीपनमस्वता सह पयोधरनम्रनमःश्रिया ।
 गलितहारनिभोदकधारया प्रथमसंगमसंगरविभ्रमः ॥ ३४ ॥
 भुवनतापकर्मकमिवेक्षितुं कलितकान्तचलद्युतिदीपिका ।
 दिशि दिशि प्रससार कृषीवतां सह मुंदारमुदारघनावलिः ॥ ३५ ॥
 जलधरेण पयः पिबताम्बुधेर्ध्रुवमपीयत वाडवपावकः ।
 कथमिहेतरथा तडिदास्यया रुचिररोचिरोचत वह्निजम् ॥ ३६ ॥
 नभसि निर्गतकोमलमालतीकलिकया सरतोमरतीक्ष्णया ।
 हृदयविद्ध इवालिगणः पुरा चलति का लतिकाः स्म निरीक्षितुम् ॥ ३७ ॥
 निभृतभृङ्गकुलाकुलकेतकीतरुरुदीर्णसितप्रसवाङ्कुरः ।
 भृशमशोभत मत्त इव सरद्विरदनो रदनोदितभूत्रयः ॥ ३८ ॥
 त्वयि विभावपि भावपिधायिनि ध्रुवमनाथवतीमिव तां सखीम् ।
 रिपुरिवैष विष जलदो ददत्समद हन्ति दहन्ति च विश्रुतः ॥ ३९ ॥
 समधिगम्य पयः सरसामसावसहतापहता पतिवञ्चिता ।
 यदतनोत्तनुतापितपूतरं तदयि तद्वयितस्य न पातकम् ॥ ४० ॥
 स्वयमनम्बुजमेव सरोऽभवद्व्यधित सा तु वनान्तमपलवम् ।
 यदि तथा मृत्यैव सुखं स्वलज्जिनदया न दयास्ति वनेऽपि ते ॥ ४१ ॥
 न रमते स्मरते न न भाषते स्वपिति नात्ति न वेत्ति न किञ्चन ।
 सुभग केवलमस्मितलोचना सरति सा रतिसारगुणस्य ते ॥ ४२ ॥
 इति कयापि दयापरयापरः प्रणयपूर्वमिहाभिहितो युवा ।
 मुदमिवोदवह्न च चारुतामदममन्दमन्थरमन्मथ ॥ ४३ ॥ (कुलकम्)
 तृणकुटीरनिभे हृदि योषितां ज्वलति तीव्रवियोगहुताशने ।
 स्वजनवच्छिस्त्रिभेकगणो नदन्नकृत पूकृतपूरमिवाकुलः ॥ ४४ ॥

१. मुदा अर-उदारघनावलिः. २. श्रावणे. ३. दन्तश्रुणलोकत्रयः. ४. क्षरीर-
तापितकिमिविशेषं यच्चकार.

प्रलपतां कृपयैव वियोगिनां किमपि दाहमहाज्वरशान्तये ।
 शरदियं सरसीषु निरन्तरं व्यतनुतातनुतामरसं पयः ॥ ४५ ॥
 इयमुदस्य करैः परिचुम्बत सरसिजास्यममूल घनादरा ।
 शरददत्त सुधाकरलालनासुखरता खरतापमतो रवेः ॥ ४६ ॥
 किमपि पाण्डुपयोधरमण्डले प्रकटितामरचापनखक्षता ।
 अपि मुनीन्द्रजनाय ददौ शरत्कुसुमचापमचापलचेतसे ॥ ४७ ॥
 विघटिताम्बुपटानि शनैः शनैरिह दधुः पुलिनानि महापगाः ।
 नवसमागमजातद्वियो यथा स्वजघनानि घनानि कुलस्त्रियः ॥ ४८ ॥
 स्फुरदमन्दतडिद्द्युतिभासुरं शरदि शुभ्रमुदीक्ष्य पयोधरम् ।
 कपिशकेसरकेसरिशङ्कया प्रतिनदन्ति न दन्तिगणाः क्षणम् ॥ ४९ ॥
 कलमरालवधूमुखण्डित विपुलवप्रजले कमलाकरम् ।
 निकटमप्यवधीरयति स्म सांभिनवशालिवशालिपरम्परा ॥ ५० ॥
 अयमनङ्गगजस्य मदाम्भसः परिमलो न तु शारदभूरुहः ।
 इयमैयस्त्रिपदी त्रुटिताभितः कमलिनीर्मलिनीविततिर्न तु ॥ ५१ ॥
 हृदयहारिहरिन्मणिकण्ठिकाकलितशोणमणीव नभःश्रियः ।
 ततिरुदैक्षि जनैः शुकपत्रिणां भ्रमवतामवतारितकौतुका ॥ ५२ ॥
 मरुति वाति हिमोदयदुःसहे सहसि संततशीतभयादिव ।
 हृदि समिद्धवियोगहुताशने वरतनोरतनोद्वसति स्मरः ॥ ५३ ॥
 पतितमेव तदा हिममङ्गिनां वपुषि कीर्तिहरं शरदत्यये ।
 शरणमुद्धतयौवनकामिनीस्तनभरो न भरोपचितो यदि ॥ ५४ ॥
 बहलकुङ्कुमपङ्ककृतादरा मदनमुद्रितदन्तपदाधराः ।
 तुहिनकालमतो घनकञ्चुका निजगदुर्जगदुत्सवमङ्गनाः ॥ ५५ ॥

१. अभिनवशालिवशा-अलिपरम्परा. २. सप्तच्छदवृक्षस्य. ३. लोह-यङ्गला.
 ४. भ्रमरीश्रेणिः. ५. सिक्ककः.

अपि जगत्सु मनोभवतेजसां प्रवणयन्त्यतिरेकमनेकशः ।
 हिममयानि तदा सवितुर्महोर्महिमहानिमहानि वितेनिरे ॥ ५६ ॥
 स महिमोदयतः शिशिरो व्यधादपहृतप्रसरत्कमलाः प्रजाः ।
 इति कृपालुरिवाश्रितदक्षिणो दिनकरो न करोपचयं दधौ ॥ ५७ ॥
 विघटयन्नखिलेन्द्रियपाटवं भृशमुरीकृतधर्मदिगाश्रयः ।
 वपुषि बिभ्रदसौ तपसा महः क्रुशमिनः शमिनः समतां दधौ ॥ ५८ ॥
 मृगदृशमिह सीकृतकम्पिताधरपुटस्फुटदन्तसमद्युतः ।
 विदधिरे नवकुन्दलता दलत्सुमनसो मनसो धृतिमङ्गिनाम् ॥ ५९ ॥
 सुरभिषज्जवतः कुसुमेष्वभून्मरुवकस्य जनो विगतस्पृहः ।
 सुभगरूपजुषो मृगचक्षुषः प्रैथितमान्यतमान्यगुणेष्विव ॥ ६० ॥
 इह हि रोध्रजांसि यशांसि वा विशदभांसि जगज्जयशालिनः ।
 विदधिरे न मनोभवभूपतेः सममनन्तमनन्तरितं भुवा ॥ ६१ ॥
 करणबन्धविवर्तनसाक्षिणीः समधिगम्य निशाः सुरतक्षमाः ।
 तपसि कामिगणस्तुरुणीजनैररमतारमतामस्मानसैः ॥ ६२ ॥
 अथ दिदृक्षुममुं रमणीयतामृतगुणस्य समं समुपेयुषः ।
 अभिदधे जिनमित्यमराधिपो विनयतो नयतोषितमूत्रयम् ॥ ६३ ॥
 ऋतुकदम्बकमाह्वयतीव वः श्रवणगोचरतां युगपद्रुतैः ।
 अमरकोकिलहंसकलापिनां रसकलैः सकलैरपि निःस्वनैः ॥ ६४ ॥
 सेना सुराणामैमना मितारम्भवत्ययाना मधुना च येन ।
 सेना सुराणा मम नामितारं भवत्ययानामधुना चयेन ॥ ६५ ॥
 प्रभावितानेकलतागताया प्रभाविताने कलता गता या ।

१. महः-महिम-हानिम्-अहानि. २. प्रथित-मान्यतम-अन्यतमगुणेषु. ३. अ-
 मनस्का. ४. मनोविरहा-मितारम्भवत्ययाना. ५. मय्यन्वसहिता. ६. कामदेवेन सह.
 ७. कामः. ८. सुखिमुखरा. ९. नामिता-अरम्. १०. अयानां भाग्यानां चयेन.
 ११. अवलोकितबहुविधबलीवृक्षमिवार. १२. मनोहता.

प्रभावितान्कैलतागताया सा स्त्री मधौ किं स्पृहणीयपुण्या ॥ ६६ ॥
 वीक्ष्याङ्गना सत्तिलकान्सरागा विलासमुद्रायतनेऽत्र कान्ते ।
 गुणांस्त्वयीवामभवदस्तश्चाविल्ला संमुद्रायतनेत्रकान्ते ॥ ६७ ॥
 पदप्रहारैः पुरुषेण दध्रे मदः समुद्यत्तरुणीहतेन ।
 रूतं तदश्रावि बने पिकीनामदः समुद्यत्तरुणीह तेन ॥ ६८ ॥
 त्वामद्य केकिध्वनितापदेशात्सुराजमानेन स मानवेन ।
 घनागमः स्तौत्यमृतोदयार्थं सुराजमानेनस मा नैवेन ॥ ६९ ॥
 कलापि नो मन्दरसानुगान्ते पयोदलेशोपहिता हिमांशोः ।
 कलापिनो मन्दरसानुगान्ते संभाव्यते तेन शरत्प्रवृत्ति ॥ ७० ॥
 गुणलतेव धनुर्भ्रमरावली शरदि तामरस गमिताधिकम् ।
 ततिरतोऽप्सरसा कुमुमेषुणा शरदितामरसङ्गमिताधिकम् ॥ ७१ ॥

इति वचनमुदारं भाषमाणे मुदारं

प्रथमितवृजिनस्य स्वर्गिनाथे जिनस्य ।

मतिरिह धनगानां रन्तुमासीन्नगानां

ततिषु कुमुमलीनां वीक्ष्य पालीमलीनाम् ॥ ७२ ॥

इति महाकाव्यश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्य एकादशः सर्गः ।

द्वादशः सर्गः ।

दिदृक्षया काननसंपदां पुरादथायमिक्ष्वाकूपतिर्विनिर्ययौ ।

विधीयतेऽन्योऽप्यनुयायिनां गुणैः समाहित किं न तथाविधः प्रभुः ॥ १ ॥

१. प्रभौ-इतान्. २. हे इकलत, इः कामस्तद्विकलता मनोहृता यस्य तत्संबा-
 धनम्. ३. अप्राप्तशुभविधिः. ४ भूमिः. ५. समुद्रा-आयतनेत्रकान्ते. ६. समुत्-
 यत्. तरुणि-(वृक्षे)-इह. ७. हे मनुष्यस्वामिन्. ८. हे सुराजम. शोभना राक्षा
 मा यस्य तत्संबोधनम्. ९. स्तवेन. १०. मन्दर-सानु-गा-आस्ते. ११. मन्द-रस-
 अनुगा-ते. १२. शरदिना बाणस्त्रणिङ्गता अत एव अमरसङ्गमिता देवसङ्गं प्राप्ता.
 अश्विर्द्धं जले. १३. धनं निरन्तरं गानं यस्यास्ताम्.

बभूव यत्पुष्पवतीमृतुक्षणे वनस्थलीं सेवितुमुत्सुकौ जनः ।
 अचिन्तितात्मकमविष्टवो महान्मनोनुरागः स्वल् तत्र कारणम् ॥ २ ॥
 विकासिपुष्पद्रुणि कानने जनाः प्रयातुमीषुः सह कामिनीगणैः ।
 स्मरस्य पञ्चापि न पुष्पमार्गणा भवन्ति सङ्घाः किमसंख्यतां गताः ॥ ३ ॥
 बभौ तदारक्तमलक्तकद्रवैर्वधूजनस्याङ्घ्रिसरोरुहद्वयम् ।
 पथि स्थलाम्बोरुहकोटिकण्टकक्षतक्षरच्छोणितसंचयैरिव ॥ ४ ॥
 गतागतेषु स्वलितं वितन्वता नितम्बभारेण समं जडात्मना ।
 मुजौ सवृत्तावपि कङ्कणकणै किलाङ्गनानां कलहं प्रचक्रतुः ॥ ५ ॥
 गुरुस्तनाभोगभरेण मध्यतः कृशोदरीयं झटिति झुटिष्यति ।
 इतीव काञ्ची कलकिङ्किणीकणैर्मृगीदृशः पृत्कुरुते स्म वर्त्मनि ॥ ६ ॥
 नितम्बसंवाहनबाहुलालनश्रमोदभारापनयादिभिर्घनैः ।
 चट्टनि चक्रे मुहुरेणचक्षुषां विचक्षणो दक्षिणमारुतः पथि ॥ ७ ॥
 प्रवालशालिन्यनपेतविभ्रमा नितान्तमुच्चैस्तनगुच्छलाञ्छिता ।
 सलीलमुद्यत्तैरुणावलम्बिता वनं ययौ कापि लतेव जङ्गमा ॥ ८ ॥
 नितम्बबिम्बप्रसराहतक्रमः कुचस्थलीताडनमूर्च्छितश्च यः ।
 विलासिनीनां मलयाद्रिमारुतः स जीव्यते स्म श्वसितानिलैः पथि ॥ ९ ॥
 प्रियस्य कण्ठार्पितबाहुबन्धना पथि स्वलन्ती विनिमीलनादृशोः ।
 प्रकाशयन्तीव मनोभवान्धतां जगाम काचिद्वनमेणलोचना ॥ १० ॥
 यथाभवन्नूपुरपाणिकङ्कणकणप्रगल्भो मणिकिङ्किणीरवः ।
 उपेयुषीणां वनमेणचक्षुषां तथा पुरो लास्यमधत्त मन्मथः ॥ ११ ॥
 उदञ्चति भ्रूलतिका मुहुर्मुहुः प्रकम्पते तन्वि यदोष्ठपल्लवः ।
 अवैम तेन स्मितपुष्पशातनो विजृम्भते ते हृदि मानमारुतः ॥ १२ ॥

१. पङ्कवयुक्ता प्रकृष्टकेशयुक्ता च. २. विलाससहिता पक्षिसंचारसमेता च.
 ३. उच्चैस्तनगुच्छलाञ्छिता, उच्चै. स्तनगुच्छलाञ्छिता. ४. तरुणा दृक्षेण तरुण-
 पुरुषेण च अवलम्बिता.

जगज्जनानन्दविधायिनि क्षणे वृथा त्वयारम्भि मृगाक्षि विग्रहः ।
 मनस्विनीनां सुलभाभिमानता महानृतुप्रक्रम एष दुर्लभः ॥ १३ ॥
 अथापराद्धं दयितेन कुत्रचिद्विनोपपत्त्येति तवाकुलं मनः ।
 परस्परं प्रेम समुन्नतिं गतं भयानि भामिन्यपदेऽपि पश्यति ॥ १४ ॥
 अनन्यनारीप्रणयिन्यपि त्वया यदागसां चिह्नमदर्शि स भ्रमः ।
 रसेन यस्त्वामभितोऽपि वीक्षते कथं स ते विप्रियमाचरिष्यति ॥ १५ ॥
 अपास्तपीयूषमयूखशोभया प्रभातकान्त्येव वियुक्तया त्वया ।
 अनुज्झितस्नेहभरः स सप्रति प्रपद्यते दीप इवाभिषण्डिताम् ॥ १६ ॥
 कृतेर्प्ययेव त्वयि दत्तचेतसो गतं क्षुधेव कचिदस्य निद्रया ।
 सुखस्य ते दास्यमिवागतोऽधुना शशी स शीतोऽपि ददाह तद्वपुः ॥ १७ ॥
 ध्रुवं वियोगे कुसुमेषुमार्गणैस्तवापि भिन्नं हृदय विभाव्यते ।
 अमी समुल्लासितसारसौरभाः स्फुरन्ति निःश्वाससमीरणा कुतः ॥ १८ ॥
 तदस्तु संघिर्युवयोः प्रसीद नः प्रतप्तयोरायसपिण्डयोरिव ।
 सखीभिरित्थं गदितानुकूलयांचकार कान्त किल कापि कामिनी ॥ १९ ॥
 (कुलकम्)

विभिद्य मानं कलकोकिलस्वने मनोनुरागं मिथुनेषु तन्वति ।
 कुतूहलादेव स केवलं तदा धनुर्धुनीते स जगज्जयी स्मरः ॥ २० ॥
 त्रिनेत्रसङ्ग्रामभरे पलायितः स्मरस्य विश्वासपदं कथं मधुः ।
 उमापेतप्रत्यय एष मन्यते विलासिनीर्जीवितदानपण्डिता ॥ २१ ॥
 विवर्णतां लोकबहिःस्थितिं पिका मधुं प्रभुद्रोहिणमाश्रिता ययुः ।
 नतश्रुवां पादयुगस्य पङ्कजं समाश्रितच्छायमभूत्पदं श्रियः ॥ २२ ॥
 तरुनिषङ्गानिव बिभ्रतामुना स्मरस्य पौष्पा कति नार्पिताः शराः ।
 परं तथाप्येष जगज्जये बधूकटाक्षमेवेषुममन्यत क्षमम् ॥ २३ ॥
 वसन्तलीलामलयानिलादिभिः समं मनोभूः समयेन युज्यते ।

निरन्तरं तस्य समस्तदिग्जये सहायभावं सुदृशो वितन्वते ॥ २४ ॥
 इति प्रसङ्गादुपलालिताः प्रियैः स्वशक्तिमाकर्ष्य मधुप्रधर्षिणीम् ।
 स्वरूपगर्वोद्धुरकंधराः स्वल्पदमचारं पथि जम्भुरङ्गनाः २५ (कुलकम्)
 प्रभोदयाह्लादितलोकलोचनो विलासिनीभिः परिवारितस्ततः ।
 शशीव ताराभिरलंकृतो धनं वनं विवेशोत्तरकोसलेश्वरः ॥ २६ ॥
 गिरीशलीलावनमित्युपश्रुतेर्भ्रमनिह प्लोषभयादिव स्मरः ।
 न कान्तिपीयूषनिधानकुम्भयोर्मुमोच कान्ताकुचयोरुपान्तिकम् ॥ २७ ॥
 ध्रुवं त्रिनेत्रानलदाहतः प्रभृत्युदर्चिषि द्वेषमुपागतः स्मरः ।
 यदत्र सान्द्रद्रुमदीर्घदुर्दिने वने निवासैकरसो बभूव सः ॥ २८ ॥
 इहावभौ मारुतधूतकेतकीपरागपांसुप्रकरः समन्ततः ।
 अनङ्गदावानलमीलितात्मनां वियोगभाजामिव भस्मसंचयः ॥ २९ ॥
 इतस्ततः कज्जलकोमला दधौ पुरो भ्रमन्ती भ्रमराङ्गनावलिः ।
 जगज्जिगीषोर्विषमेषुभूभुजः कराग्रवल्गुनिशितासिविभ्रमम् ॥ ३० ॥
 विजित्य बाणैर्मदनस्य कुर्वतः समस्तमेकातपवारणं जगत् ।
 अभङ्गुरां षट्पदबन्दिनो वने जगुस्तदानीं बिरुदावलीमिव ॥ ३१ ॥
 परागपुञ्जा यदि पुष्पजा अमी न पांसुतल्पाः स्मरमत्तदन्तिनः ।
 अलिच्छलात्पान्थवधाय धावतः कथं तदन्तस्फुटिताङ्गिशृङ्खला ॥ ३२ ॥
 ददत्प्रवालौष्ठमुपात्तयौवनो मधुः प्रसूनांशुककर्षणोत्सुकः ।
 लतावधूनामिह संगमे जनैरदर्शि कूजनिव कोकिलस्वनैः ॥ ३३ ॥
 शिखण्डिनां ताण्डवमत्र वीक्षितुं तवास्ति चेच्चेतसि तन्वि कौतुकम् ।
 समाल्म्यमुद्गमनितम्बचुम्बिनं सुकेशि तत्संवृणु केशसंचयम् ॥ ३४ ॥
 जलेषु ते वक्रसरोजनिर्जितो जनैः स्फुटच्चारुसरोरुहाकरः ।
 अदर्शि समीड इवोदरे क्षिपन्कृपाणपुत्रीमिव षट्पदावलिम् ॥ ३५ ॥
 सविभ्रमं वीक्ष्य तवेक्षणद्वयं गतं च वाचालितरत्ननूपुरम् ।

महोत्पलैर्गारि निमीलितं दिवि ह्रियेव हसैश्च पलायितं जवात् ॥३६॥
 यदि स्फुरिष्यन्ति तवाधरद्युतेः पुरः कियत्कालमशोकपलवाः ।
 तदाधिगत्यान्तरमुद्यतत्रपा ध्रुवं गमिष्यन्ति विवर्णताममी ॥ ३७ ॥
 भव क्षणं चण्डि वियोगिनीजने दयालुरुन्मुद्रय सुन्दरीं गिरम् ।
 अमी हताशाः प्रथयन्तु मूकतां कृतान्तदूता इव लक्षिताः पिकाः ॥३८॥
 उदीरयन्नित्यमृतप्रपां गिरं विचित्रचाटूक्तिविचक्षण. क्षणात् ।
 प्रसर्पदानन्दतिरोहितकुपं चकार कश्चित्तरुणो मनस्विनीम् ३९. (कुलकम्)
 अगोचरं चण्डरुचेरपि द्युतां निकुञ्जलीलासदनेषु पुञ्जितम् ।
 प्रभाभिरुद्भासितवीरुधस्तमो विनिन्यिरे भङ्गमनङ्गदीपिकाः ॥ ४० ॥
 परिभ्रमन्त्यः कुसुमोच्चिचीषया विरेजिरे तत्र सरोजलोचना. ।
 जिनेन्द्रमभ्यर्चयितुं सपर्यया कृतप्रयत्ना वनदेवता इव ॥ ४१ ॥
 उदग्रशाखाकुसुमार्धमुद्भुजा व्युदस्य पार्ष्णिद्वयमञ्चितोदरी ।
 नितम्बभूषस्तदुकूलबन्धना नितम्बिनी कस्य चकार नोत्सवम् ॥ ४२ ॥
 करैः प्रवालाङ्कुसुमानि लोचनैर्नखांशुभिस्तत्र विजित्य मञ्जरीः ।
 वधूजनस्यास्य जिघृक्षतो भयात्किलाचकम्पे पवनाहतं वनम् ॥ ४३ ॥
 प्रमत्तकान्ताकरसगमादमी सदागमाभ्यासरसोज्ज्वला अपि ।
 क्षणान्निपेतु. सुमनोगणा यतो ह्रियेव विच्छायमभूत्ततो वनम् ॥ ४४ ॥
 किमन्यदन्ये पिकपञ्चमादयो यशांसि पुण्यैरलभन्त सेवका. ।
 समर्थ्यते कार्यमनङ्गभूपतेः पुनस्तदेकेन वैसन्तशास्त्रिणा ॥ ४५ ॥
 इतीव काचिजवचूतमञ्जरीं प्रियस्य वश्यौषधिसाददे मुदा ।
 स्वमेव तद्दर्शनमात्रकर्मणा विवेद मुग्धा न वशीकृतं पुरा ॥४६॥(युग्मम्)
 लताप्रदोलाञ्चनलीलया मुहुर्नतोन्नतस्फारनितम्बमण्डला ।
 श्रमं प्रचक्रे पुरुषायितक्रियाप्रकर्षहेतोरिव कापि कामिनी ॥ ४७ ॥

स्वमूर्ध्नि चूडामणिरश्मिकर्मुके निवेशयन्ती नवनीपगोलकम् ।
 पिकाय मर्मव्यथकाय कानने निबद्धलक्ष्येव बधूरलक्ष्यत ॥ ४८ ॥
 कयाचिदुज्जम्भितचारुचम्पकप्रसूनमाला जगृहे न पाणिना ।
 स्मरान्तकप्रस्तवियोगिनीच्युतां विडम्बयन्ती कलधौतमेखलाम् ॥ ४९ ॥
 उदग्रशाखाञ्चनचञ्चलाङ्गुलेर्भुजस्य मूलं स्पृशति प्रिये छलात् ।
 स्मितं बधूनामिव वीक्ष्य सप्रपैरमुच्यतात्मा कुसुमैर्द्रुमाग्रतः ॥ ५० ॥
 मिथः प्रदत्तैर्नवपुष्पदामभिर्बभुस्तदानीं मिथुनानि सर्वतः ।
 अवन्ध्यपातप्रसैरैः प्रकोपतश्चितानि बाणैरिव पुष्पधन्वना ॥ ५१ ॥
 विपक्षनामापि कुरङ्गचक्षुषां बभूव मग्नो ध्रुवमाभिचारिकः ।
 प्रियैस्तदुच्चारणपूर्वमर्पिता प्रसूनमाला यदियाय वज्रताम् ॥ ५२ ॥
 रतावसाने लतिकागृहाद्वधूर्विनिर्यती. खिन्नकपोलमण्डलाः ।
 प्रवीजयन्ति स्म समीरणेरितैः प्रवाललीलाव्यजनैर्महीरुहाः ॥ ५३ ॥
 स्रजो विचित्रा हृदि जीवितेश्वरैः समाहिताश्चारुचकोरचक्षुषाम् ।
 तदन्तरेऽन्तर्विशतो मनोभुवश्चकासिरे वन्दनमालिका इव ॥ ५४ ॥
 स्मितं विलासस्य कटाक्षविभ्रमं रतेरनङ्गस्य सुधारसच्छटाः ।
 यशांसि तारुण्यनृपस्य मेनिरे विलासिनीनां शिरसि स्रजो जनाः ॥ ५५ ॥
 प्रसूनशून्येऽपि तदर्थिनी तरौ नियोजयन्ती करपल्लवं मुहुः ।
 निरीक्षणात्पत्युरनङ्गविह्वला स्मितं सखीनां विदग्धे सुलोचना ॥ ५६ ॥
 तदा यदासीत्तनुरामणीयकं प्रसूनमालाभरणैर्मृगीदृशाम् ।
 भवैति तद्वर्णयितुं तदा सरो यदा कवित्वं लभते प्रसादतः ॥ ५७ ॥
 कृतेऽपि पुष्पावचये समन्ततो लतासु लीलार्पितपाणिपल्लवाः ।
 स्फुरन्नखांशुप्रकरेण तत्क्षणं वितेनिरे पुष्पविभङ्गिमङ्गनाः ॥ ५८ ॥
 प्रसूनलक्ष्मीमपहृत्य गच्छतां वधूजनानां भयलोचचक्षुषाम् ।
 वनेन मुक्ता विषमेषुशालिना शिलीमुखास्तत्र निपेतुरन्तिके ॥ ५९ ॥

समुल्लसत्समदबाष्पबिन्दुभिर्निर्लीयमानैरिव लोचनैर्नृणाम् ।
वपुर्जलाद्रंश्रमभारमङ्गुरास्तदा वहन्ति स्म कुरङ्गलोचनाः ॥ ६० ॥

शुभाभोजविशाललोचनयुगोपान्तेषु विभ्रन्नवां
सद्यः प्रस्फुटशुक्तिसंपुटतटीनिष्क्रान्तमुक्ताकृतिम् ।

मूले च स्तनकुम्भयोरनुकृतध्वोतत्सुधाम्भोलवः
स्त्रीणां जीवितमन्मथः समजनि स्वेदोदबिन्दुव्रजः ॥ ६१ ॥

वनान्मकरकेतनप्रणयिनः करोल्लासित-

स्फुरत्कमलकेलयस्तुलितपूर्णचन्द्राननाः ।

अशेषकुसुमोच्चयश्रमजलाद्रंश्रदेहास्ततो

जवाज्जनितविस्मयाः श्रिय इव स्त्रियो निर्ययुः ॥ ६२ ॥

तादृक्कान्ताचरणकमलस्पशजाम्रत्सरस्य

प्रस्वेदाम्बुद्रव इव पुरो विन्ध्यधात्रीधरस्य ।

उद्दामोर्मिप्रसरपुलको घर्ममर्मव्यथायां

दृष्टः सैन्यैरसिरिव महान्नर्मदाम्भःप्रवाहः ॥ ६३ ॥

इति महाकविध्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये द्वादशः सर्गः ।

त्रयोदशः सर्गः ।

द्विगुणितमिव यात्रया वनानां स्तनजघनोद्वहनश्रमं वहन्त्यः ।

जलविहरणवाञ्छया सकान्ता ययुरथ मेकलकन्यकां तरुण्यः ॥ १ ॥

जलभरपरिरम्भदत्तचित्ताः श्रमसलिलप्रसरच्छलेन रागात् ।

प्रथममिव समेत्य संमुखं ताः सपदि जलैः परिरेमिरे तरुण्यः ॥ २ ॥

क्षितितलविनिवेशनात्प्रसर्पन्नस्वमणिशोणमयूखमङ्गियुग्मम् ।

श्रमनिबद्धविलम्बमानजिह्वाप्रसरमिवाध्वनि सुभ्रुवां बभासे ॥ ३ ॥

प्रियकरकलितं विलासिनीनां नवशिखिपद्मयातपत्रवृन्दम् ।

मृदुकरपरिमर्शनात्तस्मैस्वयं वनमिव पृष्ठगतं रराज रागात् ॥ ४ ॥

इह मृगनयनासु साम्यमक्ष्णोः प्रथममवेक्ष्य विश्वश्रुः कुरङ्गचः ।
 तदनु निरुपमैर्भुवो विलासैर्विजितगुणा इव ताः प्रणय जम्मुः ॥ ५ ॥
 वदनमनु मृगीदृशो द्रुमाभ्रात्पतदलिमण्डलमाशु गन्धलुब्धम् ।
 क्षितिगतशशिनो अमेण राहोरवतरतो गगनाद्द्युतिं जहार ॥ ६ ॥
 दिनकरकिरणैरुपर्यधस्तात्तुलितकुक्कूलकृशानुभिः परागैः ।
 पुटनिहितसुवर्णवद्भूमिः स्वतनुरमन्यत हन्त तप्यमाना ॥ ७ ॥
 वनविहरणखेदनिःसहं ते वपुरतिपीनपयोधरं बभूव ।
 इति किल स मुदस्व कोऽपि दोर्म्या युवतिमनाकुलितो जगाम रागी ॥ ८ ॥
 मिलदुरसिजचक्रवाकयुग्माः प्रथयति भास्वति यौवने प्रकाशम् ।
 स्फुटरवकलहंसकास्तरुण्यः सरित इव प्रतिपेदिरे नदीं ताम् ॥ ९ ॥
 अधिगतकरुणारसेव रेवा श्रमभरमन्दरुचो विलोक्य तन्वीः ।
 जल्लवनिचितारविन्ददम्भात्सपदि सबाष्पकणेक्षणा बभूव ॥ १० ॥
 प्रकटय पुलिनानि दर्शयाम्भोअमणमुदञ्चय निर्भरं तरङ्गान् ।
 घनजघनगभीरनाभिनृत्यद्भुकुटि तुलां न तथाप्युपैषि तन्व्याः ॥ ११ ॥
 नयनमिव महोत्पलं तरुण्याः सरसिजमास्यनिभं च मन्यसे यत् ।
 तदुभयमपि विअमैरुमाभ्यां जितमिह वल्गासि किं वृथोद्वहन्ती ॥ १२ ॥
 इति मुदुरपरैर्यथार्थमुक्ता क्षणमपि न स्थिरतां दधौ ह्रियेव ।
 गिरिविवरतलान्यधोमुखी सा परमपराब्धिवधूर्ध्वतं जगाम १३ (कलापकम्)
 प्रकटितपुलकेव सा स्रवन्ती विदलितशैवल्लराजिमञ्जरीभिः ।
 सरलिततरलोर्मिबाहुदण्डा प्रणयभरादिव दातुमङ्गपालम् ॥ १४ ॥
 स्मितमिव नवफेनमुद्वहन्ती प्रथममनल्पसरोजकल्पितार्था ।
 कलविहगरवैरिवालपन्ती व्यतनुत पाद्यमिवाम्बुभिर्वधूनाम् १५ (युग्मम्)
 उपनदि पुलिने प्रियस्य मुक्तामणिमयमूषणभाजि वक्षसीव ।
 स्वयमुपरि निपत्य कापि रागान्मुहुरिह लोलयति स्म चञ्चलक्षी ॥ १६ ॥

प्रणिहितमनसो मृगेक्षणानां चटुलविवर्तितनेत्रविभ्रमेषु ।
 प्रविदधुरधिकस्पृहां हृदिन्यां चलशफरीस्फुरिते क्षणं युवानः ॥ १७ ॥
 उपनदि नलिनीवनेषु गुञ्जत्यलिनि निमीलितलोचनः कुरङ्गः ।
 तटगतमपि नो ददर्श सैन्यं नहि विषयान्धमतिः किमप्यवैति ॥ १८ ॥
 कथमपि तटिनीमगाहमानाश्चकितदृशः प्रतिमाछलेन तन्व्यः ।
 इह पयसि भुजावलम्बनार्थं समभिमृता इव वारिदेवताभिः ॥ १९ ॥
 अधिगतनदमप्यगाधभावैः सलिलविहारपरिच्छदं वहन्त्यः ।
 प्रणयिभिरथ धार्यमाणहस्ताः प्रविविशुरम्भसि कातरास्तरुण्यः ॥ २० ॥
 अविरलपलितायमानफेनं बलिनमिवोर्मिभिरङ्गमुद्रहन्ती ।
 जलुबहलवधूपदप्रहारैरजनि सरिज्जरती रुषेव रक्ता ॥ २१ ॥
 ध्वनिविजितगुणोऽप्यनेकधायं रटति पुरः कथमत्रपो मरालः ।
 इति समुचितवेदिनेव तन्व्याः स्थितमिह वारिणि नूपुरेण तूष्णीम् ॥ २२ ॥
 प्रसरति जललीलया जनेऽस्मिन्बिसवदनो दिवमुत्पपात हंसः ।
 नवपरिभवलेखभृन्नलिन्या प्रहित इवांशुमते प्रियाय दूतः ॥ २३ ॥
 पृथुतरजघनैर्नितम्बिनीनां स्खलितगतिः पयसामभूत्प्रवाहः ।
 अधिगतवनिनितम्बभारः कथमथवा सरसः पुरः प्रयाति ॥ २४ ॥
 अपहृतवसने जडेन लौल्याजघनशिलाफलके नितम्बवत्याः ।
 करजलिपिपदात्तदाविरासीद्विषमशरस्य जगज्जयप्रशस्तिः ॥ २५ ॥
 कथमधिकगुणं करं मृगाक्षी क्षिपति मयीह वनान्तमाश्रितायाम् ।
 इति विदितपराभवेव लक्ष्मीः सपदि सरोजनिवासमुत्ससर्ज ॥ २६ ॥
 निवसनमिव शैवलं निरस्य स्पृशति जने नवसङ्गभाजि मध्यम् ।
 वदनमिव पिधातुमुद्यतोर्मिप्रसरकराथ सरिद्वधूश्चकम्पे ॥ २७ ॥

पृथुतरजघनैर्विलोड्यमाना युवतिजनैः कलुषत्वमाश्रयन्ती ।
 स्वपुलिनमुपसर्पिभिः पयोभिः सरिदुपगोपयति स्म लज्जितेव ॥ २८ ॥
 प्रतियुवति निषेव्य नाभिरन्ध्रेष्वभिनवविन्ध्यदरीप्रवेशलीलाम् ।
 अभजत गुरुगण्डशैल्युक्त्या स्तनकलशाप्रविघट्टनानि रेवा ॥ २९ ॥
 वरतनुजघनाहतैर्गमीरप्रकृतिभिरप्यतिचुक्षुमे पयोभिः ।
 इह विकृतिमुपैति पण्डितोऽपि प्रणयवतीषु न किं जडस्वभावः ॥ ३० ॥
 समसिञ्चत मुहुर्मुहुः कुचाग्रं करसलिलैर्दयितो विमुग्धवध्वाः ।
 मृदुतरहृदयस्थलीप्ररूढसरनवकल्पतरोरिवाभिवृद्धयै ॥ ३१ ॥
 स्तनतटपरिघट्टितैः पयोभिः सपदि गले परिरेभिरे तरुण्यः ।
 अधिगतहृदया मनस्विनीनां किमु विलसन्मकरध्वजा न कुर्युः ॥ ३२ ॥
 हृदि निहितघटेव बद्धतुम्बीफललुलिताङ्गलतेव कापि तन्वी ।
 इह पयसि सविभ्रमं तरन्ती पृथुलकुचोच्चयशालिनी रराज ॥ ३३ ॥
 तटमनयत चारुचम्पकानां स्रजमबलागलविच्युतां तरङ्गैः ।
 निजदयितरिपोरिवौर्ववहेः प्रचुरशिखापरिशङ्कया स्रवन्ती ॥ ३४ ॥
 प्रियतमकरकल्पितेऽङ्गरागे प्रथममगान्न तथा क्लृप्तं सपत्नी ।
 अनुनदि सलिलैर्यथापनीते नखपदमण्डनवीक्षणान्मृगाक्ष्याः ॥ ३५ ॥
 नवनखपदराजिरम्बुजाक्ष्या हृदि जलबिन्दुकरम्बिता बभासे ।
 वरसरिदुपदौकितप्रवालव्यतिकरदन्तुररत्नकण्ठिकेव ॥ ३६ ॥
 सरभसमधिपेन सिञ्च्यमाने पृथुलपयोधरमण्डले प्रियायाः ।
 श्रमसलिलमिषात्सखेदमश्रूण्यहह मुमोच कुचद्वयं सपत्न्याः ॥ ३७ ॥
 प्रियकरसलिलोक्षितातिपीनस्तनकलशोत्थितसीकरैस्तुरुष्याः ।
 प्रतियुवतिरथर्वसारमन्नाक्षरानिकरैरिव ताडिता मुमुर्च्छ ॥ ३८ ॥
 अहमिह गुरुलज्जया हतोऽस्मि श्रमर विवेकनिधिस्त्वमेक एव ।
 सुखमनु सुमुखीकरौ धुनाना यदुपजनं भवता मुहुश्चुम्बे ॥ ३९ ॥

इति सरसिरुहभ्रमात्प्रियाणामनुसरते वदनानि पदपदाब्ज ।

रतिरसरसिकोऽपि लज्जमानः किमपि हृदि स्पृहयांबभूव कामी ॥ ४० ॥

(युग्मम्)

प्रियकरसलिलैर्मनस्विनीनां न्यशमि हृदि प्रबलोऽपि मन्युबद्धिः ।

अविरलमलिनाञ्जनप्रवाहो नयनयुगान्निरगादिवास्थ धूमः ॥ ४१ ॥

अपहृतवसने जलैर्नितम्बे निहितदृशं करकेलिपङ्कजेन ।

प्रियमुरसि विनिघ्नती सरस्य स्फुटमकरोत्कुसुमायुधत्वमेका ॥ ४२ ॥

मुखतुहिनकरेऽपि संहतेन स्तनयुगलेन तुलां कुतोऽधिरूढे ।

इति जघनहतं पयो वधूनां रजनिवियोगिविहंगमौ निरासे ॥ ४३ ॥

सरमसमिह यत्तटात्पतन्त्यः प्रविविगुरन्तरशङ्कितास्तरुण्यः ।

घनपुलक इवाशयो जलानां तदुदितबुद्बुदबिन्दुभिर्बभूव ॥ ४४ ॥

प्रियकरविहितामृताभिषेकैरुरसि हरानलदग्धविग्रहोऽपि ।

प्रतिफलितचलद्विरेफदम्भादजनि सजीव इव सरस्तरुण्याः ॥ ४५ ॥

निपतितमरविन्दमञ्जनायाः श्रवणतटादतिदुर्लभोपभोगात् ।

मधुकरनिकरस्वनैर्विलोले पयसि शुचेव समाकुलं रुरोद ॥ ४६ ॥

अविरललहरीप्रसार्यमाणैस्तरलदृशश्चकितेव केशजालैः ।

स्तनकलशतटान्ममज्ज पञ्चान्तरमकरी सरितः पयस्यगाधे ॥ ४७ ॥

अभजत जघन जघान वक्षस्तरलन्तरङ्गकरैश्चकर्ष केशान् ।

विट इव जलराशिरङ्गनानां सरमसपाणिपुटाहतश्रुकूज ॥ ४८ ॥

मुखमपहृतपद्ममङ्गनानां प्रबलजलैरवलोक्य शङ्कितेव ।

सरिदकृत पुनस्तदर्थमूर्मिप्रसरकरार्पितशेवलप्ररोहैः ॥ ४९ ॥

सपदि वरतनोरतन्यतान्तर्ये इह परिष्वजता जडेन रागः ।

स किल विमलयोर्युगे तदक्ष्णोः स्फटिक इव प्रकटीबभूव तस्याः ॥ ५० ॥

निरलकमपवस्त्रमस्तमाख्यं क्षततिलकं च्युतयावकाधरौष्ठम् ।
 सह दयिततमैर्निषेव्यमाणं सुस्तमिवाम्बु मुदेऽभवद्रधूनाम् ॥ ५१ ॥
 श्रवणपथस्तापि कामिनीनां विशदगुणाप्यपदूषणापि दृष्टिः ।
 अमज्जत जडसंगमेन रागं धिगधिकनीचरताश्रयं जनानाम् ॥ ५२ ॥
 धुतकरवलयस्वनं निशम्य प्रतियुक्तेरलिखण्डिताधरायाः ।
 अविहितकथया कयापि सेष्यं विवलितकंधरमैक्षि जीवितेशः ॥ ५३ ॥
 अकलुषतरवारिभिर्विभिन्नास्वभिनवपत्रलतासु कामिनीनाम् ।
 नस्वपदविततिर्दधौ कुचान्तर्भुवि परिशेषितरक्तकन्दलीलाम् ॥ ५४ ॥
 अविरतजलकेलिलोलकान्तास्तनकलशच्युतकुङ्कुमैस्तदानीम् ।
 कृतबहलविलेपनेव रेवा पतिमकरोत्सरितामतीव रक्तम् ॥ ५५ ॥
 अहमुदयवता जनेन नीचैः पथनिरतापि यदृच्छयोपभुक्ता ।
 इति सरलितवीचिबाहुदण्डा प्रमदभरादिव वाहिनी ननर्त ॥ ५६ ॥
 दिनमंबलमथो गृहान्प्रयाथ क्षणमहमप्यभयं भजामि कान्तम् ।
 इति करुणरुतेन चक्रवाक्या समभिहिता इव ताः प्रयातुमीषुः ॥ ५७ ॥
 इति कृतजलकेलिकौतुकास्ताः सह दयितैः सुदृशस्ततोऽवतेरुः ।
 कलुषितहृदयस्तदा नदोऽपि प्रकटमभूदिव तद्वियोगदुःखैः ॥ ५८ ॥
 जलविहरणकेलिमुत्सृजन्त्याः कचनिचयः क्षरदम्बुरम्बुजाक्षयाः ।
 परिविदितनितम्बसङ्गसौख्यः पुनरपि बन्धभिषेव रोदिति स्म ॥ ५९ ॥
 सुखशशिविसुखीकृतावतारे सतमसि पक्ष इवोच्चये कचानाम् ।
 अविरलजलबिन्दवस्तदानीमुडुनिकरा इव रेजिरे वधूनाम् ॥ ६० ॥
 प्रणयमथ जलाविलांशुकानां मुमुचुरुदारदृशः क्षणात्तदानीम् ।
 ध्रुवमवगणयन्ति जाड्यभीत्या स्वयमपि नीरसमागतं विदग्धाः ॥ ६१ ॥
 अतिशयपरिभोगतोऽम्बुलीलारसमयतामिव सुभ्रुवोऽभिजग्मुः ।
 सितसिचयपदाद्यदुत्तरङ्गं पुनरपि मेजुरिमाः पयःपयोधिम् ॥ ६२ ॥

भेरुदपहतकंकणापि कामं करकलितामलकङ्कणा तदानीम् ।
 कचनिचयविभूषितापि चित्रं विकचसरोजमुखी रराज काचित् ॥ ६३ ॥
 अनुकलितगुणस्य सौमनस्यं प्रकटमभूत्कुसुमोच्चयस्य तेन ।
 अहमहमिकया स्वयं वधूभिर्धयमधार्यत मूर्ध्नि संभ्रमेण ॥ ६४ ॥
 समुचितसमयेन मन्मथस्य त्रिभुवनराज्यपदे प्रतिष्ठितस्य ।
 मृगमदतिलकच्छलान्मृगाक्षी न्यधित मुखे नवनीलमातपत्रम् ॥ ६५ ॥
 अभिनवशयिनो भ्रमेण मा भून्मम वदनेन समागतो मृगस्य ।
 श्रवणगतमितीव कापि पाशद्वयमकरोन्मणिकुण्डलच्छलेन ॥ ६६ ॥
 मृगमदघनसारसारपङ्क्तबकितकुम्भनिभस्तनी सखीनाम् ।
 हृदि मदनगजेन्द्रमातधूलीमदमिव काचिददर्शयत्कृशाङ्गी ॥ ६७ ॥
 लवणिमरसपूर्णनाभिवापीमनु जलयन्त्रघटीगुणोपमानम् ।
 निरवधि दधती कयापि मुक्तामणिमयहारलता न्यधायि कण्ठे ॥ ६८ ॥
 अभिमुखमभिदह्यमानकृष्णागुरुधनधूमचयच्छलेन तन्व्यः ।
 स्मरपरवशबलभाभिसारोत्सुकमनसः परिरेभिरे तमासि ॥ ६९ ॥

रतिरमणविलासोल्लासलीलामु लोलाः

किमपि किमपि चित्ते चिन्तयन्त्यस्तरुण्य ।

प्रविरचितविचित्रोदारशृङ्गारसारा

सह निजनिजनाथैः स्वानि धामानि जग्मुः ॥ ७० ॥

इत्थं वारिविहारकेलिगलितश्रोणीदुकूलाञ्चला

वीक्ष्यैताः परयोषित सुकृतधूर्धुर्यो जगद्धान्धवः ।

तद्दोषोपचयप्रमार्जनविधौ दत्ताशयः सांशुको-

ऽप्यधि स्नातुमिवापरं दिनमणिस्तत्कालमेवागमत् ॥ ७१ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये त्रयोदशः सर्गः ।

I: सर्गः ।

खं सप्तधा स्यन्दनसप्तिदम्भात्कृत्वा समाराधयतोऽथ वृद्धयै ।
 ध्वान्तस्य भानुः कृपयेव दातुं प्रस्तावमस्ताचलसंमुखोऽभूत् ॥ १ ॥
 अपास्य पूर्वामभिसर्तुकामो गुप्तां दिशं पौशधरेण सूर्यः ।
 विलम्बमानापसरन्मयूखैः पपात पाशैरिव कृप्यमाणः ॥ २ ॥
 खैराभिसारोत्सवसंनिरोधात्क्रोधोद्धुराणामिव बन्धकीनाम् ।
 अर्कस्तदा रक्तकटाक्षलक्षच्छटाभिराताग्ररुचिर्बभूव ॥ ३ ॥
 तां पूर्वगोत्रस्थितिमप्यपास्य यद्गारुणीं नीचरतं सिषेवे ।
 स्वसंनिधानादपसार्यते स्म महीयसा तेन विहायसार्कः ॥ ४ ॥
 यथा यथा चण्डरुचिः प्रतीच्यां संतापमुत्सृज्य बभूव रक्तः ।
 स्पर्धानुबन्धादिव कामिनोऽपि तथा तथा प्रेमवतीष्वरज्यन् ॥ ५ ॥
 प्राप्तं पुनः प्रैत्यगमोषधीषु न्यासीचकारात्मरुचोऽत्र कञ्चित् ।
 शेषा रविः स्थापयितुं दिनान्ते यियासुरस्ताचलमाजगाम ॥ ६ ॥
 मूर्ध्नि व लीलावनकुन्तलाढ्ये तिष्ठन्भुवो भानुरिहास्तशैले ।
 चूडामणित्वं प्रययौ दिनान्तेऽप्यहो महत्त्वं महतामचिन्त्यम् ॥ ७ ॥
 अस्ताद्रिमारुह्य रविः पयोधौ कैवर्तवत्क्षिप्तकराग्रजालः ।
 आकृष्य चिक्षेप नभस्तटेऽसौ क्रमात्कुलीरं मकरं च मीनम् ॥ ८ ॥
 आविर्भवद्भ्रान्तकृपाणयष्ट्या छिन्नेव मूले दिनवल्लिरुचैः ।
 सस्तांशुमत्पक्कफला पतन्ती सद्यो जगद्वाकुलमाततान ॥ ९ ॥
 बिम्बेऽर्धमग्रे सवितुः पयोधौ प्रोद्धृतपोतभ्रममादधाने ।
 लोलांशुकाष्ठाग्रविलम्बिताहः सांयात्रिकेणाम्बुनि मङ्गुमीषे ॥ १० ॥
 भूयो जगद्भूषणमेव कर्तुं तप्तं सुवर्णोज्ज्वलमानुगोलम् ।
 कराम्रसंदंशधृतं पयोधेश्चिक्षेप नीरे विधिहेमकारः ॥ ११ ॥

आवर्तगर्तान्तरसौ पयोधेन्यधीयत स्यन्दनवाहवैषैः ।
 आकृष्य शूरोऽपि तमःसमूहैरहो दुरन्तो बलिनां विरोधः ॥ १२ ॥
 प्रवासिना तद्विरहाक्षमेव सूर्येण पत्न्यारुणकान्तिदम्भात् ।
 दत्त्वालये पत्रकपाटमुद्रां ययौ सहाभोजवनस्य लक्ष्मीः ॥ १३ ॥
 दिशां समानेऽपि वियोगदुःखे पूर्वैव पूर्व यदमृद्विवर्णा ।
 तेनात्मनि प्रेम रवेरतुल्यं प्रवासिनोऽनक्षरमाचचक्षे ॥ १४ ॥
 कामस्तदानी मिथुनानि शीघ्रं प्रत्येकमेकः प्रजहार बाणैः
 न लक्ष्यगुद्विनिबिडान्धकारे भविष्यतीत्याहितचेतसेव ॥ १५ ॥
 अन्योन्यदत्तं बिसखण्डमास्ये रथाङ्गनाघोर्युगलं प्रयत्नात् ।
 सायं वियोगाद्भुतमुत्पतिष्णोर्जीवम्य वज्रागलवद्भार ॥ १६ ॥
 लब्ध्वा पयोमज्जनपूर्वमब्धे रम्याङ्गुकप्रावरणं दिनान्ते ।
 मित्रेण दूराध्वचरेण मुक्त वर्त्माम्बरं ध्वान्तमलीमसं तत् ॥ १७ ॥
 निर्मज्ज्य सिन्धौ सवितुर्दिनान्ते वृथोदुरलोद्धरणाय यत्नः ।
 यत्तत्करम्पर्शमवाप्य जग्मुर्भूयोऽपि रत्नाकरमेव तानि ॥ १८ ॥
 मित्रं कचित्कूटनिधिनिधत्ते कम्पनि हृत्वेत्युदितापवादः ।
 संध्यामथोदीरितरागरक्तां शस्त्रीमिवान्तर्निदधेऽन्मशैलः ॥ १९ ॥
 प्रदोषपञ्चास्यचपेटयोच्चैरुन्मुक्तमुक्तोज्ज्वलतारकौघः ।
 ध्वस्तो नभःप्रौढगजस्य भास्वत्कुम्भोपरश्चेन्दुमिषादुदस्तः ॥ २० ॥
 अथास्तसंध्यारुधिराणि पातुं विस्तारिताराभरदन्तुरास्य ।
 वेतालवत्कालकरालमूर्तिं समुज्जन्मभे सहसान्धकारः ॥ २१ ॥
 अस्ताचलात्कालवलीमुखेन क्षिप्ते मधुच्छत्र इवार्कबिम्बे ।
 उड्डीयमानैरिव चञ्चरीकैर्निरन्तरं व्यापि नभस्तमोभिः ॥ २२ ॥

१. यथा कश्चिच्छानिधानो मित्रद्रोही द्रव्यं गृहीत्वा मित्रं घातयति, रक्ष-
 क्षित्तां कार्यकारिणीं छुरिकां च पिदधाति तद्वत्.

अन्यं जलाधारमितः प्रविष्टे कुतोऽपि हंसे सहिते सहायैः ।
 नमःसरोऽच्छेदगरीयसीभिश्छन्नं तमःशैवलमञ्जरीभिः ॥ २३ ॥
 अस्तं गते भास्वति जीवितेशे विकीर्णकेशेव तमःसमूहैः ।
 ताराश्रुबिन्दुप्रकरैर्वियोगदुःखादिव द्यौ रूदती रराज ॥ २४ ॥
 तेजोनिरस्तद्विजराजजीवे गते जगत्तापिनि तिमिरश्मौ ।
 तद्वासहस्यं तमसा विशुद्धौ द्यौर्गोमयेनेव विलिम्पति स्म ॥ २५ ॥
 नूनं महो ध्वान्तभयादिवान्तश्चित्ते निलीनं परिहृत्य चक्षुः ।
 यच्चैतसैवेक्षणनिर्व्यपेक्षमद्राक्षुरुच्चावचमत्र लोकाः ॥ २६ ॥
 आज्ञामतिक्रम्य मनोभवस्य यियासतां सत्वरमध्वगानाम् ।
 पुनस्तदा नीलशिलामयोच्चप्राकारबन्धायितमन्धकारैः ॥ २७ ॥
 लब्ध्वा समृद्धिं रतये स्वभावान्मलीमसानां मलिना भवन्ति ।
 यत्पांसुला दस्युनिशाचराणामभून्मुदे केवलमन्धकारः ॥ २८ ॥
 तथाविधे सूचिमुखाग्रभेदे जातेऽन्धकारे वसति प्रियस्य ।
 हृत्कक्षलम्सरदाहवद्विविज्ञातमार्गेव जगाम काचित् ॥ २९ ॥
 संचार्यमाणा निशि कामिनीभिर्गृहाद्गृहं रेजुरमी प्रदीपाः ।
 तेजोगुणद्वेषितया प्रवृद्धेस्तमोभिरान्ध्यं गमिता इवोच्चैः ॥ ३० ॥
 दधुर्वधूभिर्निशि साभिलाषमुल्लासितप्रांशुशिखा प्रदीपाः ।
 प्रत्यालयं कृध्यदनङ्गमुक्तप्रोत्तप्तनाराचनिकायलीलाम् ॥ ३१ ॥
 पूर्वाद्रिभिस्त्वन्तरितोऽथ रागात्त्वज्ञापनायोपपतिः किलेन्दुः ।
 पुरंदराशाभिमुखं कराग्रैश्चिक्षेप ताम्बूलनिभां स्वकान्तिम् ॥ ३२ ॥
 ऐरावणेन प्रतिदन्तिबुद्ध्या क्षते तमोध्यामलपूर्वशैले ।
 प्राची तटोत्थैरिव धातुचूर्णैरिन्दोः कराग्रैश्छुरिता रराज ॥ ३३ ॥
 उदंशुमत्या कलया हिमांशोः कोदण्डयष्ट्यार्पितबाणमेव ।
 मेघं तमस्तोमगजेन्द्रमासीदाबद्धसंधान इवोदयाद्रिः ॥ ३४ ॥

व्यापारितेनेन्द्रककुब्जवान्या हत्वार्धचन्द्रेण तमोलुलायम् ।
 कीललधारा इव तस्य शोणाः प्रसारिता दिक्षु रुचः क्षणेन ॥ ३५ ॥
 अर्धोदितेन्दोः शुक्चञ्चुरक्तं वपुः स्तनाभोग इवोदयादौ ।
 प्राच्याः प्रदोषेण समागतायाः क्षतं नखम्येव तदावभासे ॥ ३६ ॥
 इन्दुर्यदन्यासु कलाः क्रमेण तिथिष्वशेषा अपि पौर्णमास्याम् ।
 धत्ते स तद्वेदि गुणान्पुरंग्रीप्रेमानुरूपं पुरुषो व्यनक्ति ॥ ३७ ॥
 उद्धर्तुमुद्दामतमिस्रपङ्काद्रघोमापि कारुण्यनिधिः पिशङ्गः ।
 भूद्वारलीलाकिणकालिकाङ्गः सिन्धोः शशी कूर्म इवोज्जगाम ॥ ३८ ॥
 मुखं निमीलन्नयनारविन्दं कलानिधौ चुम्बति रात्रि रागात् ।
 गलत्तमोनीलदुकूलबन्धा श्यामाद्रवच्चन्द्रमणिच्छलेन ॥ ३९ ॥
 एकत्र नक्षत्रगतिः स्वशक्त्या निशाचरोऽन्यत्र दुनोति वायुः ।
 निमील्य नेत्राब्जमतः कथंचित्पत्युर्वियोगं नलिनी विषेहे ॥ ४० ॥
 लेभे शशी शोणरुचं किरातैर्यो बाणविद्वेण इवोदयादौ ।
 अग्रेऽवदातद्युतिरङ्गनानां धौतः स हर्षाश्रुजलैरिवासीत् ॥ ४१ ॥
 रात्रौ नभश्चत्वरमापतन्तमुद्वेलदुल्लोलभुजः पयोधिः ।
 तनूजमिन्दुं सुतवत्सलत्वादुत्सङ्गमानेतुमिवोल्लास ॥ ४२ ॥
 तथाश्रुवानेन जगन्महोभिः कृतस्तर्नायाञ्जशिनान्धकारः ।
 मन्ये यथास्यैव कलङ्कदम्भादनन्यगामी शरणं प्रपेदे ॥ ४३ ॥
 कुमुद्वतीविभ्रमहासकेलि कर्तुं प्रवृत्ते भृशमोषधीशे ।
 प्रभावभाजां ज्वलति स रात्रौ महौषधीनां ततिरीर्ष्ययेव ॥ ४४ ॥
 दिवार्कतप्तैः कुमुदैः सुहृत्वात्पकाश्यमाने हृदये सितांशुः ।
 उत्साततत्पक्षसरोजमूलो रूपेव रेजे लसमानरश्मिः ॥ ४५ ॥
 विलासिनीचित्तरण्डिकायां जगद्भ्रमात्स्विन्न इवाहि सुप्तः ।
 उत्थाप्यते स द्रुतमंशुदण्डैः सताड्य चन्द्रेण रतेर्भुजंगः ॥ ४६ ॥

शशी जगत्ताडनकुण्ठितानां निशानपट्टः स्मरमार्गणानाम् ।
 उत्तेजितास्तान्यदनेन भूयो व्यापारयामास जगत्सु कामः ॥ ४७ ॥
 कर्पूरपूरैरिव चन्दनाढ्यैर्मालाकलपैरिव मालतीनाम् ।
 द्यौर्दक्षिणेनेव समं धरिज्या प्रसाधिता चन्द्रमसा कराग्रैः ॥ ४८ ॥
 वपुः सुधांशोः स्मरणार्थवस्य मानातपच्छेदि सितातपत्रम् ।
 अनेन कामास्पदमानिनीनां छाया परा कापि मुखे यदासीत् ॥ ४९ ॥
 किमप्यहो घाष्ट्यमचिन्त्यमस्य पश्यन्तु चन्द्रस्य कलङ्कभाजः ।
 यदेष निर्दोषतया जितोऽपि तस्थौ पुरस्तातरुणीमुखानाम् ॥ ५० ॥
 यन्मन्दमन्दं बहलान्धकारे मनो जगामभिमुखं प्रियस्य ।
 तन्मानिनीनामुदिते मृगाङ्गे मार्गोपलम्भादिव धावति स्म ॥ ५१ ॥
 तावत्सती स्त्री ध्रुवमन्यपुंसो हस्ताग्रसंस्पर्शसहा न यावत् ।
 स्पृष्टा कराग्रैः कमला तथा हि त्यक्त्वाविन्दाभिससार चन्द्रम् ॥ ५२ ॥
 उपात्ततारामणिभूषणाभिरायाति पत्यौ निलये कलानाम् ।
 कान्ताजनो दिग्भिरिवोपदिष्टं प्रचक्रमेऽथ प्रतिकर्म कर्तुम् ॥ ५३ ॥
 जनैरमूल्यस्य कियन्ममेदं हैमं तुलाकोटियुग निबद्धम् ।
 इत्यम्बुजाक्ष्या नवयावकाद्रु रूपेव रक्तं पदयुग्ममासीत् ॥ ५४ ॥
 त्रिनेत्रभालनलदाहबिभ्यत्कंदर्पलीलानगरस्य हैमम् ।
 प्राकारमुखैर्जघनस्य पार्श्वे बबन्ध काचिद्रशनाछलेन ॥ ५५ ॥
 पयोधराणामुदयः प्रसर्पद्धारानुबन्धेन विलासिनीनाम् ।
 विशेषतः कस्य मलीमसास्यो न दीप्रभावोन्नतिमाततान ॥ ५६ ॥
 चन्द्रोदयोञ्जृम्भितरागवार्धेर्वलाग्रकल्लोलमिवोल्लन्तम् ।
 श्वासैः सकम्पं निशि मानिनीनां मेने जनो यावत्करक्तमोष्ठम् ॥ ५७ ॥

१. तीक्ष्णीकरणपाषाणः. २. नायकविशेषेण. ३. प्रसर्पत्-धारानुबन्धेन; प्रसर्प-
 त्-धारानुबन्धेन. ४. न-दीप्रभावोन्नतिम्. दीप्रभावः कामोद्रेकः; नदी-प्रभावोन्नतिम्.

कायस्य एव स्मर एष कृत्वा हग्लेखनीं कज्जलमञ्जुलां यः ।
 शृङ्गारसाम्राज्यविभोगपत्रं तारुण्यलक्ष्म्याः सुदृशो लिलेख ॥ ५८ ॥
 श्लक्ष्णं यदेवावरणाय दध्रे नितम्बिनीभिर्नवमुल्लसन्त्या ।
 क्रोधादिवोच्छृङ्खलया तदङ्गकान्त्यात्मनान्तर्निदधे दुकूलम् ॥ ५९ ॥
 आरोप्य चित्रा वरपत्रवल्लीः श्रीखण्डसारं तिलकं प्रकाश्य ।
 नारङ्गपुंनागनिषेवणीया कयापि चक्रे नवकाननश्रीः ॥ ६० ॥
 आदाय नेपथ्यमथोत्सुकोऽयं कान्ताजनः कान्तमतिप्रगल्भाः ।
 मूर्ता इवाज्ञा स्मरभूमिभर्तुरलङ्घनीया प्रजिघास दूतीः ॥ ६१ ॥
 गच्छ त्वमाच्छादिनदैर्न्यमन्यव्याजेन तस्यापसदस्य पार्श्वे ।
 ज्ञात्वाशयं ब्रूहि किल प्रसङ्गात्तथा यथास्मिन्नधिमा न मे स्यात् ॥ ६२ ॥
 यद्वा निवेद्य प्रणयं प्रकाश्य दुःख निपत्य क्रमयोरपि त्वम् ।
 प्रियं तमत्रानय दूति यस्मात्क्षीणो जन किं न करोत्यकृत्यम् ॥ ६३ ॥
 नार्थी स्वदोष यदि वाधिगच्छत्यालि त्वमेवात्र ततः प्रमाणम् ।
 इत्याकुला काचिदनङ्गतापादमिप्रियं संदिदिशे वयस्याम् ६४ (कुलकम्)
 दृष्ट्वापराधो दयित श्रयन्ते प्राणाश्च मे सत्वरगतत्वरत्वम् ।
 तदत्र यत्कृत्यविधौ विदग्धा दूति त्वमेवेति जगाद काचित् ॥ ६५ ॥
 त्वद्वासवेश्माभिमुखे गवाक्षे प्रतिक्षण चक्षुरनुक्षिपन्ती ।
 त्वद्रूपमालिख्य मुहु पतन्ती त्वत्पादयोः सा गमयत्यहानि ॥ ६६ ॥
 स्त्रीत्वादरुद्धप्रसरो यथास्या शरैरमोघैः प्रहरत्यनङ्ग ।
 साशङ्कवत्केवलपौरुषस्ये तथा न हसे त्वयि किं करोति ॥ ६७ ॥
 यत्कम्पते निःश्वसितैः कवोष्णं गृह्णाति यल्लोचनमुक्तमम्भ ।
 अवैम्यनङ्गज्वरजर्जरं तत्त्वद्विप्रयोगे हृदय मृगाक्ष्याः ॥ ६८ ॥

१. नारङ्गपुंनागो विटश्रेष्ठाः; (पक्षे) वृक्षविशेषाः. २. नवका-आननश्रीः,
 नव-काननश्रीः. ३. पदयोः.

आविर्बभूवुः स्मरसूर्यतापे हारावलीमूलजटा यथाङ्गे ।

स्वप्नामलीना गलकन्दलीयं तथाधिकं शुष्यति चञ्चलाक्ष्याः ॥ ६९ ॥

स्तुत्वा दिने रात्रिमहश्च रात्रौ स्तौति स सा पूर्वमपूर्वतापात् ।

संप्रत्यहो बाञ्छति तत्र तन्वी स्थातुं न यत्रास्ति दिनं न रात्रिः ७० (युग्मम्)

प्रगल्भतां शीतकरः स्फुरन्तु कर्णोत्पलानि प्रसरन्तु हंसाः ।

त्वद्विप्रलम्भज्वरभाजि तस्यां वीणाप्यरीणा रणतु प्रकामम् ॥ ७१ ॥

इत्थं घने व्यञ्जितनेत्रनीरे प्रदर्शिते प्रेम्णि सखीजनेन ।

क्षणान्मृगाक्षी हृदयेश्वरस्य हंसीव सा मानसमाविवेश ॥ ७२ ॥ (कुलकम्)

प्रकाशितप्रेमगुणैर्वचोभिराक्रम्य बद्धा हृदये सखीभिः ।

आकृष्यमाणा इव निर्विलम्बं ययुर्युवानः सविध वधूनाम् ॥ ७३ ॥

आः संचरन्नम्भसि वारिराशेः श्लिष्टः किमौर्वाभिश्शिखाकलापैः ।

स्विच्चण्डचण्डद्युतिमण्डलाग्रप्रवेशसंक्रान्तकठोरतापः ॥ ७४ ॥

अथाङ्गदम्भेन सहोदरत्वात्सोत्साहमुत्सङ्गितकालकूटः ।

अङ्गानि यन्मुर्मुखवह्निपुञ्जभाञ्जीव मे शीतकरः करोति ॥ ७५ ॥

इत्थं वियोगानलदाहमङ्गे निवेदयन्ती सुमुखी सखीनाम् ।

समेयुषस्तत्क्षणमद्वितीयामजीजनत्कापि रतिं प्रियस्य ७६ (विशेषकम्)

आयाति कान्ते हृदयं विधेयविवेकवैकल्यमगान्मृगाक्ष्याः ।

तत्कालनिर्लिखितमनोभवास्त्रसंघातघातैरिव घूर्णमानम् ॥ ७७ ॥

बाष्पाम्बुसंस्त्रावितपक्ष्मलेखं चक्षुः क्षणात्स्फारिततारकं च ।

किं प्रेम मानं यदि वा मृगाक्ष्याः प्रियावलोके प्रकटीचकार ॥ ७८ ॥

समुच्छ्वसन्नीवि गलहुकूलं स्खलत्पदं सकणकङ्कणं वा ।

प्रियागमे स्थानकमायताक्ष्या विसिस्मिये प्रेक्ष्य सखीजनोऽपि ॥ ७९ ॥

लावण्यमङ्गे भवती बिभर्ति दाहश्च मेऽभूच्चवधानतोऽपि ।

तद्बहिः शृङ्गारिणि संप्रतीदं कुतस्त्वया शिक्षितमिन्द्रजालम् ॥ ८० ॥

जाड्यं यदि प्राप्यमुरोजयोस्ते तद्वेपथुर्मानिनि मे कुतस्त्यः ।
 इत्युच्चरंश्चादुवचांसि कश्चिद्विषयामकार्षीच्छ्रुतमानवेगाम् ८१ (युगम्)
 मानस्य गाढानुनयेन तन्व्या निर्वासितस्यापि किमस्ति शेषः ।
 इतीव बोद्धुं हृदि चन्दनार्द्रं व्यापारयामास करं विलासी ॥ ८२ ॥

सभ्रूभङ्गं करकिसलयोल्लासलीलाभिनीत-

प्रत्यप्रार्था प्रतिविदधती विस्मयस्मेरमास्यम् ।

सा दंपत्योरजनि मदनोज्जीविनी कापि गोष्ठी

यस्यां मन्ये श्रवणमयतां जग्मुर्न्येन्द्रियाणि ॥ ८३ ॥

चन्द्रे सिञ्चति चान्दनैरिव रसैराशा महोभिः क्षणा-

दुन्मीलन्मकरन्दसौरभमिव प्रादाय दूर्तीवचः ।

सोत्कण्ठं समुपेत्य कैरवमिव प्रोल्लासि कान्तामुखं

स्वस्था केऽपि मधुवता इव मधून्यापातुमारेभिरे ॥ ८४ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्मान्वयुदये महाकाव्ये चतुर्दशः सर्गः ।

पञ्चदशः सर्गः ।

भर्गभालनयनानलदग्धं मन्मथं यदधिजीवयति स्म ।

कोऽपि कल्पतरुमध्वमृतं तत्पातुमारभत किंनरलोकः ॥ १ ॥

शीतदीधितिविकासि सुगन्धं पत्रवद्दशनकेसरकान्तम् ।

स्त्रीमुखं कुमुदवन्मधुपानां पातुमत्र मधुभाजननासीत् ॥ २ ॥

यावदाहितपरिभुति पात्रे चित्तमुत्तरलितं मिथुनानाम् ।

तावदन्तरिह बिम्बपदेन द्रागमज्जि वदनैरतिलौल्यात् ॥ ३ ॥

दन्तकान्तिशबलं सविलासा साभिलाषमपिबन्मधु पात्रे ।

स्निध्यमाणमिव सोदरभावाद्यत्तरागममृतेन तरुण्यः ॥ ४ ॥

१. शैलं स्थौल्यं च. २. दलयुक्तम्; (पक्षे) पत्रवल्लरीमण्डनसमेतम्.

यामिनीप्रथमसंगमकाले शोणतां यदभजद्विजनाथः ।
 तन्मधूनि ललनाकरपात्रे सोऽपि नूनमपिबत्प्रतिमूर्त्या ॥ ५ ॥
 श्वासकीर्णनवनीरजरेणुच्छन्नना चषकसीधु पिबन्ती ।
 कान्तपाणिपरिमार्जनशिष्टं मानचूर्णमपि कापि मुमोच ॥ ६ ॥
 निष्ठितासवरसे मणिपात्रे पाणिशोणमणिकङ्कणभासः ।
 कापिशायनधियाशु पिबन्ती काप्यहस्यत सखीभिरभीक्ष्णम् ॥ ७ ॥
 यौवनेन मदेन मदेन त्वं कृशोदरि सदाप्यसि मत्ता ।
 तद्वथायमधुना मधुधारापानकेलिकलनाखभियोगः ॥ ८ ॥
 पुण्डरीककमलोत्पलसारैर्यत्रिवर्णमकरोत्किल वेधा ।
 किं तु कोकनदकान्ति चिकीर्षुर्नेत्रयुग्ममधुना मधुपानात् ॥ ९ ॥
 अङ्गसादमवसादितधैर्यो यो ददाति मतिमोहनमुच्चैः ।
 सोऽपि सस्पृहतया रमणीभिः सेव्यते कथमहो मधुवारः ॥ १० ॥
 सीधुपानविधिना किल कालक्षेपमेव कलयन्मदनान्धः ।
 कामिनीं रहसि कोऽपि रिरंसुश्चादुचारुपदमित्थमवादीत् ॥ ११ ॥ (कुलकम्)
 उल्लास विनिमीलितनेत्रं यन्मृगीहृदि मधूनि पिबन्त्याम् ।
 तन्निपीतचषके स्फुरिताक्ष्यां लज्जयेव गतमब्जमधस्तात् ॥ १२ ॥
 मद्यमन्यपुरुषेण निपीतं पीयते कथमिवेति जिहासुः ।
 चन्द्रबिम्बपरिचुम्बितमेतत्कामिना बेहिरहस्यत काचित् ॥ १३ ॥
 किं न पश्यति पतिं तव पार्श्वे धृष्ट एष सखि शीतमयूखः ।
 आसवान्तरवतीर्य यदुच्चैः पातुमाननमुपैति पुरस्तात् ॥ १४ ॥
 त्वत्पददृष्टमथवा कथमग्रे दर्शयिष्यति मुखं खवधूनाम् ।
 इत्युदीक्ष्य चषके शशिविम्बं काप्यगद्यत सनर्म सखीभिः १५ (युग्मम्)
 स्त्रीमुखानि च मधूनि च पीत्वा द्वित्रिवेलमपरः कुतुकेन ।

अन्तरं महदिह प्रतिपद्य प्रीतिमासवरसेषु मुमोच ॥ १६ ॥
 बिम्बितेन शशिना सह नूनं पीवरोरुभिरपीयत मधम् ।
 यत्तदीयहृदयान्तरलीनैर्निर्गतं सपदि मन्युतमोभिः ॥ १७ ॥
 कामहेतुरुदितो मधुदाने गोत्रभेदमकरोत्पुरतोऽन्यः ।
 संगताप्यपुरुषोत्तमबुद्ध्या श्रीर्न्यवर्तत ततो वनितायाः ॥ १८ ॥
 द्वीविमोहमपनीय निरस्यन्नन्तरीयमपि चुम्बितवक्त्रः ।
 सस्पृहं प्रणयवानिव भेजे कामिनीभिरसकृन्मधुवारः ॥ १९ ॥
 जग्मतुर्मुहुरलक्तकतिकौ यद्विदंशपदवीमधरोष्ठौ ।
 तेन मद्यमधिकं खदते स्म सेरमन्मथवते मिथुनाय ॥ २० ॥
 क्षालितोऽपि मधुना परिपीतोऽप्याननेन दशनैर्दलितोऽपि ।
 स्वां मुमोच न रुचिं मिथुनानां यत्ततः कथमभूदधरोऽयम् ॥ २१ ॥
 त्यज्यतां पिपिपिप्रिय पात्रं दीयतां मुमुमुस्वासव एव ।
 इत्यमन्थरपदस्खलितोक्तिः प्रेयसी मुदमदाद्वयितस्य ॥ २२ ॥
 कापिशायनरसैरभिषिच्य प्रायशः सरलता हृदि नीते ।
 भ्रूलतासु रचनासु च वाचां सुभ्रुवां घनमभूत्कुटिलत्वम् ॥ २३ ॥
 भ्रूलताविलसितैरिह साक्षात्कस्य हास्यकुसुमं न चकार ॥ २४ ॥
 तोषितापि रुषमाहितरोषाप्याप तोषमबला मधुपानात् ।
 सर्वथा हि पिहितेन्द्रियवृत्तिर्वा म एव मदिरापरिणामः ॥ २५ ॥
 भ्रूलता ललितलास्यमकस्मात्सेरमास्यमवशानि वचांसि ।
 सुभ्रुवां चरणयोः स्खलितानि क्षीबतां भृशमनक्षरमूचुः ॥ २६ ॥
 भिजमानदृढवज्रकवाटेनास्यता जवनिकामिव लज्जाम् ।
 तत्क्षणाञ्चितशरासनचण्डः सीधुना प्रकटितो विषमेषुः ॥ २७ ॥
 प्रावृताः शुचिपटैरतिमृद्धीः स्पर्शदीपितमनोभवभावाः ।

प्रेयसीः समगुणा इह शय्याः कामिनो रतिसुखाय विनिन्युः ॥ २८ ॥

कान्तकान्तदशनच्छददेशे लग्नदन्तमणिदीधितिरेका ।

आबभावुपजनेऽपि मृणालीनालकैरिव रसं प्रपिबन्ती ॥ २९ ॥

प्रेयसा धृतकरापि चकम्पे चुम्बितापि मुखमाक्षिपति स्म ।

व्याहृतापि बहुधा सकृदूचे किञ्चिदप्रकटमेव नवोढा ॥ ३० ॥

उत्तरीयमपकर्षति नाथे प्रावरिष्ट हृदयं स्वकराभ्याम् ।

अन्तरीयमपरा पुनराशु अष्टमेव न विवेद नितम्बात् ॥ ३१ ॥

कामिना द्रुतमपास्य मुस्तान्तर्धानवल्लमिव कञ्चुकमस्याः ।

व्यञ्जितः पृथुपयोधरकुम्भो दुःसहो मदनगन्धगजेन्द्रः ॥ ३२ ॥

पीनतुङ्गकठिनस्तनशैलैराहतोऽपि न मुमूर्च्छ युवा यत् ।

तत्र नूनमधरासृतपानप्रेम कारणमवैम्यबलायाः ॥ ३३ ॥

वक्षसा पृथुपयोधरभारं निष्पिपेष हृदयं दयितायाः ।

कोऽपि कर्तुमिह चूर्णमिहान्तर्लीनदुर्ललितकोपकणानाम् ॥ ३४ ॥

स्लिष्टमिष्टवनितावपुरादौ नापनेतुमपरः प्रशशाक ।

प्रीतिभिन्नपुलकाङ्कुरशङ्कुप्रोतविग्रह इवाग्रहतोऽपि ॥ ३५ ॥

स्लिष्यतापि जघनस्तनमुच्चैरन्तरे प्रणयिनाहमपास्तम् ।

सुभ्रुवो बलिमिषादिह मध्यं भ्रूविभङ्गमतनिष्ट रूपेव ॥ ३६ ॥

योषितां सरसपाणिजरेखालंकृतो घनतरः स्तनभारः ।

आबभौ प्रणयिसंगमहर्षोच्छ्वासवेगभरभिन्न इवोच्चैः ॥ ३७ ॥

कर्कशस्तनयुगेन न भग्नास्त्वन्नसा हृदि न वा व्यथितस्त्वम् ।

इत्युदारनवयौवनगर्वा कापि कान्तमधि गर्वमहासीत् ॥ ३८ ॥

सुप्त इत्यतिविविक्ततया स्वं संप्रकाश्य निलयः कुतुकेन ।

प्रेक्षतेव सुतनो रतचित्रं बोधितैकतरदीपकनेत्रः ॥ ३९ ॥

नात्र काचिदपरा परिणेतुः प्रीतिधाम वसतीति पुरंध्री ।
 ईर्ष्ययेव परिरब्धवतोऽन्तर्दंष्ट्रमस्य हृदयं प्रविवेश ॥ ४० ॥
 कुन्तलाञ्जनविचक्षणपाणिः प्रोज्जमय्य वदनं वनितायाः ।
 कोऽपि लोलरसनाञ्चललीलालालनाचतुरमोष्ठमधासीत् ॥ ४१ ॥
 पीवरोच्चकुचतुम्बकचुम्बिन्यापुपोष कामितुः करदण्डे ।
 वल्लकीत्वमनुताडिततन्त्रीकाणकूजितगुणेन पुरंध्री ॥ ४२ ॥
 अङ्गसंग्रहपरः करपातं मध्यदेशमभितो विदधानः ।
 योषितः स्म विजिगीषुरिवान्यः क्षिप्रमाक्षिपति काञ्चनकाञ्चीम् ॥ ४३ ॥
 स्पर्शभाजि न परं करदण्डे कामिनः प्रकटकण्टकयोगः ।
 ईषदुच्छ्वसितकोमलनाभीपङ्कजेऽपि मुदशोऽद्भुतमासीत् ॥ ४४ ॥
 संचरन्निव इतो नतनाभीकूपके निपतितः प्रियपाणिः ।
 मेखलागुणमवाप्य मदान्धोऽप्यारुरोह जघनस्थलमस्याः ॥ ४५ ॥
 नीविबन्धमिदि वल्लभपाणौ सुभ्रुवः कलकलो मणिकाञ्च्याः ।
 नोदितालिमुरतोत्सवलीलारम्भसंभ्रमपटुः पटहोऽभूत् ॥ ४६ ॥
 नीविबन्धमतिलङ्घ्य कराग्रे कामिनः प्रसरतीह यथेच्छम् ।
 भर्त्सना स्मितमलीकतरा इत्याख्यदक्षतमनङ्गवतीनाम् ॥ ४७ ॥
 पाणिना परिमृशन्नबलोरुस्तम्भमञ्चितकलापगुणेन ।
 कञ्चिदाकलितमारमहेमं मोचयन्निव रतेषु रराज ॥ ४८ ॥
 भ्रूकपोलचिबुकाधरचक्षुश्चुकादिपरिचुम्बनदक्षः ।
 कोऽपि कोपितवधूप्रतिषिद्धा सान्त्वयन्निव रतिं विरराज ॥ ४९ ॥
 सीत्कृतानि कलहंसकनादः पाणिकङ्कणरणत्कृतमुच्चैः ।
 ओष्ठस्वण्डनमनोभवसूत्रे भाष्यतां ययुरमूनि वधूनाम् ॥ ५० ॥
 गण्डमण्डलभुवि स्तनशैले नाभिगह्वरतले च विहृत्य ।
 सश्रमा इव दृशो दयितस्नानङ्गवेश्मनि विशश्रमुरासाम् ॥ ५१ ॥

नोत्पपात पतिता नवकामिन्यूरूमूलफलके खलु दृष्टिः ।
 कामिनः प्रमदकारिणि रङ्गस्येव गूढमणिभाजि निधाने ॥ ५२ ॥
 पूर्वशैलमिव तुङ्गकुचाग्रं प्रेयसि श्रयति लोचनचन्द्रे ।
 प्लावितं मनसिजार्णवनीरैः सुभ्रुवो जघनमण्डलमुच्चैः ॥ ५३ ॥
 प्रेङ्कति प्रियतमे निरवधातोद्यवाद्यपटुकूजितकण्ठे ।
 चित्रलास्यलयवल्गु नितम्बो वल्गति स्म सुरते वनितायाः ॥ ५४ ॥
 ओष्ठखण्डननखक्षतिवक्षस्ताडनस्तनकचग्रहणाद्यैः ।
 मत्सरादिव मिथो मिथुनानां कामकेलिकलहस्तुमुलोऽभूत् ॥ ५५ ॥
 सोत्सवैः करणसंपरिवर्तैश्चादुभिश्च मणितैः स्तनितैश्च ।
 पूर्वसंस्तुतमपि च्युतलज्जं कामिनां रतमपूर्वमिवासीत् ॥ ५६ ॥
 अश्रुगाद्गदगिरामिह तावद्योषितां रतविधौ करुणोक्तिः ।
 तानि शुष्करुदितान्यपि यूनां भेजिरे श्रवणयोरमृतत्वम् ॥ ५७ ॥
 आहतानि पुरुषायितमुच्चैर्घाट्यमीदृगुपमर्दसहत्वम् ।
 कामिभिः क्षणमवेक्ष्य वधूनामन्यतैव सुरते प्रतिपेदे ॥ ५८ ॥
 भग्नपाणिवलया च्युतमाल्या भिन्नतारमणिहारलतापि ।
 तान्यति स्म सुरते न कथंचित्प्रेमकर्मणवशेव कृशाङ्गी ॥ ५९ ॥
 स्पष्टघाट्यमविरोधितवाञ्छं मञ्जुकूजितमनादृतदेहम् ।
 चित्रचाटुरुचि यत्प्रणयिन्यास्तत्प्रियस्य रतये रतमासीत् ॥ ६० ॥
 मीलितेक्षणपुटै रतिसौख्यं योषितामनुभवद्विरभीष्टैः ।
 निर्भिमेषनयनैकविभोग्यं तन्निविष्टपमुखं लघु मेने ॥ ६१ ॥
 संवितेनुरधिकं मिथुनानां प्रीतिमप्यवमतात्मसुखानि ।
 प्रेमनिर्भरपरस्परचित्ताराधनोत्सवरतानि रतानि ॥ ६२ ॥
 भूरिमद्यरसपानविनोदैर्गाढशून्यहृदयानि तदानीम् ।
 कान्यपि स्म मिथुनानि न वेगात्प्राप्नुवन्ति रतिकेलिसमाप्तिम् ॥ ६३ ॥

उत्थितान्यपि रतोत्सवलीलाकौशलापहृतनेत्रमनांसि ।
 युक्तमेव मिथुनानि रतान्तेऽन्योन्यवस्त्रवरिवर्तमकार्षुः ॥ ६४ ॥
 प्रेयसीपृथुपयोधरकुम्भे वल्लभस्य शुशुभे नस्वपङ्क्तिः ।
 चारुतामणिनिष्ठाविव मुद्रावर्णपद्धतिरनङ्गनृपस्य ॥ ६५ ॥
 संप्रविश्य वलभीषु गवाक्षैर्वीक्ष्य चोन्नतपयोधरमङ्गम् ।
 कामतप्त इव कामधुनीनामाचचाम पवनः श्रमवारि ॥ ६६ ॥
 पश्यति प्रियतमेऽवनतास्या कान्तदृष्टदशनच्छदबिम्बम् ।
 ऐक्षतेव हृदयं त्रपमाणा स्त्री पुनः स्मरशरव्रणचिह्नम् ॥ ६७ ॥
 गन्तुमारभत कोऽपि रतान्ते गृह्यमाणवसनान्तरदृष्टम् ।
 ऊरुदण्डमवलम्ब्य तरुण्याः सश्रमोऽपि रतवर्त्मनि भूयः ॥ ६८ ॥
 चुम्बनेन हरिणीनयनानामोष्ठतो मिलितयावकरागम् ।
 ईर्ष्ययेव दयितेक्षणयुग्मं चुम्बति स्म समयेऽपि न निद्रा ॥ ६९ ॥
 इत्थं विलोक्य मधुपानविनोदमत्त-
 कान्तारतोत्सवरतान्स्पृहयेव लोकान् ।
 चन्द्रोऽपि कैरवमधूनि समं रजन्या
 पीत्वास्तशैलरतिकाननसमुखोऽभूत् ॥ ७० ॥

इति महाकविध्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये पञ्चदशः सर्गः ।

षोडशः सर्गः ।

सेवायै समयविदागतः सुराणां संदोहः क्षुभितपयोधिमन्द्रनादः ।
 धर्माय त्रिभुवनभानवेऽभ्युदेतु यामिन्याः परिणतिमित्थमाचचक्षे ॥ १ ॥
 रथ्यासु त्वदमलकीर्तिकीर्तनेषु प्रारब्धेष्वभिनवमागधैरिदानीम् ।
 व्योमाग्रात्पतति मुदामरप्रयुक्तः पुष्पाणां प्रकर इवैष तारकौषः ॥ २ ॥
 संभोगं प्रविदधता कुमुद्वतीभिश्चन्द्रेण द्विगुणित आत्मनः कलङ्कः ।
 तन्नूतं रतिपरमम्बरान्तलम्बं यात्येनं समवगणस्य यामिनीयम् ॥ ३ ॥

गाढस्त्रीभुजपरिरम्भनिर्भरोवज्रिद्राणि स्फुटपटहारवैश्च भूयः ।
 वर्तन्ते विघटितसंपुटानि यूनां म्रुकुंसप्रगुणगुणानि लोचनानि ॥ ४ ॥
 हृद्दोषव्यपनयहेतवे सगर्वा निर्वाणोल्मुकमिव कर्परं पुरस्तात् ।
 बक्त्रेन्दोरुपरि तवावतार्य दूरं चौरैषा क्षिपति सलक्ष्म चन्द्रबिम्बम् ॥ ५ ॥
 ते भावाः करणविवर्तनानि तानि प्रौढिः सा मृदुमणितेषु कामिनीनाम् ।
 एकैकं तदिव रताद्भुतं स्मरन्तो धुन्वन्ति श्वसनहताः शिरांसि दीपाः ॥ ६ ॥
 यद्दोषोपचिततमोऽपि ते कथासु प्रारब्धास्वमरवैर्विलीयतेऽस्मिन् ।
 तन्मन्ये तव गुणकीर्तनानि नाम साधर्म्योदयमपि न द्विषां सहन्ते ॥ ७ ॥
 राजानं जगति निरस्य सूरसूतेनाक्रान्ते प्रसरति दुन्दुमेरिदानीम् ।
 यामिन्याः प्रियतमविप्रयोगदुःखैर्हृत्सन्धेः स्फुटत इवोद्भटः प्रणादः ॥ ८ ॥
 चेतस्ते यदि चपलं पुरानुशेते तन्मानिन्यमुमधुनापि मानयेशम् ।
 आकर्ष्य ध्वनितमितीव ताम्रचूडस्यानघं प्रियमुषसि प्रपद्यतेऽन्या ॥ ९ ॥
 संदष्टे प्रियविधिनाधरीकृतेऽस्मिञ्शीतांशौ हिमपवनार्तपान्थवक्त्रैः ।
 सीत्कारं प्रवितनुते विधूतहस्ता मुग्धापि क्षणरजनी विवृत्तलक्ष्मीः ॥ १० ॥
 विध्वस्तां निजवसतिं विलोक्य कोपान्निष्क्रान्ता किल कमलेयमोषधीशास्त्रि-
 निःश्रीकं तमिव शुचावलोकयन्ती स्व तेजस्त्यजति च पङ्क्तिरोषधीनाम् ११
 संभोगश्रमसलिलैरिवाङ्गनानामङ्गेषु प्रशममितं मनोभवाग्निम् ।
 उन्मीलज्जलजरजःकणान्किरन्तः प्रत्यूषे पुनरनिलाः प्रदीपयन्ति ॥ १२ ॥
 युष्माभिः प्रकटितकामकौशलभिः साध्वेतन्निधुवनयुद्धमत्र सोढम् ।
 इत्युक्त्वा स्पृशति मुदेव भृङ्गनादैः प्रत्यूषानिललहरी वधूः सखीव ॥ १३ ॥
 प्रागल्भ्यं विहितममीभिरत्ययेऽहं नाशस्य प्रतिगृहमित्यसौ रुषेव ।
 प्रत्यूषः यवनकरेण धूमकेशेष्वाकृष्य क्षपयति संप्रति प्रदीपान् ॥ १४ ॥
 मूर्ध्नाबोद्धतपलितायमानरश्मौ चन्द्रेऽस्मिन्नमति विभावरीजरत्याः ।
 अन्योन्यं विहगरवैरिवोल्लसन्त्यो दिग्बध्नो विदधति विह्वलावृष्टासान् ॥ १५ ॥

आसज्योद्धृतचरणपराधमेताः कण्ठाग्रं मुकुलितलोचनास्तरुण्यः ।
 प्रस्थातुं शयनतलोत्थितानमीष्टान्याचन्ते प्रकटितचाटु चुम्बनानि ॥१६॥
 पद्मिन्यामहनि विधाय कोषपानं चिक्रीडुर्निशि यदमी कुमुद्वतीभिः ।
 तद्वर्णैर्न परमुदीरयन्ति भृङ्गाः कृष्णत्वं निजचरितैरपि प्रकामम् ॥ १७ ॥
 पर्यस्ते दिवसमणौ न काचिदासीद्वाधा वस्तिमिरपिशाचगोचराणाम् ।
 इत्याशाः पतितहिमद्रवाश्रु लोकान्वात्सल्याद्विहगरुतैरिवालपन्ति ॥१८॥
 भात्येषा सुभगतम क्षपापवृत्तौ विच्छाया नभसि निशाकरस्य कान्तिः ।
 एतं ते मुखमुकुरं प्रमार्ज्य लक्ष्म्या प्रक्षिप्ता स्वगुणदिदृक्षयेव भूतिः ॥१९॥
 तन्नूनं प्रियविरहार्तचक्रवाक्याः कारुण्यान्निशि रुदितं धनं नलिन्या ।
 यत्प्रातर्जललवलाञ्छितारुणानि प्रेक्ष्यन्ते कमलविलोचनानि तस्याः ॥२०॥
 सस्तोडुकमपरिणामिपाण्डुपत्रे व्योमाग्रे द्रुम इव संश्रये स्वगानाम् ।
 उन्मीलत्किसलयविभ्रमं भजन्ते जम्भारे ककुभि विभाकरस्य भासः २१
 भस्मास्थिप्रकरकपालकश्मलोऽग्रे यः संध्यावसरकपालिनावकीर्णः ।
 तं भास्वत्युदयति चन्द्रिकोडुचन्द्रव्याजेनावकरमपाकरोति कालः ॥२२॥
 निःशेषं हृतजनजातरूपवृत्तेर्ध्वान्तस्य प्रविरचितोऽमुनावकाशः ।
 इत्युच्चैर्गगनमुदस्तमण्डलाग्रो विच्छिन्नश्रवणकरं करोति भानुः ॥ २३ ॥
 आरम्भोच्छलिततुरंगकुञ्जरश्रीः क्षुण्णोद्यन्मकरकुलीरमीनरक्तः ।
 देवार्थं विदधदहीनरक्षिरब्धेरुन्मज्जत्ययमहिमांशुमन्दराद्रिः ॥ २४ ॥
 पाथोघेरुपजलतैलमुत्थितार्चिर्ध्वान्तच्छिद्भजति रविः प्रदीपलक्ष्मीम् ।
 यस्याभात्युपरि पतङ्गपातभीत्या विन्यस्तं मरकतपात्रवद्विहायः ॥ २५ ॥
 दीपेनाम्बरमणिना रथाश्वधूर्यं संयोज्यारुणघुसृणं स्वमेव पात्रम् ।
 नक्षत्राक्षतनिकरं पुरः क्षिपन्ती प्राचीयं प्रगुणयतीव मङ्गलं ते ॥ २६ ॥
 पाथोघेरुषिगतविद्रुमांशुभिर्वा सिद्धस्त्रीकरकलितार्धकुङ्कुमैर्वा ।
 लोकानामयमनुरागकन्दलैर्वा प्रत्यूषे वपुररुणं विभर्ति भानुः ॥ २७ ॥

उच्छिष्टं त्रिजगदधीश मुञ्च शय्यामात्मानं बहिरुपदर्शयाश्रितानाम् ।
 तिम्मांशुर्दुतमधिरोहत त्वदीयैस्तेजोभिर्विजित इवोदयाद्रिदुर्गम् ॥२८॥
 आयातो दुरधिगमामतीत्य वीथीमासीनः क्षणमुदयाद्रिभद्रपीठे ।
 प्रारब्धाभ्युदयमहोत्सवो विवस्वान्दिकान्ताः करघुसृणैर्विलिम्पतीव ॥२९॥
 मार्तण्डप्रस्वरकराग्रपीठ्यमानादेतस्मादमृतमिव च्युतं सुधांशोः ।
 मग्नन्त्यो दधि कलशीषु मेघमन्द्रैः प्रध्वानैः शिखिकुलमुत्कयन्ति गोप्यः ३०
 यामिन्यामनिशमनीक्षितेन्दुबिम्बं व्यावृत्ते प्रणयिनि भास्करे मुदेव ।
 सोल्लासं मधुकरकज्जलैरिदानीं पद्मिन्यः सरसिजनेत्रमञ्जयन्ति ॥ ३१ ॥
 सिन्दूरद्युतिमिह मूर्ध्नि कुङ्कुमानां वक्त्रेन्दौ वसनगतां कुसुम्भशोभाम् ।
 बिभ्राणा नवतरणित्विषोऽपि साध्वीर्वैधव्येऽभिरुचयधूर्विदूषयन्ति ॥३२॥
 त्वच्छन्दं विधुमभिसार्य यत्प्रविष्टा प्रातः श्रीः कमलगृहे निरस्य मुद्राम् ।
 भूयोऽपि प्रियमनुवर्तते दिनेशं कः स्त्रीणां गहनमवैति तच्चरित्रम् ॥३३॥
 प्रस्थातुं तव विहितोद्यमस्य भर्तुः प्रोत्सर्पद्वदनविलोलीलपद्मः ।
 प्राच्यायं समुचितमङ्गलार्थमग्रे सौवर्णः कलश इवांशुमानुदस्तः ॥ ३४ ॥
 तद्वारि द्विरदमदोक्षिते मिथोऽङ्गसंघट्टच्युतमणिमण्डिते नृपाणाम् ।
 राज्यश्रीश्चलतुरगाङ्घ्रि तूर्यनादैर्व्यालोलद्भुजकपटेन नृत्यतीव ॥ ३५ ॥
 मार्तण्डप्रस्वरकराग्रतः क्वातप्रक्षुण्णस्थपुटतमस्तुषारकूटाः ।
 उद्योगप्रगुणचमूचरस्य योग्याः प्रस्थातुं तव ककुभोऽधुना बभूवुः ॥३६॥
 आयाति प्रबलतरप्रतापपात्रे नेत्राणां दिवसकृति त्वयीव मैत्रीम् ।
 संतापः प्रकटतरो भवत्विदानीं शत्रूणामिव तपनास्मनां गणेषु ॥ ३७ ॥
 इत्थं स त्रिदशजनस्य मन्दराद्रिक्षुब्धाम्भोनिनदसमां निशम्य वाणीम् ।
 उत्तस्थौ सितवसनोर्मिरम्यतल्पाहुग्धाब्धेः पवनतरङ्गितादिवेन्दुः ॥ ३८ ॥
 उच्छिष्टमुदयगिरिरिवेन्दुरस्माद्देवेन्द्रान्मुकुलितपाणिपङ्कजाभ्रात् ।
 सोऽद्राक्षीदथ नमतो नगोपमेभ्यः पीठेभ्यो भुवि सरितामिव प्रवाहान् ३९

कारुण्यद्विजनिधे निधेहि दृष्टिं सेवार्थी भवतु जनश्चिरात्कृतार्थः ।
 यन्निन्ताभ्यधिकफलान्यसौ ददाना तां चिन्तामणिगणनामपकरोति ॥४०॥
 इत्युच्चैर्निगदति वेत्रिणामधीशे श्रीधर्मः समुचितविन्नरामरेन्द्रान् ।
 भूदृष्टिस्मितवचसामसौ प्रसादैः प्रत्येकं सदसि यथार्हमाचक्षे ॥ (कुल्लम्भम्)
 निःशेषं भुवनविभुर्विभातकृत्यं कृत्वायं कृतसमयानुरूपवेषः ।
 आरुह्य द्विरदमुदग्रदानमुच्चैः प्रत्यग्रं सुकृतमिवाथ संप्रतस्थे ॥ ४१ ॥
 भास्वन्तं द्युतिरिव कीर्तिवद्गुणाढ्यं सोत्साहं सुभटमिवोत्सुका जयश्रीः ।
 दुर्धर्षा भुवनविसर्पिणी दुरापा तं सेना त्रिभुवननाथमन्वियाय ॥ ४२ ॥
 अक्षिसप्रलयनटोद्भटादृहासैः प्रेङ्खद्भिः पटुपटहारैः प्रयागे ।
 एकत्रोच्छलितरजश्छलेन सर्वाः संसक्ता इव ककुभो भयाद्भूवुः ॥४३॥
 मेघैर्धनं द्विपमपनीतबन्धमन्यं प्रेक्ष्यैतत्प्रमथनमांसलाभिलाषः ।
 प्रश्नोतद्विगुणमदाम्बुधारमुच्चैरालानदुवरमिभो हठादभाङ्गीत् ॥ ४५ ॥
 तिष्ठन्ती मृदुलमुजंगराजमूर्धन्युद्गोढं दृढपदमक्षमा क्षमा ते ।
 कर्णान्तेऽभिहित इतीव भङ्गदूतैर्नागेन्द्रः पथि पदमन्थरं जगाम ॥४६॥
 अश्यन्त्याश्चरणभरात्करावलम्बं ये दातुं भुव इव लम्बमानहस्ताः ।
 कर्णान्तध्वनदलिकोपकृणिताक्षास्ते जग्मुः पथि पुरतोऽस्य वारणेन्द्राः ॥४७॥
 संचेलुः प्रचलितकर्णताललीलावातोर्मिव्यतिकरशीतलैः समन्तात् ।
 संघट्टभ्रमभरमूर्च्छिता इवाशाः सिञ्चन्तः पृथुकरसीकरैः करीन्द्राः ॥४८॥
 अश्रान्तं श्रिय इव चारुचामराणां यः पश्चाद्विचरति लोलवालयीनाम् ।
 क्षामद्भिर्भुवमभितो जवेन बाहैः स व्यक्तं कथमिव लङ्घितो न वायुः ॥४९॥
 अन्योन्यस्खलनवशादयःखलीनप्रोद्गच्छज्ज्वलनकणच्छलेन सान्द्रम् ।
 कान्तारे विदधति भूरिवेगबाधां गन्धर्वा निदधुरिव कुषा दवाग्निम् ॥५०॥

आकान्ते चटुलतुरंगपुंगवाङ्गिष्णुणोर्वीबलयरजोभिरन्तरिक्षे ।
 दिव्योहात्पतित इव कचिच्चदानीं तिम्माशुर्न नयनगोचरीबभूव ॥ ५१ ॥
 उत्फालैर्दुर्तमवटस्थलीरलङ्घ्यास्तद्वाहैर्गतिरमसेन लङ्घयद्भिः ।
 सर्वत्र श्वसनकुरङ्गपुंगवोत्था संभ्रान्तिर्भनसि समादधे न केषाम् ॥ ५२ ॥
 उद्वल्गातुरगतरङ्गिताग्रसेनासंचारक्षतशिखरोच्चयच्छलेन ।
 विन्ध्याद्रेः प्रथमकृताध्वसनिरोधस्थोल्लून् शिर इव सैनिकैः प्रकोपात् ॥ ५३ ॥
 उत्त्वाताचलशिखरैः पुरः परागेणाश्वीयैः स्फुटमवटेषु पूरितेषु ।
 सा बुद्धिः खलु रथिनो यदस्य पश्चात्प्रस्थाने सुगमतरो बभूव मार्गः ॥ ५४ ॥
 प्राग्भागं द्विरदभयादुदग्रदन्तः प्रोत्सृज्य प्रकटितधर्धरोरुनादः ।
 उत्कूर्दन्विकटपदैरितस्ततोऽग्नेदासेरः पटुनटकौतुकं चकार ॥ ५५ ॥
 सर्वाशाद्विपमदवाहिनीषु सेनासंचारोच्छलितरजःस्थलीकृतासु ।
 उड्डीनैर्भ्रमरकुलैरिवावकीर्णं व्योमासीदविरलदुर्दिनच्छलेन ॥ ५६ ॥
 आतङ्गाकुलशबरीवितीर्णगुञ्जापुञ्जेषु ज्वलितदवानलभ्रमेण ।
 कारुण्यामृतरसवर्षिणीं स गच्छंश्चिक्षेप प्रभुरसकृद्नेषु दृष्टिम् ॥ ५७ ॥
 संसर्पद्वलमररुद्धसिन्धुवेगं प्रोद्दामद्विरदतिरस्कृताग्रशृङ्गम् ।
 आक्रम्य ध्वजविजितोरुकन्दलीकं विन्ध्याद्रिं स विभुगुणैरघश्चकार ॥ ५८ ॥
 सर्पत्सु द्विरदबलेषु नर्मदायाः संजातं सपदि पयः प्रतीपगामि ।
 वाहिन्यो मदजलनिर्मितास्त्वमीषामुत्सङ्गं द्रुतमुदधेरवापुरेव ॥ ५९ ॥
 मद्दन्तद्वयवलभीनिवासलीलालोलेयं नियतमनन्यगा तु लक्ष्मीः ।
 सामर्षप्रसरमितीव चिन्तयन्तो दन्तीन्द्राः सरिति बभञ्जुरम्बुजानि ॥ ६० ॥
 आ स्कन्धं जलमवगाह्य दीर्घदन्तैरामूलोद्धृतसरलारविन्दनालाः ।
 आलोढ्यास्त्रिलमुदरं तरङ्गवत्याः कृष्टाभ्रा वलय इव द्विपा विरेजुः ॥ ६१ ॥
 उन्मीलन्नवनलिनीमराललीलालंकारव्यतिकरसुन्दरौ समन्तात् ।
 आनन्दोदवसितदेहलीमिवार्थश्रीसिद्धेः सरितमलङ्घयत्स रेवाम् ॥ ६२ ॥

एकान्तं सुरसवरार्थमाश्रयन्ती प्रेक्ष्योच्चैरतनुपयोधराग्रलक्ष्मीः ।
 स्त्रीरलोलसुकमनसापि तेन विन्ध्यारण्यानी गुणगुरुणा स्थिरं सिषेवे ॥ ६३ ॥
 उत्तुङ्गद्रुमवलभीषु पानगोष्ठीव्यासक्तैर्मधुपकुलैर्निलीनमुक्तम् ।
 विभ्राणामधु मधुरं प्रसूनपात्रे गेजेव द्रुतमटवी बलैः प्रमुक्ता ॥ ६४ ॥
 बाहिन्यो हिमसलिलाः सशाद्वला भूर्यत्रोच्चैर्द्विरदभरक्षमा द्रुमाश्च ।
 संसिद्धयै द्रुतमटतो बभूवुरध्वन्यावासाः कतिचिदमुष्य तत्र तत्र ॥ ६५ ॥
 द्राघीयांसमपि जवान्नितान्तदुर्गं गव्यूतिप्रमितमिव व्यतीत्य मार्गम् ।
 सौत्कण्ठं हृदयमसौ दधत्प्रियायां वैदर्भं विषयमथ प्रभुः प्रपेदे ॥ ६६ ॥
 आरूढस्तुरगमिभ मुखासनं वा प्रोलङ्घ्य द्रुतमसमं मुखेन मार्गम् ।
 देशोऽस्मिन्महति पुनर्वसुप्रधाने व्योम्नीव द्युमणिरगादसौ रथस्थः ॥ ६७ ॥
 प्रध्वनैरनुकृतमन्द्रमेघनादैः पाण्डित्य दधति शिखण्डिताण्डवेपु ।
 ग्रामीणैर्घन इव वीक्षिते सहर्षं वज्रीव प्रभुरधिकं रथे रराज ॥ ६८ ॥
 क्षेत्रश्रीरधिकतिलोत्तमा सुकेश्यः कामिन्यो दिशि दिशि निष्कुटाः सरम्भाः
 इत्येनं ग्रथितमशेषमप्यसरोभिः स्वर्गादप्यधिकममस्त देशमीश ॥ ६९ ॥
 विस्फारैरविदितविभ्रमैः स्वभावाद्भामेयीनयनपुटैर्निपीयमानम् ।
 लावण्यामृतमधिकाधिकं तथापि श्रीघर्मो भुवनविभुर्बभार चित्रम् ॥ ७० ॥
 पुण्ड्रेक्षुव्यतिकरशालिशालिवप्रे प्रोन्मीलद्विशदसरोरुहच्छलेन ।
 अन्येषां श्रियमिव नीवृता हसन्ती देशश्रीगुणगुरुणा मुदा लुलोके ॥ ७१ ॥
 कूप्माण्डीफलभरगर्भचिर्भटेभ्यो वृन्ताकस्तवकविनम्रवास्तुकेभ्यः ।
 संकीर्णे मिथ इव दृष्टिरस्य लम्बा निष्क्रान्ता कथमपि शाकवाटकेभ्यः ७२

१. सुरा एव सबरा भिलाः दन्त्यादरपि सबरशब्दः, (पक्षे)सुरतो यो वरः.
 २. मदिगृहम्. पानशालेति यावत्. ३. गृहारामाः. ४. अप्सरोभिर्देवाङ्गनाभि-
 स्तिलोत्तमासुकेशीरम्भाप्रभृतिभिः, (पक्षे)जालयुक्तसरोभिः. ५. देशानाम्. ६. वि-
 भ्रमः 'कचरी' इति देशभाषाप्रसिद्धः फलविशेषः.

देशश्रीहृतहृदयेक्षणः क्षणेन प्रोल्लङ्घ्य क्लममिव वर्त्म नातिदूरे ।
 तत्रोर्वीमणिमयकुण्डलानुकारिप्राकारं पुरमथ कुण्डिनं ददर्श ॥ ७३ ॥
 चार्तादौ तदनु रजस्ततः प्रणादो मेरीणामतनुबलान्वितस्य भर्तुः ।
 एतस्याभिमुखगमोत्सुकं तदानीं सानन्दं पुरि विदधे विदर्भराजम् ॥ ७४ ॥
 सोल्लासं कतिपयवेगवत्तुरंगैरेत्यास्मिन्नभिमुखमंशुमानिवासीत् ।
 अस्योद्यद्गुणगरिमप्रकर्षमेरोः पादान्ते प्रणतिपरः प्रतापराजः ॥ ७५ ॥
 देवोऽपि प्रणयवशीकृतः कराभ्यामुत्क्षिप्य क्षितिमिलितोत्तमाङ्गमेनम् ।
 यद्गम्यं क्षणमपि नो मनोरथानां तद्वाहोः पृथुतरमन्तरं निनाय ॥ ७६ ॥
 श्लाघ्यं मे कुलमखिलं दिगर्प्यवाची धन्येयं समजनि संततिः कृतार्था ।
 कीर्तिश्च प्रसरतु सर्वतोऽद्य पुण्यैरातिथ्यं भुवनगुरौ त्वयि प्रयाते ॥ ७७ ॥
 सोऽप्यन्तर्मनसि महानयं प्रसादो देवस्येत्यविरतमेव मन्यमानः ।
 उन्मीलद्धनपुलकाङ्कुरः प्रमोदादित्यूचे विनयनिधिर्विदर्भराजः ॥ ७८ ॥
 किं ब्रूमः शिरसि जगन्नयेऽपि लोकैराज्ञेयं स्रगिव पुरापि धार्यते ते ।
 स्त्रीकारस्तदखिलराज्यवैभवेषु प्राणेष्वप्ययमधुना विधीयतां नः ॥ ७९ ॥
 अत्यन्तं किमपि वचोभिरित्युदारैः सप्रेम प्रवणयति प्रतापराजे ।
 देवोऽयं सरलतरं स्वभावमस्य प्रेक्ष्येति प्रियमुचितं मुदाचक्षे ॥ ८० ॥
 सर्वस्वोपनयनमत्र तावदास्तां जाताः सस्त्वदुपगमाद्वयं कृतार्थाः ।
 नास्माकं तव विभवे परस्वबुद्धिर्नो वास्ते वपुषि मनागनात्मभावः ॥ ८१ ॥
 आलपैरिति बहुमानयन्समीपे गच्छन्तं तमुचितसत्क्रियाप्रतीतः ।
 ताम्बूलार्पणमुदितं विदर्भराजं स्वावासं प्रति विससर्ज धर्मनाथः ॥ ८२ ॥
 आनन्दोच्छ्वसितमनाः पुरोपकण्ठे योग्यायामथ वरदाप्रतीरभूमौ ।
 आवासस्थितिमविरोधिनीं विधातुं सेनायाः पतिमयमादिदेश देवः ॥ ८३ ॥

स यावत्सेनानीरलमलभताज्ञामिति विभोः

पुरं पूर्वस्थित्या सपदि धनदस्तावदकरोत् ।

सुरस्कन्धावारद्युतिविजयिनो यस्य विशिखा-

समासन्नं शाखानगरमिव तत्कुण्डिनमभूत् ॥ ८४ ॥

द्वारि द्वारि पुरे पुरे पथि पथि प्रत्युल्लसत्तोरणां

पौराः पूर्णमनोरथा रचयत प्रत्यग्ररक्षावलिम् ।

पुण्यैर्वस्त्रिदशेन्द्रशेखरमणिः सोऽयं जगद्वल्लभः

प्राप्तो रत्नपुरेश्वरस्य तनयः श्रीधर्मनाभ प्रभुः ॥ ८५ ॥

यास्तूर्यारवहारिगीतमुन्वराः पात्राणि दध्यक्षत-

जग्दूर्वादलभाजि विभ्रति करे सोत्तंसवेषाः स्त्रियः ।

श्रीशृङ्गारवतीचिरार्जिततपःसौभाग्यशोभा इव

श्रेयः प्राप्य समागमं वरमिमं धन्या प्रतीच्छन्तु ताः ॥ ८६ ॥

अघोत्क्षिप्य करं ब्रवीम्यहमित शृण्वन्तु रे पार्थिवाः

का शृङ्गारवती कथापि भवता प्राप्ते जिने संप्रति ।

वार्ता तावदमी ग्रहप्रभृतयः कुर्वन्तु भाप्राप्तये

देवो यावदुदेति नाखिलजगच्चूडामणिर्भास्करः ॥ ८७ ॥

इत्थं विदर्भवसुधाधिपराजघान्यां

द्राग्दण्डपाशिकवचःशकुनं निशम्य ।

तिष्ठन्स तत्र नगरे धनदोपनीते

सिद्धिं विभुर्ददयति स हृदि स्वकार्ये ॥ ८८ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये षोडशः सर्गः ।

सप्तदशः सर्गः ।

अथायमन्येधुरुदारवेषः प्रतापराजासजनोपहृतः ।

देशान्तरायातनरेन्द्रपूर्णां स्वयंवरासम्भुवं प्रपेदे ॥ १ ॥

मुक्तामयीं कुङ्कुमपङ्क्तिलायां रङ्गावलिर्यत्र पतिंवरायाः ।

सौभाग्यभाग्योदयभूरुहाणामुप्तेव रेजे नवबीजराजिः ॥ २ ॥

यशः सुधाकूर्चिकयेव तत्र शुभ्रं नभोवेश्म स कर्तुमुच्चैः ।

मञ्चोच्चयान्कुण्डिनमण्डनेन प्रपञ्चितान्भूमिभुजा ददर्श ॥ ३ ॥

शृङ्गारसारङ्गविहारलीलाशैलेषु तेषु स्थितभूपतीनाम् ।

वैमानिकानां च मुदागतानां देवोऽन्तरं किञ्चन नोपलेमे ॥ ४ ॥

निःसीमरूपातिशयो ददर्श प्रदह्यमानागुरुधूपवर्त्या ।

मुखं न केषामिह पार्थिवानां लज्जामपीकूर्चिकयेव कृष्णम् ॥ ५ ॥

अयं स कामो नियतं भ्रमेण कमप्यधाक्षीद्विरिशस्तदानीम् ।

इत्यद्भुतं रूपमवेक्ष्य जैनं जनाधिनाथा प्रतिपेदिरे ते ॥ ६ ॥

अथोऽङ्गिनां नेत्रसहस्रपात्रं निर्दिष्टमिष्टेन स मञ्चमुच्चैः ।

सोपानमार्गेण समारुहोह हैमं मरुत्वानिव वैजयन्तम् ॥ ७ ॥

सिंहासने शृङ्ग इवोदयाद्रेस्तत्र स्थितो रत्नमये कुमारः ।

स तारकाणामिव भूपतीनां प्रभां पराभूय शशीव रेजे ॥ ८ ॥

उल्लासितानन्दपयःपयोधौ पीयूषघाम्नीव विशेषरम्ये ।

कासां न नेत्राणि पुराङ्गनानां दृष्टेऽपि तत्रेन्दुमणीवभूवुः ॥ ९ ॥

इक्ष्वाकुमुख्यक्षितिपालकीर्तिं पठत्स्वथो मङ्गलपाठकेषु ।

दत्तस्मरास्फालितकार्मुकज्यानिर्धोषवन्मूर्च्छति तूर्यनादे ॥ १० ॥

करेणुमारुह्य पतिंवरा सा विवेश चामीकरचारुकान्तिः ।

विस्तारिमञ्चान्तरमन्तरिक्षं कादम्बिनी लीनतडिल्लतेव ॥ ११ ॥ (युग्मम्)

सा बागुरा नेत्रकुरङ्गकाणामनङ्गमृत्युञ्जयमन्नशक्तिः ।
 शृङ्गारभूवल्लभराजधानी जगन्मनःकर्मणमेकमेव ॥ १२ ॥
 लावण्यपीयूषपयोधिवेला संसारसर्वस्वमुदारकान्तिः ।
 एकाप्यनेकैर्जितनाकनारी नृपैः सक्रामं ददृशे कुमारी ॥ १३ ॥ (युग्मम्)
 एतां धनुर्यष्टिमिवैष मुष्टिग्राह्यैकमध्यां समवाप्य तन्वीम् ।
 नृपानशेषानपि लाघवेन तुल्यं मनोभूरिषुभिर्जघान ॥ १४ ॥
 यद्यत्र चक्षुः पतितं तदङ्गे तत्रैव तत्कान्तिजले निमग्नम् ।
 शेषाङ्गमालोकयितुं सहस्रनेत्राय भूपाः स्पृहयांबभूवुः ॥ १५ ॥
 पर्योधरश्रीसमये प्रसर्पद्द्वारावलीशालिनि सप्रवृत्ते ।
 सा राजहंसीव विशुद्धपक्षा महीभृतां मानसमाविवेश ॥ १६ ॥
 स्वभावशोणौ चरणौ दधत्या न्यस्ते पदेऽन्तः स्फटिकावदातम् ।
 उपाधियोगादिव भूपतीनां मनस्तदानीमतिरक्तमासीत् ॥ १७ ॥
 अहो समुन्मीलति धातुरेषा शिल्पक्रियायाः परिणामरेखा ।
 जगद्भयं मन्मथवैजयन्त्या यया जयत्येष मनुष्यलोकः ॥ १८ ॥
 धनुर्लता भूरिपवः कटाक्षाः स्तनौ च सर्वस्वनिधानकुम्भौ ।
 सिंहासन श्रोणिरतुल्यमस्याः किं किं न योग्यं स्मरपार्थिवस्य ॥ १९ ॥
 मङ्गु जले बाञ्छति पद्ममिन्दुर्व्योमाङ्गण सर्पति लङ्घनार्थम् ।
 क्लिश्यन्ति लक्ष्म्या सुदृशा हताया प्रत्यागमार्थं कति न त्रिलोक्याम् २०
 कुतः सुवृत्तं स्तनयुग्ममस्या नितम्बभारोऽपि गुरुः कथं वा ।
 येन द्वयेनापि महोन्नतेन समाश्रित मध्यमकारि दीनम् ॥ २१ ॥
 यद्वर्ण्यते निर्वृतिधाम धन्यैर्ध्रुवं तदस्याः स्तनयुग्ममेव ।
 नो चेत्कुतस्त्यक्तकलङ्कपङ्का युक्ता गुणैरत्र वसन्ति मुक्ताः ॥ २२ ॥

१. योक्ने, प्रावृषि च २. हारावली, धारावली च. ३. शुद्धमातापितृकुला,
 शुक्रोभयपतत्रा च. ४. हृदय सरोविशेषं च.

इत्यङ्गशोभातिशयेन तस्याश्चमत्कृताश्चेतसि चिन्तयन्तः ।
 मनोभवसैरिव हन्यमानाः शिरसि के के दुधुवुर्न भूपाः ॥ २३ ॥
 मन्त्रान्निपेदुस्तिलकान्यकार्षुर्ध्यानं दधुश्चिक्षिपुरिष्टचूर्णम् ।
 इमां वशीकर्तुमनन्यरूपां किं किं न चक्रुर्निभृतं नरेन्द्राः ॥ २४ ॥
 शृङ्गारलीलामुकुरायमाणान्यासन्नृपाणां विविधेज्जितानि ।
 कन्यानुरागि प्रतिबिम्ब्यमानं व्यक्तं मनोऽलक्ष्यत यत्र तेषाम् ॥ २५ ॥
 कंदर्पकोदण्डलतामिवैको भ्रुवं समुत्क्षिप्य समं सुहृद्भिः ।
 करप्रयोगाभिनयप्रवालां विलासगोष्ठीं रसिकश्चकार ॥ २६ ॥
 स्कन्धे मुहुर्वक्रितकंधरोऽन्यः कस्तूरिकायास्तिलकं ददर्श ।
 अभ्युद्धरत्युद्धुरवैरिवार्धेर्वसुंधरापङ्कमिवात्र लम्पम् ॥ २७ ॥
 लीलाचलत्कुण्डलरत्नकान्त्या कर्णान्तकृष्टं धनुरैन्द्रमन्यः ।
 अदर्शयच्चन्द्रधिया गतस्य सङ्गं मृगस्येव मुखे निषेद्धम् ॥ २८ ॥
 व्यराजतान्यो निजनासिकाग्रे निधाय जिघ्रन्करकेलिपद्मम् ।
 सदस्यलक्ष्यं कमलाश्रितेव श्रियानुरागात्परिचुम्ब्यमानः ॥ २९ ॥
 कश्चित्कराभ्यां नखरागरक्तं सलीलमावर्तयति स हारम् ।
 स्मरस्त्रभिन्ने हृदयेऽस्रधाराभ्रमं जनानां जनयन्तमुच्चैः ॥ ३० ॥
 ताम्बूलरागोल्बणमोष्ठबिम्बं प्रमार्जयन्शोणकराङ्गुलीभिः ।
 पिबन्निवालक्ष्यत दन्तकान्तिच्छलेन शृङ्गारमुधामिवान्यः ॥ ३१ ॥
 अथ प्रतीहारपदे प्रयुक्ता श्रुताखिलक्ष्मापतिवृत्तवंशा ।
 प्रगल्भवागित्यनुमालवेन्द्रं नीत्वा सुभद्राभिदधे कुमारीम् ॥ ३२ ॥
 अवन्तिनाथोऽयमनिन्द्यमूर्तिरमध्यमो मध्यमभूमिपालः ।
 ग्रहा भ्रुवस्येव समग्रशक्तेर्यस्यानुवृत्तिं विदधुर्नरेन्द्राः ॥ ३३ ॥
 वृत्त्यस्तु वेलाद्रितटेषु नश्यत्युदग्रदिकुञ्जरचक्रवाले ।
 यस्य प्रयाणे पटहप्रणादैः स्पष्टाद्दृहासा इव रेजुराशाः ॥ ३४ ॥

निक्षत्रियादेव रणान्निवृत्तो विनार्थिनं कामपुषश्च दानात् ।
 अभूत्करः केवलमस्य कान्तापृथुस्तनाभोगविभोगयोग्यः ॥ ३५ ॥
 अस्वेदमावर्जितमौलिमालाभृङ्गच्छलेनाङ्घ्रियुगं नरेन्द्राः ।
 के के न भूपृष्ठलुठल्लाटभ्रष्टोद्धटभ्रूकुटयः प्रणेमुः ॥ ३६ ॥
 एनं पतिं प्राप्य दिवाप्यवन्तीप्रासादशृङ्गाभ्रजुषस्तवायम् ।
 सिप्रातटोद्यानचक्रोरकान्तानेत्रोत्सवायास्तु चिरं मुखेन्दुः ॥ ३७ ॥
 ततः सुभद्रावचनावसाने श्रीमालवेन्द्रादवतारिताक्षीम् ।
 नीत्वा नरेन्द्रान्तरमन्तरज्ञा पतिवरां ता पुनरित्यवोचत् ॥ ३८ ॥
 दुष्कर्मचिन्तामिव यो निषेद्धं विवेश चित्ते सततं प्रजानाम् ।
 विलोक्यतां दुर्नयवह्निपाथ सोऽय पुरस्तान्मगधाधिनाथः ॥ ३९ ॥
 सुखं समुत्सारितकण्टकस्य बभ्राम कीर्तिर्भुवनत्रयेऽस्य ।
 विशालवक्षःस्थलवासलुब्धा दूरान्नृपश्रीः पुनराजगाम ॥ ४० ॥
 महीभुजा तेन गुणैर्निबद्धं गोमण्डल पालयता प्रयत्नात् ।
 अपूरि पूरैः पयसामिवान्तर्ब्रह्माण्डभाण्ड विशदैर्यशोभिः ॥ ४१ ॥
 ज्ञातप्रमाणस्य यशोऽप्रमाण वृद्धास्य जज्ञे तरुणस्य लक्ष्मीः ।
 दैवात्ततोऽतुल्यपरिग्रहस्य त्वमेव कल्याणि भवानुरूपा ॥ ४२ ॥
 विदारयन्ती विषमेषुशक्त्या मर्माणि तस्मादहितस्वरूपात् ।
 आकृष्यमाणापि तया प्रयत्नात्पराङ्मुखी चापलतेव साभूत् ॥ ४३ ॥
 स्फुरत्प्रतापस्य ततोऽङ्गभर्तुः सूर्याशुराशेरिव संनिकर्षम् ।
 कुमुद्वर्ती सा सरसीव कृच्छ्राग्निनाय चैनामिति चाभ्यधत् ॥ ४४ ॥
 अङ्गोऽप्यनङ्गो हरिणोक्षणानां राजाप्यसौ चण्डरुचिः परेषाम् ।
 भोगैरहीनोऽपि हतद्विजिह्वः को वा चरित्रं महतामवैति ॥ ४५ ॥

१. 'क्षुद्रशत्रुश्च कण्टकः'. २. भूमण्डल, धेनुसमूहं च. ३. चन्द्रिकां कृत्स्न-
 हर्षवती च.

वक्त्रेषु विद्वेषिविलासिनीनामुदश्रुधाराप्रसरच्छलेन ।
 मेजुः कथंचिन्न पुनः प्ररोहमुत्खातमूल इव पञ्चवल्लयः ॥ ४६ ॥
 संसृष्टेषु साक्षीकृतमात्मसैन्यं स्वज्जोऽपि बह्व्यप्रतिमूरुपात्तः ।
 कृतार्थवत्पत्रपरिग्रहेण दासीकृतानेन विपक्षलक्ष्मीः ॥ ४७ ॥
 गङ्गामुपास्ते श्रयति त्रिनेत्रं स्वं निर्जरेभ्यः प्रविभज्य घटे ।
 अस्याननेन्दुद्युतिमीहमानो व्योमापि धावन्नधिरोहतीन्दुः ॥ ४८ ॥
 यद्यस्ति तारुण्यविलासलीलासर्वस्वनिर्वेशमनोरथस्ते ।
 तत्कामिनीमानसराजहंसं मूर्त्यन्तरानङ्गममुं वृणीष्व ॥ ४९ ॥
 ग्रीष्मार्कतेजोभिरिव सराक्षैस्तप्ताप्युदञ्चत्कमलेऽपि तत्र ।
 सा पल्वले निर्मलमानसस्था न राजहंसीव रतिं बबन्ध ॥ ५० ॥
 संपूर्णचन्द्राननमुन्नतांसं विशालवक्षःस्थलमम्बुजाक्षम् ।
 नीत्वा कलिङ्गाधिपतिं कुमारीं दौवारिकी सा पुनरित्युवाच ॥ ५१ ॥
 खिन्नं मुहुश्चारुचकोरनेत्रे प्रौढप्रतापार्कविलोकनेन ।
 नेत्रामृतस्यन्दिनि रञ्जि साक्षान्निक्षिप्यतां निर्वृतयेऽत्र चक्षुः ॥ ५२ ॥
 अनारतं मन्दरमेदुराङ्गैः प्रमथ्यमानोऽस्य गजैः पयोधिः ।
 शुशोच दुःखान्मरणाभ्युपायं ग्रस्तं त्रिनेत्रेण स कालकूटम् ॥ ५३ ॥
 चकर्ष निर्मुक्तशिलीमुखां यत्करेण कोदण्डलतां रणेषु ।
 जगन्त्रयालंकरणैकयोभ्यमसौ यशःपुष्पमवाप तेन ॥ ५४ ॥
 चेतश्चमत्कारिणमत्युदारं नवं रसैरर्थमिवातिरम्यम् ।
 त्वमेनमासाद्य पतिं प्रसन्ना श्लाघ्यातिमात्रं भव भारती वा ॥ ५५ ॥
 भूतिप्रयोगैरतिनिर्मलाङ्गात्तस्मात्सुवृत्तादपि राजपुत्री ।
 आदर्शबिम्बादिव चन्द्रबुद्ध्या न्यस्तं चकोरीव चकर्ष चक्षुः ॥ ५६ ॥
 नरप्रकर्षोपनिषत्परीक्षाविचक्षणा दक्षिणभूमिभर्तुः ।
 नीत्वा पुरस्तादवरोधरक्षा विदर्भभूपालसुतां बभाषे ॥ ५७ ॥

लीलाचलकुण्डलमण्डितास्यः पाण्ड्योऽयमुडुमारहेमकान्तिः ।
 आभाति शृङ्गोभयपक्षसर्पत्सूर्येन्दुरुच्चैरिव काञ्चनाद्रिः ॥ ५८ ॥
 निर्मूलमुन्मूल्य महीधराणां वंशानशेषानपि विक्रमेण ।
 तापापनोदार्थमसौ धरित्र्यामेकातपत्रं विदधे खराज्यम् ॥ ५९ ॥
 अनेन कोदण्डसखेन तीक्ष्णैर्बाणैरसंख्यैः सपदि क्षताङ्गः ।
 अभाजनं वीररसस्य चक्रे को वा न संख्येषु विपक्षवीरः ॥ ६० ॥
 गृहीतपाणिस्त्वमनेन यूना तन्वि खनिःश्वाससहोदराणाम् ।
 श्रीखण्डसारां मलयानिलानां सखीमिवालोक्य जन्मभूमिम् ॥ ६१ ॥
 कङ्कोलकैलालवलीलवङ्गरम्येषु वेलाद्रितटेषु सिन्धोः ।
 कुरु स्पृहां नागरखण्डवल्लीलीलावलम्बिक्रमुकेषु रन्तुम् ॥ ६२ ॥
 दिनाधिनाथस्य कुमुद्वतीव पीयूषभानोर्नलिनीव रम्या ।
 सा तस्य कान्तिं प्रविलोक्य दैवान्नानन्दसंदोहवती बभूव ॥ ६३ ॥
 महीभुजो ये जिनधर्मबाह्याः सम्यक्त्ववृत्त्येव तथा विमुक्ताः ।
 सद्योऽपि पातालमिव प्रवेष्टुं बभूवुरत्यन्तमधोमुखास्ते ॥ ६४ ॥
 कर्णाटलाटद्विडान्ध्रमुख्यैर्महीधरैः कैरपि नोपरुद्धा ।
 रसावहा प्रौढनदीव सम्यग्रत्नाकरं धर्ममथ प्रपेदे ॥ ६५ ॥
 यच्चक्षुरस्याः श्रुतिलङ्घनोत्कं यद्वेष्टि च भूः स्मृतिजातधर्मम् ।
 अद्वैतवादं सुगतस्य हन्ति पदक्रमो यच्च जैडद्विजानाम् ॥ ६६ ॥
 प्रजापतिश्रीपतिवाक्पतीनां ततः समुद्यद्वृषलाञ्छनानाम् ।
 मुक्त्वा परेषामिह दर्शनानि सर्वाङ्गरक्तेयमभूजिनेन्द्रे ॥ ६७ ॥ (युग्मम्)

१. कर्णपथलङ्घनोत्कण्ठम्; (पक्षे) वेदमार्गातिक्रमणाभिलाषम्. २. स्मृतिजा-
 तः कामस्तस्य धर्मं चापम्. धनुर्वाचकोऽपि धर्मशब्दो मेदिन्यादिषु पठ्यते; (पक्षे)
 मन्वादिस्थितिप्रोक्तं धर्मम्. ३. शोभनगमनस्य, बुद्धस्य, च. ४. चरणप्रचारः;
 (पक्षे) पदस्य क्रमो वैदिकप्रसिद्धः पदपाठः, ५. जलपक्षिणाम्. हंसानामिति याव-
 द्; (पक्षे) मूढब्राह्मणानाम्. ६. अवलोकनानि, शास्त्राणि च.

तथाहि दृष्टोभयमार्गनिर्यन्मुदश्रुधारान्वितया मृगाक्षी ।
 प्रसारितोद्गममुजाम्रयेव सोत्कण्ठमालिङ्गति नूनमेनम् ॥ ६८ ॥
 विभावयन्तीत्यथ मन्मथोत्थं विकारमाकारवशेन तस्याः ।
 अर्हद्गुणग्रामकथासु किञ्चिद्विस्तारयामास गिरं सुमद्रा ॥ ६९ ॥
 गुणातिरेकप्रतिपत्तिकुण्डीकृतामरेन्द्रप्रतिभस्य भर्तुः ।
 यद्वर्णनं यद्वचसाप्यमुष्य भानोः प्रदीपेन निरीक्षणं तत् ॥ ७० ॥
 इक्ष्वाकुवंशप्रभवः प्रशास्ति महीं महासेन इति क्षितीशः ।
 तस्यायमारोपितभूमिभारः श्रीधर्मनामा विजयी कुमारः ॥ ७१ ॥
 मासान्निशान्ते दश जन्मपूर्वानस्याभवत्पञ्च च रत्नवृष्टिः ।
 यथा न दारिद्र्यरजो जनानां स्वप्नेऽपि दृग्भोचरतां जगाम ॥ ७२ ॥
 जन्माऽभिषेकेऽस्य सुरोपनीतैर्दुग्धाब्धितोयैः प्रविधीयमाने ।
 संप्लाव्यमानः कनकाचलोऽपि कैलासशैलोपमतां जगाम ॥ ७३ ॥
 लावण्यलक्ष्मीजितमन्मथस्य किं ब्रूमहे निर्मलमस्य रूपम् ।
 वीक्ष्यैव यद्विस्मयतो बभूव हरिद्विनेत्रोऽपि सहस्रनेत्रः ॥ ७४ ॥
 वक्षःस्थलात्प्राज्यगुणानुरक्ता युक्तं न लोलापि चचाल लक्ष्मीः ।
 बद्धा प्रबन्धैरपि कीर्तिरस्य बभ्राम यद्भूत्रितयेऽद्भुतं तम् ॥ ७५ ॥
 बुद्धिर्विशाला हृदयस्थलीव सुनिर्मलं लोचनवच्चरित्रम् ।
 कीर्तिश्च शुभा दशनप्रमेव प्रायो गुणा मूर्त्यनुसारिणोऽस्य ॥ ७६ ॥
 सुराङ्गनानामपि दुर्लभं यत्पदाम्बुजद्वन्द्वरजोऽपि नूनम् ।
 तस्याङ्गमासाद्य गुणाम्बुराशेनैलोक्यवन्द्या भव सुन्दरि त्वम् ॥ ७७ ॥
 इत्थं तयोक्ते द्विगुणीभवन्तं रोमाञ्चमालोकनमात्रमिलम् ।
 सा दर्शयामास तनौ कुमारी जिनेश्वरे मूर्तमिवाभिलाषम् ॥ ७८ ॥
 भावं विदित्वापि तथा करेणुं सख्याः सहासं पुरतः क्षिपन्त्याः ।
 चेलाञ्चलं सा चलपाणिपद्मा प्रोत्सृज्य लज्जां द्रुतमाचर्ष ॥ ७९ ॥

श्रीधर्मनाथस्य मनोज्ञमूर्तेः प्रवेपमानाग्रकरारविन्दा ।
 संवाहितां वेत्रभृता क्ताभ्या चिक्षेप कण्ठे वरणस्रजं सा ॥ ८० ॥
 निःसीमसौभाग्यपयोधिवेला वीचीव वक्षःपुलिने जिनस्य ।
 समुल्लसन्ती परिपूर्णमस्याः सा पुण्यचंद्रोदयमाचचक्षे ॥ ८१ ॥
 उन्मुद्रितो यत्नवतापि नूनं धात्राधुना स्त्रीनररत्नकोशः ।
 यदस्य युग्मस्य समानमन्यन्नादार्शि रूपं न च दृश्यतेऽत्र ॥ ८२ ॥
 इत्थं मिथः पौरकथाः स शृण्वन्पुरःसरीभूतविदर्भराजः ।
 स्वकर्मवृत्त्येव नरेन्द्रपुत्र्या सम तदात्मेव पुरं विवेश ॥ ८३ ॥
 वधूवृतं वीक्ष्य वरं तमन्ये नृपा यथावासमपास्तभासः ।
 विभान्वितं भास्करमाकलय्य जग्मुः समूहा इव तारकाणाम् ॥ ८४ ॥
 स्वयंवरं द्रष्टुमुपागतानां ध्वजांशुकैर्व्योमसदामुदग्रैः ।
 विचित्रवस्त्रार्पणतत्परेव रेजे विदर्भाधिपराजधानी ॥ ८५ ॥
 अथाभवन्ननुदनादमन्द्रं ध्वनत्सु तूर्येषु पुराङ्गनानाम् ।
 उत्कण्ठितान्तःकरणानि काम शिखण्डिनीनामिव चेष्टितानि ॥ ८६ ॥
 करेऽन्दुकं कङ्कणमङ्घ्रिभागे मुखे च लाक्षारसमायताक्षी ।
 तमुत्सुका वीक्षितुमीक्षणे च संचारयामास कुरङ्गनाभिम् ॥ ८७ ॥
 एतैत हे धावत पश्यताग्रे जगन्मनोमोहनमस्य रूपम् ।
 इत्थं तमुद्दिश्य पुराङ्गनानां कोलाहलः कोऽपि समुज्जगाम ॥ ८८ ॥
 अट्टालशालापणचत्वरेषु रथ्यासु च व्याकुलकेशपाशाः ।
 द्रष्टुं तमम्भोजदृशो भ्रमन्त्यः स्वमूर्चिरे कामपिशाचवश्यम् ॥ ८९ ॥
 मुक्तामये स्वच्छरुचौ गुणाढ्ये तस्मिन्मनोज्ञे हृदयावतीर्णे ।
 असूययेव त्रुटितोऽपि हारः स्पष्टो वधूभिर्न जनावकीर्णे ॥ ९० ॥
 पञ्चाङ्गुरैः कापि कपोलमेकं संभाव्य नेत्रं च तथाङ्गनेन ।

उद्घाटितैकस्तनमण्डलागात्तमर्धनारीश्वरतां वहन्ती ॥ ९१ ॥
 बियासतस्तस्य नरेन्द्रहर्म्यमत्यद्भुतं रूपमवेक्ष्य मार्गे ।
 पुरःप्रयाणप्रतिषेधनाय शिरांसि मन्ये दुधुवुस्तरुण्यः ॥ ९२ ॥
 रुद्धे जनैर्नेत्रपथेऽत्र काचिदुच्चैस्तरां निर्भयमारुरोह ।
 आरूढचेतोभवपौरुषाणां किमस्त्यसाध्यं हरिणेषणानाम् ॥ ९३ ॥
 अङ्गेषु जातेष्वपि तद्विलोकादुद्भिन्नरोमोच्चयकञ्चुकेषु ।
 दृढप्रहारो विषमेषुवीरो मर्माणि बाणैरभिनद्धधूनाम् ॥ ९४ ॥
 कोलाहलं कापि मुघा विधाय तस्य स्वमालोकपथं निनाय ।
 द्रष्टुं दृढोपायमनङ्ग एव चक्षुस्तृतीयं सुदृशामुदेति ॥ ९५ ॥
 निर्व्याजपीयूषसहोदरोऽपि तदङ्गलावण्यरसप्रवाहः ।
 नेत्रार्धभागेन निपीयमानो न तृप्तयेऽभून्नगराङ्गनानाम् ॥ ९६ ॥
 आलिङ्ग्य बालाय समर्पयन्ती मुखेन काचित्कमुकस्य खण्डम् ।
 न केवलं तत्प्रणयानुवृत्तिमूचे निजां चुम्बनचातुरीं च ॥ ९७ ॥
 तस्य प्रमोर्ध्ववरतां गतस्य समन्ततः सर्पति कान्तिजाले ।
 बन्वाय सद्यो रसवाहिनीनां पपात लोला शफरीव दृष्टिः ॥ ९८ ॥
 उधङ्कुजालम्बितनांसिकाग्रा स्थिता गवाक्षे विगलन्निमेषा ।
 गौरी क्षणं दर्शितनाभिचक्रा चक्रे अमं काञ्चनपुत्रिकायाः ॥ ९९ ॥
 कामान्धमेव द्रुतमाकुलाभिः क्षिप्तं मनस्तत्र विलासिनीभिः ।
 तेनेतरालम्बनविप्रयोगाद्व्यावृत्तियोग्यं न पुनर्बभूव ॥ १०० ॥
 किमेणकेतुः किमसावनङ्गः कृष्णोऽथवा किं किमसौ कुबेरः ।
 लोकेऽथवामी विकलाङ्गशोभाः कोऽप्यन्य एवैष विशेषितश्रीः ॥ १०१ ॥
 शृङ्गारवत्याश्चिरसंचितानां रेखामतिक्रामति का शुभानाम् ।
 लब्धो यया नूनमसावगम्यो मनोरथानामपि जीवितेशः ॥ १०२ ॥

पीयूषधाराभिरिवाङ्गनानामित्थं स वाग्भिः परिपूर्णकर्णः ।
 उत्तोरणं द्वारमुदारकीर्तिः संबन्धिनः प्राप शनैः कुमारः ॥ १०३ ॥ (कुलकम्भः)
 तत्रायमुत्तीर्य करेणुकायाः सुवासिनीसाधितमङ्गलश्रीः ।
 विवेश यक्षाधिपदत्तहस्तः प्रशस्तमुच्चैः श्वशुरस्य सौधम् ॥ १०४ ॥
 निर्वर्तिताशेषविवाहदीक्षामहोत्सवोऽसौ श्वशुरेण सम्यक् ।
 बध्वा समं तत्र चतुष्कमध्ये सिंहासनं हैममलंचकार ॥ १०५ ॥
 अत्रान्तरे वेत्रिनिवेद्यमानमग्रे पितृप्रेषितमेकदूतम् ।
 ददर्श सम्यक्स निवेदितार्थं तदर्पितं लेखमपि व्यघत्त ॥ १०६ ॥
 अथायमाहूय पतिं चमूनां मुषेणमित्यादिशति स्म देवः ।
 स्वराजधानीं प्रति संवृतार्थं पित्राहमत्यर्थितयोपहृतः ॥ १०७ ॥
 ततोऽतिवेगेन मनोबदासु बध्वा समं रत्नपुरं समीहे ।
 त्वं कायवत्कार्यमशेषयित्वा शनैः ससैन्यो भवतानुगामी ॥ १०८ ॥

उक्त्वा तमित्यनुचरं श्वशुरानुमत्या

यावत्प्रभुः स्वपुरयानसमत्सुकोऽभूत् ।

तावद्धनाधिपतिरम्बरपुष्पकल्पं

भक्त्या विमानमुपदौकयति स्म तस्मै ॥ १०९ ॥

तत्रारुह्य वितीर्णविस्मयरुचा शृङ्गारवत्याधिकं

पूषेव प्रविकासितास्यकमलो दिश्युत्तरस्यां व्रजन् ।

सद्यः प्राप सखेदमाहूयदिव व्यालोलसौधध्वजै-

र्देवो रत्नपुरं पुरंदरगुरुः श्रीधर्मनाथः प्रभुः ॥ ११० ॥

इति महाकाविश्रीहरेचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये सप्तदशः सर्गः ।

अष्टादशः सर्गः ।

अथ श्रुताशेषसुखप्रवृत्तिना मुदं महासेननृपेण विभ्रता ।
 प्रवर्तितानेकमहोत्सवं पुरं समं कलत्रेण विवेश स प्रभुः ॥ १ ॥
 स चन्द्रमाश्चन्द्रिकयेव कान्तया तयान्वितोऽत्यन्तमनोरमाकृतिः ।
 कुमुद्वतीनामिव पौरयोषितां चकार दृक्कैरवकाननोत्सवम् ॥ २ ॥
 अलंकृतं मङ्गलसंविधानकैः प्रविश्य हर्म्यं हरिविष्टरस्थितौ ।
 तदान्वभूतामनुभाविनाविमौ महत्तरारोपितमक्षतक्रमम् ॥ ३ ॥
 यदल्पपुण्यैर्मनुजैर्दुरासदं सदैव यच्चाननुभूतपूर्वकम् ।
 वधूवरालोकनलोलेनत्रयोर्बभूव पित्रोः सममेव तत्सुखम् ॥ ४ ॥
 स नन्दनालोकनजातसंमदं सुरागलीलालसनिर्जराङ्गनम् ।
 अमन्यत स्वर्गपुरोपमं नृपः प्रसक्तसंगीतकहारि तद्दिनम् ॥ ५ ॥
 अथैष शृङ्गारवतीमिवापरां सकौतुकेनैव करेण मेदिनीम् ।
 तमादराद्वाहयितुं नरेश्वरः स्थित सदस्यात्मजमित्यभाषत ॥ ६ ॥
 नियम्य यद्वाज्यतृणेऽपि पालितं तवोदयात्पार्श्वहैनैकसत्त्ववत् ।
 विबन्धनं तद्विषयेषु निःस्पृहं मनो वनायैव ममाद्य धावति ॥ ७ ॥
 प्रतापटङ्कैः शैतकोटिनिष्ठुरैः किरीटरत्नोपलपट्टिकाव्रजे ।
 स्फुरन्निजाज्ञाक्षरमालिकामयी मया प्रशस्तिर्निहिता महीभुजाम् ॥ ८ ॥
 यशो जगन्मण्डलमण्डनीकृतं कृताः कृतार्थाः कृतिनोऽपि संपदा ।
 त्वया च जाता धुरि पुत्रिणां वयं किमस्त्यपर्याप्तमतोऽत्र जन्मनि ॥ ९ ॥
 ततोऽवशिष्टं पुरुषार्थमर्थतश्चतुर्थमेवार्थयतीह मे मनः ।
 अथान्यदप्यस्ति विधेयमादराच्चमेव तत्साधु विचारयोचितम् ॥ १० ॥
 उपेत्य बाल्येव जरातिजजरं करोति यावन्न वपुः कुटीरकम् ।
 निकेतनं तावदुपैतुमक्षयं द्रुतं यतिष्ये जिननाथवर्त्मना ॥ ११ ॥

अपत्यमिच्छन्ति तदेव साधवो न येन जातेन पतन्ति पूर्वजाः ।
 इति त्वयापत्यगुणैषिणा पतन्नपेक्षणीयो न भवामि संसृतौ ॥ १२ ॥
 सतोऽनुमन्यस्व नयज्ञ साधये समीहितं त्वद्भुजदण्डशायिनि ।
 चिरं धरित्रीवलये फणावतामपेतमारः सुखमेघतां पतिः ॥ १३ ॥
 तवापि शिक्षा भुवनत्रयीगुरोर्विभाति भानोरिव दीपदीधितिः ।
 इति प्रपद्यापि यदुच्यते मया ममत्वमोहः खलु तत्र कारणम् ॥ १४ ॥
 भृशं गुणानर्जय सद्गुणो जनैः क्रियासु कोदण्ड इव प्रशस्यते ।
 गुणच्युतो बाण इवातिमीषणः प्रयाति वैलक्ष्यमिह क्षणादपि ॥ १५ ॥
 उपात्ततन्त्रोऽप्यखिलाङ्गरक्षणे न मन्त्रिसानिध्यमपेतुमर्हसि ।
 श्रिया पिशाच्येव नृपत्वचत्वरे परिस्खलन्कश्छलितो न भूपतिः ॥ १६ ॥
 न बद्धकोषं स तथा यथाम्बुजं विकोषमाक्रामति षट्पदोच्चयः ।
 पराभिमूतिप्रतिबन्धनक्षम नृपो विदध्यादिति कोषसंग्रहम् ॥ १७ ॥
 अनुज्झितलोहभरं विभूतये विधेहि सिद्धार्थसमूहमाश्रितम् ।
 स पीडितः स्नेहमपास्य तत्क्षणात्खलीभवन्केन निवार्यते पुनः ॥ १८ ॥
 स मन्दरागोपहतः पयोनिधिर्भुमोच लक्ष्मीं सगजामपि क्षणात् ।
 इतीव जानन्निजसंनिधौ जनान् मन्दरागाननिश विधास्यसि ॥ १९ ॥
 गतत्रपो यत्नपुणीव सन्मणिं निथोजयेद्योग्यमयोग्यकर्मणि ।
 विवेकबन्धयः स महीपतिः कथं भवेदनौचित्यविदाश्रयः सताम् ॥ २० ॥
 अचिन्त्यचिन्तामणिमर्थसंपदां यशस्तरोः स्थानकमेकमक्षतम् ।
 अशेषभूभृत्परिवारमातरं कृतज्ञतां तामनिशं त्वमाश्रय ॥ २१ ॥
 स्थितेऽपि कोपे नृपतिः पराश्रयी प्रपद्यते लाघवमेव केवलम् ।

१. स्नेह प्रेमा, (पक्षे) तैलम्. २. आश्रितं जन सिद्धार्थसमूहं कृतकृत्यं विधेहि;
 (पक्षे) सिद्धार्थो गौरसर्वप. ३. दुर्जनीभवन्, (पक्षे) पिण्याकतां गच्छन्. ४. मन्दरागो
 मन्दरपर्वतः; अन्यत्र मन्दरागान्मन्दस्नेहान्.

अशेषविश्वंभरिकुक्षिरच्युतो बलिं भजन्किं न बभूव वामनः ॥ २२ ॥
 अनादृतोपक्रमकर्णधारकाः श्रयन्ति ये नीतिमिमां तरीमिव ।
 विरोधिदुर्वातविदर्भितां विपन्नदीं न दीनाः परिलङ्घयन्ति ते ॥ २३ ॥
 महोभिरन्यानिह कूपदेशवज्जडाशयाञ्शोषय मीषणैः क्रमात् ।
 यथा न लक्ष्म्या घटवोढयेव ते कृपाणधारासलिलं विमुच्यते ॥ २४ ॥
 अपेक्ष्य कालं कमपि प्रकर्षतः स्फुरन्त्यमी धामधना अपि द्रुतम् ।
 हिमेन तेनापि तिरस्कृतिं कृतामहो सहस्ये सहते न किं रविः ॥ २५ ॥
 विशुद्धपाणिः प्रकृतीरकोपयज्जयाय यायादरिमण्डलं नृपः ।
 बहिर्यवस्थामिति बिभ्रदान्तराज्याय कथं स्यादनिरुध्य विद्विषः ॥ २६ ॥
 ततो जयेच्छुर्विजिगीषुरान्तरान्यतेत जेतुं प्रथमं विरोधिनः ।
 कथं प्रदीप्तानवधीर्य बह्निना गृहानिहान्यत्र कृती व्यवस्यति ॥ २७ ॥
 यथावदारम्भविदो महीपतेर्गुणाय षाङ्गुण्यमपि प्रजायते ।
 असंशयं स्यादविमृश्यकारिणो मणिं जिघृक्षोरिव तक्षकात्क्षयः ॥ २८ ॥
 विधेयमार्गेषु पदे पदे स्वलन्नराधिनाथो मदमोहिताशयः ।
 न शारदेन्दुद्युतिकुन्दसोदरं यशोशुकं सस्तमवैति सर्वतः ॥ २९ ॥
 हिनस्ति धर्मं हृदयाभिनन्दिनीं तदर्पितां यो विलसन्नपि श्रियम् ।
 स दुर्जनानामकृतज्ञचेतसां धुरि प्रतिष्ठां लभतामचेतनः ॥ ३० ॥
 सुखं फलं राज्यपदस्य जन्यते तदत्र कामेन स चार्थसाधनः ।
 विमुच्य तौ चेदिह धर्ममीहसे वृथैव राज्यं वनमेव सेव्यताम् ॥ ३१ ॥
 इहार्थकामाभिननिवेशलालसः स्वधर्ममर्माणि भिनत्ति यो नृपः ।
 फलभिलाषेण समीहते तरुं समूलमुन्मूलयितुं स दुर्मतिः ॥ ३२ ॥
 इहेहते यो नैतवर्गसंपदं तथोपवर्गप्रतिपत्तिमायतौ ।
 अपास्तबाधं स निषेवते क्रमात्रिवर्गमेव प्रथमं निचक्षणः ॥ ३३ ॥

१. नतवर्गः सेवकादिसमूहः; (पक्षे) न-तवर्गसंपदम् इति च्छेदः. २. अपवर्गो मोक्षः; (पक्षे) पवर्गः. ३. त्रिवर्गो धर्मार्थकामाः; (पक्षे) कु-बु-दु इति वर्गत्रयम्.

नृपो गुरुणां विनयं प्रकाशयन्मवेदिहामुत्र च मङ्गलास्पदम् ।
 स चाविनीतस्तु तनूनपादिव ज्वलन्नशेषं दहति स्वमाश्रयम् ॥ ३४ ॥
 धनं ददानोऽपि न तेन तोषकृतथा यथा साम समीरयन्नृपः ।
 तदर्थसिद्धावपरैरुपायकैर्न सामसाम्राज्यतुलाधिरुह्यते ॥ ३५ ॥
 त्वमत्र पात्राय समीहितं ददत्प्रसिद्धिपात्रं परमं भविष्यसि ।
 अभिन्नतृष्णे जलधौ कमर्थिनो न वैद्वपीताद्यपवादमादधुः ॥ ३६ ॥
 नितान्तघोरं यदि न प्रसर्पते कृतं कदर्यद्रविणेन पातकम् ।
 अदृष्टलोकव्यवहारमन्वहं विपच्यते किं वसुधातलोष्मणा ॥ ३७ ॥
 सुमन्त्रबीजोपचयः कुतोऽप्यसौ परप्रयोगादिह भेदमीयिवान् ।
 सुरक्षणीयो निपुणैः फलार्थेभिर्यतः स भिन्नो न पुनः प्ररोहति ॥ ३८ ॥
 पथि प्रवृत्तं विषमे महीभृतां नितान्तमस्थाननिवेशिनो भ्रमात् ।
 स्वमन्धमाख्याति निपातयत्यपि प्रसह्य दण्डः खलु दण्डधारकम् ॥ ३९ ॥
 धिनोति मित्राणि न पाति न प्रजा बिभर्ति भृत्यानपि नार्थसंपदा ।
 न यः स्वतुल्यान्विदधाति बान्धवान्स राजशब्दप्रतिपत्तिभाक्थम् ॥ ४० ॥
 विचारयैतद्यदि केऽपि बान्धवा महाकविभ्योऽपि परे महीभुजः ॥
 यदीयसूक्तामृतसीकरैरसौ गतोऽपि पञ्चत्वमिहाशु जीवति ॥ ४१ ॥
 इहोपभुक्ता कतमैर्न मेदिनी परं न केनापि जगाम सा समम् ।
 फलं तु तस्याः सकलादिपार्थिवस्फुरद्गुणग्रामजयोजितं यशः ॥ ४२ ॥
 किमुच्यतेऽन्यद्गुणरत्नमूषणैर्विमूषयात्मानमनन्यसंनिभैः ।
 स्वभावलोला अपि यैर्विलोभिता श्रियो न मुञ्चन्ति कदाचिदन्तिकम् ४३
 इति प्रमोदादनुशास्य भूपतिस्तदैव दैवज्ञनिवेदितेऽहनि ।
 बलादनिच्छन्तमपि न्यवीविशत्स धर्ममुच्चैरभिषेकपट्टके ॥ ४४ ॥

१. अभिरिव. २. दाक्षरयिना बद्धः अगस्त्यमुनिना पीत इत्याद्यपवादमलङ्घ-
 मनोरथा अभिनः समुद्रस्योद्घोषयन्तीति भावः. ३. महाकविभ्योऽधिकः कोऽपि
 महीपसीना बान्धवो नास्तीति भावः.

अथैष मूर्च्छस्तु मृदङ्गश्लरीस्वनेषु रङ्गत्यपि मङ्गलध्वनौ ।
 चकार चामीकरकुम्भवारिभिर्महाभिषेकं स्वयमस्य भूपतिः ॥ ४५ ॥
 सभूषणे तत्परिधाप्य वाससी निवेशितस्यास्व मृगाधिपासने ।
 स्वयं दधत्काञ्चनदण्डमञ्जसा पुरः प्रतीहारनियोगमादधे ॥ ४६ ॥
 प्रसीद दृष्ट्या स्वयमेष नैषधो नमत्यवन्तीपतिरेष सेवते ।
 इदं पुरः प्रामृतमङ्गभूपतेरयं स कीरो विनयेन भाषते ॥ ४७ ॥
 सितातपत्रं द्रविडो विभर्त्यसौ सचामरौ केरलकुन्तलाविमौ ।
 इति प्रियैरप्यपदानुवर्तिनः पितुर्वचोभिः शुचमेव सोऽवहत् ॥ ४८ ॥
 प्रेमाकरे गच्छति वृद्धिमेकतः कैलानिधौ राज्ञि विवृत्तिमन्यतः ।
 रराज राज्यं रजनीविरामवत्तदा न नैक्षत्रविशेषशोभितम् ॥ ४९ ॥
 पुरा त्रिलोक्यामपि मन्दरे सुरैः कृतेऽभिषेके किमिदं पुनःपुनः ।
 इति स्फुरदन्तरुचेव निर्मलं नभोऽट्टहासं पटहस्वनैर्व्यधात् ॥ ५० ॥
 कृताभिषेको न परं स गामिमां प्रसूनगन्धोदकरलवृष्टिभिः ।
 दुदोह कामान्दिवमप्यसंशयं किमस्त्यसाध्यं सुकृतात्मनामपि ॥ ५१ ॥
 स पञ्जरेभ्यः कलकेलिपक्षिणो विपक्षबन्दीश्च विमोचयन्नृपः ।
 मनोरथादप्यधिकं ददत्तदा प्रवर्तयामास न कस्य संमदम् ॥ ५२ ॥
 जनेषु गायत्सु जगौ प्रतिस्वनैर्ननर्त नृत्यत्सपि लोलकेतुभिः ।
 अवाप्य संहर्षमिवोत्सवे प्रभोर्मुदा न किं किं विदधे तदा पुरम् ॥ ५३ ॥
 इति व्यतिक्रम्य दिनानि कानिचिन्महोत्सवेऽस्मिञ्जरठीभवत्यपि ।
 स पुत्रमापृच्छत्य तपश्चिकीर्षया ययौ महासेनमहीपतिर्वनम् ॥ ५४ ॥
 अथ श्लथीभूतविमोहबन्धनोऽप्यसौ वियोगात्पितुरन्वतप्यत ।
 अवैत्य संसारगतिं ततः स्वयं प्रबुद्धमार्गः समचित्तयत्नजाः ॥ ५५ ॥

१. कीरदेशमहीपतिः. २. धर्मनाथे सुखे च. ३. महासेनमहीपतौ चन्द्रे च.
 ४. राज्यपक्षे क्षत्रविशेषेर्न शोभितमित्यर्थः.

प्रजाः प्रशस्याः खलु ताः सरन्त्यमुं जिनेश्वरं याः प्रविधूतकल्मषम् ।
 स्तुमः कथं तत्सुकृतानि चिन्तनं चकार यासां स्वयमेव स प्रभुः ॥५६॥
 कचिन्न चक्रे करवालकर्षणं न चापरागं विदधे कमप्यसौ ।
 स कोमलेनैव कैरेण लालयन्वशीचकारैकवधूमिव क्षितिम् ॥ ५७ ॥
 गुणार्णवं नम्रनरामरोगस्फुरत्किरीटोच्चयचुम्बितक्रमम् ।
 पतिं समासाद्य मही महीयसी बभूव लोकद्वितयादपि ध्रुवम् ॥ ५८ ॥
 न चापमृत्युर्न च रोगसंचयो बभूव दुर्मिक्षभयं न च कचित् ।
 महोदये शासति तत्र मेदिनी ननन्दुरानन्दजुषश्चिरं प्रजाः ॥ ५९ ॥
 बवौ समीरः मुखहेतुरङ्गिनां हिमादिवोष्णादपि नाभवद्भयम् ।
 प्रभोः प्रभावात्सकलेऽपि भूतले स कामवर्षी जलदोऽप्यजायत ॥ ६० ॥
 ध्रुवं भुजस्तम्भनियन्त्रिता गुणैरनेन गाढं करिणीकृतौचला ।
 कुतोऽन्यथा भृमृदुपायनच्छलात्समाययुः काममदोद्धता गजाः ॥ ६१ ॥
 अजस्रमासीद्वनसंपदागमो स वारिसंपत्तिरदृश्यत कचित् ।
 महौजसि त्रातरि सर्वतः सतां सदा पराभूतिरभूदिहाद्भुतम् ॥ ६२ ॥
 न नीरसत्त्वं सलिलाशयादृते दधावधः पङ्कजमेव सद्गुणान् ।
 अमूदधर्मद्विषि तत्र राजनि त्रिलोचने यद्विजिनानुरागिता ॥ ६३ ॥
 प्रसङ्ग रक्षत्यपि नीतिमक्षतामभूदनीतिः सुखभाजनं जनः ।
 भयापहारिष्यपि तत्र सर्वतः को नाम नासीत्प्रभयान्वितः क्षितौ ॥६४॥

१. करवालः खड्गः, (पक्षे) करौ हस्तौ वालाः केशाः २. चापे धनुषि राग-
 मः (पक्षे) अपरागं विरक्तम्. ३. हस्तेन बलिना च. ४. पूज्या. ५. भूमिः.
 ६. अधिकसंपत्प्राप्तिः, (पक्षे) मेघसंपदागमः. ७. जलसंपत्तिः, (पक्षे) अरिसंपत्तिः
 शत्रुबाहुल्यम्. ८. परिभवः, (पक्षे) उत्कृष्टमैश्वर्यम्. ९. नीरस्य सत्त्वं विद्यमानता.
 (पक्षे) नीरसस्य भावः. १०. जिनेऽनुरागाभावः; (पक्षे) अजिनं गजादि चर्म.
 ११. नीतिरहितः; (पक्षे) स्वचक्रपरचक्रादि-रहितः. १२. प्रकृष्टभयेन; प्रभया
 कान्त्या च.

त्रिसंध्यमागत्य पुरंदराज्ञया सुराङ्गना दर्शितभूरिविभ्रमाः ।

वितन्वते स्म स्मरराजशासनं सुखाय संगीतकमस्य वेश्मनि ॥ ६५ ॥

वक्त्राब्जेन जयश्रियं विकसता क्रोडीकृतां दर्शय-

न्हस्तोदस्तजयध्वजेन विदधद्वयक्तामथैनां पुनः ।

एकः प्राप सुषेणसैन्यपतिना संप्रेषितः संसदं

तस्यानेकनृपप्रवर्तितसमिद्धत्तान्तविद्वार्तिकः ॥ ६६ ॥

प्रणतशिरसा तेनानुज्ञामवाप्य जगत्पतेः

कथयितुमुपक्रान्ते मूलादिहाजिपराक्रमे ।

श्रवणमयतामन्यान्यापुस्तदेकरसोदया-

दपरविषयव्यावृत्तानीन्द्रियाणि सभासदाम् ॥ ६७ ॥

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्येऽष्टादशः सर्गः ।

एकोनविंशः सर्गः ।

आहवक्रममामूलमथ दूतः पुरः प्रभोः ।

आह वैक्रममामूलमिति विद्वेषिभूभुजाम् ॥ १ ॥

कार्यशेषमशेषज्ञोऽशेषयित्वा स निर्ययौ ।

यावत्संबन्धिनो देशात्सुषेणः सह सेनया ॥ २ ॥

तावदङ्गादयः क्षोणीभुजो दाराधियातया ।

वामयास्यानुजग्मुस्ते भुजोदारा धिया तया ॥ ३ ॥ (युग्मम्)

अथ तैः प्रेषितो दूतः पृथ्वीनाथैर्युयुत्सुभिः ।

१. युद्धवार्ताभिज्ञः. वार्तिको वार्ताहरो दूतः. २. अस्मिन्सर्गे आदर्शपुस्तके यमकादिषु संक्षिप्तं टिप्पणं कविद्वर्तते प्रायस्तदेवात्र गृहीतम्. ३. वक्रं विषमम्, अत एव अमामूलमलक्षणीकारणम्. ४. दारसंबन्धी य आधिस्तेन यातया प्राप्तया धिया. ५. वामया वक्रयेति धियेत्यस्य विशेषणम्.

साक्षाद्गर्व इवागत्य तमवोच्चमूपतिम् ॥ ४ ॥
 त्वं क्षमो भुवनस्यापि तेने नेन प्रभास्वतः ।
 तैवानूना चमूचके तेनेऽनेन प्रभा स्वतः ॥ ५ ॥
 तवानूरोरिवाकाशे प्रभुमर्क्तिर्न बाधिका ।
 अग्रेसरी पुनः किं न वारिराशौ निमज्जतः ॥ ६ ॥
 चतुरङ्गां चमूं त्यक्त्वा चतुरं गां गतः कथम् ।
 प्रभयाधिकरक्षां स प्रभयाधिगतोऽवति ॥ ७ ॥
 कर्मणेनैव तेनोढा सा शृङ्गारवतीति यः ।
 साशङ्कस्तु कृतः पत्या राजवर्गः प्रणश्यता ॥ ८ ॥
 नैवमायोधनं शक्त्यानवमायो धन ददत् ।
 समनागबलः कर्तुं स मनागबलत्त्वया ॥ ९ ॥ (युग्मम्)
 लक्ष्मीजिघृक्षया तुभ्य राजकं नापराध्यति ।
 किं तु रीत्येव वैदर्भ्या गौडीयाभ्यसूयितम् ॥ १० ॥
 भारसारसमाकारा रिकामा सरसा रैमा ।
 सा गता हंसना तेन न तेनासहर्तांगसा ॥ ११ ॥

(प्रतिलोमानुलोमपादः)

१. तेन इनेन स्वामिना २. प्रभास्वतस्तेजस्विनः ३. तव चमूचके अनेन स्वतः
 अनूना प्रभा चके, ४. नवा अधिका च, बवयोरभेदात्; (पक्षे) बाधिः क्वा न.
 ५. समुद्रे; (पक्षे) वा-अरिराशौ शत्रुसमूहे. ६. प्रभया तेचसा; प्रकर्षेण भयाधि-
 गतः, योऽकारणं चमूं त्यक्त्वा प्रपलायते स भयान्वितो भवत्येव. ७. प्रत्यप्रसङ्गा-
 मम्. ८. न अवमः अयः शुभावहो विधिर्यस्य. ९. तुल्यहस्तिस्तेन्यः. १०. मनाक्
 अबलत्. ११. गौडदेशभवाव, यथा वैदर्भी रीतिर्गौडीवल्लभाय कवये कुप्यति
 तथा तुभ्यं शृङ्गारवत्याभ्यसूयितम्. १२. कामसर्वस्वतुल्याकृतिः. १३. राकाबन्मा
 लक्ष्मीर्यस्याः सा, १४. कामिनी. १५. स्मितमुखी; (पक्षे) अहसना अस्मेरास्या.
 चित्तानुरागविरहात्. १६. तेन आगसापराधेन.

त्वामिहायुक्क विश्वंस्तमूतलोपकृतिक्षमः ।

न वापराधकृत्वाथः केवलं मूतिहेतवे ॥ १२ ॥

अस्य मौनाधिकैः सेना अस्यमाना नैवाजितः ।

अस्यमानाहतेरेता अस्यमानावितुं क्षमः ॥ १३ ॥

परलोकभयं बिभ्रत्प्रभुभक्तिं प्रपद्यसे ।

भवितासि ततो नूनं स्ववंशोद्धरणक्षमः ॥ १४ ॥

अरमभीतियुक्तस्ताः कष्टं स्कन्दोऽपि रक्षति ।

अरमभीतियुक्तस्ता दूरे पास्यति वाहिनीः ॥ १५ ॥

अबलं तां पुरस्कृत्य त्यक्तोऽसि सबलोऽमुना ।

निराश्रयस्ततो धीर राजवर्गं त्वमाश्रय ॥ १६ ॥

प्रार्थयैतांश्चतुर्वर्गं रथवाजिप्रदानतः ।

लप्स्यसे पञ्चतामुच्चैरर्थवाजिप्रदानतः ॥ १७ ॥

परमस्नेहनिष्ठास्ते परदानकृतोद्यमाः ।

समुन्नतिं तवेच्छन्ति प्रधनेन महापदाम् ॥ १८ ॥

राजानस्ते जगत्ख्याता बहुशोभनवाजिनः ।

वने कस्तत्कुधा नासीद्बहुशोभनवाजिनः ॥ १९ ॥

संकृपाणां स्थितं बिभ्रत्सर्वधामनिधनं तव ।

दाता वा रीजसंदोहो द्राक्कान्तारसमाश्रयम् ॥ २० ॥

१. विश्वस्त समस्त यद्भूतलं तस्योपकाराय समर्थः; (पक्षे) विश्वस्त-भूत-लोप-कृति-क्षमः भद्राल्लजनविनाशकः, विश्वासघातक इति यावत्. २. न-वा-अपराध-कृत्; (पक्षे) नवअपराधकृत्. ३. प्रमाणाधिकैः. ४. क्षिप्यमाणा. ५. नवीनसङ्ग्रामात्. ६. सङ्ग्रामप्रमाणघाततः. ७. अस्ति-अमान-अवितुं. ८. परलोको जन्मान्तरं शत्रुश्च. ९. स्वामिदेवां अर्हतां च. १०. रथ-वाजि-प्रदानतः. ११. अथवा-आजि-प्र-जानतः. १२. बहुशोभनवाजिनः. १३. बहुशोभनव-अजिनः. १४. सद्यमानाम्; (पक्षे) सख्यज्ञाम्. १५. स्वधामनि स्वयदे भनं तव दाता दास्यति; (पक्षे) स्वधामा निधनम्. १६ राजसमुद्रः. १७. कान्ता-रथ-आश्रयम्; (पक्षे) कान्तार-समाश्रयम्.

सहसा सह संरेमैर्घावितौषाविता रणे ।
 दुःसहेऽदुः सहेऽलं ये कस्य नाकस्य नार्जनम् ॥ २१ ॥
 तेषां परमतोषेण संप्रदातिरसं गतः ।
 खोन्नतिं पतितां बिभ्रत्संघाहीनो भविष्यसि ॥ २२ ॥ (युग्मम्)
 बहुशस्त्रासमाप्येषां बहुशस्त्रासमाहतेः ।
 को वा न रमते प्राप्ताङ्को वानरमते गिरौ ॥ २३ ॥
 किमु दासतया स्थातुमीहसे कापि भूमृति ।
 असंख्यं कर्म तत्कुर्वन्नप्यसे कम्बलोत्सवम् ॥ २४ ॥
 बहुधामरणेऽच्छद्युद्बुद्धा मरणेच्छया ।
 परंभीरहितं पश्येत्परंभीरहितं परम् ॥ २५ ॥
 बन्धाय बाहिनीशस्य तवैते मेदिनीभृतः ।
 आयान्ति कटकैर्जुष्टाः सनागहरिखड्गिभिः ॥ २६ ॥
 मुरलो मुरलोपीव कुन्तल कुन्तलश्च कैः ।
 मालवो मौलवोद्गीवैर्वार्यते वार्य ते रणे ॥ २७ ॥
 उद्दामाद्वरदेनाद्यो (?) कलिङ्गेन वृषध्वजः ।
 शिरोर्पितार्धचन्द्रेण कार्यस्त्वमगजाश्रितः ॥ २८ ॥
 अनेकपापरक्तो वा लभ सेनाशमं गतः ।
 अनेकपापरक्तो वा लभसे नाशमङ्गतः ॥ २९ ॥

१. गजप्रधानैः. २. धावितार्धा आधिरक्षिते रणे इताः प्राप्ताः. ३. सपत्न्याधिक-
 रागम्; (पक्षे) संप्रदातिः सेवकः, असंगत एकाकी. ४. स्वामित्वम्; (पक्षे) च्युतम्.
 ५. सत्-अही-हनः समीचीनभूपालः; (पक्षे) शहरहितः. ६. बहुशः-त्रासम्.
 ७. बहुशस्त्र-आसमाहतेः. ८. लब्धोत्सवः. ९. उदासतया; (पक्षे) दासतया.
 १०. राक्षि, पर्वते च. ११. कम्बलोत्सवम्; (पक्षे) कम्बलोत्सवम्. १२. बहु-
 धाम-रणे. १३. अच्छद्युत्सच्छतेजाः. १४. पर-मी-रहितम्. १५. परमीः अन्तरः.
 १६. विष्णुरिव. १७. कुन्तलदेशचतुषः. १८. कुन्तान् छातीति. १९. मा लक्ष्मी-
 स्तस्वालयलोनीद्गीवैः. २०. अनेकपा-अपरक्तः.

हितहेतु वचस्तुभ्यमभ्यधामहमीदृशम् ।
 विरोधिन्यपि यत्साधुर्न विरुद्धोपदेशकः ॥ ३० ॥
 अधिकं दरमेत्याहो अधिकंदरमुन्नतान् ।
 समासादयशाः शैलान्समासादय वा नृपान् ॥ ३१ ॥
 इति राजगणे तस्मिन्नधिकोपकृतिक्रमे ।
 गतिद्वयमुदाहृत्य प्रणिधिविरराम सः ॥ ३२ ॥
 रैरोऽरीरोरुररुत्काकुं केकिकङ्किकः ।
 चञ्चञ्चञ्चच्चिच्चोचे तततातीति तं ततः ॥ ३३ ॥ (चतुरक्षरः)
 अन्तरत्यन्तनिर्गूढपदाभिप्रायभीषणा ।
 वाग्भुजङ्गीव ते मृद्वी कस्य विश्वासकृद्बहिः ॥ ३४ ॥
 दुर्जनः सत्सभां प्रष्टामीहते न स्वभावतः ।
 किमुल्लक्षस्तमोहन्त्री भास्वतः सहते प्रभाम् ३५ (गूढचतुर्थपादः)
 सीमां सौभाग्यभाग्यानां शोभासंभावितस्सरः ।
 अहो घाष्ट्यं जगन्नाथः कर्मणीत्युच्यते स्वैः ॥ ३६ ॥
 प्रभाप्रभावभाग्येन भाग्येन स वधूकरम् ।
 तेने तेनेऽपतन्माला तन्मालापं वृथा कृथाः ॥ ३७ ॥
 गुणदोषानविज्ञाय भर्तुर्भक्ताधिका जनाः ।
 स्तुतिमुच्चावचामुच्चैःकां न कां रचयन्त्यमी ॥ ३८ ॥
 धर्मे बुद्धिं परित्यक्त्वौपरत्रानेकपापदे ।
 सदयः कुरुते कस्तां परत्रानेकपापदे ॥ ३९ ॥

१. समासात्-अयशाः. २. रायं धनं ददातीति रैरः; अरीन् ईरयन्तीत्यरीराः
 सुभटाः, तेषां उरुर्महान्. केकिना कङ्कते इत्येवंशीलः केकिकङ्क्री कार्तिकेयः,
 तस्यैव कः कामो यस्य स केकिकङ्किकः. चञ्चन्ती चतुर्दशा उच्चा महती विबुद्धि-
 र्यस्य. तत्तां प्रचुरां तां लक्ष्मीमतति गच्छति इत्येवंशीलस्वतताती, काकुलं मर्म-
 व्ययकशब्दम्. ३. अधर्मे. ४. परेभ्यस्त्रायन्ते ते अनेकपा हस्तिनस्तेषामापदे.

आस्तां जगन्मणेस्तावद्धानोरन्यैर्महस्विभिः ।
 अनूरोरपि किं तेजः संभूय परिभूयते ॥ ४० ॥
 मम चापलतां वीक्ष्य नवचापलतां दधत् ।
 अयमाजिरसाद्भन्तुं किं यमाजिरमिच्छति ॥ ४१ ॥
 सौजन्यसेतुमुद्भिन्दन्यत्त्वया नैव वारितः ।
 तन्नः क्रोधार्णवौघेन प्लावनीयो नृपत्रजः ॥ ४२ ॥
 विपद्विधास्यतेऽत्राहंकारिभिः कैरिभिर्मम ।
 एकाकिनापि रुध्यन्ते हरिणा हरिणा न किम् ॥ ४३ ॥
 जयश्रियमथोद्बोद्धुं त्वत्प्रतापमिसाक्षिकम् ।
 वित्तमाजौ ददद्भूतं सुषेणो विससर्ज सः ॥ ४४ ॥
 रागित्प्राजिवरा कापि नेतेनातततामसा ।
 सामताततना तेने पिकारावजिता गिरा ॥ ४५ ॥

(अनुलोमप्रतिलोमार्धः)

तथाप्यनुनयैरेष शाम्यति स्म न दुर्जनः ।
 और्वस्तनूनपात्रीरैर्निरघेरिव भूरिभिः ॥ ४६ ॥
 युद्धानकाः स्म तद्भीमाः सदानघ नदन्ति नः ।
 बभृंहिरे जयायोच्चैः सदानघनदन्ति नः ॥ ४७ ॥
 उद्भिन्नोद्गमरोमाञ्चकञ्चुकेषु मुदस्तदा ।
 अन्तरङ्गेषु शूराणां सनाहा न बहिर्ममुः ॥ ४८ ॥
 निजैर्दोरदनोदीर्णश्रीरता घनताविभा ।
 तैरसारबलं चेरुरिभा भूतहतो भृशम् ॥ ४९ ॥

१. का-अरिभिः । २. निजबाहुदन्ताभ्यामुदीर्णा या श्रीस्तस्या रताः । ३. घना-
 नाः संभूहो घनता तद्वद्विभा येषाम् । ४. तरसा आरबलं शत्रुसैन्यम् । ५. भूतहतः
 प्राणिघातकाः ।

(प्रातिलोभ्येनानन्तरश्लोकः)

संभृतो हृतभूभारिरुचेऽलं वरसारतः ।

भावितानघतारश्रीर्न दीनो दरदोऽजनि ॥ ५० ॥

शङ्केऽनुकूलपवनप्रेक्षितैः स्थन्दनध्वजैः ।

निकणत्किङ्किणीकाणैर्योद्धुं जहुविरे द्विषः ॥ ५१ ॥

नवप्रियेषु बिभ्राणाः सङ्गरागमनायकाः ।

क योषितोऽभवन्नोत्काः संगरागमनाय काः ॥ ५२ ॥

सदृशावत्यनीकेऽत्र त्वत्प्रतापप्रदीपके ।

वधायैव निषेतुस्ते पतंगा इव शत्रवः ॥ ५३ ॥

गङ्गोरगगुरुप्राङ्गौरगोगुरुरुग्रगुः ।

रौगागारिगौरैरङ्गैरग्रेऽङ्गं गुरुगीरगात् ॥ ५४ ॥ (द्व्यक्षरः)

अङ्गमुत्तुङ्गमातङ्गमायान्तं प्रत्यपद्यत ।

वात्येव वारिदानीकं सा सुषेणस्य वाहिनी ॥ ५५ ॥

अतस्तमानसे सेना सदाना सारवा रणे ।

अतस्तमानसेसेना सदानासारवारणे ॥ ५६ ॥ (समुद्रकः)

कुम्भभूरिव निर्मग्नसपक्षानेकभूधरम् ।

उच्चुलुम्यांचकारोच्चैः स क्षणादङ्गवारिधिम् ॥ ५७ ॥

निर्लिशदारितारातिहृदयाचलनिर्गता ।

१. भुवि भान्तीति भूभास्ते च तेऽरयश्च, तेषां रुचिः सा हृता येन, तत्सबो-
धनम्. २. वरसारत उत्कृष्टबलात्. ३. भाविता अधिगता अनघा तारा उज्ज्वला
श्रीर्येन. ४. गङ्गा च उरगगुरुश्च उग्राङ्गं च तद्वद्गौरा या गौर्वाणी तथा गुरुर्वृह-
स्पतिः. उग्रा गावो बाणा मयूखा वा यस्य सः. ५. राग एवागारं येषां तेषां
गौरैर्विषआयैः. गुरुगीर्महानादः. ६. सत् शोभनं अनो बलं यस्याः सा सदानाः;
अतस्तमानान् अक्षीणाहंकारान् श्यति तस्मिन्. सेना स्वामियुक्ताः सदानासारा
वारणा यस्मिन्.

न करिस्कन्धदन्नासृङ्गदी दीनैरतीर्यत ॥ ५८ ॥ (निरौष्ठयः)

स्रोहपूर इव क्षीणे तत्रोद्रेकं महीमुजः ।

अस्तं यियासवोऽन्येऽपि प्रदीपा इव भेजिरे ॥ ५९ ॥

हेमवर्माणि सोऽद्राक्षीद्भाविना भाविनासिना ।

द्विडबलान्यत्सकेनेव निचितानि चिताग्निना ॥ ६० ॥

तद्धनोत्क्षिप्तदुर्वारतरवारिमहोर्भयः ।

अरिश्माधरवाहिन्यो रणक्षोणीं प्रपेदिरे ॥ ६१ ॥

समुत्साहं समुत्साहंकारमाकारमादधत् ।

ससारारं ससारारम्भवतो भवतो बलम् ॥ ६२ ॥

कोदण्डदण्डनिर्मुक्तकाण्डच्छले विहायसि ।

चण्डांशुश्चण्डभीत्येव संवत्रे करसंचयम् ॥ ६३ ॥

सारसेनारैसे नागाः समरे समरेखया ।

न न दाननदाश्चेरुर्वाजिनो वाजिनोद्धताः ॥ ६४ ॥

उदृण्डं यत्र यत्रासीत्पुण्डरीकं रणाम्बुधौ ।

निपेतुस्तव योधानां तत्र तत्र शिलीमुखाः ॥ ६५ ॥

के न बाणैर्नैर्वाणैस्ते सेनया सेनया हताः ।

मानवा मानवाधान्धाः सत्तराः सत्तराशयः ॥ ६६ ॥

बाणैर्बलमरातीनां सदापिहितसौरभैः ।

अपूरि सुरमुक्तैश्च त्वद्वलं कुसुमोत्करैः ॥ ६७ ॥

मूर्धानं दुधुवुस्तत्र कङ्कपन्नक्षता भटाः ।

प्रभोरर्थासमाप्तौ वा प्राणानां रोद्धुमुक्रमम् ॥ ६८ ॥ (अतालव्यः)

१. त एव घनाः. २. वारि जलम्, (पक्षे) तरवारिः खड्गः. ३. रसो रागः, शब्दो वा. ४. छत्र, सिताम्भोजं च. ५. बाणाः, अमराश्व. ६. नवशब्दैः. ७. आच्छादितसूर्यकान्तिमिर्बाणैः, प्रकटीकृतसौरभ्यैः कुसुमोत्करैश्च.

बुद्धिद्विदृक्पृष्ठीठास्थितात्कारभरभैरवे ।
 पेतुर्भयान्वितास्तत्र पत्रिणो न पतत्रिणः ॥ ६९ ॥
 शरधाताद्गैर्जनिरसितैरुत्पलायितम् ।
 रक्ताब्धौ तत्करैश्छिन्नैरसितैरुत्पलायितम् ॥ ७० ॥
 वेतालास्ते तृषोत्तालाः पश्यन्तः शरलाघवम् ।
 पाणिपात्रस्थमप्यत्र कीलालं न पपुर्युधि ॥ ७१ ॥
 त्वद्वलैर्विषमारातिमारातिस्फुटविक्रमैः ।
 अस्वगं व्योम कुर्वाणैः कुर्वाणैस्तस्तरे तदा ॥ ७२ ॥
 संसारसारलक्ष्म्येव वैदर्भ्या स्वीकृतस्य ते ।
 ईर्ष्या वर्धितोत्साहा तत्र शत्रुपरम्परा ॥ ७३ ॥
 पराजिताशु भवतः सेनया यतमानया ।
 पराजिता शुभवतः सेनया यतमानया ॥ ७४ ॥ (युगम्)
 ततो मग्ने बलेऽन्यस्मिन्पुलकस्फारसैनिकः ।
 एकहेल सहोत्तस्थे मालवेन्द्रेण कुन्तलः ॥ ७५ ॥
 सुषेणस्तद्वलव्यूहं सन्नाहवपुषं ततः ।
 हर्षेण वीक्ष्य सौवर्णसन्नाहवपुषं ततः ॥ ७६ ॥
 चतुरङ्गबले तत्र परिसर्पति शात्रवे ।
 सैन्यमाश्वासयामास व्याकुलं स्वं चमूपतिः ॥ ७७ ॥
 स वाजिसिन्धुरग्रामान्संभ्रमादभिधावितः ।
 जवादसिं स्फुरद्भामा बिभ्रन्नादमघाततः ॥ ७८ ॥ (गोमूत्रिकः)

१. भया प्रभया, (पक्षे) भयेन. २. युद्धात्पलायिता गजा इत्यर्थः. ३. उत्प-
 लवदाचरितम्. ४. विषमा ये अरातयस्तेषां मारो मारणम्. ५. कुः पृथ्वी.
 ६. परैरजिता आशु. ७. यत्नं कुर्वाणया. ८. स्वामिसमेतया. ९. विस्तृताहंकारया.
 १०. सन्न-आहव-पुषं.

सगजः सरथः साध्वः सपदातिः समन्ततः ।

कामन्नभिमुखं क्रोधात्तीव्रतेजाः शितायुषः ॥ ७९ ॥ (युग्मम्)

समारंभे समारंभे समारे भे रणे रिपुः ।

स दानेन सदानेन सदानेन व्यपोहितुम् ॥ ८० ॥

अम्भोधिरिव कल्पान्ते स्वङ्गकलोलभीषणः ।

स्खलितो न स भूपालैस्तत्र वेलाचलैरिव ॥ ८१ ॥

कैङ्कः किं कोककेकाकी किं काकः केकिकोऽककम् ।

कौकः कुकैककः कैकः कः केकाकाकुकाङ्कम् ८२ (एकाक्षरः)

अनेकधातुरङ्गाढ्यान्कुञ्जराजिदुरासदान् ।

रिपुशैलानसिर्मिन्दञ्जिष्णोर्वज्रमिवावभौ ॥ ८३ ॥

जघ्नान करवालीयघातेनारेर्बल बली ।

न नाप्ता ते निरालम्बा करे तेनावनिर्वरः ॥ ८४ ॥ (अर्धभ्रमः)

तेन सङ्ग्रामधीरेण तव नाथ पदातिना ।

एकहेलमनेकेभ्यः शत्रुभ्यो निशितासिना ॥ ८५ ॥

भैरं याममयारम्भरञ्जिता ददताजिरम् ।

याता क्षमा माक्षता या मदमाररमादम ॥ ८६ ॥ (युग्मम्)

(सर्वतोभद्रम्)

१. स-मार-इभे, सम-आरेभे, आरेभ. शब्द समारंभे समारब्धः. दानेन खण्डनेन सदानेन सद्गुणेन व्यपोहितुमुपकान्तुम्. २. कैङ्को बकः. कोककेकाकी चक्रवाकहंसगामी काको ध्वाङ्गः. केकिकः मयूरवत्क आत्मा स्वरूपं यस्य सः. कुकैककः स्वर्गपृथ्वीजलेष्वद्वितीयः. गुरुत्वात्. कुटिलं जगाम. केकाकाकुको मयूरः स चिह्नं यस्य स केकाकाकुकाङ्कः, तस्येव क शरीरं यस्य तम्. ३. अनेकधा-नु-रंगः; (पक्षे) अनेक-धातु-रङ्ग. ४. कुञ्जर-आजि, (पक्षे) कुञ्ज-राजि. ५. भर-मत्यर्थम्. अयारम्भरञ्जिता शुभावहविधिप्रारम्भरञ्जिता सती. मा लक्ष्मीस्वस्या अक्षता निलता. आररमादम अरिसमूहलक्ष्मीदमन. याता लब्धा.

धाम्ना धाराजलेनेव दृष्टमातङ्गसंगमाम् ।
 अभ्युक्ष्याभ्युक्ष्य जग्राह तत्कृपाणो रिपुश्रियम् ॥ ८७ ॥
 देवेन्दो विवदद्वादिवाददावदवान्बुद ।
 दिवं ददद्दुदावेदं दुद्वृन्दं विदैवैवत् ॥ ८८ ॥ (व्यक्षरः)
 पीत्वारिशोणितं सद्यः क्षीरगौरं यशो वमन् ।
 इन्द्रजालं तदीयासिः काममाविश्रकार सः ॥ ८९ ॥
 स प्रसादेन देवस्य रसादेकपदे बलम् ।
 संपदेऽजयदेव द्विदृक्पदेन सदेवनम् ॥ ९० ॥ (मुरजबन्धः)
 तेन मालवचोलाङ्गकुन्तलव्याकुले रणे ।
 भानुनेव तमकीर्णे किं किं नो तेजसा कृतम् ॥ ९१ ॥
 काननाः कानने नुन्ना नाकेऽनीकाङ्गकानिनः ।
 के के नानीकिनीनेन नार्कानैकाकिना ननु ॥ ९२ ॥ (व्यक्षरः)
 सागरे भुवि कान्तारे सगरे वा गरीयसि ।
 त्वद्वक्तिः कस्य नो दत्ते कामधेनुरिवेहितम् ॥ ९३ ॥
 देवनाथमनादृत्य भावनास्तम्भनादृते ।
 त्वयीनासीत्स नास्तद्विद्वज्यी नाथमनास्ततः ॥ ९४ ॥ (मुरजबन्धः)
 स्वङ्गत्रासावशिष्टेऽथ प्रणष्टे विद्विषां बले ।
 सुषेणः शोषयामास रणभूर्मि महाबलः ॥ ९५ ॥
 गजवाजिजवाजिजयानुगतः स रसात्तरसात्तयशोविभवः ।
 क्रमवन्तमवन्तमिलां श्रयितुं स्वयमेत्ययमेत्य भवन्तमितः ॥ ९६ ॥

१. शत्रुसमूहम्. २. विपरीतभाग्ययुक्तम्. ३. जितवानेव. ४. सक्तीजनं यथा
 भवति. ५. अस्फुटोऽस्य बन्धस्य विन्यासः. ६. कुत्सितमुखाः. ७. अनीकाङ्गे
 सङ्ग्रामोत्सङ्गे कनन्ति एवंशीलाः. ८. सेनापतिना. ९. हे देवेश, एकाकिना.
 १०. मार्गं प्राप्य.

चन्द्रांशुचन्दनरसादपि शीतमङ्गं
 पीयूषपूरमसकृद्धमतीव दृष्टिः ।
 कायं पुनर्वसति वैरिमहीशवंश-
 संश्लोषणो भुवनमूषण ते प्रतापः ॥ ९७ ॥
 चक्रेऽरिसंततिमिहाजिषु नष्टपद्मा-
 तिरूयातिमेकचकिताकृतिधारिणीं यः ।
 तिग्मासिरिष्टमतवत्स तवावति क्ष्मां
 किं तत्परं धरणिमिन्न कृतिन्ब्रवीमि ॥ ९८ ॥
 कः शर्मद वृजिनभीतिहरं जितात्मा
 हर्षाय न स्मरति तेऽभिनव चरित्रम् ।
 ग्गद्रुणातिशयपस्त्य रुचं तवैति
 कः कान्तिमानतिमुधाद्रवरोचमानाम् ॥ ९९ ॥

(इति श्लोकद्वयनिर्वर्तितपोडशदलकमलचित्रे कविकाव्यनामाङ्कः ।
 यथा—कर्णिकाक्षरेण सह प्रथमदलमदलप्रेषु 'हरिचन्द्रकृतधर्मजिनप-
 तिचरितमिति' इति ।)

हतमोहतमोगतेस्तव क्षेणदेनेक्षणदेशशोभितः ।
 समया समयात्त्वय ततः कमला त्वां कमलाममैक्षत ॥ १०० ॥
 आतङ्कार्तिहरस्तपद्युमणिसद्भूरिप्रभाजिद्रसु-
 द्रष्टव्यं हृदि चिह्नैरलमसम शौचं च पीनोन्नते ।
 देहेऽषत्त हितं त्वमन्दमहृदि क्षुद्रेऽप्यतो दर्शने
 वल्गुर्मर्द्रमहस्य रम्यमपरं क्षीणव्यपायं पदम् ॥ १०१ ॥
 दम्भलोभभ्रमा आदिरुद्धा गुणैर्द्रष्टुमप्यक्षमादेव वक्त्रं तव ।
 वर्जयित्वा ययुः सुश्रुत त्वां तथा ते भजन्ते यथा नेश भक्तानपि ॥ १०२ ॥

(अत्र श्लोकद्वयविनिर्मिते चक्रचित्रे प्रथमतृतीयषष्ठाष्टमाक्षरेखाभ्रमेण कविनामाङ्कश्लोकः । यथा—

‘आर्द्रदेवसुतेनेदं काव्यं धर्मजिनोदयम् ।

रचितं हरिचन्द्रेण परमं रसमन्दिरम् ॥’)

स्फुटमिति कथयित्वा सत्कृतिं प्राप्य दूते

गतवति निजगेहं तत्सुषेणः ससैन्यः ।

अहितविजयलब्धं वित्तमानीय भक्त्या-

नतिचिरमुपनिन्ये धर्मनाथाय तस्मै ॥ १०३ ॥

लभ्या श्रीविनिहत्य संगरभुवि क्षुद्रद्विषोऽभ्युन्नता

धक्तां धर्मपरिच्युतामरमिति स्वीकारमन्दस्पृहः ।

तद्गर्माभरुचं दधद्वरमरिद्रव्यं सदायो ददे

देवोऽस्तालसमाधिभित्कृतधियां ताम्यन्महस्वी मुदे ॥ १०४ ॥

(अत्र चक्रबन्धचित्रे तृतीयषष्ठाक्षरेखाभ्रमेण काव्यकविनामाङ्कः ।

यथा—श्रीधर्माभ्युदयः । हरिचन्द्रकाव्यम् ।)

इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये एकोनविंशः सर्गः ।

विंशः सर्गः ।

इत्यब्दानां पञ्चलक्षाणि यावत्क्षीणक्षुद्रारातिरुद्यत्प्रभावः ।

देवः पारावारवेलवनान्तं प्राज्यं धर्मः पालयामास राज्यम् ॥ १ ॥

रात्रौ तुङ्गे स्फाटिके सौधशृङ्गे तामास्थानीमेकदा स प्रतेने ।

चन्द्रज्योत्स्नान्तर्हितेऽस्मिन्प्रभावादाकाशस्था या सुधर्मेव रेजे ॥ २ ॥

जीर्णं कालाज्जातरन्ध्रं नु पश्यन्देवस्तारादन्तुरं व्योमभागम् ।

ज्वालालीलां बिभ्रतीं कल्पवह्नेरह्वायोल्कां निष्पतन्तीं ददर्श ॥ ३ ॥

स्फारमोहान्धकारच्छन्नं मुक्तेर्मोर्गमत्यन्तदुगेम् ।
 आदौ दिष्ट्या व्यञ्जिता या ज्वलन्ती वर्तिर्दीपस्येव शोभामभार्षीत् ॥ ४ ॥
 व्यादायासं विस्फुरत्तारतारादन्तश्रेणीभीष्ममत्तुं जगन्ति ।
 कालेनैका व्योम्नि विस्तार्यमाणा जिह्वाशु श्रद्धया या चकासे ॥ ५ ॥
 कान्तिः कालव्यालचूडामणे किं पिङ्गा स्थाणोव्योममूर्तेर्जटा वा ।
 ज्वाला किं वास्येव भालाक्षवहेर्दाहायेन्दोर्धाविता कामबन्धोः ॥ ६ ॥
 मूयोऽनेन त्रैपुरं किं नु दाहं कर्तुं मुक्तस्तप्तनाराच एषः ।
 इत्याशङ्काव्याकुल लोकचेतो या सर्पन्ती व्योम्नि दूरादकार्षीत् ॥ ७ ॥
 कर्तुं कार्यं केवल स्वस्य नासौ देवो विश्वस्यापि धाता तपस्याम् ।
 इत्यानन्दात्तस्य नीराजनेव व्योम्ना रेजे या समारभ्यमाणा ॥ ८ ॥
 तामालोक्याकाशदेशादुदञ्चज्योतिर्ज्वालादीपिताशां पतन्तीम् ।
 इत्थं चित्ते प्राप्तनिर्वन्दस्वेदो मीलच्चक्षुश्चिन्तयामास देवः ॥ ९ ॥
 देवः कश्चिज्योतिषा मध्यवर्ती दुर्गे तिष्ठन्नित्यमेपोऽन्तरिक्षे ।
 यातो देवादीदृशां चेदवस्थां कः स्याल्लोके निर्व्यपायस्तदन्यः ॥ १० ॥
 आयु कर्नालानभङ्गे प्रसर्पन्नापद्वीयीदीर्घदोर्दण्डचण्डः ।
 प्राणायामाराममूलानि भिन्दन्कैरुत्सिक्तः सद्यते कालदन्ती ॥ ११ ॥
 यत्संसक्त प्राणिना क्षीरनीरन्यायेनोच्चैरङ्गमप्यन्तरङ्गम् ।
 आयुश्छेदैर्याति चेत्तत्तदास्था का बाह्येषु लीतनूजादिकेषु ॥ १२ ॥
 प्रत्यावृत्तिर्न व्यतीतस्य नून सौख्यस्यास्ति भ्रान्तिरागामिनोऽपि ।
 तत्तत्कलोपस्थितस्यैव हेतोर्वध्नात्यास्था सप्ततौ को विदग्धः ॥ १३ ॥
 वातान्दोलत्पद्मिनीपल्लवाम्भोबिन्दुच्छायाभङ्गुरं जीवितव्यम् ।
 तत्संसारासारसौख्याय कस्माज्जन्तुस्ताम्यत्यब्धिवीचीचलाय ॥ १४ ॥
 सारङ्गाक्षीचञ्चलापाङ्गनेत्रश्रेणीलीलालोकसक्रामित नु ।
 व्यालोलत्वं तत्क्षणादृष्टनष्टा घटे नृणा हन्त तारुण्यलक्ष्मीः ॥ १५ ॥

हालाहेलासोदरा मन्दरागप्रादुर्भूता सत्यमेवात्र लक्ष्मीः ।
 नो चेच्चेतोमोहहेतुः कथं सा लोके रागं मन्दमेवादधाति ॥ १६ ॥
 विष्मूत्रादेर्धाम मध्यं वधूनां तन्निःप्यन्दद्वारमेवेन्द्रियाणि ।
 श्रोणीबिम्बं स्थूलमांसास्थिकूटं कामान्धानां प्रीतये धिक्त्तथापि ॥ १७ ॥
 मेदोमज्जाशोणितैः पिच्छिलेऽन्तस्त्वक्प्रच्छन्ने स्नायुनद्धास्थिसंधौ ।
 साधुर्देहे कर्मचण्डालगोहे बध्नात्युद्यत्पूतिगन्धे रतिं कः ॥ १८ ॥
 इन्द्रोपेन्द्रब्रह्मरुद्राहमिन्द्रा देवाः केचिये नराः पन्नगा वा ।
 तेऽप्यन्येऽपि प्राणिनां क्रूरकालव्यालाक्रान्तं रक्षितुं न क्षमन्ते ॥ १९ ॥
 बालं वर्षीयांसमाढ्यं दरिद्रं धीरं भीरु सज्जनं दुर्जनं च ।
 अश्वात्येकः कृष्णवर्त्मैव कक्षं सर्वग्रासी निर्विवेकः कृतान्तः ॥ २० ॥
 स्वच्छामेवाच्छाद्य दृष्टिं रजोभिः श्रेयोरत्नं जाग्रतामप्यशेषैः ।
 दोषैर्येषां दस्युरूपैरुपात्तं संसारेऽस्मिन्हा हतास्ते हताशाः ॥ २१ ॥
 वित्तं गेहादङ्गमुच्चैश्चिताग्नेर्व्यावर्तन्ते बान्धवाश्च श्मशानात् ।
 एकं नानाजन्मवल्लीनिदानं कर्म द्वेधा याति जीवेन सार्धम् ॥ २२ ॥
 छेतुं मूलात्कर्मपाशानशेषान्सद्यस्तीक्ष्णैस्तद्यतिष्ये तपोभिः ।
 को वा कारागाररुद्धं प्रबुद्धः शुद्धात्मानं वीक्ष्य कुर्यादुपेक्षाम् ॥ २३ ॥
 इत्थं यावत्प्राप्य वैराग्यभावं देवश्चित्ते चिन्तयामास धर्मः ।
 ऊचुः स्वर्गादित्युपेत्यानुकूल देवास्तावत्केऽपि लौकान्तिकास्ते ॥ २४ ॥
 निःशेषापन्मूलभेदि त्वयेदं देवेदानीं चिन्तितं साधु साधु ।
 एतेनैकः केवलं नायमात्मा संसाराब्धेरुद्धृता जन्तवोऽपि ॥ २५ ॥
 नष्टा दृष्टिर्नष्टमिष्टं चरित्रं नष्टं ज्ञानं साधुधर्मादि नष्टम् ।
 सन्तः पश्यन्त्वत्र मिथ्यान्यकारे त्वत्तः सर्वं केवलज्ञानदीपात् ॥ २६ ॥
 तैरानन्दादित्यमानन्दमानं खर्दन्तीन्द्रारूढजम्भारिसुल्याः ।
 आसेदुस्तं दुन्दुभिध्वानवन्तस्ते चत्वारो निर्जराणां निकायाः ॥ २७ ॥

दत्त्वा प्राज्यं नन्दनायाथ राज्यं देवोऽनुच्छप्रीतिरापृच्छथ बन्धून् ।
 दत्तस्त्वं धनं याप्ययानं सुरेन्द्रैरारुह्यागात्सालपूर्वं वनं सः ॥ २८ ॥
 सिद्धान्नत्वा तत्र षष्ठोपवासी मौलौ मूलानीव कर्मद्रुमाणाम् ।
 मुष्टिप्राहैः पञ्चभिः कुन्तलानां वृन्दान्युच्चैरुच्चस्वान क्षणेन ॥ २९ ॥
 केशांस्तस्याधत्त माणिक्यपात्रे क्षीराम्भोधिप्रापणायामरेन्द्रः ।
 भर्त्रा मूर्ध्नादाय मुक्तान्कथंचित्को वा विद्वान्नाददीतादरेण ॥ ३० ॥
 प्रालेयांशौ पुण्यमैत्रां प्रयाते माघे शुक्ला या त्रयोदश्यनिन्द्या ।
 धर्मस्तस्यामात्तदीक्षोऽपराह्णे जात क्षोणीभृत्सहस्रेण सार्धम् ॥ ३१ ॥
 तत्र त्यक्त्वा लकृतिर्मुक्तवासा रूपं विभ्रज्जातमात्रानुरूपम् ।
 देवो भेजे प्रावृषेण्याम्बुवाहश्रेणीमुक्तस्वर्णशैलोपमानम् ॥ ३२ ॥
 गीत वाधं नृत्यमप्यात्मशक्त्या कृत्वा चेतोहारि जम्भारिमुख्याः ।
 देवाः संव प्राप्तपुण्यातिरेका नत्वार्हन्त स्वानि धामानि जग्मुः ॥ ३३ ॥
 स्कन्धावारे पाटलीपुत्रनाम्नि क्षोणीभर्तुर्धन्यसेनस्य गेहे ।
 क्षीरान्नेनाचारवित्पाणिपात्रे कृत्वा पञ्चाश्वर्यकृत्यारणं सः ॥ ३४ ॥
 पुण्यारण्ये प्रांशुके कापि देशे नासाप्रान्तन्यस्तनिःस्पन्दनेत्रः ।
 कार्योत्सर्ग विभ्रदभ्रान्तचित्तो लोकं लेप्याकारशङ्कामकार्षीत् ३५ (युग्मम्)
 अध्यासीनो ध्यानमुद्रामतन्द्रः स्वामी रेजे लम्बमानोरुबाहुः ।
 ये निर्भग्नाः श्वभ्रगर्भान्धकूपे व्यामोहान्धास्तानिवोद्धर्तुकामः ॥ ३६ ॥
 मुक्ताहारः सर्वदोषत्यकान्तारब्धप्रीतिः स्त्रीकृतानन्तवासाः ।
 देवो धुन्वन्निर्ग्रहस्थानरातीन्कान्तारेऽपि प्राप सौराज्यलीलाम् ॥ ३७ ॥

१. शिबिकाम्. २. चित्रलिखित इव तस्यां. ३. त्यक्तभोजन ; (पक्षे) मुक्ताहा-
 रोऽस्यास्तीति. मौक्तिकहारवानिति यावत्. ४. सर्वद, अपल्लेषु कान्तासु च आर-
 न्धप्रीतिः; (पक्षे) सर्वदा उपलब्धकायाः पर्वतासन्नभूमेरन्ते आरन्धप्रीतिः. ५. स्त्रीकृ-
 तानि अनन्तानि वासांसि येन सः. (पक्षे) स्त्रीकृतमनन्तं वियदेव वासो येन सः.
 दिग्म्बर इति यावत्. ६. युद्धस्थान् शत्रून्; (पक्षे) देहस्थान् कामकोपादीन्.

देवोऽक्षामक्षान्तिपाथोदपाथोधारासारैः सास्संपत्फलाय ।
 सिञ्चन्नुच्चैः संयमारामचक्रं चक्रे क्रोधोद्दामदावामिशान्तिम् ॥ ३८ ॥
 भिन्दन्मानं मार्दवेनार्जवेन च्छिन्दन्मायां निःस्पृहत्वास्तलोभः ।
 मूलादेवोच्छेतुकामः स चक्रे कर्माशीणामाश्रवद्वाररोधम् ॥ ३९ ॥
 कुर्वन्गुर्वी वाङ्मनःकायगुप्तिं रक्षन्साक्षात्त्वं समित्यर्कभाभिः ।
 बध्नन्नक्षान्पेष दीर्घैर्गुणौघैश्चित्रं मोक्षायैव बद्धोद्यमोऽभूत् ॥ ४० ॥
 तस्यारण्ये ध्याननिष्कम्पमूर्तेर्वक्त्रस्येवामोदमाघ्रातुकामाः ।
 बद्धावासाश्चन्दनस्येव तस्थुः स्वस्थाः स्वैरं स्कन्धबन्धे भुजंगाः ॥ ४१ ॥
 दृष्ट्वात्मानं पुद्गलाद्भिन्नरूपं देवो देहे न स्वबुद्धिं बबन्ध ।
 तेनात्याक्षीतोयशीतातपार्तं श्रेयोनिष्ठः काष्ठवद्दूरमेनम् ॥ ४२ ॥
 विभ्रं निभ्रन्नाक्षिपन्नेष दोषाञ्जज्ञे स्वामी भाजनं यत्क्षमायाः ।
 सैषा काचिच्चातुरी तस्य भर्तुश्चित्तेऽस्माकं चित्रमद्यापि दत्ते ॥ ४३ ॥
 आसंसारं साहचर्यव्रतस्वं दुःस्थीकुर्वन्नागमगन्तुकेऽपि ।
 योगे मैत्रीं पक्षपातं च मोक्षे विभ्रच्चित्रं स्वं चरित्रं स ऊचे ॥ ४४ ॥
 तस्याशेषं कर्षतो धीर्वरस्य स्फारीभूत मानसान्मोहजालम् ।
 तत्पाशान्तःपीड्यमानैकमीनो मन्ये त्रासान्निर्ययौ मीनकेतुः ॥ ४५ ॥
 कल्पान्तोद्यद्वादशद्वैतदशात्मश्रेणीतेजःपुञ्जतीव्रव्रतेऽस्मिन् ।
 दृग्व्याघातत्रस्तचित्तेव चक्षुर्नो चिक्षेप प्रत्यहं मोहलक्ष्मीः ॥ ४६ ॥
 चक्रे कार्यं संयमस्तस्य देहे तन्वानोऽपि ज्योतिरत्यन्तरम्यम् ।
 माणिक्यस्येवावनीमण्डनार्थं शाणोल्लेखः सम्यगारभ्यमाणः ॥ ४७ ॥
 एकं पात्रं सौकुमार्यस्य तीव्रे तेजःपुञ्जे तापसे वर्तमानः ।
 चण्डज्योतिर्मण्डलातिथ्यभाजो भेजे लक्ष्मीं क्षीणपीयूषरश्मेः ॥ ४८ ॥

१. देहात्, २. धिया श्रेष्ठस्य; (पक्षे) कैवर्तस्य. ३. अन्तःकरणात्; (पक्षे)
 सरोविशेषात्, ४. द्वादशात्मा दिवाकरः.

भर्गादीनां भग्नगर्वातिरेकः कः श्रीधर्मे मीनकेतुर्वराकः ।
 अव्यारूढप्रौढिरमौ न कुर्याद्रत्नज्योतिःस्तम्भमम्भोनिषेकः ॥ ४९ ॥
 भ्रूचापेनाकर्णमाकृष्य मुक्ता स्वर्गस्त्रीभिस्तत्र दीर्घाः कटाक्षाः ।
 हृत्संतोषाविर्भवद्वारबाणे बाणाः कामस्येव वैफल्यमीयुः ॥ ५० ॥
 भोगे रोगे काञ्चने वा तृणे वा मित्रे शत्रौ पत्तने वा वने वा ।
 देवो दृष्टिं निर्विशेषां दधानोऽप्येकः सीमासीद्विशेषज्ञतायाः ॥ ५१ ॥
 तथ्यं पथ्यं चेदभाषिष्ट किञ्चित्सिद्धं शुद्ध चेदमुद्गान्यदत्तम् ।
 मुक्त्वा नक्तं चेदयासीत्स पश्यन्सर्वं किञ्चित्तस्य शास्त्रानुरोधि ॥ ५२ ॥
 तस्यावश्यं वायुरेकेन्द्रियोऽपि प्रत्यासत्तौ प्राप न प्रातिकूल्यम् ।
 तत्किं चित्रं तत्र पञ्चेन्द्रियाणां सिंहादीनां यत्र दुःशीलभावः ॥ ५३ ॥
 अन्तर्बाह्यैर्दीप्यमानैस्तपोभिर्ज्वालैर्नीत्वा दुर्जराण्याशु पाकम् ।
 भुञ्जानोऽसौ कर्मवल्लीफलानि श्लाघ्यः स्वल्पैरप्यहोभिर्भवू ॥ ५४ ॥
 निर्व्यामोहो निर्मदो निष्प्रपञ्चो निःसङ्गोऽयं निर्मेयो निर्ममश्च ।
 देशे देशे पर्यटन्संयतानां केषां नासीन्मोक्षशिक्षैकहेतुः ॥ ५५ ॥
 छद्मस्थोऽसौ वर्षमेकं विहृत्य प्राप्तो दीक्षाकाननं शालरम्यम् ।
 देवो मूले सप्तपर्णद्रुमस्य ध्यानं शुष्कं सम्यगालम्ब्य तस्थौ ॥ ५६ ॥
 माघे मासे पूर्णमास्यां सपुण्ये कृत्वा धर्मो घातिकर्मव्यपायम् ।
 उत्पादान्तध्रौव्यवस्तुस्वभावोद्भासि ज्ञानं केवलं स प्रपेदे ॥ ५७ ॥
 भित्त्वा कर्मध्वान्तमभ्युद्गतेऽस्मिन्दत्तानन्दे केवलज्ञानचन्द्रे ।
 तत्कालोद्यद्गुन्दुभिध्वानदम्भाद्योमाम्भोधिर्गाढमभ्युज्जगर्ज ॥ ५८ ॥
 जातं चेतो व्योमवनीरजस्कं नृणां पूर्वाद्या इवाशाः प्रसेदुः ।
 प्राप द्वेषीवानिलोऽप्यानुकूल्यं किं किं नासीन्निष्कलङ्कं तदानीम् ॥ ५९ ॥

तन्माहात्म्योत्कर्षवृत्त्येव हर्षं बिभ्राणासौ साधुगन्धोदवृष्ट्या ।
 तत्कालोद्यत्सत्यसंपच्छलेन क्षोणी तत्राघत्त रोमाञ्चमुच्चैः ॥ ६० ॥
 नित्योपात्तानङ्गसङ्ग्रामलीलासाहाय्येन व्यञ्जितात्मापराधम् ।
 मीत्येवास्य क्रूरकंदर्पशत्रोः सेवां चक्रे चक्रमस्मिन्नृतूनाम् ॥ ६१ ॥
 भाषामेदैस्तैश्चतुर्भिश्चतुर्धा संसारस्यापारदुःखां प्रवृत्तिम् ।
 वक्तुं चातुर्वर्ण्यसंघस्य हेतोर्मन्ये देवोऽसौ चतुर्वक्त्र आसीत् ॥ ६२ ॥
 तस्य क्षीणाशातवेद्योदयत्वानामृद्धक्तिर्नोपसर्गः कदाचित् ।
 निःस्पन्दाया ज्ञानदृष्टेरिवापुः पक्ष्मस्पन्दं स्पर्धया नेक्षणानि ॥ ६३ ॥
 वृद्धिं प्रापुर्नाङ्गजा वा नखा वा तस्यावश्यं योगनिद्रास्थितस्य ।
 का वार्ता वा कर्मणामान्तराणां येषां रेखा नाममात्रावशेषा ॥ ६४ ॥
 पादन्यासे सर्वतो न्यस्यमानप्रेङ्खत्सन्नाम्भोजलीलाशयेव ।
 सेवानम्रप्राणिसंचारलक्ष्या पादाभ्यर्णं नास्य लक्ष्मीर्मुभोच ॥ ६५ ॥
 नो दौर्भिक्षं नेतयो नोपसर्गा नो दारिद्र्यं नोपघातो न रोगाः ।
 तन्माहात्म्याद्योजनानां शते द्वे नाभूत्किंचित्कापि कर्मप्यनिष्टम् ॥ ६६ ॥
 नादैर्घण्टासिंहशङ्खानकानां कल्पज्योतिर्भावनव्यन्तरेन्द्राः ।
 कर्तुं सेवां ते प्रचेलुर्गुणौघैर्हृत्संलग्नैः कृष्यमाणा इवास्य ॥ ६७ ॥
 स्वर्गात्तत्रागच्छतामन्तराले रेजे पङ्क्तिः कापि वैमानिकानाम् ।
 शुभ्रीकर्तुं कीर्तिसंपत्सुधाभिर्व्योमेवोच्चैर्मञ्चकाध्यासितानाम् ॥ ६८ ॥
 तस्मिन्काले तां समां धर्मनाथस्येन्द्रादेशाद्भ्योम्नि चक्रे कुबेरः ।
 यस्या नानारत्नमय्याः प्रमाणं पञ्च प्राहुर्योजनान्यागमज्ञाः ॥ ६९ ॥
 नेदीयस्यः प्रेयसा विप्रलम्भव्याख्यादक्षां तेन वेणी विमोच्य ।
 धूलीजालच्छन्नना पार्श्वतोऽस्याः क्षिप्तं मुद्राकङ्कणं मुक्तिलक्ष्म्याः ॥ ७० ॥

१. 'संस्कृतं प्राकृतं चैवापभ्रंशो भूतभाषितम् । इति भाषाशतस्रोऽपि यास्मिन् काव्यस्य कायताम् ॥' इति धामटः.

ते प्रत्याशं वायुवेल्लङ्घ्यजाग्रा मानस्तम्भास्तत्र चत्वार आसन् ।
 क्रोधादीनां ये चतुर्णां निरासे संसलक्ष्म्यास्तर्जनीकार्यमीयुः ॥ ७१ ॥
 तत्पर्यन्ते रत्नसोपानरम्या वाप्यो रेजुस्ताश्चतसश्चतसः ।
 प्रौढेनार्हत्तेजसा यत्र रात्रौ कोकः शोकं नाप कान्तावियोगात् ॥ ७२ ॥
 आस्यं तस्याः सालकान्तं दधत्या शोभामङ्गे संसदः स्वां दिदृक्षोः ।
 तच्चत्वारि स्फाटिकखच्छनीराण्यापुर्लीलादर्पणत्वं सरांसि ॥ ७३ ॥
 मन्दान्दोलद्वातलीलाचलोर्मिस्तेभ्योऽप्यग्रे खातिका तोयपूर्णा ।
 जैनव्याख्याज्ञातससारदु खत्रस्यन्निष्कान्ताहिगर्भव रेजे ॥ ७४ ॥
 अन्तर्लीनैकैकनिष्कम्पभृङ्गप्रेङ्खत्पुष्पा पुष्पवाटी तदूर्ध्वम् ।
 दत्ताश्चर्या भूत्रयस्यापि भर्तुर्दंष्ट्रं लक्ष्मीं स्फारिताक्षीव रेजे ॥ ७५ ॥
 सालः शृङ्गालम्बिनक्षत्रमालस्तस्या प्रान्ते नायमासीद्विशालः ।
 अष्ट किं तु प्रोत्तरत्वं तदानीमिन्द्रक्षोभात्कुण्डलं स्वर्गलक्ष्म्याः ॥ ७६ ॥
 भृङ्गाराधैर्मङ्गलद्वयवृन्दैः शङ्खध्वानैः सुप्रधानैर्निधानैः ।
 द्वारे द्वारे निःस्पृहस्यापि भर्तुर्विश्वैश्वर्यं व्यज्यते स्म प्रभूतैः ॥ ७७ ॥
 तस्यैवोच्चैर्गोपुराणा चतुर्णामन्तर्द्वे द्वे रेजुर्नाट्यशाले ।
 यत्रावर्णं शासनं मीनकेतोरेणाक्षीणा लस्यमासीज्जनेषु ॥ ७८ ॥
 द्वौ द्वौ मार्गे धूपकुम्भावभूता यद्वक्त्रेभ्यो निर्गता धूमराजिः ।
 मुक्त्वा देहं ज्ञातुभ्रे अमन्ती भर्तुः कर्मश्यामिकेबावभासे ॥ ७९ ॥
 कृत्वा रूपं दंशपोतप्रमाणं भीत्या कोणे कापि लोके स्थितस्य ।
 पापस्येवोत्सारणार्थं सुगन्धो धूमस्तस्मिन्धूपजन्मोज्जृम्भे ॥ ८० ॥
 क्रीडोद्यानान्यत्र चत्वारि ताभ्यामासन्नूर्ध्वप्रोलसत्पल्लवानि ।
 इन्द्रोद्यानं तच्चतुर्यागवृक्षव्याजाज्जेतुं यैरुदस्ताः स्वहस्ताः ॥ ८१ ॥
 प्रेङ्खद्दोलासीनसेव्याम्बुधौर्धारायन्त्रैस्तैर्लतामण्डपैश्च ।
 स्वैरक्रोडल्लोकचित्तेक्षणैणास्तेऽप्यारेजुः काञ्चनाक्रीडशैलाः ॥ ८२ ॥

नानारत्नस्तम्भश्चोभैरथासीत्सालंकारा तोरणैः स्वर्णवेदी ।
 रात्रावन्तर्बिम्बितेन्दुग्रहोच्चैरास्थानीव श्रेयसो या विरेजे ॥ ८३ ॥
 ऊर्ध्वं तस्यास्तादर्थ्यहंसोक्षमुख्या दिक्संख्यातास्ता वसुवैजयन्त्यः ।
 यासु व्योमोद्वेल्लनाकुष्ठगङ्गाभ्रान्ति चक्रुः स्यूतमुक्ताफलाभाः ॥ ८४ ॥
 कर्णाकारं गोपुराणां चतुष्कं बिभ्रत्सालस्तत्परं काञ्चनोऽन्यः ।
 धर्मव्याख्यामार्हतीं श्रोतुमिच्छन्मन्ये मेरुः कुण्डलीभूय तस्थौ ॥ ८५ ॥
 बाण्छातीति यच्छतोऽप्यस्य पार्श्वे बाण्छामात्रत्यागिनः कल्पवृक्षाः ।
 तस्मिन्नुच्चैस्तस्थुरुद्धृत्य शाखाः का वा लज्जा हन्त निश्चेतनानाम् ॥ ८६ ॥
 ऊर्ध्वं तेभ्योऽभूच्चतुर्गोपुराङ्गा विश्वानन्दोज्जीविनी वज्रवेदी ।
 रेजे पङ्क्तिस्तादृशानां दशानां रत्नज्योतिर्ज्यायसी तोरणानाम् ॥ ८७ ॥
 स्तूपास्तेषामन्तरन्तर्नवोच्चैस्ते प्रत्येकं रेजुरर्चासनाथाः ।
 तत्रैवासन्सन्मुनीनां मनोज्ञा नानासंसन्मण्डपास्तुङ्गतुङ्गाः ॥ ८८ ॥
 रुद्धकूरानङ्गहेतिप्रचारस्तत्पाकारः स्फाटिकः प्रादुरासीत् ।
 तस्याप्यन्तश्चन्द्रकान्तप्रतिष्ठाः कोष्ठास्तत्र द्वादशासनारिष्ठाः ॥ ८९ ॥
 वीतग्रन्थाः कल्पनार्योऽप्यथार्या ज्योतिर्मौमा हि स्त्रियो भावनाश्च ।
 भौमज्योतिः कल्पदेवा मनुष्यास्तिर्यग्यूथान्येषु तस्थुः क्रमेण ॥ ९० ॥
 ऊर्ध्वं तेभ्यो वल्लभं लोचनानां स्थानं दिव्यं गन्धकुट्याख्यमासीत् ।
 अन्तस्तस्योद्दाममाणिक्यदीपं रेजे रम्यं काञ्चनं सिंहपीठम् ॥ ९१ ॥
 रत्नज्योतिर्मासुरे तत्र पीठे तिष्ठन्देवः शुभ्रभामण्डलस्यः ।
 क्षीराम्बोधेः सिच्यमानः पयोभिर्भूयो रेजे काञ्चनाद्राविवोच्चैः ॥ ९२ ॥
 गायत्रादेनेव मृङ्गाङ्गनानां नृत्यलोलैः पल्लवानामिवौषैः ।
 किं ब्रूमोऽन्यत्तस्य वृत्तं गुणौघैर्जज्ञे रक्तो यस्य वृक्षोऽप्यशोकः ॥ ९३ ॥
 वृष्टिः पौष्पी सा कुतोऽभून्नभस्तः संभाव्यन्ते नात्र पुष्पाणि यस्मात् ।
 यद्वा ज्ञातं द्रागनङ्गस्य हस्तादर्हद्गीत्या तत्र बाणा निपेतुः ॥ ९४ ॥

आविर्भूतं यद्भवद्भूतभावि ज्ञानाकारं तुल्यमिन्दुत्रयेण ।
 अव्याबाधामातपत्रयं तत्तस्यावोचद्भूत्रयैश्वर्यलक्ष्मीम् ॥ ९५ ॥
 छाया कायस्यास्य सेवोपसर्पद्वास्वचक्रणेव भामण्डलेन ।
 क्षिप्ता नान्तर्ध्वेत्कथं तत्प्रपेदे तीव्रा चेतस्तापसंपत्प्रशान्तिम् ॥ ९६ ॥
 रेजे मुक्तिश्रीकटाक्षच्छटाभा पार्श्वे पङ्क्तिश्चामराणां जिनस्य ।
 ज्ञानालोके निष्फलानामिवेन्दोर्भासामुच्चैर्दण्डनिर्यन्त्रितानाम् ॥ ९७ ॥
 अप्युद्गीवैः श्रूयमाणा कुरङ्गैः कर्णाभ्यर्णस्फारपीयूषधारा ।
 आ गव्यूतिद्वन्द्वमभ्युल्लसन्ती दिव्या भाषा कस्य नासीत्सुखाय ॥ ९८ ॥
 केयं लक्ष्मीः केदृशं निःस्पृहत्वं केदं ज्ञानं कास्त्यनौद्धत्यमीदृक् ।
 रे रे श्रूत द्राकुतीर्था इतीव ज्ञाने भर्तुर्दुन्दुभिव्योभ्यवादीत् ॥ ९९ ॥
 लास्योल्लासा बाधविद्याविलासा गीतोद्वारा कर्णपीयूषधाराः ।
 स्थाने स्थाने तत्र ते ते बभूवुश्छायाप्यस्मिन्दुर्लभासीद्यदीया ॥ १०० ॥

इति निरुपमलक्ष्मीरष्टभिः प्रातिहार्यै-

रतिशयगुणशाली केवलज्ञानभानुः ।

समोवसरणमध्ये धर्मतत्त्वं विवक्षुः

सुरपरिषदि तस्यै धर्मनाथो जिनेन्द्रः ॥ १०१ ॥

इति महाकाविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये विंशतितमः सर्गः ।

एकविंशः सर्गः ।

तत्त्वं जगत्रयस्यापि बोधाय त्रिजगद्गुरुम् ।

तमापृच्छदशालुच्छज्ञानपण्यापणं गणी ॥ १ ॥

ततो भूतभवद्भाविपदार्थव्यक्तिसाक्षिणी ।

निःशेषदोषनिर्मुक्ता त्यक्तमिथ्यापथस्थितिः ॥ २ ॥

विपक्षगर्वसर्वस्वदूरोच्चाटनडिण्डिमः ।
 अपारपादसंभारभूधरोपद्रवाशनिः ॥ ३ ॥
 स्याद्वादवादसाम्राज्यप्रतिष्ठाप्रसवश्रुतिः ।
 अतुल्यधर्ममल्लोरुकरास्फोटस्फुटाकृतिः ॥ ४ ॥
 अविभ्रमकरन्यासश्वासौष्ठस्पन्दवर्जिता ।
 वर्णविन्यासशून्यापि वस्तुबोधविधायिनी ॥ ५ ॥
 पृथक्पृथग्भिप्रायवचसामपि देहिनाम् ।
 तुल्यमेकाप्यनेकेषां स्पष्टमिष्टार्थसाधिका ॥ ६ ॥
 सर्वाद्भुतमयी सृष्टिः सुधावृष्टिश्च कर्णयोः ।
 प्रावर्तत ततो वाणी सर्वविद्येश्वराद्विभोः ॥ ७ ॥ (कुलकम्)
 जीवाजीवाश्च वा बन्धसंवरावपि निर्जराः ।
 मोक्षश्चेतीह तत्त्वानि सप्त स्युर्जिनशासने ॥ ८ ॥
 बन्धान्तर्भाविनोः पुण्यपापयोः पृथगुक्तिः ।
 पदार्था नव जायन्ते तान्येव भुवनत्रये ॥ ९ ॥
 अमूर्तश्चेतनाचिह्नः कर्ता भोक्तातनुप्रभः ।
 ऊर्ध्वगामी स्मृतो जीवः स्थित्युत्पत्तिव्ययात्मकः ॥ १० ॥
 सिद्धसंसारिभेदेन द्विप्रकारः स कीर्तितः ।
 नरकादिगतेर्भेदात्संसारी स्याच्चतुर्विधः ॥ ११ ॥
 नारकः सप्तधा सप्तपृथ्वीभेदेन भिद्यते ।
 अधिकाधिकसंक्लेशप्रमाणायुर्विशेषतः ॥ १२ ॥
 रत्नशर्करावालुकापङ्कधूमतमःप्रभाः ।
 महातमः प्रभा चेति सप्तैता श्वभ्रभूमयः ॥ १३ ॥
 तत्राद्या त्रिंशता लक्षैर्बिलानामतिभीषणा ।
 द्वितीया पञ्चविंशत्या तृतीया च तिथिप्रमैः ॥ १४ ॥

चतुर्थी दशभिर्युक्ता पञ्चमी त्रिभिरुत्त्वणैः ।
 षष्ठी पञ्चोनलक्षेण सप्तमी पञ्चभिर्विलैः ॥ १५ ॥
 एवं नरकलक्षाणामशीतिश्चतुरुत्तरा ।
 विज्ञेया तासु दुःखानां न संख्या निपुणैरपि ॥ १६ ॥
 षडङ्गुलाख्यो हस्ताः सप्त चापानि विग्रहे ।
 इत्येव प्रमा ज्ञेया प्राणिनां प्रथमक्षितौ ॥ १७ ॥
 द्वितीयादिष्वतोऽन्यासु द्विगुणद्विगुणोदयः ।
 उत्सेधः स्याद्भरित्रीषु यावत्पञ्चधनुःशती ॥ १८ ॥
 प्रसरद्दुःखसंतानमन्तर्मातुमिवाक्षमम् ।
 वर्षयत्यङ्गमेतेषामधोऽधो धरणीष्वतः ॥ १९ ॥
 एक आद्ये द्वितीये च त्रयः सप्त तृतीयके ।
 चतुर्थे पञ्चमे च स्युर्दश सप्तदश क्रमात् ॥ २० ॥
 षष्ठे द्वाविंशतिर्ज्ञेयाख्यस्त्रिंशच्च सप्तमे ।
 आयुर्दुःखापवरके नरके सागरोपमाः ॥ २१ ॥
 आद्ये वर्षसहस्राणि दशायुरधमं ततः ।
 पूर्वसिन्यद्यदुत्कृष्टं निकृष्टं तत्तदग्रिमे ॥ २२ ॥
 कदाचिदपि नैतेषां विधिरेधयतीहितम् ।
 दुःखिनामनभिप्रेतमिवायुर्वर्धयत्यसौ ॥ २३ ॥
 रौद्रध्यानानुबन्धेन बह्वारम्भपरिग्रहाः ।
 तत्रौपपादिका जीवा जायन्ते दुःखस्वानयः ॥ २४ ॥
 तेषामालिङ्गिताङ्गानां संततं दुःखसंपदा ।
 न कदापि कृतेष्वेव सुखश्रीर्मुखमीक्षते ॥ २५ ॥
 साश्रुणी लोचने वाणी गद्गदा विह्वलं मनः ।
 स्वाप्तदेवां कथं दुःखं वर्णयन्ति दयालवः ॥ २६ ॥

सूतवद्विजमप्यङ्गं यन्मिलत्यापदे पुनः ।
 दुःखीकरोति मच्चितं तेन वार्तापि तादृशम् ॥ २७ ॥
 मधुमांसासवासकत्यावगणय्य जिनागमम् ।
 कौलादिदाम्बिकाचार्यसपर्याकारि यत्त्वया ॥ २८ ॥
 तस्येदं भुज्यतां पक्वं फलमित्यसुरामराः ।
 उत्कृत्योत्कृत्य तन्मांसं तन्मुखे भक्षिपन्त्यमी ॥ २९ ॥
 पाययन्ति च निर्विशिष्टाः प्रतप्तकललं मुहुः ।
 भ्रन्ति बध्नन्ति मध्नन्ति क्रकचैर्दारयन्ति च ॥ ३० ॥
 खण्डनं ताडनं तत्रोत्कर्तनं यन्नपीडनम् ।
 किं किं दुष्कर्मणः पाकात्सहन्ते ते न दुःसहम् ॥ ३१ ॥
 कृता श्वभ्रगतेर्भेदात्तत्स्वरूपनिरूपणा ।
 व्यावर्ष्यते कियानस्या भेदस्तिर्यग्गतेरपि ॥ ३२ ॥
 तिर्यग्योनिर्द्विधा जीवस्त्वं सस्थावरभेदतः ।
 त्रसा द्वित्रिचतुःपञ्चकरणाः स्युश्चतुर्विधाः ॥ ३३ ॥
 स्पर्शसाधारणेष्वेष्टु नूनमेकैकमिन्द्रियम् ।
 वर्धते रसनं घ्राणं चक्षुः श्रोत्रमिति क्रमात् ॥ ३४ ॥
 वर्षाणि द्वादशैवायुर्मानं द्वादशयोजनम् ।
 विवृणोति प्रकर्षेण जीवो द्वीन्द्रियविग्रहः ॥ ३५ ॥
 दिनान्येकोनपञ्चाशदायुःकृयश्च शरीरिणि ।
 पादोनयोजनं मानं जिनाः प्राहुः प्रकर्षतः ॥ ३६ ॥
 आयुर्योजनमानस्य चतुरक्षस्य देहिनः ।
 षण्मासप्रमितं प्रोक्तं जिनैः केवललोचनैः ॥ ३७ ॥

सहस्रमेकमुत्सेधो योजनानां प्रकीर्तितः ।
 पूर्वकोटिमितं चायुः पञ्चेन्द्रियशरीरिणाम् ॥ ३८ ॥
 पृथिवीमारुतासेजोवनस्पतिविभेदतः ।
 अद्वितीयेन्द्रियाः सर्वे स्थावराः पञ्चकायिकाः ॥ ३९ ॥
 द्वाविंशतिः सहस्राणि वर्षाणामायुरादिमे ।
 द्वितीये त्रीणि सप्त स्यात्तृतीयेऽपि यथाक्रमम् ॥ ४० ॥
 चतुर्थे त्रीण्यहान्येव पञ्चमस्य प्रकर्षतः ।
 पञ्चेन्द्रियाधिकोत्सेधस्याब्दानामयुतं मतम् ॥ ४१ ॥
 आर्तध्यानवशाज्जीवो लब्धजन्मात्र जायते ।
 शीतवर्षातपक्लेशवधवन्धादिदुःखभाक् ॥ ४२ ॥
 इति तिर्यग्मातेर्भेदो यथागममुदीरितः ।
 मानवानां गतेः कोऽपि प्रकारः कथ्यतेऽधुना ॥ ४३ ॥
 द्विप्रकारा नरा भोगकर्मभूमेदतः स्मृताः ।
 देवकुर्वादयस्त्रिंशत्प्रसिद्धा भोगभूमयः ॥ ४४ ॥
 जघन्यमध्यमोत्कृष्टमेदात्तास्त्रिविधाः क्रमात् ।
 द्विचतुःषड्धनुर्दण्डसहस्रोत्तुङ्गमानवाः ॥ ४५ ॥
 तास्वेकद्वित्रिपल्यायुर्जीविनो भुञ्जते नराः ।
 दशानां कल्पवृक्षाणां पात्रदानार्जितं फलम् ॥ ४६ ॥
 कर्मभूमिभवास्तेऽपि द्विघार्यम्लेच्छमेदतः ।
 भारताद्याः पुनः पञ्चदशोक्ताः कर्मभूमयः ॥ ४७ ॥
 धनुःपञ्चशतैस्तासु सपादैः प्रमितोदयाः ।
 उत्कर्षतो मनुष्याः स्युः पूर्वकोटिप्रमायुषः ॥ ४८ ॥
 उत्सर्पिण्यवसर्पिण्योः कालयोर्वृद्धिहासिनी ।
 भरतैरावते स्यातां विदेहस्त्वक्षतोदयः ॥ ४९ ॥

सागरोपमकोटीनां कोटिभिर्दशभिर्मिता ।
 आगमज्ञैरिह प्रोक्तोत्सर्पिणी चावसर्पिणी ॥ ५० ॥
 सुखमासुखमा प्रोक्ता सुखमा च ततो बुधैः ।
 सुखमादुःखमान्यापि दुःखमासुखमा क्रमात् ॥ ५१ ॥
 पञ्चमी दुःखमा षष्ठी दुःखमादुःखमा मता ।
 प्रत्येकमिति मिथन्ते ते षोढा कालभेदतः ॥ ५२ ॥
 चतस्रः कोटयस्त्रिंशो द्वे च पूर्वादिषु क्रमात् ।
 तिसृष्वम्भोधिकोटीनां मानमुक्तं जिनागमे ॥ ५३ ॥
 उना सहस्रैरब्दानां द्वाचत्वारिंशता ततः ।
 चतुर्थ्यम्भोधिकोटीनां कोटिरेका प्रकीर्तिता ॥ ५४ ॥
 पञ्चमी वत्सराणां स्यात्सहस्राण्येकविंशतिः ।
 तत्प्रमाणैव तत्त्वज्ञैर्नूनं षष्ठी प्रतिष्ठिता ॥ ५५ ॥
 षोढा षट्कर्मभेदेन ते गुणस्थानभेदतः ।
 स्युश्चतुर्दश धात्रीर्या म्लेच्छाः पञ्च प्रकीर्तिताः ॥ ५६ ॥
 स्वभावमार्दवत्वेन स्वल्पारम्भपरिग्रहाः ।
 भवन्त्यत्र नराः पुण्यपापासिप्रक्षयक्रमाः ॥ ५७ ॥
 नारीगर्भेऽतिबीभत्से कफाऽऽमासृञ्छलाविले ।
 कुम्भीपाकाधिकाऽसाते जायते कृमिवन्नरः ॥ ५८ ॥
 वर्णितेति गतिर्नृणां देवानामपि संप्रति ।
 कियत्प्रपि स्मरानन्दोज्जीविनी वर्णयिष्यते ॥ ५९ ॥
 भावनव्यन्तरज्योतिर्वैमानिकविभेदतः ।
 देवाश्चतुर्विंशस्तेषु भावना दशषोदिताः ॥ ६० ॥
 असुराहिसुपर्णाभिविद्युद्वातकुमारकाः ।
 दिग्द्वीपस्तनिताम्भोधिकुमाराश्चेति भेदतः ॥ ६१ ॥

तत्रासुरकुमाराणामुत्सेधः पञ्चविंशतिः ।
 चापानि दश शेषाणामप्युदन्वत्परायुषाम् ॥ ६२ ॥
 दशसप्तधनुर्माना व्यन्तराः किंनरादयः ।
 शिष्टास्तेऽष्टविधा येषामायुः पल्योपमं परम् ॥ ६३ ॥
 ज्योतिष्काः पञ्चषा प्रोक्ताः सूर्यचन्द्रादिभेदतः ।
 येषामायुःप्रमाणं च व्यन्तराणामिवाधिकम् ॥ ६४ ॥
 वर्षाणामयुतं भौमभावनानामिहावमम् ।
 पल्यस्यैवाष्टमो भागो ज्योतिषामायुरीरितम् ॥ ६५ ॥
 वैमानिका द्विधा कल्पसंभूतातीतभेदतः ।
 कल्पजास्तेऽच्युतादर्वाकल्यातीतास्ततः परे ॥ ६६ ॥
 सौधर्मेशाननामानौ धर्मारम्भमहोद्यमौ ।
 सनत्कुमारमाहेन्द्रौ ब्रह्मब्रह्मोत्तरावपि ॥ ६७ ॥
 ततो लान्तवकापिष्ठौ शुक्रशुक्रोत्तरौ परौ ।
 शताराख्यसहसारावान्तप्राणतावपि ॥ ६८ ॥
 अथारणाच्युतौ कल्पाः षोडशेति प्रकीर्तिताः ।
 इदानीं तेषु देवानामप्युर्मानं च कथ्यते ॥ ६९ ॥
 हस्ताः सप्त द्वयोर्मानं षडूर्ध्वं नाकिपु द्वयोः ।
 चतुर्णां पञ्च चत्वारस्तदूर्ध्वं तावतां क्रमात् ॥ ७० ॥
 त्रयः सार्धा द्वयोरूर्ध्वमूर्ध्वमाभ्यां द्वयोस्त्रयः ।
 इति षोडशकल्पानामूर्ध्वं त्रैवेयकेष्वपि ॥ ७१ ॥
 अधःस्थेषु करौ सार्धौ द्वौ मध्येषूर्ध्वगेषु च ।
 त्रिषु सार्धकरास्तेभ्यः परे हस्तप्रभाः सुराः ॥ ७२ ॥
 सौधर्मेशानयोरायुःस्थितिर्द्वौ सागरौ मतौ ।
 सनत्कुमारमाहेन्द्रकल्पयोः सप्त सागराः ॥ ७३ ॥

दशैव कल्पयोर्ज्ञेया ब्रह्मजघोचराख्ययोः ।
 निर्णीता लान्तवे कल्पे कापिष्ठे च चतुर्दश ॥ ७४ ॥
 षोडशैव ततः शुक्रमहाशुक्राभिधानयोः ।
 अष्टादश शतारे च सहसारे च निश्चिताः ॥ ७५ ॥
 वर्णिता विंशतिर्नूनमानतप्राणताख्ययोः ।
 उक्ता द्वाविंशतिः प्राज्ञैरारणाच्युतयोरपि ॥ ७६ ॥
 सर्वार्थसिद्धिपर्यन्तेष्वतो ग्रैवेयकादिषु ।
 एकैको वर्धते तावद्यावन्विंशत्रयाधिका ॥ ७७ ॥
 अकामनिर्जराबालतपःसंपत्कयोगतः ।
 अत्रौपपादिका भूत्वा प्रपद्यन्ते सुराः सुखम् ॥ ७८ ॥
 विलासोल्लाससर्वस्वं रतिकोषसमुच्चयम् ।
 शृङ्गाररससाम्राज्यं भुञ्जते ते निरन्तरम् ॥ ७९ ॥
 इति व्यावर्णितो जीवश्चतुर्गत्यादिमेदतः ।
 संप्रत्यजीवतत्त्वस्य किञ्चिद्रूपं निरूप्यते ॥ ८० ॥
 धर्माधर्मौ नमः कालः पुद्गलश्चेति पञ्चधा ।
 अजीवः कथ्यते सम्यग्जिनैस्तत्त्वार्थदर्शिभिः ॥ ८१ ॥
 षड्द्रव्याणीति वर्ण्यन्ते समं जीवेन तान्यपि ।
 विना कालेन तान्येव यान्ति पञ्चास्तिकायताम् ॥ ८२ ॥
 धर्मः स तात्त्विकैरुक्तो यो भवेद्भूतिकारणम् ।
 जीवादीनां पदार्थानां मत्स्थानामुदकं यथा ॥ ८३ ॥
 छायेव धर्मतप्तानामग्धादीनामिव क्षितिः ।
 द्रव्याणां पुद्गलादीनामधर्मः स्थितिकारणम् ॥ ८४ ॥
 लोकाकाशमभिव्याप्य स्थितावेतावनिष्किलौ ।
 नित्यावपेक्षौ हेतू भूतिर्हीनातुमावपि ॥ ८५ ॥

पुद्गलादिपदार्थानामवगाहैकलक्षणः ।
 लोकाकाशः स्मृतो व्यापी शुद्धाकाशो बहिस्ततः ॥ ८६ ॥
 धर्माधर्मैकजीवाः स्युरसंख्येयप्रदेशकाः ।
 व्योमानन्तप्रदेशं तु सर्वज्ञैः प्रतिपाद्यते ॥ ८७ ॥
 जीवादीनां पदार्थानां परिणामोपयोगतः ।
 वर्तनालक्षणः कालोऽनंशो नित्यश्च निश्चयात् ॥ ८८ ॥
 कालो दिनकरादीनामुदयास्तक्रियात्मकः ।
 औपचारिक एवासौ मुख्यकालस्य सूचकः ॥ ८९ ॥
 रूपगन्धरसस्पर्शशब्दवन्तश्च पुद्गलाः ।
 द्विधा स्कन्धाणुभेदेन त्रैलोक्यारम्भहेतवः ॥ ९० ॥
 भूमिशैलनमोगन्धकर्माणुप्रकृतिः क्रमात् ।
 स्थूलास्थूलादिभेदाः स्युस्तेषां षोढा जिनागमे ॥ ९१ ॥
 भाषाहारशरीराख्यप्राणापानादिमूर्तिमत् ।
 यत्किञ्चिदस्ति तत्सर्वं स्थूलं सूक्ष्मं च पुद्गलम् ॥ ९२ ॥
 यथागममजीवस्य कृता रूपनिरूपणा ।
 इदानीमाश्रवस्यापि कोषमुन्मुदयाम्यहम् ॥ ९३ ॥
 शरीरवाङ्मनःकर्मयोग एवाश्रवो मतः ।
 शुभाशुभविकल्पोऽसौ पुण्यपापानुषङ्गतः ॥ ९४ ॥
 गुरुनिहवदोषोक्तिमात्सर्यासादनादयः ।
 आश्रयत्वेन विज्ञेया दृग्ज्ञानावृत्तिकर्मणोः ॥ ९५ ॥
 दुःस्वशोकभयाक्रन्दसंतापपरिदेवनैः ।
 जीवो बध्नात्यसद्वेद्यं स्वपराभयसंश्रयैः ॥ ९६ ॥
 क्षान्तिशौचदयादानसरागसंयमादयः ।
 भवन्ति ह्येतवः सम्भ्रगसद्वेद्यस्य कर्मणः ॥ ९७ ॥

केवलिश्रुतसंघार्हद्धर्माणामविवेकतः ।
 अवर्णवाद एवाद्यो हृष्टिमोहस्य संभवः ॥ ९८ ॥
 कषायोदयतस्तीव्रपरिणामो मनस्विनाम् ।
 चारित्रमोहनीयस्य कर्मणः कारणं परम् ॥ ९९ ॥
 श्वभ्रायुषो निमित्तानि बह्वारम्भपरिग्रहाः ।
 मायार्तध्यानतामूलं तिर्यग्योनिभवायुषः ॥ १०० ॥
 नरायुषोऽपि हेतुः स्यादल्पारम्भपरिग्रहः ।
 सरागसंयमत्वादिनिदानं त्रिदशायुषः ॥ १०१ ॥
 स्याद्विसंवादनं योगवक्ता च निरत्यया ।
 हेतुरशुभस्य नास्तिस्तदन्यस्य तदन्यथा ॥ १०२ ॥
 षोडशदृग्विशुद्ध्याद्यास्तीर्थकृन्नामकर्मणः ।
 स्वप्रशंसान्यनिन्दाद्या नीचैर्गोत्रस्य हेतवः ॥ १०३ ॥
 विपरीताः पुनस्ते स्युरुच्चैर्गोत्रस्य साधकाः ।
 अन्तरायः सदानादिर्विघ्ननिर्वर्तनोदयः ॥ १०४ ॥
 रहस्यमिति निर्दिष्टं किमप्याश्रवगोचरम् ।
 बन्धतत्त्वप्रबोधोऽयमधुना विधिनोच्यते ॥ १०५ ॥
 सकषायतया दत्ते जीवोऽसंख्यप्रदेशगान् ।
 पुद्गलान्कर्मणो योग्यान्बन्धः स इह कथ्यते ॥ १०६ ॥
 मिथ्यादृक्च प्रमादाश्च योगाश्चाविरतिस्तथा ।
 कषायाश्च स्मृता जन्तोः पञ्च बन्धस्य हेतवः ॥ १०७ ॥
 प्रकृतिस्थित्यनुभागप्रदेशानां विभेदतः ।
 चतुर्विधः प्रणीतोऽसौ जैनागमविचक्षणैः ॥ १०८ ॥
 अष्टौ प्रकृतयः प्रोक्ता ज्ञानावृतिद्वगावृती ।
 वेद्यं च मोहनीयायुर्नामगोत्रान्तराययुक् ॥ १०९ ॥

तद्भेदाः पञ्च नव द्वावष्टाविंशतिरप्यतः ।
 चत्वारो द्विचत्वारिंशद्वौ पञ्चापि स्मृताः क्रमात् ॥ ११० ॥
 आदितस्तिसृणां प्राज्ञैरन्तरायस्य च स्मृताः ।
 सागरोपमकोटीनां त्रिंशत्कोट्यः परा स्थितिः ॥ १११ ॥
 सप्ततिर्भोहनीयस्य विंशतिर्नामगोत्रयोः ।
 आयुषस्तु त्रयस्त्रिंशद्विज्ञेयाः सागरोपमाः ॥ ११२ ॥
 अवरावेदनीयस्य मुहूर्ता द्वादश स्थितिः ।
 नाम्नो गोत्रस्य चाष्टौ स्याच्छेषास्त्वन्तर्मुहूर्तकम् ॥ ११३ ॥
 भाव्यक्षेत्रादिसापेक्षो विपाकः कोऽपि कर्मणाम् ।
 अनुभागो जिनैरुक्तः केवलज्ञानभानुभिः ॥ ११४ ॥
 ये सर्वात्मप्रदेशेषु सर्वतो बन्धमेदतः ।
 प्रदेशाः कर्मणोऽनन्ताः स प्रदेशः स्मृतो बुधैः ॥ ११५ ॥
 इत्येष बन्धतत्त्वस्य चतुर्धा वर्णितः क्रमः ।
 पदैः संह्रियते कैश्चित्संवरस्यापि डम्बरः ॥ ११६ ॥
 आश्रवाणामशेषाणां निरोधः संवरः स्मृतः ।
 कर्म संव्रियते येनेत्यन्वयस्यावलोकनात् ॥ ११७ ॥
 आश्रवद्वारोपेन शुभाशुभविशेषतः ।
 कर्म संव्रियते येन संवरः स निगद्यते ॥ ११८ ॥ (इति पाठान्तरम्)
 धर्मात्ममितिगुप्तिभ्यामनुपेक्षानुचिन्तनात् ।
 असावुदेति चारित्रादरिषट्कजयादपि ॥ ११९ ॥
 किमन्यैर्विस्तैरेतद्रहस्यं जिनशासने ।
 आश्रवः संसृतेर्मूलं मोक्षमूलं तु संवरः ॥ १२० ॥
 संवरो विवृतः सैष संप्रति प्रतिपाद्यते ।
 जर्जरीकृतकर्मायः पञ्जरा निर्जरा मया ॥ १२१ ॥

दुर्जरं निर्जरत्यात्मा यथा कर्म शुभाशुभम् ।
 निर्जरा सा द्विधा ज्ञेया सकामाकामभेदतः ॥ १२२ ॥
 सा सकामा स्मृता जैनैर्या व्रतोपक्रमैः कृता ।
 अकामा स्वविपाकेन यथा श्वआदिवासिनाम् ॥ १२३ ॥
 सागारमनगारं च जैनैरुक्तं व्रतं द्विधा ।
 अणुमहाव्रतभेदेन तयोः सागारमुच्यते ॥ १२४ ॥
 अणुव्रतानि पञ्च स्युस्त्रिप्रकारं गुणव्रतम् ।
 शिक्षाव्रतानि चत्वारि सागाराणां जिनागमे ॥ १२५ ॥
 सम्यक्त्वं भूमिरेषां यत्न सिध्यन्ति तदुज्जिताः ।
 दूरोत्सारितसंसारार्त्यातपा व्रतपादपाः ॥ १२६ ॥
 धर्माप्तगुरुतत्त्वानां श्रद्धानं यत्सुनिर्मलम् ।
 शङ्कादिदोषनिर्मुक्तं सम्यक्त्वं तन्निगद्यते ॥ १२७ ॥
 तत्र धर्मः स एवाप्तैर्यः प्रोक्तो दशलक्षणः ।
 आसास्त एव ये दोषैरष्टादशभिरुज्जिताः ॥ १२८ ॥
 गुरुः स एव यो ग्रन्थैर्मुक्तो बाह्यैरिवान्तरैः ।
 तत्त्वं तदेव जीवादि यदुक्तं सर्वदर्शिभिः ॥ १२९ ॥
 शङ्काकाङ्क्षा विचिकित्सा मूढदृष्टिः प्रशंसनम् ।
 संस्तवश्चेत्यतीचाराः सम्यग्दृष्टेरुदाहृताः ॥ १३० ॥
 अद्वेवे देवबुद्धिर्या गुरुधीरगुरावपि ।
 अतत्त्वे तत्त्वबुद्धिश्च तन्मिथ्यात्वं विलक्षणम् ॥ १३१ ॥
 मधुमांसासवत्यागः पञ्चोदुम्बरवर्जनम् ।
 अमी मूलगुणाः सम्यग्दृष्टेरष्टौ प्रकीर्तिताः ॥ १३२ ॥
 द्यूतं मांसं सुरा वेश्या पापार्द्धिः स्तेयवृत्तिता ।
 परदारभियोगश्च त्याज्यो धर्मधुरंधरैः ॥ १३३ ॥

मोहादमूनि यः सप्त व्यसनान्यत्र सेवते ।
 अपारे दुःखकान्तारे संसारे बन्धमीति सः ॥ १३४ ॥
 मुहूर्तद्वितयादूर्ध्वं भूयस्तोयमगालितम् ।
 शीलयेन्नवनीतं च न देशविरतिः क्वचित् ॥ १३५ ॥
 दिनद्वयोषितं तक्रं दधि वा पुष्पितौदनम् ।
 आमगोरससंपृक्तं द्विदलं चाद्यान्न शुद्धधीः ॥ १३६ ॥
 विद्धं विचलितस्वादं धन्यमन्यद्विरूढकम् ।
 तैलमम्भोऽथवाज्यं वा चर्मपात्रापवित्रितम् ॥ १३७ ॥
 आर्द्रकन्दं कलिङ्ग वा मूलकं कुसुमानि च ।
 अनन्तकायमज्ञातफलं संधानकान्यपि ॥ १३८ ॥
 एवमादि यदादिष्टं श्रावकाध्ययने सुधीः ।
 तज्जैर्नीं पालयन्नाज्ञां क्षुत्क्षामोऽपि न भक्षयेत् ॥ १३९ ॥
 पापभीरुर्निशाभुक्तिं दिवा मैथुनमप्यसौ ।
 मनोवाकायसंशुद्ध्या सम्यग्दृष्टिर्विबर्जयेत् ॥ १४० ॥
 वर्तमानोऽनया स्थित्या सुसमाहितमानसः ।
 भवत्यधिकृतो नूनं श्रावकव्रतपालने ॥ १४१ ॥
 हिंसानृतवचः स्तेयस्त्रीमैथुनपरिग्रहात् ।
 देशतो विरतिर्ज्ञेया पञ्चघाणुव्रतस्थितिः ॥ १४२ ॥
 दिग्देशानर्थदण्डेभ्यो यन्निधा विनिवर्तनम् ।
 पोतायते भवाम्भोधौ त्रिविधं तद्रुणव्रतम् ॥ १४३ ॥
 शोधनीयघ्नशस्त्राग्निमुसलोलखलार्पणम् ।
 ताम्रचूडश्वमार्जारशारिकाशुकपोषणम् ॥ १४४ ॥
 अङ्गारशकटारामभाटकास्फोटजीवनम् ।
 तिलतोयेक्षुयन्त्राणां रोपणं दावदीपनम् ॥ १४५ ॥

दन्तकेशनखास्थित्वग्रोम्णां निन्द्यरसस्य च ।
 शण्णलाञ्जललाक्षायःक्ष्वेडादीनां च विक्रयः ॥ १४६ ॥
 वापीकूपतडागादिशोषणं कर्षणं भुवः ।
 निर्लाञ्छनं भक्षरोधः पशूनामतिभारणम् ॥ १४७ ॥
 वनकेलिर्जलक्रीडा चित्रलेप्यादिकर्म वा ।
 एवमन्येऽपि बहवोऽर्थदण्डाः परिकीर्तिताः ॥ १४८ ॥
 सामाजिकमथाद्यं स्याच्छिक्षाव्रतमगारिणाम् ।
 आर्तरौद्रे परित्यज्य त्रिकालं जिनवन्दनात् ॥ १४९ ॥
 निवृत्तिर्भुक्तभोगानां या स्यात्पर्वचतुष्टये ।
 पोषधाख्यं द्वितीयं तच्छिक्षाव्रतमितीरितम् ॥ १५० ॥
 भोगोपभोगसंख्यानं क्रियते यदलोलुपैः ।
 तृतीयं तत्तदाख्यं स्यादुःखदावानलोदकम् ॥ १५१ ॥
 गृहागताय यत्काले शुद्धं दानं यतात्मने ।
 अन्ते सङ्ख्येखना वान्यत्तच्चतुर्थं प्रकीर्त्यते ॥ १५२ ॥
 व्रतानि द्वादशैतानि सम्यग्दृष्टिर्विभर्ति यः ।
 जानुदघ्नीकृतागाधभवाम्भोषिः स जायते ॥ १५३ ॥
 यथागममिति प्रोक्तं व्रतं देशयतात्मनाम् ।
 अनागारमतः किञ्चिद्भूमसौलोक्यमण्डनम् ॥ १५४ ॥
 अन्तर्मरं व्रतं द्वेधा बाह्याभ्यन्तरमेदतः ।
 षोढा बाह्यं जिनैः प्रोक्तं तावत्संख्यानमान्तरम् ॥ १५५ ॥
 वृत्तिसंख्यानमौदर्यमुपवासो रसोज्ज्वलम् ।
 रहःस्थितितनुक्लेशौ षोढा बाह्यमिति व्रतम् ॥ १५६ ॥
 स्वाध्यायो विनयो ध्यानं व्युत्सर्गो व्यावृत्तिस्तथा ।
 प्रायश्चित्तमिति प्रोक्तं तपः षड्विधमान्तरम् ॥ १५७ ॥

यास्तिस्रो गुप्तयः पञ्च स्थाताः समितयोऽपि ताः ।
 जननात्पालनात्पोषादष्टौ तन्मातरः स्मृताः ॥ १५८ ॥
 निरूपितमिदं रूपं निर्जरायाः समासतः ।
 इयमक्षीणसौख्यस्य लक्ष्मीर्मोक्षस्य वर्ण्यते ॥ १५९ ॥
 अभावाद्बन्धहेतूनां निर्जरायाश्च यो भवेत् ।
 निःशेषकर्मनिर्मोक्षः स मोक्षः कथ्यते जिनैः ॥ १६० ॥
 ज्ञानदर्शनचारित्रैरुपायैः परिणामिनः ।
 भव्यस्यायमनेकाङ्गविकलैरेव जायते ॥ १६१ ॥
 तत्त्वस्यावगतिर्ज्ञानं श्रद्धानन्तस्य दर्शनम् ।
 पाप्मरम्भनिवृत्तिस्तु चारित्रं वर्ण्यते जिनैः ॥ १६२ ॥
 ज्वालाकलापवद्बह्वैरूर्ध्वमेरण्डबीजवत् ।
 ततः स्वभावतो याति जीवः प्रक्षीणबन्धनः ॥ १६३ ॥
 लोकाग्रं प्राप्य तत्रैव स्थितिं बध्नाति शाश्वतीम् ।
 ऊर्ध्वं धर्मास्तिकायस्य विप्रयोगाज्जायात्यसौ ॥ १६४ ॥
 तत्रानन्तमसंप्राप्तमव्याबाधमसन्निभम् ।
 प्राग्देहात्किंचिदूनोऽसौ सुखं प्राप्नोति शाश्वतम् ॥ १६५ ॥
 इति तत्त्वप्रकाशेन निःशेषामपि तां सभाम् ।
 प्रभुः प्रह्लादयामास विवस्वानिव पद्मिनीम् ॥ १६६ ॥
 अथ पुण्यैः समाकृष्टो भव्यानां निःस्पृहः प्रभुः ।
 देशे देशे तमश्छेतुं व्यचरद्भानुमानिव ॥ १६७ ॥
 दत्तविश्वावकाशोऽयमाकाशोऽतिगुरुः क्षितेः ।
 यन्तुमित्यादृतस्तेन स्थानमुच्चैर्यियासुना ॥ १६८ ॥
 अनपायामिव प्राप्तुं पादच्छायां नभस्तले ।
 सपकण्ठे लुलोटास्य पादयोः कमलोत्करः ॥ १६९ ॥

यत्तदा विदधे तस्य पादयोः पर्शुपासनम् ।
 अद्यापि भाजनं लक्ष्म्यास्तेनायं कमलाकरः ॥ १७६ ॥
 तिलकं तीर्थकुल्लक्ष्म्यास्तस्य प्राह पुरो अमत् ।
 धर्मचक्रं जगच्चक्रे चक्रवर्तित्वमक्षतम् ॥ १७७ ॥
 विश्वप्रकाशकस्यास्य तेजोभिर्व्यर्थतां गतः ।
 सेवार्थं संचचाराग्रे धर्मचक्रच्छलाद्रविः ॥ १७८ ॥
 यत्रातिशयसंपन्नो विजहार जिनेश्वरः ।
 तत्र रोगग्रहातङ्कशोकशङ्कापि दुर्लभा ॥ १७९ ॥
 निष्कलाभा बभूवुस्ते विपक्षा इव सज्जनाः ।
 प्रजा इव भुवोऽप्यासन्निष्कण्टकपरिग्रहाः ॥ १८० ॥
 के विपक्षा वराकास्ते प्रातिकूल्यविधौ प्रभोः ।
 महाबलोऽपि यद्वायुः प्राप तस्यानुकूलताम् ॥ १८१ ॥
 हेमरम्यं वपुः पञ्चचत्वारिंशदनुर्मितम् ।
 बिभ्रद्देवैः श्रितो रेजे स्वर्णशैल इवापरः ॥ १८२ ॥
 द्वाचत्वारिंशदेतस्य सभायां गणिनोऽभवन् ।
 नवैव तीक्ष्णबुद्धीनां शतानि पूर्वधारिणाम् ॥ १८३ ॥
 शिक्षकाणां सहस्राणि चत्वारि सप्तभिः शतैः ।
 सह षड्भिः शतैस्त्रीणि सहस्राण्यधिबोधिनाम् ॥ १८४ ॥
 केवलज्ञानिनां पञ्चचत्वारिंशच्छतानि च ।
 मनःपर्ययनेत्राणां तावन्ति क्षपितांहसाम् ॥ १८५ ॥
 सप्तैव च सहस्राणि विक्रयर्द्धिमुपेयुषाम् ।
 शतैरष्टाभिराश्लिष्टे द्वे सहस्रे च नादिनाम् ॥ १८६ ॥

अर्जिकाणां सहस्राणि षट्चतुर्भिः शतैः सह ।
 श्रावकाणां च लक्षे द्वे शुद्धसम्यक्त्वशालिनाम् ॥ १८१ ॥
 श्राविकाणां तु चत्वारि लक्षाणि क्षपितैनसाम् ।
 निर्जराणां तिरश्चां च संख्याप्यत्र न बुध्यते ॥ १८२ ॥
 इत्याश्वास्य चतुर्विधेन महता संघेन संभूषितः
 सैन्येनेव विपक्षवादिवदनाकृष्टामशेषां महीम् ।
 दृष्यन्मोहचमूं विजित्य विजयस्तम्भायमानं तदा
 सम्भेदाचलमाससाद विजयश्रीधर्मनाथः प्रभुः ॥ १८३ ॥
 तत्रासाद्य सितांशुभोगसुभगां चैत्रे चतुर्थीं तिथिं
 यामिन्यां स नवोत्तरैर्यमवतां साकं शतैरष्टभिः ।
 सार्धद्वादशवर्षलक्षपरमारम्यायुषः प्रक्षये
 ध्यानध्वस्तसमस्तकर्मनिगलो जातस्तदानीं क्षणात् ॥ १८४ ॥
 अभजदथ विचित्रैर्वाक्प्रसूनोपचारैः
 प्रभुरिह हरिचन्द्राराधितो मोक्षलक्ष्मीम् ।
 तदनु तदनुयायी प्राप्तपर्यन्तपूजो-
 पचितसुकृतराशिः स्वं पदं नाकिलोकः ॥ १८५ ॥
 इति महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये एकविंशः सर्गः ।

ग्रन्थकर्तुः प्रशस्तिः ।

श्रीमानमेयमहिमास्ति स नोमकानां
 वंशः समस्तजगतीबलयावतंसः ।
 हस्तावलम्बनमवाप्य यमुल्लसन्ती
 वृद्धापि न स्वलति दुर्गपथेषु लक्ष्मीः ॥ १ ॥

मुक्ताफलस्थितिरलंकृतिषु प्रसिद्ध-

सत्रार्द्रदेव इति निर्मलमूर्तिरासीत् ।

कायस्य एव निरवद्यगुणग्रहः स-

न्नेकोऽपि यः कुलमशेषमलंचकार ॥ २ ॥

लावण्याम्बुनिधिः कलाकुलगृहं सौभाग्यसद्भाग्ययोः

क्रीडावेश्म विलासवासवलभीभूषास्पदं संपदाम् ।

शौचाचारविवेकविस्मयमही प्राणप्रिया शूलिनः

शर्वाणीव पतिव्रता प्रणयिनी रथ्येति तस्याभवत् ॥ ३ ॥

अर्हत्पदाम्भोरुहचञ्चरीकस्तयोः सुतः श्रीहरिचन्द्र आसीत् ।

गुरुप्रसादादमला बभूवुः सारस्वते स्रोतसि यस्य वाचः ॥ ४ ॥

भक्तेन शक्तेन च लक्ष्मणेन निर्व्याकुलो राम इवानुजेन ।

यः पारमासादितबुद्धिसेतुः शास्त्राम्बुराशेः परमाससाद ॥ ५ ॥

पदार्थवैचित्र्यरहस्यसंपत्सर्वस्वनिर्वेशमयात्मसादात् ।

वाग्देवतायाः समवेदि सम्भैर्यः पश्चिमोऽपि प्रथमस्तनूजः ॥ ६ ॥

स कर्णपीयूषरसप्रवाहं रसध्वनेरध्वनि सार्थवाहः ।

श्रीधर्मशर्माभ्युदयामिषानं महाकविः काव्यमिदं व्यधत् ॥ ७ ॥

एष्यत्यसारमपि काव्यमिदं मदीय-

मादेयतां जिनपतेरनघैश्चरित्रैः ।

पिण्डं मृदः स्वयमुदस्य नरा नरेन्द्र-

मुद्राङ्कितं किमु न मूर्धनि धारयन्ति ॥ ८ ॥

दक्षैः साधु परीक्षितं नवनवोल्लेखार्पणेनादरा-

व्यधेतः कव्यपट्टिकासु शतशः प्राप्तप्रकर्षोदयम् ।

नानामञ्जिविचित्रभावप्रटनासौभाग्यशोभास्पदं

तत्रः काव्यसुवर्णमस्तु कृतिनां कर्णद्वयीमूषणम् ॥ ९ ॥

जीयाज्जैनमिदं मतं शमयतु कूरानपीयं कृपा

भारत्या सह शील्यत्वविरतं श्रीः साहचर्यव्रतम् ।

मात्सर्यं गुणिषु त्यजन्तु पिशुनाः संतोषलीलाजुषः

सन्तः सन्तु भवन्तु च श्रमविदः सर्वे कवीनां जनाः ॥ १० ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

धर्मशर्माभ्युदयस्यैकोनविंशसर्गस्थचित्राणामुद्धारः।

१ गोमूत्रिकाबन्धः। (श्लोकः ७८)

स वा जि सिं धु र या मा न्मं भ्र मा द सि धा बि तः

ज वा द सि स्कु र द्वा मा बि भ्र मा द म धा त तः

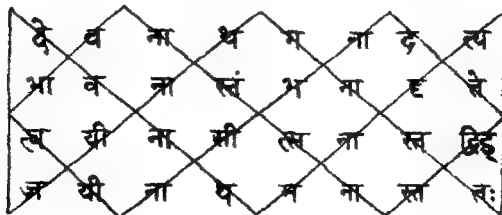
२ अर्धभ्रमः। (श्लोकः ८४)

य	हि	ब	र
हि	ब	र	य
ब	र	य	हि
र	य	हि	ब
ह	र	य	न
न	य	हि	र
ह	र	न	य
न	य	र	ह

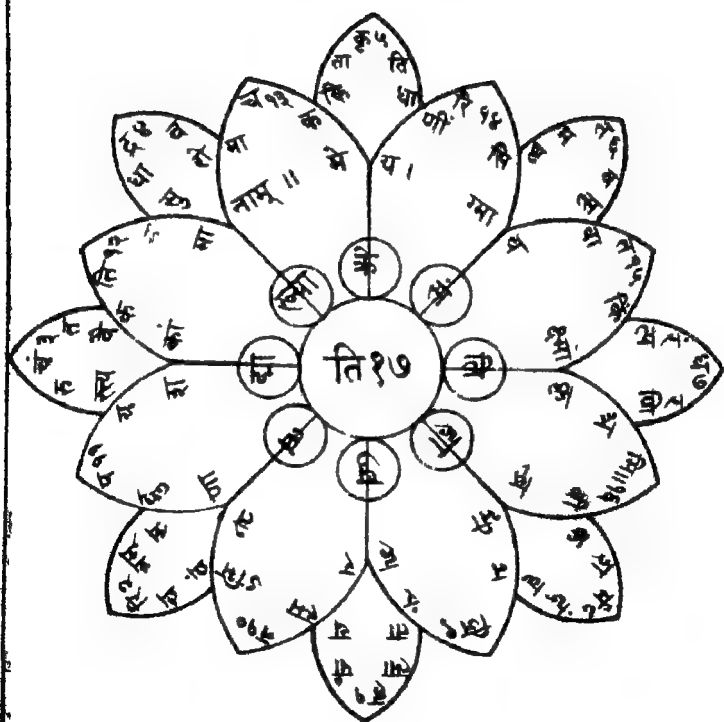
३ सर्वतोभद्रम्। (श्लोकः ८६)

भ	रं	या	म	म	या	रं	भ
र	जि	ता	द	द	ता	जि	रं
या	ता	क्ष	मा	मा	क्ष	ता	या
भ	द	मा	र	र	मा	द	भ
म	द	मा	र	र	मा	द	भ
या	ता	क्ष	मा	मा	क्ष	ता	या
र	जि	ता	द	द	ता	जि	रं
भ	रं	या	म	म	या	रं	भ

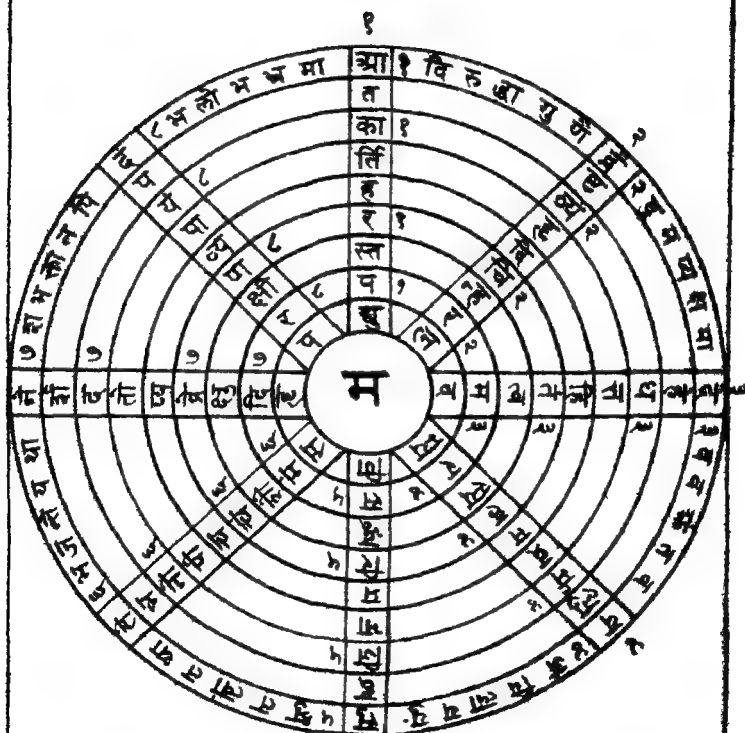
४ मुरजबन्धः। (श्लोकः ९४)

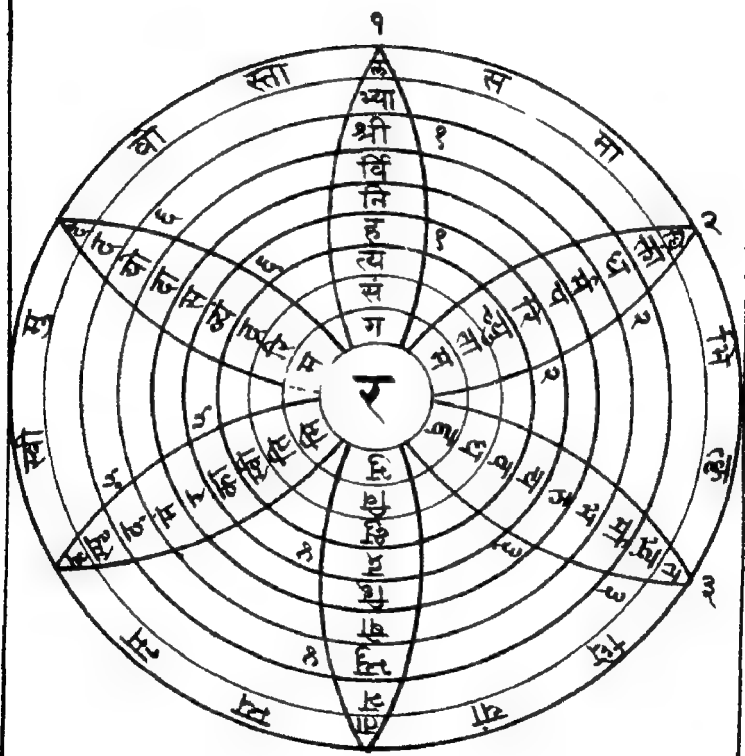
५ षोडशदलपद्मबन्धः। (श्लोको १८।१९.)

६ चक्रबन्धः । (श्लोकौ १०१।१०२)

७ चक्रबन्धः । (श्लोकः १०४)

धर्मशर्माभ्युदयस्थलोकानां सूची-

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
अकलुषतरवारिभिर्वि० १३। ५४। १०१	अत्यन्तं किमपि १६। ८०। १३३
अकामनिर्जराबालतपः २१। ७८। १६९	अत्यन्तनिःसहैरङ्गैर्मु० ३। ४२। ६३
अकृत्रिमैश्वैत्यगृहैर्जि० ७। ३६। ५६	अत्यन्तमव्याहतवेग० ९। २०। ७३
अक्षिप्तप्रलयनटोद्ग० १६। ४४। १२०	अत्र प्रचारो न वि० १०। ५५। ८३
अखण्डहेमाण्डकपुण्ड ७। ११। ५३	अत्रान्तरे वेत्तिनिवे० १७। १०६। १३४
अखिलमल्लिनपक्षं पूर्व० ८। ४४। ६७	अत्रोच्चरुक्मशिखरी० १०। ४६। ८३
अगुरुरिति सुगन्धिद्वय० १। ८५। ९	अथ तथाविधभाविषु० ३। ७५। २३५
अगोचरं चण्डकचेरपि १२। ४०। ९४	अथ तैः प्रेषितो दूतः १९। ४। १४१
अग्रे प्रसर्पच्चतुरङ्गविस्तृतां ९। ५६। ७४	अथ दिदृक्षुममुं रम० ११। ६३। ८६
अग्रे अजन्तो विरसत् ४। ७। २६	अथ पुण्यैः समाकृष्टो २१। १६७। १७६
अङ्गमुत्तुङ्गमातङ्गमा० १९। ५५। १४७	अथ प्रतीहारपदे १७। ३२। १२७
अङ्गरागमपि कापि ५। ४९। ३९	अथ श्रुताशेषसुखप्र० १८। १। १३५
अङ्गवङ्गमगधान्ध्रनैषधैः ५। १६। ३६	अथ श्लथीभूतविमो० १८। ५५। १३६
अङ्गसंघट्टपरः करपातं १५। ४३। ११४	अथ स तत्र निधीश्व० ११। १। ८४
अङ्गसादमवसादितधै० १५। १०। १११	अथ स दण्डधरेण २। ७६। १७
अङ्गारशकटारामभा० २१। १४५। १७४	अथ सरभसमस्यां ८। १। ६९
अङ्गेषु जातेष्वपि त १७। ९४। १३३	अथाङ्गदम्भेन सहो० १४। ७५। १०९
अङ्गोऽप्यनङ्गो हरिणे० १७। ४५। १२६	अथाधिपेनार्ययितुं १०। १। ७७
अचिन्त्यचिन्तामणि० १८। २१। १३६	अथापनिद्रावधिबोध० ४। १। २६
अजस्रमासीद्धनसंप० १८। ६२। १४०	अथापराद्धं दयितेन १२। ३४। ६२
अज्ञालशालापणचत्व १७। ८९। १३२	अथाभवसम्पुदनाद० १७। ८६। १३६
अणुव्रतानि दक्ष स्युः २१। १२५। १७३	अथामिषेक्तुं सुरशैल० ७। ९। ५६
अतस्तमानसे सेना १९। ५६। १४७	अथायमन्येष्टुरुदार० १७। १। १२५
अतिशयपरिभोगतो० १३। ६२। १०१	अथायमाहूय पतिं १०। १०७। १३६
अनुच्छमच्छाद्यमहो २। १०। ११	अथारणायुतो कल्या० २१। ६९। १६६

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
अयास्तसंख्याविश्रा० १४। २१। १०४	अनागारं व्रतं द्वेषा २१। १५५। १७५
अयास्ति जम्बूपपदः १। ३२। ४	अनादरेणापि सुधा० २। ५२। १५
अयास्पदं नभोगानां ३। ४५। २२	अनादतोपक्रमकर्ण० १८। २३। १३७
अयास्य पत्नी निखि० २। ३५। १३	अनारतं वीररसाभि० ४। ३५। २९
अयैकदान्तःपुरसार० २। ६३। १६	अनारतं मन्दरमेदु० १७। ५३। १२९
अयैकदा व्योम्नि निर० ४। ४१। ३०	अनिन्द्यदन्तद्युतिफे० २। ५९। १५
अयेनमापृच्छय सबा० ४। ७७। ३३	अनुकलितगुणस्य सौ० १३। ६४। १०२
अयेष मूर्च्छस्तु मृदङ्ग० १८। ४५। १३९	अनुगतभुजगेन्द्रान्म० ८। १४। ६१
अयेष शृङ्गारवतीभि० १८। ६। १३५	अनुगतभुजमालाली० ८। २९। ६४
अयोऽग्निना नेत्रसह० १७। ७। १२५	अनुगुणमनुभावस्यानु० ८। ४। ६०
अयोधितसपर्यया ४। ९३। ३५	अनुजिज्ञातमेहभरं वि० १८। १८। १३६
अयो जिनेन्द्रानुचराः ७। ५२। ५७	अनेकधातुच्छविभा० १०। १८। ७८
अयोत्थाय नृपः पीठा० ३। १। १८	अनेकधानुरज्ञाब्धा० १९। ८३। १५०
अदेवे देवमुदिर्या २१। १३१। १७३	अनेकपद्माप्सरसः १। ४४। ५
अदृष्टसंततिः स्पष्ट० ३। ५७। २४	अनेकपापरको वा १९। २९। १४४
अद्य भूप भवतोऽस्ति ५। ३३। ३८	अनेकविटपस्पृष्टपयो० ३। २४। २०
अद्योत्क्षिप्य करं ब्रवी० १६। ८७। १२४	अनेन कोदण्डसखेन १७। ६०। १३०
अद्यः कृतस्तावदन० ७। २१। ५४	अनेन कोपज्वलनेन ४। २७। ३८
अद्यःस्त्रेषु करौ सा २१। ७२। १६८	अनेन पूर्वापरदिग्वि० १०। ४७। ८२
अद्यस्तातस्य विस्तीर्णे ३। ३९। २२	अन्तःस्खललोहखली० ९। ६३। ७५
अधिकं दरमेत्याहो १९। ३१। १४५	अन्तःस्थितप्रथितरा० १। ८६। १०
अधिगतकरुणारसेव १३। १०। ९७	अन्तरत्यन्तनिर्गूढप० १९। ३४। १४५
अधिगतनदमप्यगा० १३। २०। ९८	अन्तरस्थावकाशेन ३। ४१। २२
अधिभ्रियं वीरदमा ७। ३३। ५५	अन्तरूर्ध्वफणिवि० ५। ७५। ४२
अधृष्यमन्यैरधिरुषा ४। १५। २७	अन्तर्बाह्यैर्दीप्यमानै० २०। ५४। १५८
अध्यासीनो ध्यानमु २०। ३६। १५६	अन्तर्लीनैकैकतिष्क० २०। ७५। १६०
अदन्धनारीप्रणयिन्य १२। १५। ९२	: प्रणयिनः ६। ३। ४४
अनपायामिह आमुं २१। १६९। १७६	अन्यं जलाधारमितः १४। २३। १०५

सं. श्लो. पृ०	
अन्याङ्गनासंगमलाल०	४। ५५। ३१
अन्ये भियोपात्तपयो०	४। २८। २९
अन्योन्यघट्टनरणन्ध०	६। ३७। ५०
अन्योन्यदत्तं विसख०	१४। १६। १०४
अन्योन्यसंचलनघ०	६। ४२। ५०
अन्योन्यस्खलनवशा०	१६। ५०। १२०
अपत्यमिच्छन्ति त०	१८। १२। १३६
अपहृतवसने जडेन	१३। २५। ९८
अपहृतवसने जलेर्नि०	१३। ४२। १००
अपारयज्ञप्रतिरूपमङ्गं	७। ४। ५३
अपास्तपीयूषमयूख०	१२। १६। ९२
अपास्त पूर्वामभिस०	१४। २। १०३
अपि जगत्सु मनोभ०	११। ५६। ८९
अपेक्ष्य कालं कमपि	१८। २५। १३७
अप्युग्रीवैः श्रूयमाणा	२०। ९८। १६२
अबलां तां पुरस्कृत्य	१९। १६। १४३
अबालशेवालदद्या०	७। ५६। ५८
अभजत जघनं जघान	१३। ४८। १००
अभजदथ विधिर्नै०	२१। १८५। १७८
अभावाद्दन्धहेतुतां	२१। १६०। १७६
अभिनवमणिमुक्ता०	८। १२। ६१
अभिनवशशिनी	१३। ६६। १०२
अभिमुखमभिदशमा०	१३। ६९। १०२
अभुदयेक्षाकुविशा०	२। १। १०
अभ्युपात्तकमलैः	५। ७०। ४१
अमान्त इव हर्म्येभ्य०	३। ६। १८
अभितगुणगणानां	८। ४७। ६७
अमी अमन्तो वितत०	७। २७। ५५

सं. श्लो. पृ०	
अमूर्तचित्तनाचिह्नः	२१। १०। १६३
अम्भोधिरेव कल्पा०	१९। ८१। १५०
अयं स कामो नियतं	१७। ६। १२५
अयमतिशयवृद्धो	८। ११। ६१
अयमनङ्गयजस्य म०	११। ५१। ८८
अयमस्माकमेणाक्षि	३। ३२। २१
अयमिह जटिलोर्मि०	८। २४। ६३
अयमुपरि सविद्युत्तो०	८। २१। ६२
अर्जिकाणां सहस्राणि	२१। १८१। १७८
अर्थे इदित्येऽपि कवि	१। १४। ३
अर्थोदितेन्दोः शुक्ल०	१४। ३६। १०६
अर्हत्पदाम्भोरुह० प्र० प्र० ।	४। १७९
अलंकृतं मङ्गलसंवि०	१८। ३। १३५
अलमलममृतेनास्त्रा०	८। ५५। ६८
अल्पीयसि स्वस्य फले	४। ५३। ३१
अवकरनिकुरम्बे माद०	८। ५। ६०
अवन्तिनाथोऽयमनि०	१७। ३३। १२७
अवरावेदनीयस्य	२१। ११३। १७२
अवापुरेके रिपवः	२। २७। १२
अवाप्तवाञ्छाभ्यधि०	२। २४। १२
अवाप्य तत्पाणिपुटा०	७। २। ५३
अवाप्य सर्पाधिपमौ०	१। ३६। ५
अविरतजलकलिले०	१३। ५५। १०१
अविरलपलितायमा०	१३। २१। ९८
अविरललहरीप्रसार्य०	१३। ४७। १००
अव्याहृतप्रसरवात०	६। ४९। ५२
अशेषसुरसुन्दरीजय०	१०। १७। ५८
अश्मगर्भमणिकिङ्किणी०	५। ७३। ६१

	स०	श्लो०	पृ०
अक्षमर्चमधमूर्ध्वमु०	५१	४७	३९
अधार्मं त्रिय इव	१६१	४९	१२०
अक्षुब्धदगिरामिह	१५१	५७	११५
अद्योत्तरां दशशतीं	६१	१५१	४६
अष्टौ प्रकृतयः प्रोक्ता	२११	१०९	१७७
अक्षयमाकारनिरीक्ष०	२१	१३१	११
अक्षय्यस्यामितदण्ड०	४१	३७	२९
असंस्कृतं मण्डनमङ्गय०	४१	५९१	३२
असंख्येतिप्रसारेः प०	७१	२९१	५५
असारसंसारमरुस्थ०	२१	६८१	१६
अस्त्रावनलोक्य कु०	२१	७२१	१७
असुराहिसुपर्णाग्निवि०	२११	६१	१६७
अस्तं गते मास्वति	१४१	२४१	१०५
अस्तान्बलात्कालबली०	१४१	२२१	१०४
अस्ताद्रिमास्य रविः	१४१	८१	१०३
अहमिह पुरुलजया	१३१	३९१	९९
अममिह महमीहे	५१	९०१	४३
अहमुदयवता जनेन	१३१	५६१	१०१
अहह निर्दहति स्म	१११	१११	८४
अहेरिवापातमनोरमे०	४१	५४१	३१
अहो खलस्त्रापि म०	११	२६१	४
अहो समुन्मीलति	१७१	१८१	१२६
अस्त्र मानाधिकैः सेना	१९१	१३१	१४३
अस्याः स्वरूपं कथमे०	९१	३५१	७२
अस्येदमावर्जितमौलि०	१७१	३६१	१२८
ओः संवरजम्भसि	१४१	७४१	१०९
ओः कोमलालापपरे०	११	२७१	४
आकषीपूर्णे कुटिलाल०	४१	५८१	३१

	स०	श्लो०	पृ०
आक्रान्ते चटुलतुरंग०	१६१	५११	१२६
आगतोऽयमिह तत्त०	५१	३५१	३६
आगत्यासनकम्पक०	५१	८९१	४३
आज्ञामतिक्रम्य मनो०	१४१	२७१	१०५
आज्ञामिव पुरि क्लेश०	३१	३१	१८
आतङ्काकुलशबरीवि०	१६१	५७१	१२१
आतङ्कार्तिहरस्तपयु०	१९१	१०१	१५२
आदाय नेपथ्यमथो०	१४१	६१	१०८
आदाय शब्दार्थम०	११	२८१	४
आदितस्तिष्ठणां प्राज्ञै०	२११	१११	१७९
आद्ये वर्षसहस्राणि	२११	२२१	१६४
आनन्दोच्छसितमनाः	१६१	८३१	१२३
आयाति कान्ते हृदयं	१४१	७७१	१०९
आयाति प्रबलतरप्र०	१६१	३७१	११९
आयातो दुरधिगमा०	१६१	२९१	११९
आयुःकर्मालानभङ्गे	२०१	१११	१५४
आयुर्योजनयानस्थ	२११	३७१	१६५
आरम्भोच्छलिततुरं०	१६१	२४१	११८
आरूढस्तुरगमिमं	१६१	६७१	१२३
आरोप्य चित्रा वरप०	१४१	६०१	१०८
आर्तध्यानवशाब्जिवो	२११	४२१	१६६
आर्द्रकन्दं कलिङ्गं वा	२११	१३८१	१७४
आलापैरिति बहुमा०	१६१	८२१	१२३
आलिङ्ग्य बालाय स०	१७१	९७१	१३३
आवर्तगर्तान्तरसौ प०	१४१	१२१	१०४
आविर्बभूवुः स्मरसूर्य०	१४१	६९१	१०९
आविर्भवद्भान्तकृपाण०	१४१	९११	१०३
आविर्भूतं यद्भवद्भूत०	२०१	९५१	१६३

स० खे० पु०

आविष्कर्तुं शंकरेमो० २०१ ४१५४
 आश्रवद्धाररोधेन यु० २१११८१७२
 आश्रवाणामशेषाणां २१११७१७२
 आसंसारं साहचर्यत्र० २०१ ४४१५७
 आसज्योद्धृतचरणप० १६१ ३६११८
 आसिन्धुगङ्गाविजया० ९१ ६७७५
 आस्कन्धं जलमव० १६१ ६११२१
 आस्कन्धसृज्वी तद० ११ ५११ ६
 आस्तां जगन्मणे० १९१ ४०११४६
 आर्यं तस्याः साल० २०१ ७३११६०
 आहतानि पुरुषायित० १५१ ५८११५५
 आहवकममामूलमथ १९१ १११४१
 इक्ष्वाकुमुख्यक्षितिपा० १७१ १०११२५
 इक्ष्वाकुवंशप्रभवः प्र० १७१ ७११३१
 इतः प्रसृत्यम्ब न से २१ ३८१ १४
 इतस्ततः कञ्जलकोम० १२१ ३०१ ९३
 इतस्तस्य लोलनभाजि ७१ ६३१ ५८
 इति कयापि दयाप० १११ ४३१ ८७
 इति कृतजलकेलिकौ० १३१ ५८११०१
 इति तत्त्वप्रकाशेन २१११६६१७६
 इति तिर्यग्गतेर्भेदो २११ ४३११६६
 इति निरुपमभक्तिं ८१ ४३१ ६६
 इति निरुपमलक्ष्मीर० २०११०१११६२
 इति निशम्य स स० ४१ ९२१ ३५
 इति प्रमोदादनुशास्य १८१ ४४११३८
 इति प्रसङ्गादुपलालि० १२१ २५१ ९३
 इति प्रीतिप्रायं बहल० ३१ ७७१ २६
 इति मुहुरपरैर्यथार्थ० १३१ १३१ ९७

स० खे० पु०

इति राजगणे तस्मि० १९१ ३२११४५
 इति वचनमुदारं भ० १११ ७२१ ६०
 इति विश्वकथं मधोर्व० १११ २२१ ८५
 इति व्यतिक्रम्य दि० १८१ ५४११३६
 इति व्यावर्षितो जीव० २११ ८०११६६
 इति सरसिरुहप्रमा० १३१ ४०११००
 इतीव काचिज्वचूत० १२१ ४६१ ९४
 इतीव भाःस्तम्भित० ११ ७४१ ८
 इत्थं यावत्प्राप्य वैरा० २०१ २४११५५
 इत्थं वारिविहारके० १३१ ७१११०२
 इत्थं विचिन्त्यैष कृ० ९१ ४२१ ७३
 इत्थं विदर्भवसुधाधि० १६१ ८८११३४
 इत्थं वियोगानलदा० १४१ ७६११०६
 इत्थं विलोक्य मधु० १५१ ७०१११६
 इत्थं स त्रिदशजनस्य १६१ ३८१११९
 इत्थं ग्रन्थिमिव प्रमथ्य ३१ ७४१ ३५
 इत्थं घने व्यञ्जितने० १४१ ७२११०९
 इत्थं चिन्तयतोऽथ २१ ७५१ १७
 इत्थं तदर्थकथया हृदि ५१ ८७१ ४३
 इत्थं तयोके द्विगु० १७१ ७८११३१
 इत्थं पुरः प्रेष्य जरा० ४१ ६०१ ३३
 इत्थं मिथः पौरकथाः १७१ ८३११३२
 इत्यङ्गशोमातिशयेन १७१ २३११२७
 इत्यब्दानां पञ्चलक्ष्मि० २०१ १११५३
 इत्याकर्ष्य स तस्य १०१ ५७१ ८३
 इत्याकस्मिकवित्तयां २१ ७९१ १७
 इत्याराध्य त्रिभुवनगुहं ८१ ५७१ ६६
 इत्याश्वास्य जनुर्विधेन २१११८३११७८

स. खो. पृ.	स. खो. पृ.
इत्युच्चैर्निगदति वेत्रि० १६। ४१। १२०	उचितमाप पलाश ११। १६। ८५
इत्युच्चैस्तनवप्रभूषणव० १। ८०। ७६	उच्चासनस्थोऽपि सतां १। ३०। ४
इत्युदीर्य च मिथः ५। ४६। ३९	उच्चैस्तनखिलोच्छासिप ३। २२। २०
इत्येष संचिन्त्य वि० ४। ६१। ३२	उत्किप्तकेतुपटपल्लवि० ६। २३। ४७
इत्येष निःशेषजगत् ४। ५०। ३१	उत्किप्तसहकाराग्रम ३। ३०। २१
इत्येष बन्धतरुवस्य २१। ११६। १७२	उत्खातखड्गप्रतिबिम्बि० ४। ३४। २९
इत्युन्युदन्यासु कलाः १४। ३७। १०६	उत्खातपङ्किलविसा० ६। ८। ४५
इन्द्रोपेन्द्रमक्षरद्राह० २०। १९। १५५	उत्खातावलशिखरैः १६। ५४। १२१
इन्द्रामनालोचनगोचरां २। ५५। १५	उत्तरीयमपकर्षति १५। ३१। ११३
इयं गिरैर्गिरिकरागर० १०। ३३। ७९	उत्तिष्ठ त्रिजगदधीश १६। २८। ११९
इयमुदस्य करैः परि० ११। ४६। ८८	उत्तिष्ठमुदयगिरैरिवे० १६। ३९। ११९
इयं प्राणप्रिया पत्नी ३। ५६। २४	उत्तुङ्गद्रुमवलमीषु पा० १६। ६४। १२२
इलामूलमिलन्मौलिर्न० ३। ४६। २२	उत्थितान्यपि रतो० १५। ६४। ११६
इह क्षरजिर्भरवारिहा० ७। ६५। ५८	उत्पालिकाभ्रूस्तिमितै० १। ४७। ६
इह घनैर्मलिनैरपह० ११। ३३। ८६	उत्फालैर्कुतमवटस्थ० १६। ५२। १२१
इह तुषातुरमर्थिनमा० ११। ३०। ८६	उत्सन्नमारोप्य तमङ्गजं ९। ११। ७०
इह पिहितपदार्ये स० ८। ५४। ६८	उत्सर्पिण्यवसर्पिण्योः २१। ४९। १६६
इह शृगनयनासु सा० १३। ५। ९७	उत्साहशीलाभिरलं ९। ७७। ७६
इह क्षुणां रसना वद० ११। ३१। ८६	उदंशुमत्सा कल्या १४। ३४। १०५
इह हि मिलितरज्ज० ८। २५। ६३	उदग्रशाखाकुसुमार्थ० १२। ४२। ९४
इह हि रोध्रज्जासि ११। ६१। ८९	उदग्रशाखाखनचञ्च० १२। ५०। ९५
इहाबभौ मारुतधूत० १२। २९। ९३	उदञ्चति भ्रूलतिका १२। १२। ९१
इहार्थकामाभिनिवेश० १८। ३२। १३७	उदञ्चदुष्कैः स्तनवप्रशा० २। ४१। १४
इहेहते यो नतवर्ग० १८। ३३। १३७	उदधिनिहितनेत्रा० ८। १५। ६१
इहोपभुक्ता कतमैर्न १८। ४२। १३८	उदर्कवक्त्रां बनितास्य २। २०। १९
उक्तमागमनिमित्तमा० ५। ३०। ३८	उदीरयन्मिथ्यमृतप्रपां १२। ३९। ९४
उक्त्वा तमिथ्यनुचरं १७। १०९। १३४	उदीरिते श्रीरतिकी० २। ५६। १५
उग्रदग्धसधिरोप्य ५। ६५। ४१	उदेति पाताळतलत्सु० १। ७२। ८

सं.	श्लो.	पृ.
उद्गायतीव अमदिष्टु०	४।	६। २६
उद्दण्डं यत्र यत्रासी०	१९।	६५। १४८
उद्दामद्विरदेनाद्यो(?)	१९।	२८। १४४
उद्दामरागरससागर०	६।	३९। ५०
उद्दामसामोद्भवचीत्क०	१०।	५०। ८२
उद्दुर्मुद्दामतमिस्रप०	१४।	३८। १०६
उद्भिद्य भीममवस०	१०।	४०। १८१
उद्भिन्नोद्दामरोमाश्च०	१९।	४८। १४६
उद्यत्पदाङ्गुष्ठनखाङ्गुद०	९।	१९। ७१
उद्यद्बालम्बितना०	१७।	९९। १३३
उद्द्वल्लग्नुरगतरजिता०	१६।	५३। १२१
उन्मिदयशिव चिराय	६।	३२। ४९
उन्मादिका शक्तिर०	४।	७२। ३३
उन्मीलजवनलिनीम०	१६।	६२। १२१
उन्मीलजवनलिनीव०	१०।	२९। ८०
उन्मुद्रितो यज्ञवतापि	१७।	८२। १३२
उपचितमतिभात्रं वा०	८।	१३। ६१
उपनदि नलिनीवनेषु	१३।	१८। ९८
उपनदि पुलिने त्रि०	१३।	१६। ९७
उपर्युपाकृढबधूमुखे०	१।	८३। ९
उपायमे तद्विपदाम०	४।	५१। ३१
उपासतन्त्रोऽप्यखि०	१८।	१६। १३६
उपासतारामणिभूष०	१४।	५३। १०७
उपासनायास्य बला०	२।	१४। ११
उपेत्य बालेव जरा०	१८।	११। १३५
उपेयुषोऽनन्तपथा०	७।	३८। ५६
उल्लास विनिमीलि०	१५।	१२। १११
उल्लसत्केसरो रक्तप०	३।	२५। २०

सं.	श्लो.	पृ.
उल्लासितानन्दपयः०	१७।	९। १२५
ऊना सहस्रैरन्दानां	२१।	५४। १६७
ऊर्ध्वं तस्यास्तावर्धं०	२०।	८४। १६१
ऊर्ध्वं तेभ्योऽभूच्चतु०	२०।	८७। १६१
ऊर्ध्वं तेभ्यो बल्लभं	२०।	९१। १६१
ऊर्ध्वकदम्बकमाङ्गयती०	११।	६४। ८९
एक आद्ये द्वितीये च	२१।	२०। १६४
एकका इह निशम्य	५।	१९। ३७
एकत्र नक्षत्रपतिः	१४।	४०। १०६
एकं पात्रं सौकुमार्यस्य	२०।	४८। १५७
एकया गुरुकलत्रमण्ड०	५।	५४। ४०
एकान्तं सुरसवरार्थ०	१६।	६३। १२२
एकेन तेन बलिना	६।	७। ४४
एके भुजैर्वारणसेतुभिः	९।	७६। ७६
एको न केवलमनेक०	६।	१८। ४६
एणनाभिमभिबीक्ष्य	५।	१५। ३६
एणनाभिरसनिर्मितै०	५।	५१। ३९
एताः प्रवालहारिण्यो	३।	३४। २१
एतां धनुर्यष्टिमिवैष	१७।	१४। १२६
एतैत हे धावत प०	१७।	८८। १३२
एनं पतिं प्राप्यं दि०	१७।	३७। १२८
एवं नरकलक्षणाम०	२१।	१६। १६४
एवमादि यदादिष्टं	२१।	१३९। १७४
एष्यत्यसारम० अ. प्र. १		८। १७९
ऐरावणश्चटुलकर्णेश०	६।	३५। ४९
ऐरावणस्याथ करात्क०	४।	४३। ३०
ऐरावणेन प्रतिदन्ति०	१४।	३३। १०५
ओंकारवत्प्रस्तुतमज्ञ०	९।	४७। ७३

स० श्लो० पृ०

ओष्ठस्पर्शनद्वयशक्ति०	१५। ५५। ११५
ओत्सुक्यनुज्ञा शिशु०	९। ६। ७०
कः शर्मदं वृजिनमी०	१९। १९। १५२
कः पण्डितो नाम	९। १३। ७०
कङ्कः किं कोककेकाकी	१९। ८२। १५०
कङ्गोलकैलासवली०	१७। ६२। १३०
कटके सरोजवनसं०	१०। ४२। ८१
कण्ठीरवेणैव मितान्त०	९। २१। ७१
कतिपर्यैर्दशनैरिव	११। ८। ८४
कथमधिकगुणं कर	१३। २६। ९८
कथमपि तटिनीमगा०	१३। १९। ९८
कदाचिदपि नैतेषा	२१। २३। १६४
कन्दर्पोदकण्डलाभि०	१७। २६। १२७
कंधरावधि तिरोहिता	५। ३। ३५
कपोल्लावण्यमया०	२। ५७। १५
कपोलहेतोः खलु लो०	२। ५०। १५
कम्पाद्भवः क्षुभ्यदशे०	९। ६०। ७४
कथाचिदुज्जृम्भित०	१२। ४९। ९५
करणबन्धविवर्तनसा०	११। ६२। ८९
करी करोत्क्षिप्तसरो०	७। ५५। ५७
करेणुमाकृष्य पतिवरा	१७। ११। १२५
करेऽन्दुकं कङ्कषम०	१७। ८७। १३२
करैः प्रबालान्कुसुमानि	१२। ४३। ९४
कर्कशस्तनयुगेन न	१५। ३८। ११३
कर्णाकारं गोपुराणां	२०। ८५। १६१
कर्णाटलाटद्वयिडान्त्र०	१७। ६५। १३०
कर्तुं कार्यं केवलं स्वस्य	२०। ८। १५४
कर्पूरपूरैरिव व्रन्दना०	१४। ४८। १०७

स० श्लो० पृ०

कर्मकौशलदिदृक्षयात्र	५। १८। ३७
कर्मभूमिभवास्तेऽपि	२१। ४७। १६६
कलमरालवधूमुख०	११। ५०। ८८
कलविराजिविराजित०	११। १०। ८४
कलापिनो मन्दरसा०	११। ७०। ९०
कलुषमिह विपक्ष द०	८। ३१। ६४
कल्पद्रुचिन्तामणिका०	९। ५२। ७४
कल्पद्रुमान्कल्पितदा०	१। ५५। ७
कल्पान्तोद्यद्वादश०	२०। ४६। १५७
कशास्त्रनैः किञ्चिदवा०	७। ४५। ५७
कश्चित्कराभ्या नख०	१७। ३०। १२७
कषायोदयतस्त्रीवप०	२१। ९९। १७१
काखीव रत्नोच्चयगु०	९। ७२। ७५
कानना कानने नुचा	१९। ९२। १५१
कान्तकान्तदशनच्छ०	१५। २९। ११३
कान्तारतरवो नैते	३। २३। २०
कान्तिः कालव्यालचू०	२०। ६। १५४
कान्तिकाण्डपटगु०	५। ५। ३५
कापि भूत्रयजयाय	५। ४८। ३९
कापिशायनरसैरभि०	१५। २३। ११२
कामं प्रति प्रोज्झित०	४। १७। २७
कामसिद्धिमिव रूप०	५। ४०। ३८
कामस्तदानीं मिथुनानि	१४। १५। १०४
कामहेतुददितो मधु०	१५। १८। ११२
कामान्धमेव हुतमा०	१७। १००। १३३
कामिना हुतमपास्य	१५। ३२। ११३
काम्योजवानायुजवा०	९। ५०। ७६
कायस्थ एव स्मर एष	१४। ५८। १०८

	स० श्लो० पृ०		स० श्लो० पृ०
कारुण्यद्रविणनिधे	१६। ४०। १२०	कुम्भयुग्ममिव भङ्ग०	५। ८५। ४२
कार्मणेनैव तेनोक्ता	१९। ८। १४२	कुर्वन्गुर्वी वाक्पानः०	२०। ४०। १५७
कार्मशेषमशेषशोऽशो०	१९। २। १४१	कुलेऽपि किं ततः स०	१। ५। १०
काले कुलस्थितिरिति	६। १०। ४५	कुशोपरुद्धां हुतमाल०	१०। ५६। ८३
काले प्रजानां जन०	४। ११। २७	कृष्माण्डीफलभरगर्म०	१६। ७२। १२२
कालो दिनकरादीना०	२१। ८९। १७०	हुतश्रमा ये नववी०	५। ४६। ५७
कासारसीकरसारमु०	३। ३१। २१	कृताप्यघो भोगिपुरी	१। ६२। ७
किं सीधुना स्फाटि०	४। ४२। ३०	कृताभिषेको न परं	१८। ५१। १३९
किं चाप्रतत्तेन नि०	९। ३३। ७२	कृतार्थाविति मन्ये०	३। ७२। २५
किं तु सा स्थितिर०	५। २६। ३७	कृतार्थीकृतार्थीहित	१०। ५१। ८२
किं लत्र भूवह्निज०	४। ६५। ३२	कृता श्रमगतैर्भेदा०	२१। ३२। १६५
किं न पश्यति पतिं	१५। १४। १११	कृतेऽपि पुष्पावचये	१२। ५८। ९५
किमतनुतरपुण्यैः	८। ३। ५९	कृतेऽर्थयेव त्वयि द०	१२। १७। ९२
किमन्यदन्ये पिकप०	१२। ४५। ९४	कृतौ न चेत्तेन विर०	२। ४५। १४
किमन्यैर्विस्तरैरेतद्ग्रहसं०	११। १२०। १७२	कृत्वा रूपं दंशपोत०	२०। ८०। १६०
किमपि बाण्डुपयोध०	११। ४७। ८४	के न बाणैर्नबाणैस्ते	१९। ६६। १४८
किमपि मृदुमृदङ्गध्वा०	८। ४१। ६६	केवलज्ञानिनां पञ्चच०	२१। १७६। १७७
किमप्यहो धार्ष्ट्यम०	१४। ५०। १०७	केवलिभुतसघाहं दर्मा०	२१। ९८। १७१
किमुच्यतेऽन्यदुत्तर०	१८। ४३। १३८	के विपक्षा बराकास्ते	२१। १७५। १७७
किमु दासतया स्था०	१९। २४। १३२	केशांस्तस्याधत्ता मा०	२०। ३०। १५६
किमेणकेतुः किमसा०	१७। १०। १। १३३	केशेषु भङ्गस्तरलत्व०	१। ७९। ९
किं ब्रूमः शिरसि ज०	१६। ७९। १२३	कोदण्डदण्डनिर्मुक्त०	१९। ६३। १४८
कृतः सुवृत्तां स्तनयु०	१७। २१। १२६	कोलाहलं कापि मुधा	१७। ९५। १३३
कृतधिरं जीवति वा०	४। ४७। ३०	कौमुदीरसविलासत्व०	५। ६६। ४१
कुन्तलाञ्जनविचक्षण०	१५। ४१। ११४	क्रान्ते तवाङ्गे वलिभिः	४। ५६। ३१
कुपितकेसरिचक्रचपे०	१०। ३७। ८१	क्रीडाशैलप्रस्थपद्यास०	२। ७८। १७
कुमुद्वतीविभ्रमहास०	१४। ४४। १०६	क्रोडोद्यानान्यत्र च०	२०। ८१। १६०
कुम्भभूरिव निर्गम०	१९। ५७। १४७	क्रूरः क्रुहान्तमहिष०	६। ४५। १५०

सं. श्लो. पृ०	
कविष्व चके करवा०	१८। ५७। १४०
क प्रयासि परिभूय	५। ७६। ४२
क यामि तर्कि नु	२। ७४। १७
कायं जगल्लोचनवल्लभो	९। ३८। ७२
केदं नमः क च दिशः	१०। ४३। ८१
केयं लक्ष्मीः केदं	२०। ९९। १६२
क्षणं क्षितक्येति स	४। ४४। ३०
क्षान्तिशौचदयादा०	२१। ९७। १७०
क्षालितोऽपि मधुना	१५। २१। ११२
क्षितितलविनिवेश०	१३। ३। ९६
क्षुद्रतेजःसवित्रीभिः	३। ७०। २५
क्षेत्रच्छदैः पूर्वविदे०	१। ३३। ४
क्षेत्रधीरधिकतिलोत्त०	१६। ६९। १२२
क्षोरीवानहमस्तीति	३। ६६। २४
क्षुद्रासावधिष्टेऽथ	१९। ९५। १५१
खण्डनं ताडनं तत्रो०	२१। ३१। १६५
खलं विधात्रा सृजता	१। २२। ३
खल इव द्विजराजमपि	११। ३२। ८६
खलीनपर्याणमपास्य	७। ६२। ५८
खिन्नं मुहुश्चारुचको०	१७। ५२। १२९
गङ्गासुधास्ते श्रयति	१७। ४८। १२९
गङ्गोरगगुरुप्राज्ञगौर०	१९। ५४। १४७
गच्छ लमाच्छादित०	१४। ६२। १०८
गच्छन्नधश्चितरं जि०	६। १६। ४६
गच्छन्नस्पतरकल्प०	६। ३६। ४९
गजभ्रमान्मुग्धमृगा	७। ३४। ५६
गजवाजिजवाजिज०	१९। ९६। १५१
गजो न वन्यद्विपदा०	७। ५४। ५७

सं. श्लो. पृ०	
गण्डमण्डलभुवि स्त०	१५। ५१। ११४
गतत्रपो यज्ञपुणीव	१८। २०। १३६
गतागतेषु स्खलितं	१२। ५। ९१
गतेऽपि हगोचरमत्र	२। २। १०
गन्तुमारभत कोऽपि	१५। ६८। ११६
गभीरनाभिहृदमज्जदु०	२। ४२। १४
गर्जितग्लपितदिग्ग०	५। ६१। ४०
गर्भे वसन्नपि मलैर०	६। ९। ४५
गहनकुञ्जलतान्तरित०	११। १७। ८५
गाढस्त्रीभुजपरिरम्भ०	१६। ४। ११७
गायन्तदन्नमदनुमज०	६। ३८। ५०
गायन्तादेनेव भृशज्ञ०	२०। ९३। १६१
गिरीशलीलावनमित्यु०	१२। २७। ९३
गीतं वाद्यं नृत्यमप्या०	२०। ३३। १५६
गुणदोषानविज्ञाय	१९। ३८। १४५
गुणपरिकरमुच्चैः कुर्व०	८। ५३। ६८
गुणलतेव धनुर्धरमरा०	११। ७१। ९०
गुणातिरेकप्रतिपत्ति०	१७। ७०। १३१
गुणानवस्थास्रयतो०	१। २९। ४
गुणार्णवं नम्रनराम०	१८। ५८। १४०
गुणैर्घनोक्तते नूनं भ०	३। ६७। २५
गुरुः स एव यो ब्र०	२१। १२९। १७३
गुरुनिहवदोषोक्तिमा०	२१। ९५। १७०
गुरुस्तनाभोगभरेण	१२। ६। ९१
गुरोर्नितम्बादिह का०	२। ४६। १४
गृहागताय यत्काले	२१। १५२। १७५
गृहीतपायिस्त्वमनेन	१७। ६१। १३०
ग्रीष्मार्कतेजोभिरिव०	१७। ५०। १२९

सं. श्लो. पृ०	
वनतरतस्पाठयेनात्र	८। २०। ६२
वज्रविरततानामुद्ध०	८। ३०। ६४
वनानिख्यैः स्थलप०	७। २४। ५५
चक्रे निर्मुक्तविली०	१७। ५४। १२९
चकार यो नेत्रचकोर०	२। ६४। १६
चकास्ति पर्यन्तपतत्प०	१। ३९। ५
चक्राब्जशङ्खादिविलो०	९। १८। ७१
चके कार्यं संयमस्तस्य	२०। ४७। १५७
चकेऽरिसंततिमिहा०	१९। ९८। १५२
चतस्रः कोटयस्तिष्ठो	२१। ५३। १६७
चतुरङ्गबले तत्र परी०	१९। ७७। १४९
चतुरङ्गां वमूं त्यक्त्वा	१९। ७। १४२
चतुर्थैपुरुषार्थाय स्पृ०	३। ५८। २४
चतुर्थी दशभिर्मुक्ता	२१। १५। १६४
चतुर्थे त्रीण्यहान्येव	२१। ४१। १६६
चन्दनस्थासकैर्हास्यं	३। ५। १८
चन्द्रप्रभं नौमि यथीय०	१। २। १
चन्द्रांश्चुचन्दनरसादपि	१९। ९७। १५२
चन्द्रे सिषति चान्द्र०	१४। ८४। ११०
चन्द्रोदयोऽब्जम्भित०	१४। ५७। १०७
चित्रं किमेतज्जिनया०	९। २। ६९
चित्रमेतज्जगन्मित्रे	३। ५१। २३
चित्रं प्रविक्लीड यथा	९। १२। ७०
चुम्बनेन हरिणीनय०	१५। ६९। ११६
चेतश्चमत्कारिणमत्यु०	१७। ५५। १२९
चेतस्ते यदि क्षपलं	१६। ९। ११७
छग्रस्योऽसौ वर्षमिकं	२०। ५६। १५८
छाया कायस्यास्य	२०। ९६। १६२

सं. श्लो. पृ०	
छायेव धर्मतप्तानाम०	२१। ८४। १६९
छेतुं मूलात्मकीपाशा०	२०। २३। १५५
जगज्जनानन्दविधा०	१२। १३। ९२
जगज्जयोत्तंसितभासि	२। २२। १४
जगत्तुमुहुरलक्षक०	१५। २०। ११२
जघन्यमध्यमोत्कृष्ट०	२१। ४५। १६६
जघान करवालीयथा०	१९। ८४। १५०
जडं गुरुकृत्य नित०	१। ४२। १४
जनेषु गायत्सु जगौ	१८। ५३। १३५
जनैः प्रतिप्राप्तसमी०	१। ४८। ६
जनैर्मूल्यस्य किय०	१४। ५४। १०७
जन्म वा जीवितव्यं	३। ७३। २५
जन्माभिषेकेऽस्य	१७। ७३। १३१
जन्मोत्सवप्रथमवार्ति०	६। २१। ४७
जयन्ति ते केऽपि	१। ९। २
जयत्रियमथोद्गोढं	१९। ४४। १४६
जरठविशदकन्दप्रो०	८। ३२। ६५
जराधवलमौलिभिः	१०। ३५। ८०
जलधरेण पयः पिब०	११। ३६। ८७
जलभरपरिरम्भदत्त०	१३। २। ९६
जलविहरणकेलिमुत्सु०	१३। ५९। १०१
जलेषु ते वक्रसरोज०	१२। ३५। ९३
काव्यं यदि प्राप्यमु०	१४। ८१। ११०
जातं चेतो व्योम०	२०। ५९। १५८
जाते जगज्जगुरौ	६। २९। ४८
जाते जिने भुवन०	६। ४८। ५१
जितास्मदुत्तंसमहोत्प०	२। ५४। १५
जिनागमे प्राजयमणि०	७। ३५। ५६

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
जीयाजैनमिदं मतं प्र.प्र. । १०।१८०	तत्कालजातस्य शि० ४। ६९। ३३
जीर्णं कालाजातरन्ध्रं २०। ३।१५३	तत्काललास्यरसला० ६। १९। ४६
जीवः स्वसंवेद्य इहा० ४। ६८। ३२	तत्कालोत्सारिताशेष० ३। ३६। २१
जीवाजीवाश्रया ब० २१। ८।१६३	तत्त्वं जगत्रयस्यापि २१। ३।१६२
जीवादीनां पदार्थानां २१। ८८।१७०	तत्त्वस्यावगतिर्ज्ञानं २१।१६२।१७६
जीवेति नन्देति जयेति ९। ५५। ७४	तत्र कारयितुमुत्सवं ५। १। ३५
ज्ञातप्रमाणस्य यशो० १७। ४२।१२८	तत्र कीकनदक्षोमलो० ५। ११। ३६
ज्ञानदर्शनचारित्र्यैरु० २१।१६१।१७६	तत्र ल्यकालकृतिर्मु० २०। ३२।१५६
ज्ञानैकसंवेद्यममूर्तमेतं ४। ७०। ३३	तत्र त्रयस्त्रिंशदुदन्व० ४। ८४। ३४
ज्योतिष्काः पञ्चधा २१। ६४।१६८	तत्र धर्मः स एवा० २१।१२८।१७२
ज्वालाकलापबद्धहेतु० २१।१६३।१७६	तत्र भूरिविबुधावतंस० ५। ३८। ३८
कक्षा नदन्तीह भव० १०। ४८। ८२	तत्र हेममयसिंहविष्टरे ५। १७। ३६
तं यौवराज्ये नयसी० ९। २९। ७१	तत्राद्या त्रिंशता लक्षे० २१। १४।१६३
तदमनयत चारुचम्प १३। ३४। ९९	तत्रानन्तमसंप्राप्तम० २१।१६५।१७६
कटे तटिन्यास्तरवः ४। १२। २७	तत्रायमुत्तीर्य करेण० १७।१०।११३४
तटैरुदन्नन्मणिमण्ड० ७। ३१। ५५	तत्रारुह्य विनीर्णवि० १७।११०।१३४
ततः श्रुताम्भोनिधि० २। १६। ११	तत्रार्यस्त्रण्डं त्रिदिवा० १। ४३। ५
ततः सुमद्रावचनाव० १७। ३८।१२८	तत्रासाद्य सिताशुभो० २१।१८४।१७८
ततो जयेच्छुर्विजि० १८। २७।१३७	तत्रामुरकुमाराणामु० २१। ६२।१६८
ततोऽस्तिवेगेन मनो० १७।१०८।१३४	तत्रास्ति तद्गजपुरं पुरं १। ५६। ७
ततोऽधिकं विस्मित० ९। ३६। ४२	तत्पर्यन्ते रत्नसोपान० २०। ७२।१६०
ततोऽनुमन्यस्व नयश १८। १३।१३६	तत्प्र ० ५। १२। ३६
ततो भमे बलेऽन्य० १९। ७५।१४९	तत्प्रयाय जननी ५। ३४। ३८
ततो भूतभवद्भाविप० २१। २।१६२	तथाप्यनुनयैरेष १९। ४६।१४६
ततो नान्तवकापिष्ठौ २१। ६८।१६८	तथा मे पोषिता की० ३। ५३। २३
ततोऽन्नाशिष्टं पुरुषार्थं १८। १०।१३५	तथाविधे सुविमुखाग्र० १४। २९।१०५
तत्कम्पकारणमवेक्षि० ६। ३०। ४८	तथासुवानेन जग० १४। ४३।१०६
तत्कलत्रे कदात्रैव ३। ६०। २४	तथा समुद्रामधिविभ्र० ४। ८०। ३४

सं. श्लो. पृ०

सं. श्लो. पृ०

तथाहि दृष्टोभयमा० १७। ६८। १३१
 तस्यं पथ्यं चेदभाषि० २०। ५२। १५८
 तदङ्गकृपामृतमक्षिभा० २। ४। १०
 तदङ्गियुग्मस्य नखे० ७। ८। ५३
 तदपि रुढिवशात्कृ० ११। ५। ८४
 तदभिधानपदैरिव ११। १२। ८५
 तदस्तु संधिर्धुवयोः १२। १९। ९२
 तदा तदुत्तुङ्गतुरंगमक० २। ६। १०
 तदात्मनः कर्मकलङ्कमू० ४। ७५। ३३
 तदादि भूमौ शिशुव० ७। ६६। ५८
 तदानेनेन्दोरधिरोहता २। ६०। १५
 तदा यदासीत्तनुराम० १२। ५७। ९५
 तदीयविक्षिप्तलसदि० २। १९। १२
 तदक्षिणं भारतमस्ति १। ४१। ५
 तद्वनोत्क्षिप्तदुर्वारत० १९। ६१। १४८
 तद्गारि द्विरदमदोक्षिते १६। ३५। ११९
 तद्देवाः पञ्च नव द्वा० २१। ११०। १७२
 तद्यत्र चित्रं यदणी० ४। २४। २८
 तद्वाहनं श्रीविमलादि० ४। ७९। ३४
 तं निशम्य हृदि ५। ८०। ४२
 तन्नूनं प्रियविरहार्त० १६। २०। ११८
 तन्माहात्म्योत्कर्षवृ० २०। ६०। १५९
 तन्वाना चन्दनोद्गा० ३। ३३। २१
 तृपोन्वितेन सूर्येण स० ३। ५०। २३
 तसो भुवं प्राग्जिनता० ९। २२। ७१
 तस्यादरादर्गकर्मव्यद० ७। ५। ५३
 तस्मिन्दुष्टप्रवृज० ७। १४। ५४
 तं प्रेक्ष्य भूपं वरल्ये० ४। ६२। ३२
 १३ व० श०

तरङ्गिताम्भोधिबुक्क० २। ३४। १३
 तरुषिषज्ञानिव शिञ्ज० १२। २३। ९६
 तर्कयन्त्य इति ताः ५। २०। ३३
 तव वृषमधिरुढो ८। ५०। ६८
 तवानूरोरिवाकाशे १९। ६। १४६
 तवापि शिक्षा भुवन० १८। १४। १३६
 तस्मादमूर्तश्च निरल्य० ४। ७३। ३३
 तस्मिन्काले तां सभां २०। ६९। १५९
 तस्मिन्पुणैरेव नियम्य ९। ३०। ७२
 तस्य क्षीणाज्ञातवेद्यो० २०। ६३। १५९
 तस्य त्रियामाभरणा० ४। ९०। ३५
 तस्य प्रभाभासुररज० ४। ८६। ३४
 तस्य प्रमोर्ध्ववरतां १७। ९८। १३३
 तस्य ब्रजद्वीरतुरंगसं० ९। ६५। ७५
 तस्याः कपोलफले ६। ६। ४४
 तस्मारण्ये ध्याननि० २०। ४१। १५५
 तस्यावश्यं वायुरेके० २०। ५३। १५८
 तस्याशेषं कर्षतो धी० २०। ४५। १५७
 तस्येदं भुज्यता पक्वं २१। २९। १६५
 तस्यैकमुच्चैर्भुजशीर्षे० ९। २४। ७१
 तस्यैवोच्चैर्गोपुराणां २०। ७८। १६०
 तस्योत्कमालक्ष्यत ९। ६४। ७५
 तस्योद्भुताग्निर्दशकंधरो ९। १७। ७०
 ताः स यज्ञपदकिंकरा० ५। २१। ३७
 ताः क्षितीश्वरनिरीक्ष० ५। २२। ३७
 तादृकान्ताचरणकम० १२। ६३। ९६
 तां नेत्रपेयां मिनि० ९। ५१। ७३
 तापापनोदाव सदैव ९। ६८। ७५

स० श्लो० पृ०	स० श्लो० पृ०
तामनेकनरनाथसुन्द०	५। ४१। ३९
तामादरादुदरिणी	६। २। ४४
तामालोक्याकाशदे०	२०। ९। १५४
तामुषीक्ष्य जितना०	५। ४२। ३९
तां पूर्वगोत्रस्थिति०	१४। ४। १०३
ताम्बूलरागोल्बण०	१७। ३। १। १२७
तारकाः क नु दि०	५। २। ३५
तारापथे विचरतां	६। ४५। ५१
तावत्सती श्री ध्रुवम०	१४। ५२। १०७
तावदज्ञादयः क्षोणी०	१९। ३। १४१
तावदेव किल कापि	५। ५३। ४०
तावच्च कञ्जुकिपुरःसरा०	५। ३७। ३८
तावत्क्षेकद्वित्रिपल्या०	२१। ४६। १६६
तिर्यग्योनिर्द्विधा जी०	२१। ३३। १६५
तिरस्कं तीर्थकूल०	२१। १७१। १७७
तिष्ठन्ती मृदुलभुजंग०	१६। ४६। १२०
तीरेऽपि यस्यास्त्रिज०	९। ७४। ७५
तीर्थकर्तुरहमिन्द्रम०	५। ७७। ४२
तृणकुटीरनिभे हृदि	११। ४४। ८७
तृष्णाम्बुघेरपरपार०	६। ४। ४४
ते गन्धवारिविरजी०	६। २२। ४७
तेजोनिस्तद्विजराज०	१४। २५। १०५
तेन धर्मपरिवर्तदस्यु०	५। ३२। ३८
तेन मालवचोलाङ्ग०	१९। ९। १। १५१
तेन सङ्ग्रामधीरेण तव१९।	८५। १५०
तेनाकलय्य जिनजन्म	६। ३१। ४८
ते प्रत्याप्तं वायुवेल०	२०। ७१। १६०
ते भावाः करणवि०	१६। ६। ११७
तेषामालिङ्गिताज्ञानां	२१। २५। १६४
तेषां परमतोषेण सप०	१९। २२। १४४
ते षोडशाभरणभूषि०	६। ३३। ४९
तैरानन्दादित्यमान०	२०। २७। १५५
तैस्तैस्त्रिसंध्यं मणि०	९। ५। ६९
तोषितापि रुषमाहि०	१५। २५। ११२
तौर्यो ध्वनिः प्रतिगृहं	६। २५। ४७
त्रयः सार्धं द्वयो०	२१। ७१। १६८
त्रिगुणबलितमुक्ता०	८। ३७। ६५
त्रिनेत्रमालानलदाह०	१४। ५५। १०७
त्रिनेत्रसंग्राममरे	१२। २१। ९२
त्रिसंध्यमागल्य पुरद०	१८। ६५। १४१
त्रुट्यत्सु वेलद्वितटेषु	१७। ३४। १२७
त्रुट्यद्विदकण्ठपीठा०	१९। ६९। १४९
त्रैकिकमक्रमभुजगम०	६। ४६। ५१
त्यक्तावरोधोऽपि स०	४। ७८। ३३
त्यज्यतां पिपिपिपि०	१५। २२। ११२
त्वं शमो भुवनस्यापि	१९। ५। १४२
त्वङ्गुत्तुङ्गतरगोर्मेस्ती०	३। २९। २१
त्वत्कीर्तिजहुकन्याया	३। ६४। २४
त्वत्पादपादपच्छायां	३। ४८। २३
त्वत्प्रदष्टमथवा कथ०	१५। १५। १११
त्वत्सैनिकास्तुल्यमदु०	१०। ३३। ८०
त्वद्वलैर्विषमारातिमा०	१९। ७२। १४९
त्वद्भक्तिनम्रं जनमा०	१। ८। २
त्वद्वासवेऽमाभिमुखे	१४। ६६। १०८
त्वमत्र पात्राय समी०	१८। ३६। १३८
त्वयि विभावपि भा०	११। ३९। ८७

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
स्वामय केकिष्वनि० ११। ६९। ९०	दिनद्वयोषितं तक्रं २१।१३६।१७४
त्वामिहायुक्क विश्व० १९। १२।१४३	दिनमबलमयो गृहा० १३। ५७।१०१
दक्षैः साधु परीक्षितं प्र.प्र. १ ९।१७९	दिनाधिनाथस्य कुमु० १७। ६३।१३०
दत्तनेत्रोत्सवारम्भ० ३। ४०। २२	दिनान्येकोनपञ्चाश० २१। ३६।१६५
दत्तविश्रवावकाशोऽय० २१।१६८।१७६	दिवाकरोत्तापितता० १०। २६। ७९
दत्त्वा प्राज्यं नन्दना० २०। २८।१५६	दिवाकृतसैः कुमुदैः १४। ४५।१०६
दत्त्वा स तस्योत्तर० ४। ७६। ३३	दिवोऽपि संदर्शित० ७। १७। ५४
ददत्प्रबालौष्ठमुपाप्त० १२। ३३। ९३	दिशा समानेऽपि वि० १४। १४।१०४
ददर्शाशोकमस्तोक० ३। ३८। २२	दीपेनाम्बरमणिना १६। २६।११८
दधुर्वैधूमिनिशि सा० १४। ३१।१०५	दुःखशोकमयाकन्दसं० २१। ९६।१७०
दन्तकाग्नितशबलं स० १५। ४।११०	दुरक्षरसोदधियेव १। ३। १
दन्तकेशनखास्थित्व० २१।१४६।१७५	दुरितमुदितं पाकोद्रे० ८। ५६। ६९
दन्तीन्द्रमारुह्य स दा० ९। ४५। ७३	दुर्जनः सत्सभां प्रष्टा० १९। ३५।१४५
दन्दह्यमानाशुरुधूम० १। ६६। ८	दुर्जरं निर्जरत्यात्मा २१।१२२।१७३
दम्भलोभभ्रमा आ० १९।१०२।१५२	दुष्कर्मचिन्तामिव यो १७। ३९।१२८
दर्शनज्ञानचारित्रत० ३। ४४। २२	दुष्प्रेक्ष्यतामस्य बला० ९। ६६। ७५
दलानि संभोगभरा० ७। ५९। ५८	दूरात्समुत्तंसितशास० ४। ३९। ३०
दलितकमठछृष्टं चारु० ८। ४२। ६६	दूरेण दावानलशङ्कया० १०। ४४। ८२
दशसप्तधनुर्माना व्य० २१। ६३।१६८	दुग्दोषव्यपनयहेतवे १६। ५।११७
दशामन्त्र्या गतस्यापि ३। ५९। २४	दुर्द्धिर्निमेषा दुसदां १। ६५। ८
दशैव कल्पयोज्ञेया २१। ७४।१६९	दृष्टैस्तुरंगाप्रखुरप्रहारैः ७। ४७। ५७
दाक्षिणाल्यकविचक्र० ५। १३। ३६	दृष्टापरधो दयितः १४। ६५।१०८
दिवसैव पुण्यजननी १०। ५३। ८३	दृष्ट्वा कुबलयस्यापि० ३। १३। १९
दिगन्तरेभ्यो द्रुतमा० ७। २५। ५५	दृष्ट्वात्मानं पुद्गलाद्भि० २०। ४२।१५७
दिगम्बरपदप्रान्तं ३। ८। १८	देवः कश्चिन्नयोतिषा० २०। १०।१५४
दिग्देशानर्थदण्डेभ्यो २१।१४३।१७४	देवतागमकरं विमान० ५। ८५। ४२
दिदृक्षया काननसंपदां १२। १। ९०	देव त्वदारब्धमिदं ४। ६३। ३२
दिनकरकिरणैरुपर्यध० १३। ७। ९७	देवनाथमनाहृत्य भा० १९। ९४।१५१

सं. श्लो० पृ०	सं. श्लो० पृ०
देवि धन्यचरिता ५। ८१। ४२	अनुवराणां करवाल० २। ३१। १३
देवेन्दो विवदद्वादि० १९। ८८। १५१	१७। १९। १२६
देवोऽक्षामक्षान्तिपा० २०। ३८। १५७	धन्यस्त्वं गुणपण्या० ३। ६३। २४
देवोऽपि प्रजयवशी० १६। ७६। १२३	धर्मः स तात्त्विकैरुक्तो २१। ८३। १६९
देव्य इत्यलमिमामुपा० ५। ४५। ३९	धर्मात्ममित्युक्तिभ्या० २१। ११९। १७२
देशश्रीद्वतद्द्वयेक्षणः १६। ७३। १२३	धर्माधर्मेकजीवाः २१। ८७। १७०
दीधानुरक्तस्य खलस्य १। २३। ३	धर्माधर्मौ नमः कालः २१। ८१। १६९
दीषोष्येभ्यश्चकितः ४। ३२। २९	धर्मात्तुस्तत्त्वानां २१। १२७। १७३
द्यावापृथिव्योः पृथुर० १। ४०। ५	धर्मे बुद्धिं परित्य० १९। ३९। १४५
द्युयोवितां कर्षितकु० ७। ५०। ५७	धाम्ना धाराजलेनेव १९। ८७। १५१
द्युतं मांसं दुरा वेश्या २१। १३३। १७३	द्यिनोति मित्राणि न १८। ४०। १३८
द्रष्टुं चिरेणात्मकुलप्र० ४। ८। २७	द्युतकरवलयस्वनं १३। ५३। १०१
द्राक्षीयांसमपि जवा० १६। ६६। १२२	धुन्वन्निर्वाही दलय० ९। ४६। ७३
द्रुपङ्क्तिभिः प्राशुमनो० १०। २७। ७९	ध्यानानुबन्धस्तिसि० ४। ८१। ३४
द्रुमोत्पलास्सौरभमिक्षु० २। ६५। १६	ध्रुवं विद्योगे कुसुमे० १२। १८। ९२
द्रुष्टव्यारिशयेतस्य २१। १७७। १७७	ध्रुव त्रिनेत्रानलदाहतः १२। २८। ९३
द्वारि द्वारि नवस्तला० ६। ५२। ५२	ध्रुवमिह भवितायं ८। ४०। ६६
द्वारि द्वारि पुरे पुरे १६। ८५। १२४	ध्रुवं भुजस्तम्भनिय० १८। ६१। १४०
द्वारिषतिः सहस्राणि २१। ४०। १६६	ध्वनत्सु तूर्येषु हरिप्र० ७। १०। ५३
द्विःप्रकारा नरा भो० २१। ४४। १६६	ध्वनिविजितगुणो० १३। २२। ९८
द्विगुणितमिव यात्रया १३। १। ९६	न केवलं दिग्विजये २। ३। १०
द्वितीयादिष्वतोऽन्यासु २१। १८। १६४	नक्षत्रैरुच्चतैर्युक्तः ३। ३७। २२
द्विरदतरुतरंगश्रीसु० ८। १८। ६२	न खलु तदपि चित्रं ८। ४९। ६७
द्विषत्सु कालो धवलः २। २५। १२	न घनधर्मपयःपृषतो० ११। ४। ८४
द्वीपेषु यः कोऽपि १। ३४। ४	न चन्दनेन्नीवरहा० २। ७१। १६
द्वौ द्वौ मार्गे धूपकु० २०। ७९। १६०	न चापमृत्सुर्न च १८। ५९। १४०
धनं ददानोऽपि न १८। ३५। १३८	न जन्मनः प्राक् न ४। ६४। ३२
धनुःपञ्चशतैस्तासु० २१। ४८। १६६	नटदमरवधूनां दृक्० ८। ३५। ६५

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
नदान्धिलच्छेवलजा०	५१ ६४। ५८
न नाकनारी न च	२। ६७। १६
न नीरसत्वं सलिला०	१८। ६३। १४०
न परं क्षत्रियः सर्वे	३। ६५। २४
न प्रेम नम्रेऽपि जने	१। २४। ४
न बद्धकोषं न तथा	१८। १७। १३६
नमसि दिक्षु बनेषु	११। ६। ८४
नमसि निर्गतकोमल०	११। ३७। ८७
नमो दिनेशेन नयेन	२। ७३। १७
न मन्त्रिणस्तक्षुण्णयो०	२। ९। ११
नयनमिव महोत्पलं	१३। १२। ९७
नरप्रकर्षोपनिषत्परी०	१७। ५७। १२९
न रमते स्मयते न	११। ४२। ८७
नरायणोऽपि हेतुः	२१। १०१। १७१
नवं वयो लोचनहारि	४। ८९। ३४
नवनखपदराजिरम्बु	१३। ३६। ९९
नवप्रियेषु मित्राणाः	१९। ५२। १४७
न नम्रे नवप्रेमबद्धा	१०। २१। ७९
नवमायोधनं सक्त्वा०	१९। ९। १४२
नवो धनी यो मद०	१०। ३९। ८१
नष्टा दृष्टिर्नष्टमिदं	२०। २६। १५५
नारीः समुत्सारिणि०	९। ७८। ७६
नात्र काचिदपस०	१५। ४०। ११४
नादैर्घण्टासिंहसङ्क्रान्०	२०। ६७। १५९
नानारत्नसम्भशोभे०	२०। ८३। १६१
नारकः सप्तधा सप्त०	२१। १२। १६३
नारीगर्भेऽतिबीभत्से	२१। ५८। १६७
नारी स्तदोषं यदि	१४। ६४। १०८
नारायणप्रविन्यस्त०	३। ४३। ६३
निःशेषं हृतजनजात०	१६। २३। १६८
निःशेषनभावनिपाल०	४। ३६। ३८
निःशेषं भुवनविभुर्वि०	१६। ४२। १२०
निःशेषापन्मलभेदि	२०। ३५। १५५
निःसीमरूपातिवायो	१७। ५। १२५
निःसीमसीमाभ्यपयो०	१७। ८१। १३३
निःक्षत्रियादेव रणा०	१७। ३५। १२८
निजदोरदनोष्णीध्री०	१९। ४९। १४६
नितम्बबिम्बसराह०	१२। ९। ९९
नितम्बभूचुम्बिबना०	४। १४। २७
नितम्बमाधाय मदा०	५। ४९। ५७
नितम्बसंवाहनबाहु०	१२। ७। ९१
नितम्बिनीः संततमेव	५। २८। ५५
नितान्तधोरं यदि न	१८। ३७। १३८
निलोपात्तान्नसङ्क्रा०	२०। ६१। १५९
निपतितमरनिन्दमज्ञ०	१३। ४६। १००
निपीतमातङ्गघटाग्र०	२। १५। ११
निस्तृप्तकुलकुल०	११। ३८। ८७
नियतमयमुदबद्धी०	८। १६। ६३
निसम्य यद्राज्यतृणे०	१८। ७। १३५
नियोज्य कर्णोत्पलब०	२। १२। ११
निरञ्जनज्ञानमरीचिसा०	२। ३२। १३
निरलकमपवस्त्रमस्त०	१३। ५१। १०३
निरामयश्रीसदनग्र०	४। ८३। ३४
निरुपसमणिमाला	८। ३८। ६६
निरुपयमिति श्रीत्या	३। ३५। ३३
निरुपयमिति कपं	२३। १५। १७६

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
निर्जयता निजरत्नरुचा १०१ २४१ ७९	नूनं विद्वान्नमियं ९१ ३९१ ७२
निर्जरासुरनरोरोगेषु ते ५१ २९१ ३८	नूनं सहस्रांशुसहस्रं ४१ ८८१ ३४
निर्निमेषं गलहोषं ३१ ५४१ २३	नूनं महो ध्वान्तभया० १४१ २६११०५
निर्मज्ज्य सिन्धौ सवि १४१ १८११०४	नृपाः संचारिणः सर्वे ३१ ९१ १८
निर्मलाम्बरविशेषित० ५१ २३१ ३७	नृपो गुरुणां विनयं १८१ ३४११३८
निर्माय निर्माय पुरीः ४१ १३१ २७	नेदीयस्याः प्रेयसा २०१ ७०११५९
निर्माजिते यत्पदपङ्क्त० ११ ६१ २	नेहक्विचन्ताक्रमस्यासि ३१ ६२१ २४
निर्मुक्तगर्मभरनिर्म० १०१ १३१ ७८	नोत्पपात पतिता १५१ ५२१११५
निर्मूलमुन्मूल्य मही० १७१ ५९११३०	नो दौर्भाग्यं नेतयो २०१ ६६११५९
निर्वैर्जिताशेषविवा० १७११०५११३४	पञ्चमी दुःखमा षष्ठी २११ ५२११६७
निर्व्याजपीयूषसहो० १७१ ९६११३३	पञ्चमी बत्सराणां २११ ५५११६७
निर्व्यामोहो निर्मदो २०१ ५५११५८	पञ्चाननोत्तिष्ठकरी० १०१ ७१ ७७
निवसनमिव शैवले १३१ २७१ ९८	पतितमेव तदा हिम० १११ ५४१ ८८
निवृत्तिर्मुक्तभोगानां २१११५०११७५	पत्राङ्कुरैः कापि कपो० १७१ ९१११३२
निशासु नूनं मलिना० २१ २०१ १२	पयि प्रवृत्तं विषमे १८१ ३९११३८
निषादिने साधुनयप्र० ७१ ६११ ५८	पदप्रहारैः पुरुषेण दध्ने १११ ६८१ ९०
निष्कलङ्कगलकन्दली० ५१ ८१ ३६	पदार्थवैचित्र्यरह० प्र.प्र. १ ६११७९
निष्कलङ्कमणिभूषणो० ५१ ५२१ ४०	पदे पदे यत्र परार्थ० ११ ७५१ ८
निष्कलाभा बभूवुस्ते २१११७४११७७	पद्मिन्यामहनि विधाय १६१ १७१११८
निष्ठितासवरसे मणि० १५१ ७११११	पयस्युदस्तोरुकर मि० ७१ ५७१ ५८
निर्गर्गतोऽप्यूर्ध्वगतिः ४१ ७४१ ३३	पयोधरश्रीसमये प्रस० १७१ १६११२६
निर्गर्गशुद्धस्य सतो न ११ २११ ३	पयोधराणामुदयः १४१ ५६११०७
निर्दिशदारिताराति० १९१ ५८११४७	परमक्षेत्रहनिष्ठस्थे प० १९१ १८११४३
नीरान्तरास्तप्रतिभाव० ११ ४९१ ६	परलोकभयं विभ्रतप्र० १९१ १४११४३
नीरोषिताया अपि ४१ ५२१ ३१	परस्पराङ्गसंघट्टप्रष्ट० ३१ १२१ १९
नीलाश्मलीलाबलमी० ११ ८२१ ९	परस्य तुच्छेऽपि परो० ११ १८१ ३
नीविबन्धमिदि बह० १५१ ४६१११४	परागपुञ्जा यदि पु० १२१ ३२१ ९३
नीविबन्धमविलम्ब० १५१ ४७१११४	पराङ्मुखोऽप्येष परो० ११ २०१ ३

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
पराजिताशु भवतः १९। ७४।१४९	पुत्रस्य तस्याङ्गसमा० ९। १०। ७०
परिभ्रमन्त्यः कुसुमो० १२। ४१। ९४	पुद्गलादिपदार्थानाम० २१। ८६।१७०
परिस्फुरत्काञ्चनकाय० ७। २२। ५४	पुंनागनारङ्गलवङ्गज० १०। ८। ७४
पर्यन्तकान्तारसमीर० ९। ७०। ७५	पुरंघ्रीणां स वृद्धानां ३। १८। १९
पर्यस्ते दिवसमणौ न १६। १८।११८	पुरमिव पुरुद्वृतः प्रा० ६। ५३। ५३
पलाय्य निर्यन्मदवा० १०। २०। ७९	पुराणपारीणमुनीन्द्र० १। १२। ३
पल्लवव्यापृतास्थाना ३। २८। २१	पुरा त्रिलोक्यासपि १८। ५०।१३९
पवनजववशेनोत्पत्य ८। १९। ६२	पुष्पं गते हिमरुचौ ६। १३। ४५
पश्यति प्रियतमेऽव० १५। ६७।११६	पुष्पैः फलैः किसलयैः ६। ४१। ५०
पश्यन्तु संसारतमस्य० १। ३५। ५	पूर्वशैलमिव तुङ्गकु० १५। ५३।११५
पाणिना परिसृशन्नव० १५। ४८।११४	पूर्वाद्रिमित्यन्तरितो० १४। ३२।१०५
पातुं बहिर्मारुतमङ्गसु० १। ३८। ५	पूर्वापराम्भोधितटी० १०। १६। ७८
पाथोधेरधिगतविद्व० १६। २७।११८	पूषा तपस्यल्परुचिः ४। ८२। ३४
पाथोधेरुपजलतैलमु० १६। २५।११८	पृथक्पृथग्भिप्रायव० २१। ६।१६३
पादन्यासे सर्वतो० २०। ६५।१५९	पृथिवीमारुतासेजो० २१। ३९।१६६
पापमीरुर्निशाभुक्तिं २१।१४०।१७४	पृथुतरजघनैर्नितम्बि० १३। २४। ९८
पाययन्ति च निक्षिंशाः २१। ३०।१६५	पृथुतरजघनैर्विलो० १३। २८। ९९
पारिजातकुसुमावतं० ५। ९। ३६	प्रवासिना तद्विरहा० १४। १३।१०४
पीत्वारिशोणितं सद्यः १९। ८९।१५१	प्रकटय पुलिनानि १३। ११। ९७
पीनतुङ्गकठिनस्तन० १५। ३३।११३	प्रकटितपुलकेव सा १३। १४। ९७
पीयूषधाराग्रहमत्र ९। ३४। ७२	प्रकटितोरुपयोधरव० १०। २२। ७९
पीयूषधाराभिनिवाङ्ग० १७।१०३।१३४	प्रकाशितप्रेमगुणैर्व० १४। ७३।१०९
पीवरोक्षकुचतुम्बक० १५। ४२।११४	प्रकृतिस्थित्यनुभाग० २१।१०८।१७१
पीवरोक्षकुचमण्डल० ५। १०। ३६	प्रक्षिप्य पूर्वेण मही ४। २०। २८
पीवरोक्षलहरिबज्रोदुरं ५। ७१। ४१	प्रगल्भता शीतकरः १४। ७१।१०९
पुण्डरीककमलोत्पल० १५। ९।१११	प्रणतस्त्रिसा तेनानु० १८। ६७।१४१
पुण्ड्रेक्षुव्यतिकरशा० १६। ७१।१२२	प्रणयमथ जलाविलां० १३। ६१।१०१
पुष्प्यारण्ये प्रांशुके २०। ३५।१५६	प्रणयिनि नवनीवीप्र० १०। ३८। ८१

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
अभिहितमनसो मृगे० १३१ १७१ ९८	असरति जललीलया १३१ २३१ ९८
अक्लबेगिलताश्ल० १११ २३१ ८६	असरदुःखसंतानम० २११ १९११६४
अग्नाः प्रशस्याः खलु १८१ ५६११४०	असह्य रक्षत्यपि नी० १८१ ६४११४०
अजापतिभीपतिवा० १७१ ६७११३०	असीद हृष्टा स्वयमेव १८१ ४७११३९
अक्षपटङ्गैः शतकोटि० १८१ ८११३५	असूनलक्ष्मीमपहृत्य १२१ ५९१ ९५
अतापवह्नौ किल वी० २१ २६१ १२	असूनशून्येऽपि तद० १२१ ५६१ ९५
अतिगुह्यति विवेक्य १३१ २९१ ९९	अस्थातुं तव विहि० १६१ ३४१११९
अत्यङ्गलावण्यविलोक० ९१ ४११ ७२	अस्थैरदुःखैः कलितो० १०१ ५१ ७७
अव्यावृत्तिर्न व्यतीतस्य २०१ १३११५४	प्रागल्भ्यं विहितम० १६१ १४१११७
अद्वयमानागुरुधूमले० ७१ १३१ ५४	प्रागेव जम्मुद्यानं ३१ १११ १९
अदोषपश्चात्त्यत्रपेटयो० १४१ २०११०४	प्रागेव विक्रमः श्लाघ्यो ३१ २११ २०
अम्बानैरलुकृतमन्त्रमे० १६१ ६८११२२	प्राग्भागं द्विरदभया० १६१ ५५११२१
अभाकरे गच्छति १८१ ४९११३९	प्राग्रसातलगतस्य ५१ ६९१ ४१
अभाप्रभावभागेन १९१ ३७११४५	प्राच्या इवोत्थाय स ९१ ७१ ७०
अभाषितानेकलताग० १११ ६६१ ८९	प्राप्तं पुनः प्रत्यगमो० १४१ ६११०३
अभोदयाह्लादितलो० १२१ २६१ ९३	प्राभाकरीरिति निरो १०१ ५२१ ८३
अमरकान्ताकरसं० १२१ ४४१ ९४	प्रायोऽपदस्पृष्टमही० ९१ ६११ ७४
अमितिबिधुरा ये ९१ ७९१ ७६	प्राथयैतां धनुर्वर्ग १९१ १७११४३
अमोदबाष्पाम्बुकर० ७१ ३१ ५३	प्रालेयशैलेन्द्रविशाल० ११ ८४१ ९
अयच्छता तेन समी० ४१ ३८१ २९	प्रालेयांशौ पुष्यमैत्री २०१ ३१११५६
अयाणलीलाजितराज० २१ ३९१ १४	प्रावृताः शुचिपदैरति १५१ २८१११२
अयाणवेगानिलकृष्य० ७१ १९१ ५४	प्रासादश्रेष्ठेषु निज० ११ ६०१ ७
अलषतां कृपयैव १११ ४५१ ८८	प्रियकरकलितं विला० १३१ ४१ ९६
अवणय वरवीणां ८१ ८१ ६०	प्रियकरमिहितामृता० १३१ ४५११००
अवालम्बिनीफलविद्रु० २१ ५११ १५	प्रियकरसलिलैर्मन० १३१ ४१११००
अवालशालिम्यनपेत० १२१ ८१ ९१	प्रियकरसलिलोक्षि० १३१ ३८१ ९९
अविश्य सद्यन्वय ७१ ११ ५३	प्रियतमकरकल्पिते० १३१ ३५१ ९९
असममिदुमिवाति ८१ १७१ ६३	प्रियस्य कण्ठार्पितवा० १३१ १०१ ९१

	ख०	श्लो०	पृ०		ख०	श्लो०	पृ०
प्रियायुतं सानुनि	१०१	९१	७७	बाल्यं व्यतिक्रम्य	९१	१५१	७०
प्रेक्ष्य तत्क्षणविनिद्र	५१	७८१	४२	बाष्पांस्तुर्ध्वं विक्षिप०	१४१	७८१	१०९
प्रेङ्गति प्रियतमे नि०	१५१	५४१	११५	विभ्रत्सविभ्रमश्चर०	३१	१६१	१९
प्रेङ्गदोलासीनसेव्या०	२०१	८२१	१६०	विम्बं विलोक्य नि०	१०१	१९१	७९
प्रेङ्गन्मरुचलितच०	१०१	४९१	८२	विम्बितेन शशिना	१५१	१७१	११२
प्रेयसा वृतकरापि	१५१	३०१	११३	विम्बेऽर्धमग्रे सवितुः	१४१	१०१	१०३
प्रेयसीपृथुपयोधरकुम्भे	१५१	६५१	११६	बुद्धिर्विशाला हृदय०	१७१	७६१	१३१
प्रोलसन्मृगदंशं मदनो	१५१	२४१	११२	भमपाणिबलया	१५१	५९१	११५
फलं तथाप्यत्र यथ०	२१	६९१	१६	भद्राश्च मन्दाश्च नृ०	९१	४९१	७३
फलावनम्राप्रविल०	४१	९१	२७	भयातुरत्राणमयीम०	२१	२८१	१३
बन्धान्तर्भाविनोः	२११	९१	१६३	भरं याममयारम्भर०	१९१	८६१	१५०
बन्धाय बाहिनीशस्य	१९१	२६१	१४४	भर्गभालनयनानलदग्धं	१५१	१११	१०
बन्धुरं तमवधार्य	५१	७९१	४२	भर्गादीनां भग्नगर्वा०	२०१	४९१	१५८
बभ्रुस्तदङ्गाहतदन्त०	२१	१७१	११	भर्तुः प्रतीहारनिवेदि०	९१	३२१	७३
बभ्रुस्तस्य मुखाम्भो०	३१	१५१	१९	भव क्षणं चण्डि वि०	१२१	३८१	९४
बभ्रूव बभ्रुपवतामृ०	१२१	२१	९१	भव्यस्त्वस्याथमलं०	१०१	५४१	८३
बभ्रौ तदारकमलक०	१२१	४१	९१	भस्मास्थिप्रकरकपा०	१६१	२२१	११८
बभ्रौ पिशङ्गः कन०	७१	१५१	५४	भालेषा सुभगतम	१६१	१९१	११८
बभ्राम पूर्वं सुमिल०	९१	९१	७०	भारतीमिति निश्चम्य	५१	२७१	३७
बलभरोच्छलितैः पि०	१११	३१	८४	भावं विदित्वापि तथा	१७१	७९१	१३१
बहलकुङ्कुमपङ्कता०	१११	५५१	८८	भावनव्यन्तरज्योति०	२११	६०१	१६७
बहलमलयजन्मोन्मी०	८१	१०१	६१	भाव्यक्षेत्रादिसापेक्षो	२११	११४१	१७२
बहिस्तोरणमागत्य	३१	७१	१८	भाषाभेदैस्तैश्चतुर्भि०	२०१	६२१	१५९
बहुधामरणेऽच्छद्यु०	१९१	२५१	१४४	भाषाहारशरीराख्य०	२११	९२१	१७०
बहुश्लाघासमाप्येषां	१९१	२३१	१४४	भास्वन्तं द्युतिरिव	१६१	४३१	१२०
बाणैर्बलमरातीनां सदा	१९१	६७१	१४८	भित्त्वा कर्मध्वान्तम०	२०१	५८१	१५८
बालं वर्षीयांसमाज्यं	२०१	२०१	१५५	भिन्दन्मानं मार्दवेना०	२०१	३९१	१५७
बाह्यस्तस्य महदा	६१	२०१	४७	भिन्नमानदृष्टयश्चक०	१५१	२७१	११३

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
भियेव धात्र्यास्तल० १०। ३२। ८०	मद्यमन्यपुरुषेण नि० १५। १३। १११
मुवनतापकर्मकर्म० ११। ३५। ८७	मद्वाजिनो नोर्षधुरा १। ८१। ९
मूकण्ठलोठक्षवपुण्ड० १। ५४। ७	मधुनिवृत्तिजुषां शु० ११। २६। ८६
भूतिप्रयोगैरतिनिर्म० १७। ५६। १२९	मधुमासासवत्यागः २१। १३२। १७३
भूदेव्याः शिरसीव ७। ६७। ५९	मधुमासासवासकत्या० २१। २८। १६५
भूमितैलतमोगन्धक० २१। ९१। १७०	मध्यंदिनेनेव सहस्र० ९। १६। ७०
भूयादगाधः स विबो० १। ५। २	मनुज इति मुनीनां ८। ४८। ६७
भूयो जगद्भूषणमेव १४। ११। १०३	मन्त्राक्षिपेदुस्तिलका० १७। २४। १२७
भूयोऽनेन त्रैपुरं किं २०। ७। १५४	मन्याचलामूलविलो० १। ७३। ८
भूरिमद्यारसपानविनो० १५। ६३। ११५	मन्दाक्षमन्दा क्षणमत्र० १०। ३६। ८१
सृष्टारार्थैर्मङ्गलद्रव्य० २०। ७७। १६०	मन्दान्दोलद्वातली० २०। ७४। १६०
भृशं गुणानर्जय १८। १५। १३६	मम चापलतां वीक्ष्य १९। ४१। १४६
भृशमधार्थत नीणन० ११। ३४। ८७	मम यदि लवणो० १०। ११। ७८
भोगीन्द्रवेश्मेदमिति १। ५८। ७	मरुचलरकेतुकराहु० १। ७०। ८
भोगे रोगे काश्चने वा २०। ५१। १५८	मरुति वाति हिमोद० ११। ५३। ८८
भोगोपभोगसंह्यानं २१। १५१। १७५	मरुदपहतकंकणापि १३। ६३। १०२
अश्रयन्त्याश्चरणभ० १६। ४७। १२०	मरुद्धनद्वंशमनेकतालं ७। ३०। ५५
भ्रूकपोलचिबुकाधर० १५। ४९। ११४	मलयमारुतचूतपि० ११। १९। ८५
भ्रूचापेनाकर्णमाकृष्य २०। ५०। १५८	मलयशैलतटीमटतो ११। ९। ८४
भ्रूलता ललितलास्य० १५। २६। ११२	महानदीनोऽप्यजडा० २। ३३। १३
भ्रूविभ्रमकरन्यासश्वा० २१। ५। १६३	महीभुजा तेन शुणै० १७। ४१। १२८
मङ्कु जले वाञ्छति १७। २०। १२६	महीभुजो ये जिन० १७। ६४। १३०
मणिमयकटकाग्रप्रो० ८। ३९। ६६	महोमिरन्यानिह १८। २४। १३७
मत्तवारणविराजितं ५। ७४। ४२	माघे मासे पूर्णमास्यां २०। ५७। १५८
मदनमिदमघास्य० ८। २। ५९	मानस्य गाढानुनयेन १४। ८२। ११०
मदाञ्जनेनालिखितां ७। ४४। ५७	मारसारसमाकारा १९। ११। १४२
मदेन मूर्धन्यमणिप्र० ७। ४२। ५६	मार्तण्डप्रखरकराग्रटं० १६। ३६। ११९
महन्तद्वयबलमीनि० १६। ६०। १२१	मार्तण्डप्रखरकराग्रपी० १६। ३०। ११९

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
माल्यवत्प्रथितकीर्ति० ५। ८३। ४२	मृगमदघनसारसार० १३। ६७। १०२
मा वदस्त्वमिति भूपते ५। २८। ३७	मेण्ठेन द्विपमपनी० १६। ४५। १२०
मासाभिज्ञान्ते दक्ष १७। ७२। १३१	मेदोमज्जाशोणितैः २०। १८। १५५
मित्रं क्वचित्कूटनिधि० १४। १९। १०४	मोहादमूनि यः सप्त २१। १३४। १७४
मिथः प्रदत्तैर्नवपुष्प० १२। ५१। ९५	यः स्वप्रविज्ञानगते० ९। ३७। ७२
मिथ्यादृक्च प्रमादाश्च २१। १०७। १७१	यच्चक्षुरस्याः श्रुति० १७। ६६। १३०
मिलदुरसिजचक्रवा० १३। ९। ९७	यच्चतुष्टयमनन्तती० ५। ३१। ३८
मीलितेक्षणपुटै रति० १५। ६१। ११५	यतिभावपरः कान्ति ३। १९। १९
मुक्ताफलस्थिति० प्र. प्र. १ २। १७९	यत्कन्यकायामुपब० ९। ४०। ७२
मुक्तामया एव जनाः १। ५७। ७	यत्कम्पते निःश्वसितैः १४। ६८। १०८
मुक्तामयी कुङ्कुमप० १७। २। १२५	यत्तदा विदधे तस्य २१। १७०। १७७
मुक्तामये स्वच्छरुचौ १७। ९०। १३२	यत्पुण्डरीकाक्षमपि ४। ३१। २९
मुक्ताहारः सर्वदो० २०। ३७। १५६	यत्पृष्ठमिष्टं भवताप्य० ४। २। २६
मुखतुहिनकरेऽपि १३। ४३। १००	यत्रातिशयसंपन्नो २१। १७३। १७७
मुखं निमीलजयनार० १४। ३९। १०६	यत्रानुकूलं ज्वलदकं ४। १०। २७
मुखमपहृतपत्रमङ्गना० १३। ४९। १००	यत्राम्बुजेषु भ्रमरा० १०। १२। ७८
मुखशशिबिमुलीकृ० १३। ६०। १०१	यत्रालिमाला स्थल० १। ५२। ६
मुदा पुलिन्दीभिरिहे० १०। ३०। ८०	यत्राश्मगर्भोज्ज्वलवे० १। ६९। ८
मुनिमिरमलबोधैर० ८। ४५। ६७	यत्रोच्चकैश्चैत्यनिकेत० १। ६७। ८
मुनेर्महिम्रामभितो १०। ४। ७७	यत्रोच्चहर्म्याप्रजुषामु० ४। १६। २७
मुरलो मुरलोपीव १९। २७। १४४	यत्रोच्चहर्म्याग्रहरि० ४। १८। २७
मुहुर्मुहुः स्फाटिकह० ४। २२। २८	यत्रोच्चहर्म्येषु पतत्स० १। ६८। ८
मुहूर्तद्वितयादूर्ध्व २१। १३५। १७४	यत्संसक्तं प्राणिनां २०। १२। १५४
मूर्धानं दुधुवुस्त्र १९। ६८। १४८	यत्सिन्धुगङ्गान्तरवर्ति० १। ४२। ५
मूर्ध्नि रत्नपुरनाथयो० ५। ५०। ३९	यथागममजीवस्य कृता२१। ९३। १७०
मूर्ध्नीव लीलावनकु० १४। ७। १०३	यथागममिति प्रोक्तं २१। १५४। १७५
मूर्ध्निबोद्धतपलिताय० १६। १५। ११७	यथाभवच्चूपुरपाणि० १२। ११। ९१
मृगदशमिह सीत्कृ० ११। ५९। ८९	यथा यथा चण्डरुचिः १४। ५। १०३

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
यथापदारम्भावदा १८। २८। १३७	युक्तोऽप्युत्तालपुंनागैः ३। १७। १९
८। ३४। ६५	युद्धानकाः स्म तद्ग्रीमा १९। ४७। १४६
यद्भूदस्ति यद्यच्च भा० ३। ४९। २३	किटाक्षति० ११। १४। ८५
यदल्पपुण्यैर्मनुजैर्दुरा० १८। ४। १३५	युवतिदृष्टिर्वास्वपा० ११। २८। ८६
१२। ३७। ९४	युष्मत्पदप्रयोगेण पुरुषः ३। ५२। २३
यद्गुणेन गुरुणा गरी० ५। २५। ३७	युष्माभिः प्रकटितका० १६। १३। ११७
यद्दोषोपचिततमोऽपि १६। ७। ११७	ये सर्वात्मप्रदेशेषु० २१। ११५। १७२
यद्यत्र चक्षुः पतितं १७। १५। १२६	यो नारदः सरल इति १०। ३४। ८०
यद्यदिष्टतममुत्तमं च ५। ५६। ४०	योषितां सरसपाणि० १५। ३७। ११३
यद्यस्ति तारुण्यविला० १७। ४९। १२९	यौवनेन मदेन मदेन १५। ८। १११
यद्दर्प्यते निर्वृत्तिधाम १७। २२। १२६	रक्तोत्पलं हरितपत्र० ६। ४४। ५१
यद्वा निषेद्य प्रणयं १४। ६३। १०८	रत्नावलीध्वजपटोच्छ्र० ६। २८। ४८
यं तादृशं देशमपास्य १। ५३। ६	रणज्जगत्तिकङ्किणिका० १। ७७। ९
यन्मन्मन्प्रणालीचषकैरज० १। ४५। ६	रतावसाने कृतिकागृहा १२। ५३। ९५
यन्निस्तुलेनापि तदा० ९। २६। ७१	रतिरमणविलासोल्ला० १३। ७०। १०२
यन्मन्दमन्दं बहला० १४। ५१। १०७	वेलाका ८। २३। ६३
यशःसुधाकूर्चिकयेव १७। ३। १२५	रत्नज्योतिर्भासुरे तत्र २०। ९२। १६१
यशो जगन्मण्डलम० १८। ९। १३५	रत्नत्रयं तज्जननार्ति० १। ७। २
यां सारसर्वस्वनिधान० ४। २५। २८	रत्नभूषणरुचा प्रपञ्चिते ५। ४। ३५
या चैवा भवतः पत्नी ३। ६८। २५	रत्नशर्करावालुकापङ्क० २१। १३। १६३
यामिनीप्रथमसंगम० १५। ५। १११	रत्नाण्डकैः शुभ्रसहस्र० १। ७१। ८
यामिन्यामनिशमनी० १६। ३१। ११९	रत्नावलीविम्बितचारु० ९। ५३। ७४
यामिज्जिनेश्वरपुरं हरि० ६। ५०। ५२	रम्यासु त्वदमलकीर्ति० १६। २। ११६
यामिदाहृतपारलुप्त १५। ३। ११०	रम्यामनेन्दोर्भूतकान० ९। ५८। ७४
यस्मिन्सो गुप्तयः पक्ष २१। १५८। १७६	रवीन्दुरम्योभयपार्श्व० ७। २३। ५४
यस्त्यारबहारिणीत० १६। ८६। १२४	रसविलासविशेषविदो ११। १८। ८५
यिवासतस्त्वस्य नरे० १७। ९२। १३३	रसव्यमप्याशु विक्र० ४। ५७। ३१
युक्तं सदाच्छिद्यं च० ४। ३०। २९	रहस्यमिति निर्दिष्टं २१। १०५। १७१

सं.	श्लो.	पृ.
शकाकामुकवदिगम्ब०	२।	७७। १७
शमिताखिवरा कावि	१९।	४५। १४६
शान्ति यत्र स्फुटपु०	४।	५। २६
शाना च इतेन च तेन	९।	४३। ७३
शानानं जगति निरस्य	१६।	८। ११७
शानानस्ते जग०	१९।	१९। १४३
शाना प्रयुक्ताः स्वय०	९।	४८। ७३
शानिकोषसमये किले०	५।	५८। ४०
शानौ तमःपीतसिते०	१।	८०। ९
शानौ पुत्रे स्फाटिके	२०।	२। १५३
शानौ नमश्चत्वरमा०	१४।	४२। १०६
शानोषदलिताम्बु०	५।	६२। ४०
शिल्पनपाक्रान्तमही०	९।	८। ७०
शङ्करानङ्गहेतिप्रचा०	२०।	८९। १६१
शङ्के जनैर्नेत्रपयेऽत्र	१७।	९३। १३३
शङ्कगन्धरसस्पर्शश०	२१।	९०। १७०
शेखात्रयाधिष्ठितक०	४।	८७। ३४
शेखात्रयेणैव जगत्र०	९।	२५। ७१
शेजे जिवं अपयितुं	६।	४७। ५१
शेजे मुक्तिश्रीकटाक्ष०	२०।	९७। १६२
शे रे भवभ्रमजन्म०	६।	१७। ४६
शेरोऽरीरोरकरत्का०	१९।	३३। १४५
शेदुं पुनर्ग्रहपयं लघु	१०।	२५। ७९
शेद्व्यानानुबन्धेन	२१।	२४। १६४
लक्ष्मीजिष्टक्या तुभ्यं	१९।	१०। १४२
लक्ष्मीरिहान्तःपुरसु०	९।	२३। ७१
लताप्रदीलाञ्जनलीलया	१२।	४७। ९४
लप्ससे क्षपदि भूत्र०	५।	८६। ४३

सं.	श्लो.	पृ.
लप्सामहे तीर्णभवा०	९।	३। ६९
लब्धात्मलामा बहु०	१।	१०। २
लब्धा पयोमज्जनपू०	१४।	१७। १०४
लब्धा समृद्धिं रतये	१४।	२८। १०५
लभ्या श्रीर्विनिहत्य	१९। १०४। १५६	
ललाटलेखाक्षकले०	२।	५३। १५
लवणिमरसपूर्णना०	१३।	६८। १०२
लावण्यकासारतर०	९।	५४। ७४
लावण्यपीयूषपयो०	१७।	१३। १२६
लावण्यमङ्गे भवती	१४।	८०। १०९
लावण्यलक्ष्मीजित०	१७।	७४। १३१
लावण्याम्बुनिधिः प्र.प्र.।	३। १७९	
लास्योल्लासा वाशवि०	२०। १००। १६६	
लीलाचलत्कुण्डलम०	१७।	५८। १३०
लीलाचलत्कुण्डलर०	१७।	२८। १२७
लीलाप्रचारेषु यथा	९।	६२। ७४
लेमे शशी शोणदचं	१४।	४१। १०६
लोकस्त्रिलोक्यां सक०	९।	४। ६६
लोकाकाशमभिव्याप्य	२१।	८५। १६९
लोकाग्रे प्राप्य तत्रैव	२१। १६४। १७६	
वक्त्राब्जेन जयश्रियं	१८।	६६। १४१
वक्त्रेषु विद्वेषिविलासि०	१७।	४६। १२९
वक्षःस्थलात्प्राज्यगु०	१७।	७५। १३१
वक्षसा पृथुपयोधरभार०	१५।	३४। ११३
वज्रानलादि न ससर्ज	६।	१२। ४५
वज्राब्जसारैरिव वे०	९।	२८। ७१
वदनमनु मृगीदृशो	१३।	६। ९७
वधूवर्त वीक्ष्य वरं	१७।	८४। १३६

स० खो० पृ०

स० खो० पृ०

बनकेलिर्जलक्रीडा २१११४८।१७५
 बनविहरणखेदनिःसहं १३। ८। ९७
 बनान्मकरकेतन० १२। ६२। ९६
 बनेऽत्र पाकोल्बणदा० १०। ४१। ८१
 बनेऽत्र सप्तच्छदग० ७। ६०। ५८
 नपुः सुधाशोः स्मर० १४। ४९। १०७
 वपुर्वयोवेषविवेकवा० २। ६६। १६
 वपुषि चन्दनमुज्ज्वल० ११। २९। ८६
 वप्रक्रीडाप्रहृतिषु १८। १०। ७७
 वमचमन्दं रिपुवर्मयो० २। २३। १२
 वरतनुजचनाहर्तैर्ग० १३। ३०। ९९
 वर्णिता विशतिर्नून० २१। ७६। १६९
 वर्णितेति गतिर्नृणां २१। ५९। १६७
 वर्तमानोऽनया स्थित्वा २१। १४१। १७४
 वर्षाणामयुतं भौमभा० २१। ६५। १६८
 वर्षाणि द्वादशैवायुर्मानं २१। ३५। १६५
 वलिफलकुसुमस्रग० ८। ७। ६०
 वलाङ्गनोत्तलहरीनि० ६। ५१। ५२
 वलितश्रु नवविभ्रमे० ५। ५५। ४०
 ववौ समीरः सुखहे० १८। ६०। १४०
 वसन्तलीलामलया० १२। २४। ९२
 वाञ्छातीतं यच्छतो० २०। ८६। १६१
 वाणी भवेत्कस्यचि० १। १६। ३
 वातान्दोलत्पद्मिनी० २०। १४। १५४
 वापीकूपतडागादि० २१। १४७। १७५
 वारणेन्द्रमिव दानव० ५। ८२। ४२
 वार्तादौ तदनु रज० १६। ७४। १२३
 वाहिन्यो हिमसलिलाः १६। ६५। १२२

विकासिपुष्पद्रुणि का० १२। ३। ९१
 विषटयश्चखिलेन्द्रि० ११। ५८। ८९
 विघटिताम्बुपटानि ११। ४८। ८८
 विघ्नं निघ्नन्नाक्षिपक्षेप २०। ४३। १५७
 विचारयैतद्यदि केऽपि १८। ४१। १३८
 विजित्य बाणेर्मेदनस्य १२। ३१। ९३
 विष्मृतादेर्धाम मध्यं २०। १७। १५५
 वितीर्णमस्मभ्यमनेन २। ८। ११
 वित्तं गेहादन्नमुषैधि २०। २३। १५५
 विदारयन्ती विषये० १७। ४३। १२८
 विदारितारिद्विपगण्ड० २। २१। १२
 विद्धं विचलितस्त्रादं २१। १३७। १७४
 विधाय कान्तरसमा० ४। ४०। ३०
 विधूयमानामरमण्ड ७। १२। ५४
 विधेयमार्गेषु पदे पदे १८। २९। १३७
 विष्वक्ता निजवसति १६। ११। ११७
 विनिहतोऽयमनाथ० ११। २१। ८५
 विपक्षगर्वसर्वस्वदू० २१। ३। १६३
 विपक्षनामापि क्रूर० १२। ५२। ९५
 विपद्विधास्यतेऽप्राहं० १९। ४३। १४६
 विपरीताः पुनस्ते २१। १०४। १७१
 विभाति रात्रौ मणि० १। ६४। ७
 विभान्त्वमी शत्रुनि० २। ७। १०
 विभावयन्तीत्यथ १७। ६९। १३१
 विमिष मानं कल० १२। २०। ९२
 विभूषयन्पूर्वंविदेहमस्य ४। ४। २६
 वियत्पथप्रान्तपरीक्ष० १। ११। २
 वियोगनामापि न ७। ५१। ५७

स० श्लो० पृ०	स० श्लो० पृ०
विलङ्घ्य पन्थानमथा० ७। ३७। ५६	व्यापारितेनेन्द्रककु० १४। ३५। १०६
विलम्बवत्याः सरितः ७। ५८। ५८	व्यापार्य सञ्चालक० ४। १९। २८
विलासिनीचित्कर० १४। ४६। १०६	व्रतानि द्वादशैतानि २१। १५३। १७५
विलासोल्लाससर्वस्वं २१। ७९। १६९	शङ्काकाङ्क्षा विचिकि० २१। १३०। १७३
विचर्णतां लोकबद्धिः १२। २२। ९२	शङ्केऽनुकूलपवनप्रे० १९। ५१। १४७
विशदमणिमयाभ्यां ८। ३६। ६५	शंभोजेटाजुटदरीवि० ९। ६९। ७५
विशालदन्तं घनदान० ७। ३२। ५५	शरघाताङ्गजैर्दीनर० १९। ७०। १४९
विशुद्धपाणिः प्रक० १८। २६। १३७	शरद्लाङ्घ्वमितक्युतः ४। ९१। ३५
विश्वप्रकाशकस्यास्य २१। १७२। १७७	शरीरवाङ्मनःकर्मयोग २१। ९४। १७०
विष्णोरिवाङ्गेनखर० ९। ७१। ७५	शशिमुखीवदनासव० ११। १५। ८५
विस्तारं पथि पुरतो० १०। २८। ८०	शशी जगत्ताडनकु० १४। ४७। १०७
विस्तार्य तारा रभ० १। ४६। ६	शस्त्रेषु शास्त्रेषु कलासु ९। १४। ७०
विस्फुरैरविदितविभ्रमै० १६। ७०। १२२	शाखानगरमालोक्य ३। २०। २०
विहाय तदृष्टमदृष्टहे० ४। ६६। ३२	शातोदरी शयनसंनि० ६। १४। ४६
विहाय मानं स्मरवा० १०। ६। ७७	शिक्षकाणां सहस्राणि २१। १७८। १७७
वीक्ष्याङ्गना सत्तिल० ११। ६७। ९०	शिखण्डिना ताण्डव० १२। ३४। ९३
वीतग्रन्थाः कल्पना० २०। ९०। १६१	शीतदीधितिधियाभि० ५। ६। ३६
वृत्तिर्मरुद्गीपवतीव १। ३१। ४	शीतदीधितिविकासि १५। २। ११०
वृत्तिसंख्यानमौदर्यमु० २१। १५६। १७५	शीलवृत्तिरपराजिता ५। ४४। ३९
शुद्धिं परामुदरमाप ६। ५। ४४	शुभ्रं नभोऽमवदभूद० ६। २६। ४८
शुद्धिं प्रापुर्नाङ्गजा वा २०। ६४। १५९	शुभ्राम्भोजविशाललो० १२। ६१। ९६
शुष्टिः पौष्पी सा कु० २०। ९४। १६१	शुभ्रा यदभ्रलिहम० १। ६१। ७
वेतालाल्ते तृषोत्ता० १९। ७१। १४९	शृङ्गसंततिकदर्थितग्रहं ५। ६०। ४०
वैधव्यदग्धारिवधूप्र० ४। २९। २९	शृङ्गारलीलामुराराय० १७। २५। १२७
वैमानिका द्विधा क० २१। ६६। १६८	शृङ्गारवत्या दुहितुः ९। ३१। ७२
व्यराजतान्यो निज० १७। २९। १२७	शृङ्गारवत्याश्चिरसंवि० १७। १०२। १३३
व्यादायास्यं विस्फुर० २०। ५। १५४	शृङ्गारसारङ्गविहार० १७। ४। १२५
व्यानशे ककुभस्तस्याः ३। ४। १८	शोचनीयान्नसन्नाभि० २१। १४४। १७४

स० श्लो० पृ०

स० श्लो० पृ०

शोभां स विभ्रत्कर० १। ४४। ७३
 भवणपथरतापि का० १३। ५२। १०१
 भव्यं भवेत्काव्यम० १। २५। ४
 भव्येऽपि काव्ये रचिते १। १७। ३
 भ्रान्तिकाणां तु चत्वारि २१। १८२। १७८
 भीषर्मनाथस्य ततः १। १३। ३
 भीषर्मनाथस्य मनो० १७। ८०। १३२
 भीनाभिसूनोश्चिरम० १। १। १
 भीमानमेयमहिमा० प्र.प्र. १। ११७८
 भीरुशेषसुखदा प्रियं० ५। ४३। ३९
 भुतं न शीलं च बलं २। १८। १२
 भुत्वेति प्रत्युवाचेदं ३। ६१। २४
 भुत्वेत्यवाहीकृपतिर्वि० ४। ६७। ३२
 भ्रेणीव रेणुद्रमनिष्ठि० ९। ५९। ७४
 भ्रष्टं यदेवावरणाय १४। ५९। १०८
 भ्रातृभ्यं मे कुलमखिलं १६। ७७। १२३
 भ्रिष्टमिष्टवनिताव० १५। ३५। ११३
 भ्रिष्ट्यतापि जघनस्त० १५। ३६। ११३
 बभ्रायुषो निमित्तानि २१। १००। १७१
 बभ्रसिति रोदिति मु० ११। २०। ८५
 बाधकीर्णनवनीरज० १५। ६। १११
 बाधकुलाग्रयो हस्ताः २१। १७। १६४
 बाधव्याणीति वर्ण्यन्ते २१। ८२। १६९
 बाष्पासत्सर्व्वमेतस्याः ३। ७१। २५
 बाधे द्वाविंशतिर्हया २१। २१। १६४
 बाधौव ततः शुक्रम० २१। ७५। १६९
 बाधा बद्धकर्ममेदेन २१। ५६। १६७
 बाधोगतो भूतचतुष्ट० ४। ७१। ३३

संवदन्तमिति भारती ५। ३६। ३८
 संवरो विवृतः सैव २१। १२१। १७६
 संवाहयन्निव मना० ६। २४। ४७
 संवितेनुरधिकं मिथु० १५। ६२। ११५
 संसर्पद्गूलभररुद्धि० १६। ५८। १२१
 संसारसारलक्ष्म्येव १९। ७३। १४९
 संसारसारसर्व्वं भू० ३। ६९। २५
 संसारार्तिमिव व्यतीत्य ७। ६८। ५९
 सकजलाश्रुव्यपदे० ४। ३३। २९
 स कर्णपीयूषरस० प्र.प्र. ७। १७७
 सकलजगददृश्यस्य० ८। २६। ६३
 सकलदिग्विजये वर० ११। २७। ८६
 सकषायतया दसे २१। १०६। १७१
 सकृपाणां स्थितं १९। २०। १४३
 स कोऽपि चेदेकत० २। २९। १३
 सगजः सरथः साश्व० १९। ७९। १५०
 संक्रान्तबिम्बः स्व० १। ६३। ७
 संख्येषु साक्षीकृतमा० १७। ४७। १२९
 सगीतकारम्भरसन्मृ० १। ७६। ९
 स चन्द्रमाश्चन्द्रिकयेव १८। २। १३५
 स चित्रमन्तर्हितमा० ७। १८। ५४
 सज्जालकानसौ तत्र ३। १०। १८
 संचरच्चक्षुरीकाणां ३। २७। २१
 संचरत्पदभरेण निर्भरं ५। ५९। ४०
 संचरन्निव इतो नत० १५। ४५। ११४
 संचार्यमाणा निशि १४। ३०। १०५
 संचेलुः प्रचलितक० १६। ४८। १२०
 स तत्र चामीकरचा० ७। ७। ५३

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
स तस्य वनपालाय ३। २। १८	समुल्लसत्सङ्गतापह० २। ११। ११
सती च सौन्दर्यवती २। ४५। १४	समुल्लसत्संमदबाष्प० १२। ६०। ९६
सत्सूत्रमत्र तरुतीर० १०। ३१। ८०	समेता यस्मिन्मणि० १। ५९। ७
स दृष्टमात्रोऽपि १०। १४। ७८	संपूर्णचन्द्रावनमुखा० १७। ५१। १२९
सदृशावत्यनीकेऽत्र १९। ५३। १४७	संप्रत्यपापाः स्म इति १। ४। २
स धातकीखण्ड इति ४। ३। २६	संप्रविश्य वलभीषु १५। ६६। ११६
स नन्दनालोकनजा० १८। ५। १३५	संभृतभ्रमरसङ्गिविभ्रमं ५। ६४। ४१
संदष्टे प्रियविधिना० १६। १०। ११७	संभृतो हृतभूभारिरु० १९। ५०। १४७
स पञ्जरेभ्यः कलके० १८। ५२। १३९	संभोगं प्रविदधता १६। ३। ११६
सपदि वरतनोरत० १३। ५०। १००	संभोगभ्रमसलिलैरि० १६। १२। ११७
सपाञ्चजन्यः करु० २। ४९। १५	संभ्रमभ्रमितलोल्ले० ५। ३९। ३८
सप्ततिर्नोहनीयस्य २१। ११२। १७२	सम्यक्त्वपायेयमवा० १। ३७। ५
सप्तैव च सहस्राणि २१। १८०। १७७	सम्यक्त्वं भूमिरेषां २१। १२६। १७३
स प्रसादेन देवस्य १९। ९०। १५१	स यावत्सेनानीरल० १६। ८४। १२४
सभूषणे तत्परिधाप्य १८। ४६। १३९	सर इव मरुमार्ये ८। ५१। ६८
सन्नूभङ्गं करकिसल० १४। ८३। ११०	सरभसमधिपेन सि० १३। ३७। ९९
समप्रसौन्दर्यविधिद्विषो २। ६१। १६	सरभसमिह यतटा० १३। ४४। १००
समधिगम्य पयः ११। ४०। ८७	सरस्वतीवार्कमनिन्ध० २। ६२। १६
समविरुद्धा शिरः कु० ११। १३। ८५	सरागमुर्व्यां शृगना० ४। ३६। २९
समन्ततः काञ्चनभू० ७। ४८। ५७	सर्पस्तु द्विरदबलेषु १६। ५९। १२१
स मन्दरागोपह० ५०। १८। १९। १३६	सर्वतोऽपि सुमनो० ५। ५७। ४०
समसिञ्चत मुहुर्मुहुः १३। ३१। ९९	सर्वथाहमपदोष एव ५। ६७। ४१
स महिभोदयतः ११। ५७। ८९	सर्वस्वोपनयनमत्र १६। ८१। १२३
समुचितमिति कृत्यं ८। ९। ६०	सर्वाङ्गतमयी सृष्टिः २१। ७। १६३
समुचितसमयेन म० १३। ६५। १०२	सर्वाङ्गसिद्धिपर्यन्ते० २१। ७७। १६९
समुच्छ्वसनीवि गल० १४। ७९। १०९	सर्वाशाद्विपमदवा० १६। ५६। १२१
समुत्साहं समुत्सा० १९। ६२। १४८	सलीलमैरावणवाम० ७। ४०। ५६
समुन्नमत्कूटपरम्प० १०। २। ७७	स नाजिसिन्धुरप्रामा० १९। ७८। १४९

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
सु वारितो अतमरु० ७ ५३। ५७	सिताब्जद्वारहिरण्य० ७ २६। ५५
सु वारिधेरन्तरनन्त० ७ २०। ५४	सिद्धमिष्टं त्वहालोका० ३। ५५। २३
सु विक्रमं कामति हा० ७ ४१। ५६	सिद्धसंसारिमेदेन द्वि० २१। ११। १६३
सु विभ्रमं वीक्ष्य तवे० १२। ३६। ९३	सिद्धाश्रया तत्र २०। २९। १५६
सु श्रीमानहमिन्द्र ५। ८८। ४३	सिन्दूरद्युतिमिह मूर्ध्नि १६। ३२। ११९
ससंभ्रमेणाश्रुबलमस्य ७। ६। ५३	सीत्कृतानि कलहंस० १५। ५०। ११४
सस्यस्यस्त्रीपाळकवा० १। ५०। ६	सीधुपानविधिना किल १५। ११। १११
सहसा सह सौरभ० १९। २१। १४४	सीमा सौभाग्यभा० १९। ३६। १४५
सहस्रधा सत्यपि गो० २। ७०। १६	सुखं समुत्सारितक० १७। ४०। १२८
सहस्रमेकमुत्सेधो २१। ३८। १६६	सुखमासुखमा प्रोक्ता २१। ५१। १६७
सागरे भुवि कान्ता० १९। ९३। १५१	सुखं फलं राज्यपदस्य १८। ३१। १३७
सागरोपमकोटीनां २१। ५०। १६७	सुदुर्धरश्वान्तमलि० ४। ४९। ३१
सा गर्भनिर्भरतया ६। ११। ४५	सुधाकरेणाप्यजरा० ४। ४८। ३०
सागारज्वलनारं च २१। १२४। १७३	सुधाद्रवैर्मन्मथमात्म० ४। ४६। ३०
सा तत्र मुक्तभरणा० ४। ८५। ३४	सुधाप्रवाहैरिव हारि० ७। १६। ५४
साधोर्विनिर्माणविधौ १। १९। ३	सुधासुधारश्मिन्मृणा० २। ३६। १३
सा भारतीव चतुरा० ६। १। ४३	सुप्त इत्यतिविविक्त० १५। ३९। ११३
सामाजिकमथाद्य २१। १४९। १७५	सुमन्त्रवीजोपचयः १८। ३८। १३८
सारज्ञाक्षीचक्रपाङ्क० २०। १५। १५४	सुरभिपत्रवतः कुसु० ११। ६०। ८९
सारसेनारसे नागाः १९। ६४। १४८	सुरसमितिरसंख्यैः ८। २७। ६४
सारेषु रजेषु यया ४। २१। २८	सुरसवन्तीकनकार० २। ४८। १४
सालः शृङ्गालम्बिन० २०। ७६। १६०	सुराज्ञानानामपि दुर्लभं १७। ७७। १३१
सा वायुरा नेत्रकुर० १७। १२। १२६	सुवृत्तमप्याप्तजडोर० २। ४०। १४
साश्रुष्पी लोक्ने वाणी २१। २६। १६४	सुषेणस्तद्वल्यूहं १९। ७६। १४९
सा सकामा स्मृता २१। १२३। १७३	सुखरश्रुतिमुदाररूपकां ५। १४। ३६
सिद्धासने शृङ्ग इवो० १७। ८। १२५	सुहृत्तमः सोऽव स० १०। १५। ७८
सिक्तः सुरैरिच्छमुपेत ९। १। ६९	सुहृत्तमावेकव उच्यते २। ४४। १४
सितातपत्रं द्रविडो १८। ४८। १३९	सुहृदमात्यगणाननु० ११। २। ८४

सं. श्लो. पृ०	सं. श्लो. पृ०
सूतवद्विजयमन्त्रं २१। २७। १६५	स्पर्शसाधारणेष्वेव २१। ३४। १६५
सूर्यस्य तापेन दिक् १। ७३। ७५	स्पष्टवार्थमविरो १५। ६०। ११५
सूर्योपगामिमिरिभै ६। ४३। ५१	स्पृशति किमपि श्वेत ८। ४६। ६७
सेना सुराणामग्रना ११। ६५। ८९	स्फारकान्तिलहरीपर ५। ६३। ४०
सेवायै समयमिदामतः १६। १। ११६	स्फुटकुमुदपरागः सा ८। २२। ६३
सैन्यकोलमहलोत्तिष्ठ ३। २६। २०	स्फुटमिति कथयित्वा १९। १०३। १५३
सोऽग्नलावण्यसंक्रा ३। १४। १९	स्फुरत्यतापस्य ततो १७। ४४। १२८
सोत्सवैः करणसंप १५। ५६। ११५	स्फुरदमन्दतडिभ्युति ११। ४९। ८८
सोऽथ दन्तकरकुन्द ५। २४। ३७	स्मरति स्म रतिभिः १०। ४५। ८२
सोऽप्यन्तर्मेनसि १६। ७८। १२३	स्मरवशीकरणौषध ११। २४। ८६
सोल्लासं कतिपयवेग १६। ७५। १२३	स्मरेण कालागुरुप २। ५८। १५
सौजन्यसेतुमुद्भिन्द १९। ४२। १४६	स्मरेण तस्याः किंल २। ३७। १३
सौधमैशाननामानौ २१। ६७। १६८	स्मितं विलासस्य १२। ५५। ९५
सौधमैशानयोरारुः २१। ७३। १६८	स्मितमिव नवकेनमु १३। १५। ६७
स्कन्धावारे पाटली २०। ३४। १५६	स्याद्वादवादसाम्राज्य २१। ४। १६३
स्कन्धे मुहुर्वैकृतिकं १७। २७। १२७	स्याद्विसंबादनं योग २१। १०२। १७१
स्तनतटपरिघट्टितैः १३। ३२। ९९	सजो विचित्रा हृदि १२। ५४। ९५
स्तम्भितभ्रमितकुम्भि ५। ६८। ४१	सष्टा दधालेव महा १०। ३। ७७
स्तुत्वा दिने रात्रिमहद्व १४। ७०। १०९	सस्तोडुकमपरिणामि १६। २१। ११८
स्तूपास्तोषामन्तरन्त २०। ८८। १६१	सं सप्तधा स्वन्दन १४। १। १०३
स्त्रीलादरुद्रप्रसरो १४। ६७। १०८	सगुणगरिमदीःस्थं ८। ५२। ६८
स्त्रीमुखानि च मधूनि १५। १६। १११	सख्छन्दं विधुमभि १६। ३३। ११९
स्थितेऽपि कोपे रूप १८। २२। १३६	सख्छानेवाच्छाद्य २०। २१। १५५
रूपनविधिनिमित्तो ८। २८। ६४	सभाबसार्दवत्वेन २१। ५७। १६७
साता इवातिशयशा ६। २७। ४८	सभावशोणौ चरणौ १७। १७। १२६
सिग्धा बभुर्मूर्धनि ९। २७। ७१	समूर्तिं चूडामणि १२। ४८। ९५
सेहपूर इव क्षणे त १९। ५९। १४८	सख्यंवरं द्रष्टुमुपाय १७। ८५। १३२
स्पर्शभाजि न परे १५। ४४। ११४	सख्यमगाद्वसति कलि ११। २५। ८६

स० श्लो० पृ०	स० श्लो० पृ०
स्वयमनम्बुजमेव ११। ४१। ८७	हालाहेलाघोदरा म० २०। १६। १५५
स्वयमयमिह धत्ते ८। ६। ६०	हा हा महाकष्टमन्वि० ४। ४५। ३०
स्वर्ग संप्रति कः पुना० ३। ७६। २५	हिंसानृतवचःस्तोयस्त्री० २१। १४२। १७४
स्वर्गात्तत्रागच्छताम० २०। ६८। १५९	वचस्तुभ्यम० १९। ३०। १४५
स्वर्दन्तिनं तदनु द० ६। ३४। ४९	हिनस्ति धर्मं हृदया० १८। ३०। १३७
स्वस्थो धृताच्छत्रगुरु० ४। २३। २८	हिमगिरिमिव मेरुं ८। ३३। ६५
स्वस्वदीधितिपरिग्रह० ५। ७२। ४१	हिममहामहिमानम० ११। ७। ८४
स्वाध्यायो विनयो २१। १५७। १७५	हिरण्यभूमृद्विरदैस्त० ७। ४३। ५६
स्वानुभावधृतभूरीमू० ५। ७। ३६	हृदयहारिहरिन्मणिक० ११। ५२। ८८
स्वैराभिसारोत्सवसं० १४। ३। १०३	हृदि निहितघटेव १३। ३३। ९९
हतमोहतमोगतेस्तव १९। १००। १५२	हृद्यार्थबन्ध्या पदब० १। १५। ३
हरेर्द्विपो हारिहिरण्य० ७। ३९। ५६	हेमरम्यं वपुः पञ्च० २१। १७६। १७७
हर्म्यैरिवोत्तम्भितकु० ९। ५७। ७४	हेमवर्माणि सोऽद्वा० १९। ६०। १४८
हस्ताः सप्त द्वयोर्मानं २१। ७०। १६८	हेलोत्तरन्तुङ्गमतङ्ग० ९। ७५। ७६
हारावलीनिर्झरहारि १। ७८। ९	हीविमोहमपनीय १५। १९। ११२

बौर सेवा मन्दिर

पुस्तकालय

काल न० २८१ हरिज
लेखक श्री हाट्ट्यान्त्र. ज्ञान
शीर्षक धर्मशास्त्र मुद्रयम
खण्ड ४२६१ क्रम सख्या